

845 D89

och: SL

Aleksander Dumas star.

Vitez iz Rdeče hiše

Roman iz časov francoske revolucije

VITEZ IZ RDEČE HIŠE

(LE CHEVALIER DE MAISON ROUGE).

ROMAN IZ ČASOV FRANCOSKE
REVOLUCIJE.

SPISAL

ALEKSANDER DUMAS STAR.

PREVEL

FERDO PERHAVEC.

TRST 1912.

Tiskala in založila tiskarna „Edinost“.

Digitized by the Internet Archive
in 2017 with funding from
University of Illinois Urbana-Champaign Alternates

845 D 89

Och: SL

I.

Prostovoljci.

Bilo je zvečer 10. marca v revolucijskem letu 1793. Na zvoniku cerkve Notre - Dame je odbila deseta ura. Nad Parizom je legla noč, ne šumna, viharna, razsvetljena od bliskov, temveč mrzla in motna.

Pariz sam ni bil oni znani Pariz; čigar neštevilne svetilke odražajo zvečer svoje žarke v pozlačenem blatu, Pariz živahnih pohajkovalcev s svojimi šumnimi zabavami, polnimi duhovitosti, s svojo blazno razuzdanostjo, neštevilnimi ljubavnimi aferami in skrivnimi zločini, temveč bil je sramežljivo, boječe in pošteno mesto, čegar maloštevilni prebivalci so hiteli iz ulice v ulico in zapirali za seboj hišna vrata, kakor divjačina, ki se skriva pred lovci v svojo brloga — skratka: bil je to Pariz 10. marca l. 1793.

Ta kratka sprememba v vnanjosti glavnega mesta Francije je bila posledica stisk, v katerih se je nahajala vsa dežela. Obglavljenje Ludovika XVI., dne 21. januarja

Ala

1793, je spravilo vso Evropo pod orožje. S prvotnimi sovražniki, Prusijo, nemško državo in Piemontom, sta se bili zvezali še Anglija in Španija.

Položaj je bil strašen, kajti Francija je bila dobesedno, kakor kako mesto, obkolinjeno in blokirano od vse Evrope. Francoski generali so se umikali povsod, dasi so sprva dosegali uspehov.

Kakor občuti živo telo v svojem srcu, tako je čutila tudi Francija v Parizu, ki je njeno srce, vsak udarec, s katerim so jo zadevale tuje vojske, ali pa upor in izdajstvo lastnih otrok. Vsaka zmaga je tam povzročila vihar veselja, vsak poraz splošen strah.

Dan prej, 9. marca, se je vršila ena najburnejših sej narodne skupščine, ki je postala po odpravi kraljestva vsemogočna; vsi častniki so dobili ukaz, naj odrinejo k svojim polkom, in nasilni, nobenih mej ne poznavajoči Danton je bil na tribuni zaklical: „Pravite, da primanjkuje vojakov! Nudimo Parizu priliko, da reši Francijo, zahtevajmo od njega trideset tisoč mož ter pošljimo jih Dumouriezu in Francija ne bo samo rešena, temveč rešena bo tudi Belgija in osvojena Holandija.“

Ta predlog je bil sprejet s hrupnim

navdušenjem. Izložili so imenike v vseh sekcijah, t. j. volilnih oddelkih, ki so bili sklicani zvečer. Gledališča so zaprli, a na svetovalnici so razobesili v znak žalosti črno zastavo.

Pred polnočjo je že bilo vpisanih trideset tisoč mož. Toda pri vsaki sekciji so prostovoljci pred vpisom zahtevali, da se, preden odidejo, kaznujejo izdajalci. Ti izdajalci, sovražniki revolucije, pristaši kralja, so bili skriti zarotniki, ki so itak že od zunaj ogroženo revolucijo ogroževali še na znotraj. Toda ta beseda je dobivala v onih burnih časih oni pomen, ki so ga ji dajale najbolj radikalne stranke. Za izdajalce so veljali šibkejši. „Hrib“, to je vzvišena mesta v konventu, kjer so sedeli radikalci, je izjavil, da so izdajalci girondisti*).

Prihodnjega dne (10. marca) so se udeležili seje vsi poslanci stranke „hriba“. Odbor, ki je bil v njihovih rokah, je predlagal, da se imenuje sodišče z neomejeno oblastjo, ki bo na zahtevo konventa (narodne skupščine) ali pa neposredno preganjalo vse one, ki bodo skušali delati med ljudstvom zmešnjavo.

*) Girondisti (žirondisti) bolj zmerna revolucionarna stranka.

Vzlic nasprotovanju žirondistov je konvent sklenil, da se ustanove porotna sodišča in da se izvolijo porotniki iz vseh departmentov v enakem številu, ki jih potem imenuje konvent.

V trenutku, ko so bile sprejete te tri določbe, se je začul velikanski krik. Skupščina je bila vajena obiskov ljudstva, zato je poslala vprašati, kaj hočejo? Odgovorili so, da je zunaj odposlanstvo prostovoljcev, ki so obedovali v žitnici in ki hočejo defilirati pred skupščino.

Takoj so odprli vrata in prikazalo se je šeststo mož, oboroženih s sabljami, pištolami in pikoni. Bili so to napol pijani ljudje, ki so defilirali med ploskanjem množice, medtem pa zahtevali s hrupnim krikom smrt izdajalcev.

Takoj po končani seji so se člani „hriba“ razkropili po drugih klubih in predlagali, da naj se odzvame izdajalcem zaščita zakona in naj se zaduše še to noč.

Tak je bil položaj v Parizu na večer 10. marca. Zato so bile hiše, ki so sicer rabile živečim za prenočišče, v temi bolj podobne grobovom, polnim mrličev.

V resnici, močne patrulje narodne garde, pred katerimi so korakali ljudje v svrhu po-

izvedovanja, meščanske čete iz sekcij z nastavljenimi bodali, orožniki, ki so brskali po vseh vratih in preiskovali vsako odprto vežo: ti so bili edini, ki so si upali na cesto; vse je instinktivno čutilo, da se pripravlja nekaj neznanega, nekaj groznega.

Droben, leden dež je še povečeval slabo razpoloženje teh mož, določenih za straženje, ki so si pri srečevanju izmenjavali parolo, in ki so se po ločitvi zopet nezaupno pogledovali, kakor da bi se bali kakega zahrbtnega napada.

Neka ženska, zavita v plašč iz pika-stega, lilastega katuna in z glavo, skrito v kapuco, je tega strašnega večera smukala ob hišah Rue Saint-Honoré, se skrivala, ako je kje zazrla vojaško patruljo, za kako kotanjo ali ulični ogel in ostala tam nepremična kakor kip, dokler ni izginila patrulja. Na to je zopet hitela nemirno dalje, dokler je ni zopet prisilila slična nevarnost, da se je ustavila kje in ostala nepremična kot kip.

Tako je že imela za seboj del Rue Saint-Honoré, ko je na oglu Rue de Grenelle nepričakovano naletela na malo četo vrlih prostovoljcev, ki so se bili vpisali v mestni hiši.

Uboga ženska je zavpila in skušala ubežati skozi Rue du Coq.

„Hola, občanka!“ je zaklical vodja prostovoljcev, „kam hitiš?“

Begunka ni odgovorila ter je bežala dalje.

„Nabijte puške!“ je velel vodja; „to je preoblečen moški, aristokrat, ki hoče bežati.“

„Ne, ne!“ je zaklicala ženska, ki se je ustrašila nabijanja pušek, se naglo ustavila in se vrnila, „ne, občan*), motiš se: jaz nisem moški.“

„Stopi torej sem in odgovori na vsa vprašanja,“ je govoril vodja. „Kam greš, ti divna nočna lepotica?“

„Nikamor, vračam se domov.“

„A tako, ti se vračaš domov?“

„Da.“

„Za pošteno žensko je to nekoliko pozna ura, občanka.“

„Prihajam od neke bolne sorodnice.“

„Uboga mačica,“ je odvrnil vodja in

*) Za časa francoske revolucije so odpravili vse nazive, kakor n. pr. gospod, madame itd. To je dišalo po aristokratih, zato so se republikanci nazivali z besedo „občan“, „občanka“.

mignil z roko, pred katero se je ženska prestrašeno umaknila, „kje imaš listek?“

„Listek? Kakšen listek, občan?“

„Ali ne veš, da je danes občina razglasila svoj sklep, glasom katerega ne sme po deseti uri nihče na ulico brez občanskega listka? Ga li imaš s seboj?“

„Nisem vedela, da mora biti vsakdo opremljen s takim listkom.“

„Potem pojdiva k najbližji straži. Tam se boš morala pred stotnikom lepo izkazati, in ako bo zadovoljen s teboj, te da odvesti po dveh vojaki v tvoje stanovanje; ako ne, potem boš do daljnega njegova ujetnica. Levo vkup, hitri korak, naprej, stopaj!“

Iz prestrašenega vzklika, ki je ušel ustom ujetnice, je vodja prostovoljcev spoznal, da se je uboga ženska zelo bala te odredbe.

„Oh, oh!“ je rekel, „trdno sem prepričan, da smo ulovili izvrstno divjačino. Naprej, le naprej, moja mala aristokratinja!“

Vodja je prijel obdolženko pod ramo, se je oklenil in jo tiral kljub njenemu kričanju in njenim solzam na stražnico v palačo Egalité.

Dospeli so že bili skoraj na lice mesta, ko se je hipoma, ravno v trenutku, ko je

ujetnica skušala izprositi si svobodo, pojavil mlad mož, visoke postave, zaviti v dolg plašč. Ne da bi jo bil poslušal, jo je vodja prostovoljcev tiral neusmiljeno dalje. Ženska je kričala deloma vsled bolečin, deloma vsled strahu.

Takoj na to je skočil oni mladi mož, čez ulico in stopil pred malo četo. „Kaj se godi tu in kaj počenjate s to žensko?“ je vprašal.

„Brigaj se raje za svoje zadeve“.

„Kdo je ta ženska, občan, in kaj hočete od nje?“ je ponavljal mladi mož z glasom, ki je zvenel še bolj gospodujoče, nego prej.

„Kdo pa si ti, ki me izprašuješ?“

Mladi mož je razgrnil svoj plašč in na njegovi uniformi se je zasvetila zlata naramnica.

„Častnik sem, kakor vidite“, je rekel.

„Častnik? Kje pa?“

„Pri meščanski gardi“.

„No, kaj nas to briga?“ je odvrnil nekdo iz čete; „ali sploh obstojajo za nas častniki meščanske garde?“

„Kaj pravi?“ se je oglasil nekdo drug.

„Rekel je, da sablja pomore naramnici, ako ta le ne more vzbuditi spoštovanja pred častnikom“, je odvrnil mladi mož in stopil

korak nazaj; še bolj razgrnivši se, je pri luči svetiljke pokazal svoj svetli infanterijski meč. Na to je s hitro kretnjo prijel za ovrtnik vodjeve karmanjole, se dotaknil s koncem meča njegovega goltanca in rekel:

„Kramljati hočeva kot dva dobra prijatelja“.

„Ali, občan...“ je odvrnil vodja prostovoljcev in se skušal osvoboditi.

„Ah, pravim ti že v naprej, da ti porinem meč skozi telo, ako ti in tvoji ljudje ganete le z mezincem“.

Med tem časom sta dva vojaka trdno držala žensko.

„Vprašal si me, kdo sem,“ je nadaljeval mladi mož. „Nisi imel pravice za to, ker ne zapoveduješ redni patrulji. Toda povedati ti hočem. Imenujem se Maurice Linday in sem 10. avgusta pri naskoku na Tuilerije zapovedoval bateriji. Poročnik sem narodne garde in tajnik »sekcije bratov in prijateljev.« Ti zadostuje?“

„Ah, občan poročnik“ je odvrnil voditelj, ki mu je častnik še vedno tiščal meč na goltancu, „to je nekaj družega. Če si res to, kar praviš, namreč dober patriot...“

„O, vedel sem, da se kmalu sporazumeva,“ je rekel častnik. „Torej odgovori

mi sedaj ti: zakaj je ta ženska kričala in kaj ste počenjali ž njo?“

„Vodili smo jo na stražnico, ker ni imela — proti občinskemu sklepu — pri sebi občanskega listka. Saj vendar veš, da je domovina v nevarnosti in da plapola na mestni hiši črna zastava?“

„Črna zastava plapola na mestni hiši in domovina je v nevarnosti zato, ker koraka dvestotisoč sužnjev proti Franciji“ je odvrnil častnik, „ne pa ker hiti ta ženska po deseti uri po ulicah! Toda občinski sklep obstoja, in ako bi mi bili povedali to takoj, bi bilo vaše pojasnilo krajše in mirnejše. Sedaj lahko odvedete to žensko, ako hočete, svobodni ste.“

„O, občan!“ je vzkliknila zavita ženska, ki je z velikim strahom sledila vsej debati in se oprijela Mauriceve roke. „O, občan, ne izročajte me samovolji teh sirovih, pol pijanih ljudi.“

„Dobro“ je odgovoril Maurice. „Primate me pod pazduho in jaz Vas sprovedem na stražnico.“

„Na stražnico,“ je ponavljala ženska, vsa prestrašena, „na stražnico?“

„Občanka, tam najdete dobre ljudi, katerih se Vam ne bo treba bati.“

„Moj gospod,“ je odvrnila mlada žena, stiskajoč častnikovo roko, „ne bojim se več morebitnega razžaljenja, temveč smrti; ako me odvedejo na stražnico, sem izgubljena.“

II.

Neznanka.

V njenem glasu se je skrival tolik izraz strahu, pomešan z nežnostjo, da se je Maurice stresel. Ta tresoči se glas mu je segel kakor električna iskra do srca.

Obrnil se je k prostovoljcem, ki so se posvetovali med seboj. Ponižani zato, ker jih je imel en sam človek v pesti, so se očitvidno posvetovali o tem, kako bi si zopet priborili izgubljena tla. Bilo jih je osem proti enemu: trije so imeli puške, ostali pištole in pikone. Maurice je imel samo sabljo, zato tudi boj ni mogel biti na obeh straneh enak.

Ženska je razumela to, kajti sklonila je glavo na prsi in globoko vzdihnila.

Z nagubanim čelom, zaničljivo napetimi ustnicami, v rokah potegnjeno sabljo, se je Maurice bojeval z občutki človeka, ki so mu veleli, naj ščiti to žensko, a na drugi strani

z občanskimi dolžnostmi, ki so mu svetovale, naj jo izroči tem ljudem.

Naenkrat se je na oglu rue des Bons-Enfants zasvetilo več puškinih cevi, na kar se je začulo umerjeno korakanje patrolje, ki se je, opazivši nabiranje ljudi, ustavila približno deset korakov pred skupino. Poveljujoči korporal je zaklical: „Kdo tam?“

„Prijatelj,“ je odgovoril Maurice, „prijatelj! Le naprej, Lorin.“

Oni, ki mu je bil namenjen ta poziv, se je na čelu osmih mož približal s hitrimi koraki.

„Eh, ti si Maurice,“ je dejal korporal; „Le čakaj, ponočnjak! Kaj počenjaš ob tej uri na ulici?“

„Kakor vidiš, prihajam iz sekcije bratov in prijateljev.“

„Da, zato, da se povrneš v ono sestraš in prijateljic; saj poznamo to, kajneda?“

„Ne, ne prijatelj, ti se motiš. Hotel sem ravno domov, ko sem naletel na občanko ki se je upirala pestem občanov prostovoljcev. Prihitel sem in vprašal, zakaj jo hočejo aretirati.“

„Te že poznam,“ je odvrnil Lorin.

Potem je nadaljeval, obrnjen k prostovoljcem:

, Čemu ste aretirali to žensko? "

, To smo že povedali poročniku, " je odgovoril poveljnik male čete, „zato, ker ni imela varnostnega listka.“

, No, " je rekel Lorin, „to je res lep zločin.“

, Ti torej ne veš za občinski sklep? " je vprašal poveljnik prostovoljcev.

, Seveda, seveda, toda obstoja še drug sklep, ki razveljavlja prvega.“

, Kateri pa? "

, Čuj ga :

Vsakdo sme na Pind in Parnas,

Ni mu treba dovoljenja.

Le da lep je, tudi mlad,

Ima ga bog Amor rad.

He! Kaj praviš k tej odredbi, občan? Zdi se mi galantna.

, Da, toda ni neovrgljiva. Prvič ni objavljena v Moniteurju*), potem tudi nismo ne na Pindu, ne na Parnasu; dalje ni še dan in končno občanka morda ni niti mlada, niti lepa, niti gracijozna.

, Stavim nasprotno, " je rekel Lorin. Občanka, dokaži mi, da imam prav, in snemi kapuco, da lahko ves svet izreče sodbo, da li odgovarjaš mojim predpisom.“

*) Uradni list republike.

„Ah! gospod,“ je odvrnila mlada ženska in se privila k Mauricu, „prej ste me branili pred svojimi sovražniki, sedaj pa Vas mlo prosim, da me bránite pred svojimi prijatelji.“

„Glejte, glejte,“ je pripomnil poveljnik prostovoljcev, „kako se skriva. Jaz menim, da mora biti to kak vohun aristokratov, kaka porednica ali nočna pohajalka.“

„O! gospod,“ je rekla mlada ženska, stopila za korak proti Mauricu in razkrila obraz, čigar mladost, lepota in plemenitost je bila naravnost očarujoča, in ki je prišel v odsevu svetiljkinih žarkov še bolj do veljave. O, pogledjte me: Ali sem po svojem obrazu res to, za kar me smatrajo?“

Maurice je bil kakor začaran. Nikdar bi ne bil sanjal o tem, kar je videl tu. Mislimo namreč samo to, kar je bilo vidno, kajti neznanka je skoraj ravno tako hitro zopet zakrila obraz, kakor ga je bila razkrila.

„Lorin,“ je šepnil Maurice, „zahtevaj jethnico zase, da jo sprovedeš na svoje mesto; ti kot poveljnik patrolje imaš pravico do tega.“

„Dobro,“ je rekel mladi korporal, „razumem te.“

Na to se je obrnil k neznanki rekoč :

„Naprej, lepotica ! Ker nam nočete podati dokazov, da se ravnate po predpisih občinskega sklepa, nam morate slediti.“

„Kako, ona naj vam sledi?“ je vprašal načelnik prostovoljcev.

„Seveda, odvesti hočemo občanko na stražnico v mestni hiši, kjer ima svoj sedež naša garda ; tam hočemo poizvedovati o njej.“

„Ne, ne,“ je rekel poveljnik prve čete. „Ona je naša in mi jo čuvamo.“

„Ah ! občani, občani,“ je vzkliknil Lorin, „mi se še spremo !“

„Kregajte se ali ne, priboguj, to nam je vseeno. Mi smo pravi republikanski vojaki, in medtem, ko boste vi patrolirali po ulicah, bomo mi prelivali kri na meji.“

„Pazite, da je ne boste prelivali že med potom, občani. To se vam zna zgoditi, ako ne boste uljudnejši nego ste.“

„Uljudnost je aristokratska čednost, a mi smo sanskiloti*), so odvrnili prostovoljci.

„Ne govorite vendar o teh stvareh

*) Sans-cullottes (brezhlačniki) : najbolj radikalna stranka revolucije, ki so jej pripadali najnižji sloji.

pred damo,“ je opomnil Lorin. „Morda je Angležinja.“

Na to se je galantno obrnil k dami rekoč: „Ni se Vam treba jeziti nad tem mojim domnevanjem, moja lepa, nočna ptičica.“

Citiral je na to neko pesem, v kateri pesnik opeva Anglijo.

„Ah, ti se izdajaš,“ je rekel poveljnik prostovoljcev, „ti si čestilec Pittov, ki je bil plačan od Anglije, ki je...“

„Tiho,“ je odvrnil Lorin, „ti ne razumeš ničesar o poeziji, prijatelj; raje hočem govoriti s teboj v prozi. Čuj! Mi smo krotki in potrpežljivi vojaki narodne garde, pravi otroci Pariza, kar pomenja, da znamo takoj udariti, ako nam je kdo razgrel kri.“

„Madame,“ je rekel Maurice, „vidite, kaj se dogaja in lahko tudi uganete, kaj se še bo zgodilo. V petih minutah se bo klalo deset ali dvanajst ljudi radi Vas. Ali je zadeva, za katero so se zavzeli Vaši zaščitniki, vredna krvi, ki se ima prelivati?“

„Gospod,“ je odgovorila neznanka in sklenila roki, „povedati Vam hočem samo nekaj: če dovolite, da me aretirajo, potem nastane iz tega zame in za druge taka nesreča, da bi Vas raje prosila: prebodite mi

z orožjem srce in vrzite moje truplo v Seino.“

„Dobro, moja dama,“ je odvrnil Maurice, „jaz jemljem vse nase.“

Spustil je roki lepe neznanke, ki sta doslej počivali v njegovih.

„Občani,“ je rekel narodnim gardam, „kot vaš častnik, domoljub in Francoz, vam velim, da ščitite to žensko. In če te kanalje zinejo samo enkrat, Lorin, takoj bajonete v roko!“

„Pripravite orožja!“ je ukazal Lorin.

„Moj Bog, moj Bog,“ je zavpila neznanca, se zavila v kapuco in se naslonila na obcestni kamen. „Moj Bog, obvarujte ga!“

Prostovoljci so se skušali braniti. Nekdo je ustrelil s pištolo, katere kroglica je prodrla Mauricev klobuk.

„Križajte bajonete,“ je zapovedal Lorin. „Ram plan, plan, plan, plan, plan, plan.“

V temi je na to sledil trenotek boja in zmešnjave, med katero je padlo par strellov. Čuti je bilo tudi vzklikov in kletvic. Na bližnjih hišah sta se odprli samo dve ali tri okna, ki so se ravnotako hitro zopet zaprla.

Prostovoljci so bili v manjšini in slabše oboroženi, zato so bili takoj premagani. Dva sta bila težko ranjena, štirje drugi so

bili kakor pritrjeni na steno, vsak z bodalom v prsih.

„Tako“, je rekel Lorin, „sedaj upam, da boste ponižni kakor jagnjeta. A ti Maurice, odvedi to žensko na mestno stražnico. Ti si odgovoren zanjo.“

„Da“, je odvrnil Maurice in pripomnil tišje :

„Kaj je pa s parolo?“

„Ah, vraga“, je rekel Lorin in se popraskal za ušesa, „da, parola . . . stvar je taka . . .“

„Torej povej mi jo?“ je odvrnil Maurice.

„Tako ti jo povem; samo dovoli, da prej opravimo s temi junaki tukaj. Predno pa te zapustim, ti hočem dati dober nasvet.“

„Dobro, počakam“.

Lorin se je vrnil k prostovoljcem, ki so še vedno imeli v oblasti narodne gardiste, in dejal : „Imate torej dovolj?“

„O ti pes, ti girondist*!“ je odgovoril poveljnik.

„Motiš se, ljubi prijatelj“, je odvrnil Lorin mirno, „mi smo boljši sanskiloti nego ti. Spadam k termopilskemu klubu, ki mu,

*) Girondisti, pristaši bolj zmernе stranke, ki ni še pretrgala vseh zvez s kraljem.

kakor upam, ne boš odrekal patriotizma. Pustite občane, naj odidejo," je nadaljeval Lorin, „oni ne dvomijo o ničemer“.

„Zato ni nič manj resnično, da je ta ženska sumljiva . .“

„Ko bi bila sumljiva, bi bila med bojem ubežala, mesto da bi bila čakala tu, kakor vidiš sedaj po končani bitki“.

„Hm, precej resnice je na tem, kar pravi ta občan“ je pripomnil neki prostovoljec.

„Sicer že izvemo, saj jo odvede moj prijatelj na stražnico, mi pa pojdemo med tem pit na zdravje domovine“.

„Kaj, pit pojdemo?“ je vprašal poveljnik.

„Seveda, jaz sem grozno žejen. Poznam neko prijetno pivnico na oglu rue*) Thomas-du-Louvre!“

„Eh, zakaj nisi takoj povedal tega, občan? Zelo nam je žal, da smo dvomili o tvojem patriotizmu; v dokaz objemimo se v imenu domovine in zakona!“

Prostovoljci in gardisti so se objemali z navdušenjem. Bili so pač časi, ko so si ljudje ravnotako radi padali okolu vratu, kakor za vrat.

*) Rue = ulica.

Med tem ko so prostovoljci in gardisti korakali roko v roki v smeri proti place Palais d' Egalité *), je pristopil Lorin k svojemu prijatelju rekoč:

„Maurice, obljubil sem ti dober nasvet; tu ga imaš. Pojdi raje z menoj, mesto da ščitiš to občanko in se tako izpostavljaš nevarnosti. Zdi se mi sicer krasna, a zato nič manj sumljiva, kajti krasne ženske, ki se potepajo opolnoči po pariških ulicah...“

„Gospod,“ je vzkliknila ženska, „lepo Vas prosim, nikakor me ne sodite po zunanosti!“

„Najprvo ste rekli „gospod“, kar je od Vaše strani velika napaka, kajneda, občanka? Ah glejte, zdaj Vaš še jaz vikam.“

„Da, dobro, občan, dovoli svojemu prijatelju, da izvrši dobro delo in me spremi domov.“

„Maurice, Maurice,“ je pripomnil Lorin, „ti se preveč izpostavljaš nevarnosti.“

„Ljubi Lorin,“ je odvrnil Maurice, „bodimo pravični. Ali je dobra patriotinja **), ali pa kaka aristokratinja. Ako je aristokratinja,

* *) Trg palače enakosti.

** *) Patriote so se imenovali pristaši revolucije v nasprotju z aristokrati, katere so smatrali za izdajalce, ker so hoteli vspostaviti kraljestvo.

delamo prav, da jo varujemo; ako je pa dobra patriotinja, potem je naša dolžnost, da jo obvarujemo nevarnosti.

„Odloči se za eno ali drugo, prijatelj, toda takoj!“

„Dobro, povej sedaj parolo!“

„Ali je ne boš zlorabil?“

„Ne, obljubljam ti, prisegam.“

„No, povem ti jo. Parola se glasi:
Galija in Lutecija.“

„Občanka,“ je rekel Maurice. „Sedaj sem Vam na razpolago. Hvala, Lorin.“

„Srečno pot!“ je pripomnil slednji in mrmral zvest svojemu anakreontskemu okusu :

Lenora, poznala si greh,
Ki rožnat je bil in lep.
Zato zagrešila si ga,
Ker je skrivna ti bila je želja
Na dnu srca.
Povej, ali res je bil tak grozan?

III.

Viktorjeva ulica.

Ko je bil Maurice sam s to mlado žensko, je prišel za trenotek v zadrego. Strah, da bi ga očarala, privlačnost te divne lepote, neko nedoločno, notranje očitaje, ki

je težilo njegovo republikansko vest: vse to ga je za trenotek zadrževalo, da bi ji ponudil roko.

„Kam greste, občanka?“ jo je vprašal.

„Ah, gospod, daleč, v smeri Jardin des Plantes *).“

„Dobro, pojdiva!“

„Ah, moj Bog,“ je rekla neznanka, „vem, da Vas nadlegujem, gospod, ampak verujte mi, da bi ne izrabljala Vaše plemenitosti, ko bi me ne bila zadela ta nezgoda in bi ne bila nevarnost zame tako velika.“

„Ali moja dama!“ je vzkliknil Maurice, ki je, občevaje ž njo pozabil na način govorjenja, kakor ga je predpisovala republikanska šega in je zopet jel govoriti po prejšnjem načinu, „kako to, da se nahajate ob tej uri na pariških ulicah?“

„Saj sem Vam že povedala, gospod. Napravila sem bila obisk v Faubourg du Roule. Zapustila sem dom opoldne, ne da bi bila vedela, kaj se godi, in vrnila sem se ravn tako. Ves svoj čas sem prebila v neki nekoliko oddaljeni hiši.“

„Da,“ je zamrmral Maurice „bili ste gotovo v kakem skrivališču aristokratov. Priznajte občanka, da se mi na tihem sme-

*J Vrt rastlin.

jete, ker Vam nudim pomoč, za katero ste me prosili.“

„Jaz,“ je vzkliknila, „zakaj pa?“

„Seveda, saj vidite, kako Vam je za voditelja republikanec. In glejte, ta republikanec izdaja svojo stvar. Tako je.“

„Ampak občan,“ je rekla občanka živahno, „vi se nahajate v zmoti, jaz ljubim republiko ravnotako kakor Vi.“

„Torej občanka, če ste dobra patriotinja, se Vam ni treba ničesar bati. Od kje prihajate?“

„Oh, prosim Vas, gospod!“ je rekla neznanka.

V tem „gospodu“ se je skrivalo toliko globoke in nežne sramežljivosti, da si je Maurice dejal sam sebi: Ta ženska prihaja gotovo s kakega ljubavnega sestanka. In ne da bi bil vedel zakaj, je čutil, kako mu je postajalo težko pri srcu. Zaglobil se je v misli.

Ko sta oba nočna sprehajalca dospela v rue de la Verrerie, potem, ko sta bila srečala tri ali štiri patrolje, ki so ju s pomočjo parole vse pustile dalje, sta srečala častnika, ki jima je delal težkoče. Vprašal je, kdo da je občanka. „Sestra moje soproge,“

je odgovoril Maurice, na kar ju je častnik pustil dalje.

„Vi ste torej poročeni, gospod“ je šepnila neznanka.

„Ne, moja dama; kako to?“

„Zato, ker bi me bili lahko predstavili naravnost kot svojo soprogo,“ je rekla smejoč se.

„Gospa,“ je odvrnil Maurice, „beseda „soproga“ je sveta beseda, ki se ne sme zlorabljati, a jaz nimam časti Vas poznati.“

Sedaj je tudi neznanki postajalo težko pri srcu. Jela je korakati hitreje, čimbolj se je bližala cilju. Prišla sta že na obrežje Saint Bernard; tedaj je neznanka zopet spregovorila :

„Gospod, rešili ste me iz največje nevarnosti, v kakoršnji sem se kdaj nahajala. Hvaležna Vam bom za to vse življenje,“ je rekla.

„Ne zahtevam toliko od Vas, moja dama; bodite raje manj hvaležni in povejte mi v tem trenutku svoje ime.“

„Ne, nikoli!“ je vzkliknila neznanka.

„Potem pridete v zapor.“

„Pripravljena sem na vse. Povedati moje ime, bi bilo izdajstvo.“

„Rekel sem Vam že, da sem moral radi Vas igrati kot republikanec čudno ulogo.“

„Vi igrate ulogo plemenitega človeka. Našli ste ubogo žensko, ki so jo žalili. A Vi je ne zaničujete, dasi je iz priprostega ljudstva, in da je ne bodo žalili znova, jo vodite v njeno ubožno predmestje, kjer stanuje: to je vse.“

„Da, navidezno imate prav. To bi si bil lahko mislil, ko bi Vas ne bil videl, ako bi Vi ne bili govorili z menoj; toda Vaša lepota, Vaš način govorjenja izdajata, da ste plemenita dama; ravno ta Vaša finost v nasprotju z Vašo obleko in tem ubožnim predmestjem, mi dokazuje, da se skriva za tem Vašim nočnim sprehodom kaka tajnost. Vi molčite... Ne govoriva več o tem. Ali sva še daleč od Vašega doma, gospa?“

V tem trenutku sta zavila v Viktorjevo ulico.

„Vidite ono malo, črno poslopje“, je rekla neznanka in pokazala na neko hišo onkraj zidu rastlinskega vrta. „Ko dospeva tja, me zapustite. A predno se to zgodi, bi Vas še za nekaj prosila.“

„Česa.“

„Za en sam presrčni zbogom, za prav prijateljsko slovo!“

„Prijateljsko slovo! Oh, Vi mi izkazuje preveč časti, moja dama. Čuden prijatelj, ki ne pozna imena svoje prijateljice, ki mu ta prijateljica zamolčuje svoje bivališče brezdvomno zato, da ji ne bo treba se zopet srečati z njim.

Mlada ženska je nagnila glavo in ni odgovorila.

Dospela sta že bila v rue Saint-Jaques. Na obeh straneh so se dvigale visoke hiše, a v glavno ulico so se iztekale male ulice, v katerih so izvrševali strojarji svojo obrt.

„Tukajle,“ je rekel Maurice, „tukaj stanujete?“

„Da, tukaj. Zbogom, moj vili vitez, zdravstvujte moj plemeniti zaščitnik!“

„Zbogom, moja dama,“ je odvrnil Maurice nekoliko ironično, se hladno priklonil in stopil dva koraka nazaj.

Neznanka je ostala nekoliko trenutkov nepremično na svojem mestu in rekla: „Ne bi hotela se tako posloviti od Vas... dajte mi roko, gospod Maurice.“

Maurice se je zopet približal, ji ponudil roko in začutil, kako mu je mlada ženska natikala prstan.

„Oh, oh! Kaj delate vendar? Ali ne vidite, da izgubite enega svojih prstanov?“

„Oh, gospod,“ je odvrnila, „kar delate Vi, ni lepo.“

„Kaj neda, gospa, manjka mi še napaka, ki se ji pravi nehvaležnost?“

„Prosim Vas, gospod . . . moj prijatelj, ne zapuščajte me tako, govorite, česa zahtevate, česa želite?“

Ko je Maurice opazil v temi, kako so se zasvetile njene lepe, skoraj solzne oči, ko je začutil njeno toplo, tresočo se roko in začul njen glas, ki je bil bolj podoben prošnji, tedaj se je njegov srd spremenil v navdušenje.

„Česa zahtevam, vprašujete?“ je vzkliknil, „zahtevam, da se vidiva zopet.“

„Ni mogoče.“

„Naj si bo že samo enkrat, eno uro, eno minuto, eno sekundo.“

„Pravim Vam : ni mogoče.“

„Kako?“ je vprašal Maurice, „ali govorite resno, da Vas ne bom videl nikoli več?“

„Nikoli,“ je odvrnila neznanka kakor kak bolesten odmev.

Pri tem ga je pogledala z nekim neopisnim izrazom. Videlo se ji je, da se ni mogla popolnoma ubraniti občutka, ki jo je obšel.

„Čujte“, je spregovorila po kratkem molku, prekinjenim po globokem vzdihu, ki ga Maurice ni mogel potlačiti. „Čujte, prisezite mi pri svoji časti, da boste imeli zaprte oči od trenutka, ko Vam povem, pa do tedaj, ko boste našteli šestdeset sekund, toda . . . pri Vaši časti . . .“

„In če prisežem, kaj se bo zgodilo?“

„Zgodilo se bo, da Vam bom izkazal svojo hvaležnost, kakor še nobenemu človeku, če bi bil tudi več storil zame nego ste storili Vi“.

„V resnici, gospa, rad bi vedel? . . .“

„Hočete priseči? . . .“

„No, da! Prisegam pri svoji častni besedi, da bom imel oči zaprte, naj se zgodi, kar hoče“, je rekel Maurice in je dostavil proseče: „Le enkrat bi Vas še rad videl, samo enkrat“.

Mlada žena je snela svojo kupuco z nasmehom, ki ni bil brez vsake koketerije; v luninem svitu, ki je bil ravnokar prodril oblake, je lahko v drugič občudoval njene dolge kakor ebanovina črne lase, popolen obok njenih obrvi, kakor da bi bile narisane s kitajskim tušem, dve mandeljnasti očesi, baržunasti in hrepeneči; fino izklesani nosek in ustnice, sveže in svetle kakor korali.

„Oh! Krasna ste, zelo krasna, prekrasna!“ je vzkliknil Maurice.

„Zapríte oči“, je rekla neznanka.

Maurice je ubogal. Mlada žena je položila svoje roke v njegove in ga obračala, kakor je hotela. Nenadoma se mu je zazdelo, da se približuje njegovemu obrazu neka dehteča toplota. Neka usta so se dotaknila njegovih ust in spustila med ustnici prstan, ki ga je bil prej odbil.

Bil je to občutek, hiter kakor misel in žgoč kakor plamen. Maurice je čutil nekaj, kakor bolečino; tako nepričakovan in globok je bil občutek, ki mu je segel do srčnih globin in mu pretresel najskrivnejše žilice.

Burno se je okrenil in razprostrl roke predse.

„Vaša prisega!“ je zaklical neki že oddaljen glas.

Maurice si je svojima rokama krčevito zatisnil oči, da bi ne padel v skušnjava in prelomil dane prisega. Ni več štel, ni več mislil: bil je kakor onemel, nepremičen in omahujoč.

Kmalu nato je začul neki ropot, kakor bi se bila v daljavi petdeset do šestdeset korakov zapirala vrata. Za trenotek je zopet postalo vse tiho.

Razširil je svoje prste, odprl oči in se ozlral na okoli, kakor bi se bil šele prebudil. Morda bi bil res mislil, da je bilo tako in da so bile to le sanje, kar se mu je pripetilo, ko bi ne bil tiščal med ustnicami prstana, ki je jasno pričal o resničnosti neverjetnega doživljaja.

III.

Republikanske navade.

Ko se je Maurice Lindey zopet zavedel in se ozrl okoli sebe, je zagledal samo temne uličice, ki so se vleklye na desno in levo. Skušal je spoznati kje se nahaja, toda bil je zmeden, ker noč je bila temna. Mesec, ki je bil za trenotek predrl oblake in razsvetlil krasni obraz neznanke, se je zopet skrtil. Po mučni negotovosti, ki ga je obšla, je mladi mož zopet zavil proti svojemu domu v rue du Roule.

Dospevšega v rue Saint Avoie je Maurica presenetila množina patrolj, ki so krožile po okolici Templu.

„Kaj se je pripetilo?“ je vprašal narednika neke patrolje.

„Ali ne veste,“ je odgovoril narednik, „da so hoteli odvesti iz zapora v Templu

gospo Kapet (tako so imenovali kraljico Marijo Antoinetto po odpravi kraljestva) in vso njeno zalego.

„Na kak način?“

„Neka patrulja, preoblečena v lovsko obleko narodne garde, se je s pomočjo gesla utihotapila v Temple. K sreči je oni, ki je predstavljal korporala, nagovoril gardskega častnika z „gospodom“. Tako se je sam izdal, da je aristokrat.“

„Vraga!“ je vzkliknil Maurice. „Ali so ujeli zarotnike?“

„Ne, patrulja je bila pravočasno dospela na ulico in se tam razkropila.“

Ob vseh drugih okolščinah bi bil Maurice ostal vso noč s patrioti, ki so tu v bližini Tempa bdeli za blagor republike, toda tekom zadnje ure ni bila domovinska ljubezen njegova edina misel. Zato je nadaljeval svojo pot. Sicer pa so postali ti poskusi, kako bi ugrabili Marijo Antoinetto, zelo pogosti; patrioti sami so vedeli, da so služili le kot politično sredstvo.

Dospevši domov, je Maurice našel svojega „postrežljivega“ — služabnikov tedaj niso poznali več — v trdnem spanju. Vzburil ga je z vso obzirnostjo, ki mu je pristojala, se dal sezuti in ga potem zopet

odslovil. Da ga ne bo nihče motil v njegovih mislih, je legel v posteljo in zaspal, ker je bilo že pozno in je bil še mlad vzlic vsem skrbem, ki so ga omučile.

Prihodnjega jutra je našel na svoji nočni omarici pismo, pisano s fino, elegantno, njemu neznano pisavo. Odprl ga je; imelo je sledečo vsebino: „Hvala! Večna hvaležnost v zameno večnega pozabljenja!“

Maurice je poklical služabnika, kajti resnični patrioti niso rabili več zvonca, ki je po njihovem mnenju spominjal na suženjske čase. Sluga je bil pred tridesetimi leti krščen na ime Jean. V revolucijskem letu 1792. se je dal prekrstiti v Scevolo, ker je „Jean“ preveč dišal po aristokraciji in cerkvi.

„Scevola,“ je vprašal Maurice, „kdo ti je izročil pismo?“

„Hišni vratar.“

Maurice se je takoj podal k vratarju in izvedel, da je pismo prinesel neki neznanec ob osmi uri.

Ko je bil Maurice sam, je pismo ježno zmečkal, snel prstan, ga postavil skupno s pismom na nočno omarico in se obrnil k zidu z namenom, da bi zopet zaspal; toda po preteku ene ure je uvidel brezvspešnost svojega truda, poljubil prstan in znova

prečital pismo. V prstanu se je svetil krasen safir, a pismo je predstavljal mičen listek, ki je dišal na miljo daleč po aristokraciji.

Medtem so se odprla vrata. Maurice si je naglo nataknil prstan ter skril pismo pod blazino. Prišlec je bil mlad človek, oblečen kakor patrioti in sicer zelo elegantno. Njegova karmanjola je bila iz finega sukna, hlače iz kašmirja in nogavice iz fine svile. Njegova frigiška čepica bi radi svoje elegantne oblike in lepe, rdeče barve prekašala celo one iz Pariza samega. Za pasom je nosil dve pištoli in raven, kratek meč.

„Ah!“ ti spiš, Brut, in domovina je v nevarnosti,“ je rekel prišlec, „sramuj se!“

„Ne, Lorin,“ je odvrnil Maurice nasmehnivši se, „saj ne spim, temveč samo sanjam.“

„Da, razumem, gre za ono žensko, ki jo je bila ujela patrolja, za neznanko, za katero sva sinoči ti in jaz tvegala glavo.“

„Oh, da,“ je rekel Maurice, „neznana ženska.“

„No, kdo je bila?“

„Ne vem.“

„Ali je bila lepa!“

„Ba!“ je odgovoril Maurice in je zaničljivo namrdnil ustnici.

„Morda je bila to ženska, ki jo je ljubček pustil na cedilu?“

„Morda“, je zamrmral Maurice, ki mu je bila ta misel, ki jo je v začetku tudi sam gojil, zelo zoprna. Raje bi bil videl v svoji lepi neznanki zarotnico, kakor pa zabljubljenko.

„Kje stanuje?“

„Ne vem ničesar“.

„Pojdi no, ni mogoče, da bi ti ne vedel tega!“

„Zakaj?“

„Saj si jo vendar spremil domov.“

„Ubežala mi je na Marijinem mostu.“

„Ubežala? Tebi?“ je vzkliknil Lorin z glasnim krohotom. „Ženska, pa ubežala, pojdi no!“

Kako naj uide orlu golob,

Ki zračni tiran ga v krempljih tišči?

Kako naj jagnje beži, če zob

Ga tigrov ne izpusti?

„Lorin“, je rekel Maurice, „ali se ne naučiš nikoli govoriti tako, kakor govore drugi ljudje? Res, mučiš me s svojo ckrutno poezijo.“

„Kaj? Jaz naj govorim, kakor vsi ostali ljudje! Zdi se mi, da govorim celo bolje. Kar se tiče moje poezije, ljubček, poznamo

neko Emilijo, ki se mi ne zdi napačna ;
toda vrniva se k tvoji.“

„Kaj ? Ali k poeziji ?“

„Ne, k tvoji Emiliji.“

„Mari imam kako Emilijo ?“

„Pojdi no, tvoje jagnje je menda po-
stalo tiger in ti je pokazalo zobe, tako da
si sedaj sicer beliš glavo, toda zaljubljen si.“

„Jaz zaljubljen ?“ je odvrnil Maurice in
zganil z glavo.

„Da, ti si zaljubljen.“

Le ne skrivnosti več,
Ker dobro vsi vemo,
Da Cythera močnejše udarja,
Kot pa grom Zevsa vladarja.

„Lorin,“ je spregovoril Maurice in pri-
jel za votli ključ, ki je ležal na nočni oma-
rici, „pravim ti, da jamem žvižgati, čim bom
čul od tebe en sam verz.“

„Govoriva torej o politiki, tudi radi
tega sem prišel ; ali veš najnovejšo ?“

„Kaj takega ?“

„Glasoviti vitez iz Rdeče hiše se nahaja
v Parizu.“

„Ali res ?“ je vzkliknil Maurice in se
vzravnal.

„Da, sinoči je prišel v mesto, preoble-
čen v narodnega gardista. Neka ženska,

navidezno iz ljudstva, toda najbrže kaka aristokratinja, mu je prinesla obleko k mestnim vratom; trenotek za tem sta že roko v roki stopila v mesto. Šele, ko sta bila davno že mimo, je jela straža nekaj sumiti. Nastala je rabuka in tekli so takoj za njima. Zginila sta v neki hiši v rue Saint-Honoré, katere vrata so se odprla na čudovit način. Hiša je imela drug izhod na Champs-Élysées. Vitez in njegova sokrivka sta zginila. Hišo bodo podrli in lastnika obglavili; toda to viteza ne bo zadrževalo, da bi ne ponovil poskusa v četrtič.“

„Ne da se tajiti, da je vitez iz Rdeče hiše drzen in pogumen človek.“

„Da, a tudi poln ljubezni.“

„Ali veruješ, da ljubi kraljico?“

„Ne verujem, toda govorim, kar sem čul. Sicer je že toliko drugih očarala, da se ne smemo čuditi, ko bi bila tudi njega zapeljala.“

„To nič ne de, vitez mora imeti sokrivce v Templu samem.“

„Mogoče :

Ker ljubezen gorka

Ne pozna zidov.“

„Lorin!“ je vzkliknil Maurice in nastavljal ključ k ustom.

„A da, saj res.“

„Torej ti si enakega mnenja kakor drugi.“

„Zakaj ne?“

„Ker bi imela po tvojem računu kraljica dvesto ljubimcev.“

„Dvesto, tristo, štiristo. Saj je dovolj lepa za to. Nisem dejal, da jih tudi ljubi, toda oni ljubijo njo.“

„Ti torej praviš, da vitez iz Rdeče hiše . . . ?“

„Jaz pravim, da je uprizorjena proti njemu prava gonja, in zvit lisjak bo moral biti, ako bo hotel ubežati vohunom republike.“

„In kaj pravi občina k temu?“

„Občina bo ukrenila, da bo morala vsaka hiša imeti na pročelju zapisana imena stanovalcev in stanovalk.“

„Oh, izborna misel,“ je vzkliknil Maurice.

Maurice si je res domneval, da mu to sredstvo pomore najti neznanko ali vsaj kako njeno sled.

„Kaj neda?“ je pripomnil Lorin, „jaz sem že stavil, da nam ta odredba prižene najmanj petsto aristokratov v roke.“

Med Lorinovimi besedami se je začul na ulici hrup. Ropotanje bobnov, v začetku oddaljeno, se je bližalo vedno bolj in kmalu so zazveneli zvoki takrat splošno znane generalne koračnice.

„Kaj je to?“ je vprašal Maurice.

„To je razglašanje občinskega sklepa,“ je odgovoril Lorin.

„Moram takoj v sekcijo,“ je dejal Maurice, skočil s postelje in poklical strežaja, da ga obleče.

„Jaz, jaz pa grem v posteljo,“ je rekel Lorin, „spal sem to noč samo dve uri radi tvojih divjih prostovoljcev. Ako se bodo le malo topli, tedaj pusti me spati; ako pa bo hudo, pridi pome!“

„Čemu pa si se tako lepo napravil?“ je vprašal Maurice in pogledal Lorina, ki je ravno vstal, da bi odšel.

„Ker moram, ako hočem priti k tebi, skoz rue Béthisy in ker se v rue Béthisy v tretjem nadstropju nahaja okno, ki se vsaki-krat odpira, ko grem mimo.“

„In ti se ne bojiš, da bi te kdo utegnil smatrati za aristokrata in gizdalina?“

„Jaz gizdalin! Ravno narobe, poznajo me kot vrlega sanskilota. Toda lepemu spolu treba je doprinašati kako žrtev. Čaščenje domovine ne izključuje onega ljubezni.“

Republika je zakon dala,
Da vzemimo si Grakhe v zgled,
Da zidajmo svobodi oltarje,
Boginji lepote in ved.

Poskušaj me izžvižgati, takoj te naznam kot aristokrata in te dam tako obriti, da ne boš nikoli več nosil lasulje. Zdravo, prijatelj!“

Lorin je Mauricu pristrčno segel v roko, ki mu jo je mladi tajnik enako pristrčno stisnil. Na to je odšel, žvižgajoč neko pesmico.

V.

Občan Maurice Lindey.

Maurice Lindey, ki ga vidimo po pogovoru s svojim prijateljem hiteti v sekcijo, je bil potomec one polaristokracije, h kateri se prišteva sodniški stan. Njegovi pradedje so se skoz dvesto let odlikovali s svojo večno parlamentarno opozicijo. Njegov oče, dobri Lindey, ki je vse svoje življenje tarnal proti despotizmu, je umrl od strahu, ko je 14. julija 1789. bastilja*) padla v roke ljudstva. Zapustil je edinega sina, ki se je, neodvisen vsled svojega premoženja, čutil republikanca in se popolnoma navzel novih idej.

V telesnem oziru je bil Maurice Lindey visok pet čevljev in osem palcev, star petdo šestindvajset let, močan kakor Herkul.

*) Bastilja-bastille : najstrašnejša pariška ječa, podobna trdnjavi.

Odlikovala ga je ona francoska lepota, ki tvori pri Franku posebno pleme. Bil je namreč čistega čela, modrih oči, kostanjevih, kodrastih las, rožnatih lic in belih zob kakor iz slonovine.

— Opisu moža naj sledi stališče občana.

Maurice, ki sicer ni bil bogat, pač pa neodvisen, je bil nositelj čislane in priljubljenega imena in je bil znan po svojih liberalnih nazorih. Postavil se je takorekoč na čelo stranki, sestoječi iz samih mladih, patriotičnih občanov. Morda je veljal pri sanskilotih za nekoliko mlačnega, pri sekcionarjih za preveč finega. Toda vsled svoje nenavadne vztrajnosti, poguma in telesne moči si je že znal pridobiti spoštovanje.

Maurice je bil prisostvoval zavzetju bastilje. Bil je tudi v Versaillu in se boril kakor lev pri obleganju Tuilerij*) 10. avgusta. Priznati mu je treba, da je tega znamenitega dne pomoril ravno toliko patriotov kolikor Švicarjev; kajti ni hotel trpeti, da bi se pod republikansko karmanjolo skrivali morilci, a pod rdečo švicarsko obleko sovražniki republike.

Takoj po napovedi vojne je stopil Maurice med prostovoljce in se je s četo

*) Nekdanja rezidenčna palača v Parizu.

peterih stotin mož, ki jih je mesto poslalo proti sovražnikom, odpravil na mejo. V prvi bitki ki se je je udeležil — namreč pri Jemappu — ga je zadela kroglja, ki mu je predrila na rami njegove jeklene mišice in pri kosti zopet odskočila. Vrnil se je v Pariz in je šele po preteku enega meseca zapustil posteljo. Kmalu nato je postal voditelj kluba Termopilov, to je stotero mladih Parižanov, ki so se bili oborožili v svrhu, da se uprejo vsakemu poskusu tiranu Kapetu v prilog. (Tako so imenovali kralja Ludovika XVI.). Še več: z jezno, nagubanim čelom, uprtimi očmi, bleddim licem, srcem polnim neke mešanice npravnega sovraštva in fizičnega usmiljenja, je Maurice z mečem v roki prisostvoval obglavljenju kralja ter je, menda edini med vso množico, umolknil, ko je padla glava tega sinu svetega Ludovika, čigar duša je odletela proti nebesom. Dvignil je kvišku svoj strašni meč in vsi njegovi prijatelji so vzkliknili: „Živela svoboda!“ ne da bi bili opazili, kako se to pot njegov glas izjemoma ni združil z njihovimi.

To je bil mož, ki se je podal zjutraj dne 11. marca v sekcijo, katere tajnik je bil. Tu je bilo zelo živahno vrvenje. Sklepati so hoteli o adresi na narodno skupščino

v svrhu udušenja zarot, ki so jih uprizarjali girondisti. Zato so nestrpno pričakovali Maurica. Vsi so izražali sovraštvo in ogorčenje nad aristokrati in izdajalci, zlasti nad vitezem iz Rdeče hiše. Toda proti splošnemu pričakovanju se je Maurice vedel hladno in molčeče; spretno je sestavil oklic, opravil svoje delo v treh urah, vprašal, je-li seja že končala, in je vzel, ko so mu potrdili to, svoj klobuk ter se napotil v smeri proti Rue Honoré.

Ko je došel tja, se mu je zdel Pariz popolnoma nov. Zagledal je oni ogel, kjer se mu je bila ono noč pojavila lepa neznanca, upirajoča se pestem vojakov. Nadaljeval je pot do Marijinega mostu in sicer po enaki cesti, ki jo je bil prehodil ob njeni strani, ustavil se na onih točkah, kjer ju razne patrulje niso pustile dalje in ponavljal na mestih, ki so ga spominjala na to vsak pogovor, ki sta ga imela ono noč.

Maurice je prekoračil mostove in se kmalu nahajal v tedanji Viktorjevi ulici.

„Uboga ženska!“ je mrmral Maurice, „sinoči ni pomislila, da ima noč samo dvanajst ur in da njena skrivnost bržkone tudi ne bo trajala dalje nego čez noč! V solnčnem svitu že najdem vrata, skoz katera se

je bila izmuznila, in kdo ve, če je sam ne ugledam na kakšnem oknu.“

Stopil je v starodavno Rue Saint-Jacques in se ustavil na ravnoistem mestu, kjer je prejšnjega večera stala neznanka. Zatisnil je za trenotek oči in mislil v svoji omami, da mu poljub prejšnjega večera drugič zagori na ustnicah. Toda čutil ni ničesar razun pekočega spomina.

Ko je Maurice zepet odprl oči, je zapazil dve mali ulici, eno na desni, drugo na levi. Bili sta blatni, slabo tlakovani, prerezani od zapornic in mostičkov, pod katerimi se je vil majhen potok. Pod nekimi lopami so se sušile kože in razširjale oni neprijetni duh po strojarstvu, ki človeku zapira sapo. Maurice je iskal in poizvedoval skoraj dve uri, a našel ni ničesar, uganil ničesar; desetkrat se je vrnil na prejšnje mesto, da bi se izpoznal. Toda vsi njegovi poskusi so bili brezuspešni. Zdelo se je, da sta megla in dež izbrisala vsako sled po mladi ženski.

„Naprej!“ si je rekel Maurice, „sarjal sem. Svoje krasne vile gotovo ne najdem v tej kloaki.“

„Ostani zdrava, skrivnostna lepotica,“ je vzkliknil, „smatrala si me za neumneža.“

ali pa za otroka. Ali bi bila tudi šla z menoj sem, ko bi stanovala res tu? Ne, šla je samo tod mimo, kakor labod čez okuženo močvirje. Kakor pučeva v zraku, tako je zginila tudi njena sled.

VI.

Temple.

Onega dne, ko je Maurice, bolešno razočaran, opustil svoja poizvedovanja, se je podalo večje število mestnih uradnikov v spremstvu Santerra, poveljnika pariške narodne garde, v veliki stolp Templa, ki so ga od 13. avgusta 1792. dalje spremenili v ječo.

Njihov obisk je bil namenjen v prvi vrsti stanovanju v tretjem nadstropju, sestojčemu iz predsobe in treh sob.

V eni teh sob sta bivali dve ženski, mlada deklica in devetleten otrok, ki so bili vsi odeti v žalno obleko.

Starejši ženski je bilo približno sedem-ali osemtrideset let; sedela je pri mizi in čitala. Druga je sedela in izdelovala neko vezenje; bilo ji je okoli osem-do devetindvajset let. Približno štirinajstletna deklica je stala pri otroku, ki je ležal z zaprtimi

očmi, kakor da bi spal, dasi je bilo to nemogoče ob ropotu, ki so ga povzročali uradniki s preiskovanjem pohištva, postelj in oblek. Eden njih se je približal ženski, ki je čitala, ji iztrgal knjigo ter jo vrgel v sredo sobe.

Jetnica je iztegnila roko proti mizi, vzela drug zvezek in nadaljevala s čitanjem. Uradnik je divje krenil z roko in ji hotel iztrgati tudi tega. Toda po ti kretnji, pred katero se je jetnica, ki je vezala pri oknu, stresla od strahu, je deklica skočila k čitateljici, jo objela in jokaje šepnila: „Oh! uboga, uboga mama!“

Nato jo je jela poljubljati, na kar je jetnica pritisnila ustnice na ušesa deklice, kakor da bi ji hotela vrniti poljub, in ji dejala: „Marija, v peči je skrit listek. Vzemi ga ven.“

„Naprej, naprej!“ je vzkliknil uradnik, potegnil deklico k sebi in jo odtrgal od matere. „Ali bo konec enkrat vajinih poljubov?“

„Gospod,“ je pripomnila deklica, „ali je skupščina morda sklenila, da ne smejo več otroci poljubljati svoje matere?“

„Ne, toda sklenila je kaznovati izdajalce in aristokrate, in mi smo za to tukaj,

da vas izprašujemo. Odgovori torej, A n - t o i n e t t a .“

Ona, ki je bila tako osorno nago-
vorjena, ni svojega izpraševalca niti pogle-
dala. Nasprotno, obrnila se je v stran ;
njeno lice, blede vsled trpljenja in razorano
od solza, je pokrila lahna rdečica.

„Nemogoče je,“ je nadaljeval ta mož,
„da ti nisi ničesar vedela o poskusu mi-
nule noči. Kdo je povzročitelj?“

Jetnica je molčala.

„Odgovorite Antoinetta,“ je rekel San-
terre in se ji približal, ne da bi bil opazil
groze, ki je obšla mlado žensko ob po-
gledu na tega moža, ki je bil prišel v jutro
dne 21. januarja v Temple po Ludovika
XVI., da bi ga odvedel na morišče. „Od-
govorite, to noč je bila razkrita zarota proti
republiki. Ali ste vedeli zanjo?“

Marija Antoinetta še vedno ni odgo-
vorila.

„Nočete ? Torej nočete odgovoriti?“ je
vzkliknil Santerre in udaril z nogo ob tla.

Jetnica je vzela v roko tretji zvezek.
Santerre se je okrenil ; brutalna moč tega
človeka, ki je poveljeval 80.000 možem, se
je strla ob dostojanstvu uboge jetnice. Samo
migniti mu je bilo treba, in padla bi bila

njena glava, kakor je padla glava Ludovika XVI.

„In Vi Elizabeta,“ je nagovoril drugo žensko, ki je bila za trenotek prekinila svoje vezenje, sklenila roki in molila, „ali odgovorite?“

„Ne vem, po čem vprašujete,“ je odvrnila, „zato Vam ne morem odgovarjati.“

„Eh, vraga! občanka Kapet,“ je vzkliknil Santerre nestrpno, „saj je vendar jasno, kar pravim. Včeraj se je skušalo pripomoči Vam do bega in Vi morate poznati krivce.“

„Mi nimamo nikakih zvez z zunanjim svetom; ne moremo torej vedeti, če kdo kaj dela za nas ali proti nam.“

„Dobro,“ je rekel uradnik, „videti hočemo, kaj pravi tvoj nečak.“

Ko se je približal postelji mladega dauphina*), je Marija Antoinetta nenadoma vstala in vzkliknila:

„Gospod, moj sin je bolan ter spi... Nikar ga ne budite!“

„Torej odgovori!“

„Ne vem ničesar.“

Uradnik je na to stopil k postelji malega jetnika, ki se je, kakor rečeno, delal, da spi.

*) Dauphin, izg. dofên-prince.

„Vstani, Kapet, vzbudi se!“ je velel in ga surovo stresel za rame.

Otrok je odprl oči in se nasmehnil.

Razburjena od boli in strahu, je kraljica dala hčerki neko znamenje; ta je porabila ugodni trenotek, hušnila v sosednjo sobo, odprla peč, vrgla vanjo neki listek, ga sežgala in se takoj zopet vrnila ter s pogledom potolažila mater.

„Kaj hočete od mene?“ je vprašal otrok.

„Vedeti, ako si minulo noč kaj čul?“

„Ne, ker sem spal.“

„Kakor se zdi, spiš prav rad.“

„Da, ker sanjam, kadar spim.“

„O čem pa sanjaš?“

„O svojem očetu, ki ste ga vi umorili.“

Torej nisi čul ničesar?“ je vprašal Santerre nestrpno.

„Ničesar“.

„Ti mladi volkovi res imenitno soglašajo z volkuljo,“ je rekel razjarjeni uradnik, „in vendar je bila uprizorjena zarota.“

Kraljica se je smehljala.

„Avstrijanka nas zasmehuje,“ je vzkliknil uradnik, „dobro, ker je že tako, hočemo izvesti občinsko odredbo v vsej njeni strogoosti. Vstani, Kapet!“

„Kaj nameravate storiti?“ je zavpila kraljica izpozabivši se. „Ali ne vidite, da je moj sin bolan, da ima mrzlico? Mari ga hočete umoriti?“

„Tvoj sin,“ je odvrnil uradnik, „je predmet večnih nemirov in cilj vseh zarotnikov. Tison!... Pokličite Tisona.“

Tison je opravljal v zaporu navadna, domača dela. Bil je mož štiridesetih let, zagorele polti, sirovega, divjega obraza in črnih, razmršenih las, ki so mu segali do obrvi.

„Tison, kdo je včeraj prinesel jetnikom hrane?“

Tison je imenoval neko ime.

„In perilo?“

„Moja hči.“

„Tvoja hči je torej perica?“

„Seveda.“

„Naročeno ti je bilo, da perilo natančno preiščeš.“

„No, ali ne vršim svoje dolžnosti? V dokaz, da jo vršim, bodi, da je bila včeraj najdena ruta z dvema vozloma; nesel sem jo k svetovalstvu, ki je naročilo moji ženi, da jo razvozlja, zlika in zopet vrne gospe Kapet, ne da bi kaj omenila o tem.“

„Tison,“ je rekel Santerre, „tvoja hči je občanka, o katere patriotizmu ne dvomi

nihče. Toda od danes naprej ne sme več prestopiti Templovega praga.“

„Moj Bog,“ je vzkliknil Tison prestrašeno, „kaj mi vendar govorite? Tako, ali bom smel videti svojo hčer še le tedaj, ko za-zapustim Temple?“

„Ti ga sploh ne zapustiš več,“ je od-vrnil Santerre.

Tison se je s plašnimi očmi oziral okoli sebe, a njegov pogled ni obstal na nobenem predmetu.

„Nikoli več ne bom smel odtod! Tako je torej? Toda jaz hočem popolnoma od-tod. Jaz zahtevam svoj odpust, jaz nisem nikak izdajalec, nikak aristokrat, da me ho-čete imeti tu ujetega. Pravim vam, da hočem proč odtod.“

„Občan,“ je rekel Santerre, „pokori se ukazom občine in molči, ali pa ti bo slaba predla, opozarjam te na to. Ostani tu in pazi, kaj se godi! Pod nadzorstvom si, varuj se torej!“

Medtem se je kraljici, ki je mislila, da so bili nanjo pozabili, zopet zjasnil obraz, in položila je sina zopet v posteljo.

„Pojdi po soprogo,“ je ukazal uradnik Tisonu.

Ta je ubogal brez besedice. Santerrove grožnje so ga napravile ponižnega kakor jagnje.

„Pridi sem, občanka“, je rekel Santerre gospe Tison, „midva pojdeva v predsobo, in medtem preiščeš ti jetnike.“

„Kaj praviš k temu, žena“, je rekel Tison, „hčerke nama nočejo več puščati v Temple.“

„Tako, hčerke nočejo več puščati k nama? Torej je ne vidiva več?“

„Tiho!“ je zakričal Santerre. „Poklicali smo te sem, da preiščeš jetnike. Preišči jih, potem se zopet vidimo . . .“

Nato so možje odšli.

„Moja ljuba gospa Tison“, je rekla kraljica, „verujte mi . . .“

„Ne verujem ničesar, kakor samo to, da si ti kriva vse nesreče ljudstva, občanka Kapet“, je odvrnila grozna ženska škripajoč z zobmi. „Ako najdem kaj sumljivega pri tebi, ti že pokažemo.“

Štirje možje so ostali pri vratih, da bi pomagali Tisonki, ako bi se kraljica upirala preiskavi.

Ženska je naša pri njej trikrat zavozljano ruto, ki je pomenjala bržkone odgovor na ono, ki jo je omenjal Tison; nadalje svinčnik, škapulir in pečat.

Vzlic vsem prošnjam kraljevskih gospa je Tisonka poklicala uradnike ter jim izročila stvari, ki jih je bila našla pri kraljici; šle so iz roke v roko in bile predmet najraznovrstnejših domnevanj.

„Sedaj ti hočemo prečitati odredbo skupščine“, je rekel Santerre.

„Kakšno odredbo?“ je vprašala kraljica.

„Odredbo, ki pravi, da boš odslej ločena od svojega sina.“

„Torej je res, da obstoja tak sklep?“

„Da, skupščini leži preveč na srcu tvoj sin, ki ji je bil od naroda izročen v varstvo, nego da bi ga puščali v družbi tako ničvredne matere, kakor si ti.“

Iz kraljičinih oči so švigale strele.

„Sestavite vsaj obtožbo, tigri!“ je vzkliknila kraljica, visoko vzravnan, blede, ponosna v svojem ogorčenju, „sklicujem se na srca vseh mater.“

„Tiho! tiho!“ je pripomnil uradnik, „to je vse lepo in dobro; toda mi smo tu že dve uri in ne moremo zgubljati vsega dne. Vstani, Kapet, in sledi nam.“

„Nikdar, nikdar!“ je zavpila kraljica skočila med uradnika in mladega Ludovika in hotela braniti posteljo kakor levinja svoje

mlade, „nikdar si ne pustim iztrgati svojega otroka.“

Toda vse prošnje so bile zaman.

Ko pa je Santerre izjavil, da ostane sin pri njej le v slučaju, ako izda zarotnike, si je ponosno obrisala solzo, ki je kakor diamant blestela pod njenim očesom. Odgovorila je ponosno :

„Zbogom, moj sin! Ne zabi nikoli na svojega očeta, ki je v nebesih, na svojo mater, ki se bo kmalu združila z njim; moli vsak večer in vsako jutro molitvico, ki sem te jo naučila. Zbogom, sin moj!“

Pritisnila mu je zadnji poljub, mirno vstala in dejala neupogljivo :

„Ne vem ničesar, gospodje, ukrenite, kar hočete.“

Toda kraljica bi bila potrebovala več moči, nego jo zmore žensko srce in še posebno materino. Kakor uničena je padla vznak na stolico, medtem, ko so ji odnašali otroka, ki je imel sicer solzne oči, a je molčal in ni črhnil.

Vrata so se zaprla za uradniki, ki so odnesli kraljeviča in trojica žensk je ostala sama. Sledil je trenotek obupnega molka, pomešanega z ihtenjem. Najprvo je spregovorila kraljica :

„Hčerka moja,“ je rekla, „kaj je z listkom?“

„Sežgala sem ga, kakor ste mi bili ukazali, mati.“

„Ne da bi ga bila prečitala?“

„Nisem ga prečitala.“

„Zbogom torej zadnji žarek zadnjega upanja!“ je zamrmrala princesa Elizabeta, svakinja Marije Antoinette.

„Oh, prav imate, prav imate, sestra moja, to je preveč trpljenja. Toda, morda si videla vsaj pisavo, Marija?“

„Da, mati moja.“

Kraljica je vstala in šla pogledat k vratom, da-li jo kdo opazuje. Nato je potegnila iglo iz las, stopila k steni, vzela iz neke špranje majhen košček papirja ter ga pokazala princesi rekoč:

„Zberi vse svoje spomine, predno mi odgovoriš, hčerka moja; ali je bila pisava slična tej?“

„Da, da,“ je vzkliknila princesa, „znana mi je!“

„Hvala Bogu!“ je rekla kraljica in goreče pokleknila. „Če je zamogel pisati danes zjutraj, potem je rešen. Hvala! Moj Bog! Hvala! — tako plemenit prijatelj je pač vreden tvojega čudeža.“

„O kom govorite, mati moja?“ je vprašala princesa. „Kdo je ta prijatelj? Povejte mi njegovo ime, da ga lahko priporočam Bogu v svojih molitvah.“

„Da, prav imaš, hčerka moja; nikoli ne pozabi tega imena, kajti nosi ga plemenit človek, pošten in pogumen. Ni mi udan zgolj iz častihlepja, kajti doslej se je razodel samo v dnevih nesreče. Nikoli ni bil še videl francoske kraljice, še manj je ona videla njega, toda on žrtvuje življenje, da bi jo obvaroval. Morda bo poplačan, kakor se dandanes plačuje vsaka čednost, namreč s strašno smrtjo... Toda, če on umre... Oh, tam gori, tam gori se mu zopet zahvalim... imenuje se...“

Kraljica se je nemirno ozrla okoli in rekla s pritajenim glasom:

„Imenuje se vitez iz Rdeče hiše... molite zanj.“

VII.

Ujet.

Najnovejša zarota je vzbudila silno jezo suverenega ljudstva in to tembolj, ker je bilo znano, da se je v poslednjem času vrnilo mnogo izseljencev, ki so bili na sumu,

da so hoteli ugrabiti iz zapore kraljevo rodbino.

Že je bil objavljen grozni zakon, ki je obsojal na smrt vsakega Francoza, vrnivšega se v domovino, vsakega Francoza, ki se je samo nameraval izseliti, vsakega občana, ki je izseljencem pomagal pri begu ali povratku in slednjič vsakogar, ki je nudil izseljencem zavetja.

Vitez iz Rdeče hiše je bil podjeten in drzen nasprotnik. Zato so bile vsled njegovega povratka v Pariz in pojavljenja v Templu izdane najstrožje odredbe. V celi množini sumljivih hiš so se vršile stroge preiskave, toda vsa poizvedovanja so ostala brezuspešna.

Sekcije so bile zato, kar je zelo umljivo, več dni preobložene z delom, in tajnik sekcije Lepelletier, ene najupljivnejših v Parizu, ni utegnil misliti na svojo neznancko.

V začetku jo je sklenil pozabiti; poskušal je, toda ni šlo, kakor je bil rekel njegov prijatelj Lorin :

Kdor pozabiti hotel bi,

Tedaj vzbudi se mu spomin.

Maurice je prebiral pismo vedno in vedno, poljubljal krasni safir in konečno sklenil — kljub prisegi — da bo še enkrat

skušal najti lepo neznanko. Toda obljubil si je sam sebi, da bo to zadnji poskus. Njegov načrt je bil zelo enostaven. Na vseh vratih so bili nabiti imeniki; ti naj bi mu bili prvi kažipot. Potem bi povpraševal pri vratarjih in na ta način razkril vso skrivnost. V svojstvu tajnika sekcije Lepelletier je imel vso pravico do tega.

V svojem čudnem navdušenju je Maurice menil, da mora že po imenu spoznati, ali se skriva pod njim njegova lepa neznanka; menil je, da mora imeti tudi lepo, njeni zunanosti primerno ime.

Nadel si je karmanjolo iz debelega, rjavega platna, se pokrili z idečo, prazniško čepico in se napotil na poizvedovanja. V rokah je imel cepec, takozvano konstitucijo, orožje, ki je bilo v njegovi pesti močnejše nego Herkulov kij. V žepu je imel izkaznico na ime tajnika sekcije Lepelletier. Podal se je najprej v Viktorjevo ulico in tam prebiral v svetlobi ugašujočega dneva vsa imena na hišnih imenikih.

Maurice se je že nahajal pri stoti hiši, torej pri stotem imeniku, ne da bi bil našel kake daljne sledi svoje neznanke. Solnce se je jelo že nagibati k zatonu, in Maurice je imel še nekaj minut svetlobe.

Porabil jih je v to, da je šel najprej v eno ulico, potem v drugo; prijel je za vsaka vrata, preiskal vsak kot, pogledal čez vsako ograjo, se vspel na vsak zid, se ozrl v vsako omreženo okno, kukal skozi ključavnice, potrkal slednjič po vratih kakega zapuščenega skladišča, ne da bi dobil odgovora, in zamudil skoro dve uri s tem brezuspešnim poizvedovanjem.

Odbila je že deveta ura. Nastala je popolna noč; čuti ni bilo nikakega šuma, vse je bilo tiho v tem pustem okrožju in zdelo se je, da je zginilo iz njega obenem z dnevom tudi življenje.

Maurice je jel že ves obupan misliti na povratek, ko je nenadoma na ovinku nekakega ozkega hodnika uzrl luč. Zavil jo je takoj v ta mračni hodnik in ni opazil, kako je za nekim zidom, pred katerim se je dvigala skupina dreves, zginila neka radovedna glava, ki je bila četrť ure opazovala vsako Mauricevo kretnjo. Malo sekund potem, ko je glava že zginila, je skočilo troje mož, ki so prišli skoz majhna, v onem zidu narejena vrata, na hodnik, v katerem se je bil Maurice zgubil, a četrti je iz previdnosti zaprl vrata, ki so vodila na hodnik.

Maurice je našel na koncu hodnika dvorišče; na drugi strani dvorišča se je svetila luč. Potrkal je na vrata revne, samotne hiše; toda že pri prvem udarcu je luč ugasnila.

Ponovno je trkal, toda nihče ni odgovoril; spoznal je, da mu nalašč nočejo odpreti; zato ni hotel dalje zgubljati časa brez potrebe, šel čez dvorišče in se vrnil v hodnik. Istočasno so zaškripala hišna vrata in stopilo je ven troje mož, na kar se je začul žvižg.

Maurice se je ozrl in zapazil tri sence, ki so se nahajale za njim v daljavi dveh dolžin njegove palice.

V temi, pri soju svetlobe, ki jo vsikdar občutijo oči, vajene na dolgotrajno temo, so se zasvetili trije noži.

Maurice je spoznal, da mu je pot zastavljena. Hotel si je pomoči s palico, toda hodnik je bil tako ozek, da je palica zadevala ob zid. V tem trenutku ga je omamil močan udarec po glavi. Bil je nepričakovano napaden od onih štirih mož, ki so prišli skoz majhna vrata. Sedmero drugih je istočasno skočilo na Maurica, ga pobilo na tla v zlic temu, da se je obupno branil. Povezali so mu roke z vrvmi in mu zavezali oči.

Maurice ni črhnil besedice in tudi ni klical na pomoč. Moč in pogum zaupata vedno le samemu sebi in zdi se, kakor da bi se sramovala tuje pomoči. Zato je zbral vso svojo prisotnost duha in čakal, kaj bo.

„Kdo si?“ je vprašal glas, še razvnet vsled boja.

„Človek sem, ki ga hočete umoriti,“ je odvrnil Maurice.

„Še več, mrtev boš takoj, čim le spregovoriš glasno, zakličeš, ali zavpiješ.“

„Ko bi bil hotel kričati, bi ne bil čakal dosedaj.“

„Ali si pripravljen odgovarjati na moja vprašanja?“

„Vprašuj prej, potem hočem šele videti, da-li bom odgovarjal.“

„Kdo te je poslal semkaj?“

„Nihče.“

„Prihajaš torej iz lastnega nagiba?“

„Da.“

„Lažeš!“

Maurice se je zgenil z vso silo, da bi si osvobodil roke; toda ni bilo mogoče.

„Ne lažem,“ je odvrnil.

„V vsakem slučaju si vohun, bodi, da prihajaš iz lastnega nagiba, bodi, da te je kdo poslal.“

„Vi ste strahopetci!“

„Mi strahopetci?“

„Da, vas je sedem ali osem proti
enemu, ki je še povrh zvezan; vi ga še
žalite, strahopetci!“

Zdelo se je, da so jih Mauriceve be-
sede prej pomirile nego razjezile. Ravno v
tem je ležal dokaz, da ni bil nikak vohun,
ker bi se bil sicer tresel in prosil milosti.

„Kaj hočete v tem mestnem okrožju?“

„Iščem neko žensko.“

Tem besedam je sledilo neverno mr-
mranje.

„Lažeš,“ je pripomnil ravnoisti gtas.
„Povej, kaj nameravaš, sicer umreš!“

„Ne,“ je rekel Maurice, „vi me ne
boste umorili, ako niste pravi roparji.“

Pri tem je znova in še z večjo silo
napel svoje moči, da bi si osvobodil roki.
Toda nenadoma je začutil na prsih nekaj
ostrega in mrzlega in umaknil se je nehote.

„Ah! to čutiš,“ je rekel nekdo izmed
mož. „Še osem palcev imamo za izdajalce,
kakoršen si ti!“

„Torej izvršite hitro svoje delo,“ je
dejal Maurice udano.

„Kdo si, govori?“ je vprašal neki mehek
in obenem gospodujoč glas.

„Jaz sem Maurice Lindey.“

„Kako?“ je vzkliknil nekdo, „Maurice Lindey, revolucionar, patriot? Maurice Lindey, tajnik sekcije Lepelletier?“

Te besede so bile izrečene s tako toploto, da so Maurica zopet navdale z upanjem; vedel je, da so odločilnega pomena in da bo odgovor nanje, naj bi bil že tak ali tak, zapečatil njegovo usodo. Nezmožen vsake laži se je visoko vzravnal in dejal z odločnim glasom:

„Da, Maurice Lindey, tajnik sekcije Lepelletier, patriot, revolucionar, jakobinec Maurice Lindey, čigar najlepši dan bo oni, ko umre za svobodo.“

Grobna tišina je sledila temu odgovoru.

Maurice Lindey je razkril svoja prsa in pričakoval vsak trenotek, da se mu nož, čigar konec je bil začutil, popolnoma zasadi v prsa.

„Ali je to res?“ je vprašal po nekotnih sekundah glas, ki se mu je poznala neka razburjenost. „Ali ne lažeš?“

„Preiščite moje žepe,“ je odvrnil Maurice, „našli boste mojo izkaznico. Poglejte mi na prsa in na srajco, tam boste našli ušite moje začetnice M. in L.“

Takoj nato je Maurice začutil, kako ga vzdigujejo močne roke. Nesli so ga skoz neki zelo kratek prostor, in čul je, kako so se odprla ena, potem druga vrata.

„Zgubljen sem“ je dejal Maurice sam sebi, „kamen mi obesijo za vrat in me utope v reki.“

Toda nekoliko trenutkov pozneje je čutil, kako so ga nesli po nekih stopnicah. V obraz mu je udaril toplejši zrak, in položili so ga na stol. Čul je, kako so dvakrat zaklenili neka vrata. Koraki so se oddaljevali. Zdelo se mu je, da so ga pustili samega; napenjal je ušesa, kakor more le človek, čigar življenje je odvisno od ene same besede; in zopet se mu je zazdelo, kakor da čuje oni glas, čigar milina in odločnost sta bila že enkrat segli do njegovih ušes: „Prej se hočemo posvetovati.“

VIII.

Genevieva.

Minilo je četrť ure, a Mauricu se je zdelo celo stoletje. Zopet je skušal raztrgati vrvi, s katerimi je imel zvezane roke na hrbtu. Njegove jeklene mišice so otekale, vrv mu je silila v meso, toda ni se utrgala.

Pri teh poskusih ga ni motil nihče in nič se ni zgenilo okoli njega; sklepal je, da je sam. Ker so njegove noge zadevale ob nekaj mehkega, kakor pesek ali mastno zemljo, in se je razširjal okoli njega oster, presumljiv vonj po rastlinah, je Maurice menil, da se nahaja v kakem rastlinjaku. Napravil je par korakov, naletel na neki zid, se obrnil, da je lahko tipal z rokami, začutil neka vrtnarska orodja in vzkliknil od veselja.

Z velikim naporom se mu je posrečilo, da je lahko po vrsti preiskal to orodje. Njegov beg je postal le vprašanje časa; ko bi mu daroval slučaj ali Previdnost samo pet minut, da bi našel kako rezilo, rešen bi bil.

Slednjič je našel lopato. Z največjim naporom jo je obrnil tako, da je prišlo železo navzgor. S tem železom, ki ga je s svojimi boki tiščal ob zid, je prežagal vrvi na svojih členkih. Operacija je trajala dolgo, kajti železo je bilo skrhano. Znoj mu ga tekel po čelu; začul je nekaj kakor korake, zbral zadnjikrat vse svoje moči in vrv, že prerezana na pol, se je utrgala.

Vzklikal je od radosti, kajti sedaj je bil gotov, da ne umre brez boja. Strgal si je

obvezo z oči in spoznal, da se res nahaja v cvetličnem paviljonu. Pred seboj je zapazil okno in hotel je skozi, toda bilo je zamreženo. Pred njim je stal mož, oborožen s karabino, in stražil.

Na drugi strani vrta se je nahajal, oddaljen približno trideset korakov, drug majhen kiosk. Ena oknica je bila spuščena, vendar je bilo videti luč.

Približal se je vratom in prisluškoval: pred vrati se je sprehajala druga straža. To so bili oni koraki, ki jih je bil slišal.

V ozadju hodnika so se oglašali zmeden glasovi; posvetovanje se je očitno spremenilo v pričkanje. Maurice je mogel slišati samo par besed kakor: vohun, bodalo, smrt.

Kmalu so se odprla vrata in slišal je razločnejše.

„Da,“ je rekel neki glas, „da, to je vohun, ki je nekaj izvohal in ki je gotovo zato poslan sem, da izve naše tajnosti. Ako ga spustimo na svobodo, nas lahko naznani.“

„Kaj pa njegova beseda?“ je vprašal neki glas.

„Dal nam bo besedo, toda izda nas kljub temu. Ali je poštenjak, da se lahko zanesemo na njegovo besedo?“

Maurice je pri teh besedah jezno zaškripal z zobmi.

„Ali nas pozna?“

„Gotovo ne, toda on ve za naslov, vrne se in sicer v dobrem spremstvu.“

To dokazovanje je navidezno prodrlo.

„No,“ je rekel oni gospodujoči, mehki glas, „stvar je torej odločena?“

„Da, stokrat da, jaz ne razumem vaše velikodušnosti; ko bi nas imel v svoji pesti odbor za javni blagor*), bi ne odlašal dolgo z nami.“

„Torej vztrajate pri svojem sklepu, gospodje?“

„Seveda, in Vi se, upamo, ne boste protivili.“

„Jaz imam samo en glas, gospodje; bil je za to, da naj se ga spusti na svobodo. Vi jih imate šest, ki so se vsi izjavili za smrt, smrt, — torej smrt!“

Pot, ki je tekel po Mauricevem čelu, je postal mrzel kakor led. Ujetnik se je ozrl okoli in ugledal železno sekiro z jesenovim ročem. Zagrabil je to nedolžno orodje, ki se je lahko v njegovi roki spremenilo še v

*) Odbor najhujših revolucionarjev, ki so imeli vso moč v rokah, nekaka revolucionarna vlada.

strašno orožje, in se postavil za vrata, tako da so ga krila, ko so se odprla.

Srce mu je hotelo počiti v prsih, tako da je skoraj čul v tej tišini njegove udarce. Hipoma ga je obšla groza od pete do glave; začul je glas, ki je dejal:

„Ako me hočete ubogati, razbijte šipo in poženite mu krogeljo skoz omrežje v telo.“

„Oh! le ne nikakega poka,“ je menil drug glas: „pok nas lahko izda. Ah! Vi ste tu, Dixmer, kje je pa Vaša soproga?“

„Pogledal sem skoz oknice; ona ne sluti ničesar, čita.“

„Dixmer, vi razsodite! Ste-li za puško, ali za bodalo?“

„Le ne puške! Raje bodalo!“

„Torej bodalo. Naprej!“

„Naprej!“ je ponavljalo šest glasov istočasno.

Maurice je bil otrok revolucije in je imel jekleno srce. Kakor marsikdo tedaj, tudi on ni veroval v Boga; toda pri besedi „naprej“ se je spomnil križa, ki ga je bila naučila njegova mati, ko je še kot otrok molil na kolenih.

Koraki so se bližali in ključ je zaškripal v vratih, ki so se polagoma odprla.

Maurice si je dejal sam sebi : „Ako se spustim v boj, me ubijejo. Ako se vržem na morilce, jih presenetim, dospem na vrt, pridem na ulico in se morda rešim.“

Takoj se je pripravil za naskok kakor lev in divje zakričal, podrl prva dva moža, ki, meneč, da je zvezan, nista nikakor pričakovala takega napada ; potisnil je ostale v stran, napravil s svojimi jeklenimi kitami dva mogočna skoka, zagledal na koncu hodnika na stežaj odprta vrata, vodeča na vrt, se zaletel tja, preskočil deset stopnic, došel na vrt, se izpoznaval, kolikor se je mogel ter hitel k vratom. Toda bila so trdno zaklenjena in so kljubovala vsem njegovim sunkom.

Medtem so došli njegovi zasledovalci na stopnice. Ugledali so ga in vzkliknili :

„Tam je ! Ustrelite ga, Dixmer, ubijte ga, ubijte ga !“

Maurice je tulil ; bil je zaprt v vrtu, obkoljenem od visokega zidu ; ves obupan je čul morilce, ki so divjali za njim ; tedaj je uzrl kiosk. Napravil je velikanski skok, prijel za oknice, jih odstranil, udrl skoz strto okno in padel v razsvetljeno sobo, kjer je neka dama čitala sedeč pri ognju. Ves prestrašen je vstal in prosil pomoči.

„Umakni se, Genevieve,“ je zaklical Dixmerjev glas, „da ga ubijem.“

Maurice je videl, kako je bila v daljavi desetih korakov namerjena nanj puškina cev.

Čim ga je bila ženska zagledala, je strašno zavpila in mesto, da bi se bila umaknila, kakor ji je velel soprog, se je postavila med Maurica in puškino cev.

Ko je Maurice pogledal svojo zaščitnico natančneje, je vzkliknil tudi on. Bila je njegova neznanka, ki jo je toliko iskal.

„Vi!... Vi!...“ je vzkliknil.

„Tiho,“ je dejala.

Nato se je obrnila k morilcem, ki so se približali oknu, in jim zaklicala: „Oh! nikar ga ne umorite!“

„Vohun je“ je vzkliknil Dixmer, njen soprog, čigar obraz je izražal nespravljivo odločnost; „vohun je, ki mora umreti.“

„Vohun!“ je odvrnila Genevieve, „on, vohun! Pridite sem, Dixmer. Reči Vam hočem samo besedico, da Vam dokažem, kako se čudno motite.“

Dixmer se je približal oknu. Genevieve je stopila k njemu, se sklonila in natihoma spregovorila z njim par besed.

„On!“ je dejal.

„On sam,“ je odvrnila Genevieva.

„Ali ste gotovi?“

Mlada žena topot ni odgovorila, temveč se je obrnila k Mauricu in mu smehljaje podala roko.

Dixmerjev obraz je postal čudno ponižen in hladen. Spustil je puškino kopito iz rok.

„To je nekaj drugega,“ je dejal.

Natc je dal svojim tovarišem znamenje, naj mu sledijo, stopil z njimi v stran in jim nekaj povedal, na kar so se odstranili.

„Skrijte prstan,“ je šepnila medtem Genevieva; „vsakdo ga tu pozna.“

Maurice si je naglo snel prstan in ga skril v svoj telovnik.

Trenotek zatem so se odprla vrata paviljona, in Dixmer je stopil neoborožen naravnost k Mauricu.

„Oprostite, občan,“ je dejal, „prej nisem vedel, koliko hvale sem Vam dolžan! Bilo nam je popolnoma neznano, s kom smo imeli opraviti; verujte mi, sicer bi ne bili niti za trenotek dvomili o Vaši časti in sumili o Vaših namenih. Prosim Vas torej še enkrat odpuščanja!“

Maurice, ki se je zelo čudil tem besedam, je vprašal:

„Toda zakaj ste me hoteli umoriti?“

„To je ravno tajnost, občan, in jaz jo hočem zaupati vaši poštenosti,“ je odvrnil Dixmer. „Jaz sem strojarski mojster in načelnik rokodelske družbe. Večina kislin, ki jih uporabljam pri pripravljanju svojih kož, je prepovedano blago. Tihotapci, katerih se poslužujem, so bili opozorjeni, da jih bo nekdo ovadil generalnemu svetu. Smatrali smo Vas, ko smo čuli o Vaših poizvedovanjih, za vohuna in smo zato sklenili, da Vas umorimo. Dobiček, ki ga imava jaz in moj tovariš Marand od te nepravilnosti, je zelo velik, to Vam lahko priznavam.“

Maurice, ki ga je bližina Genevieve popolnoma osvojila, ni niti najmanj dvomil o Dixmerjevih besedah; odgovoril je samo:

„No, sedaj, ko me poznate, ste pomirjeni, kaj neda?“

„Ne zahtevam niti besede od Vas“, je odvrnil Dixmer.

Položil je roko na Mauricevo ramo, ga smehljaje pogledal in dejal:

„Sedaj Vas lahko vprašam, česa ste pravzaprav iskali tu?“

„Mislim, da sem Vam že povedal,“ je zajeceljal Maurice.

„Da,“ je pripomnil občan, „vem, šlo se je za neko žensko.“

„Moj Bog! Oprostite mi, občan,“ je dejal Maurice, „popolnoma mi je jasno, da sem Vam dolžan pojasniti. Torej da, jaz iščem žensko, ki mi je nekega večera pod krinko rekla, da stanuje v tem okrožju. Ne poznam njenega imena, ne stanu, ne bivališča. Samo to vem, da sem vanjo blazno zaljubljen, da je majhna in plavolasa.“

Genevieva je bila velika in bolj zago-rele polti.

„Sedaj je vse jasno,“ je pripomnil Dixmer.

Genevieva je zardela in je, čuteč to, pogledala v stran.

„Ubogi občan Lindey!“ je dejal Dixmer v smehu, „kako neprijetno smo vam pripravili! In Vi ste gotovo zadnji, ki bi mu hotel storiti kaj žalega; tako dober patriot, brat... Toda v resnici sem mislil, da zlorablja kak izdajalec Vaše ime.“

„Ne govorimo več o tem,“ je rekel Maurice; spremite me zopet na mojo pot in pozabimo vso stvar.“

„Jaz naj Vas spremim na vašo pot,“ je vzkliknil Dixmer, „Vi nas hočete zapustiti? Oh, ne, ne! Mi, moj tovariš in jaz, povabimo na večerjo svoje pridne pomočnike... računam na to, da boste večerjali z nami.“

Dasi je Maurica neznansko veselilo, da prebije par ur pri Genevievi, je sprejel vabilo še le, ko ga je Genevievka pogledala boječe in rekla :

„Naša ponudba prihaja iz dobrega srca.“

„Pristajam, občanka,“ je odvrnil Maurice in se poklonil.

„Torej dobro, pomiriti hočem svoje ljudi,“ je dejal strojar; „medtem grejte se še nekoliko, ljubi prijatelj!“

Šel je ven. Maurice in Genevievka sta ostala sama.

„Oh, gospod,“ je rekla mlada dama z glasom, ki mu je zaman skušala utisniti izraz očitanja, „Vi ste prelomili besedo, bili ste indiskretni.“

„Kako gospa?“ je vzkliknil Maurice, „ali sem Vas morda spravil v zadrego? Potem oprostite mi; takoj odidem in nikoli . . .“

„Zaboga!“ je dejala ter vstala. Ranjeni ste na prsih! Srajca Vam je vsa krvava!“

Na Mauricevi fini, beli srajci se je res nahajal velik, rdeč madež.

„Oh, bodite brez skrbi, gospa,“ je rekel mladi mož, „eden tihotapcev me je zbodel s svojim bodalom.“

Genevieva je obledela, ga prijela za roko in zašepnila :

„Oprostite mi vse zlo, ki so Vam je bili storili. Rešili ste mi življenje, in jaz bi bila skoraj postala vzrok Vaše smrti.“

„Dovolj mi je, da sem Vas našel! Kajneda, Vi niste mislili niti trenutok, da sem iskal drugega mesto Vas!“

„Pojdite z menoj,“ ga je prekinila Genevieva, dam Vam perila, da Vas naši gostje ne vidijo v tem položaju; to bi bilo grozno očitjanje za njih.

Genevieva je spremila Maurica v toaletno sobo, ki je bila nenavadno razkošno opravljena. Odprla je vse omare in dejala : „Vzemite, kakor da bi bili doma.“

Na to se je odstranila.

Ko je Maurice zapustil sobo, je srečal Dixmerja, ki se je bil medtem vrnil.

„Pojdiva k večerji! Nas že pričakujejo.“

IX.

Večerja.

V jedilnici je Dixmer najprej predstavil Maurica svojim ostalim gostom, ki jih je bilo šest, in mu nato rekel :

„Tukaj vidite, občan Lindey, vse osebe,

ki me podpirajo v moji obrti. Z ozirom na čase, ki so nastopili, z ozirom na naša revolucionarna načela živimo vsi na podlagi najsvetejše enakosti. Vsak dan dvakrat nas združuje ista miza, in srečen sem, ker ste tako dobri, da boste delili večerjo z nami. Torej k mizi, občani, k mizi!“

„In ... in gospod Morand,“ je dejala Genevieve boječe, „ali ga ne počakamo?“

„Ah, res je,“ je odvrnil Dixmer. „Občan Morad je, kakor že omenjeno, moj tovariš. On vodi trgovski del podjetja; med nami vsemi ima največ dela on. Vsled tega večkrat izostaja dlje časa. Takoj ga dam obvestit.“

V tem trenutku so se odprla vrata, in vstopil je občan Morand. Bil je majhne postave, rjavega obraza, širokih obrvi; pod zelenimi naočniki so se skrivale črne oči, ki so se včasih vzlic tej oviri zasvetile. Pri prvih besedah, ki jih je izgovoril, je Maurice spoznal oni mehki, gospodujoči glas, ki se je bil pri posvetovanju izrekel za milejše postopanje. Morand je nosil rjav frak z velikimi gumbi, telovnik iz bele svile, in med večerjo je precej fini prsni trak mečkala roka, ki je bila tako bela in nežna, da se je Maurice čudil.

Gostje so posedli. Občan Morand je sedel na desno od Genevieve, Maurice na levo ; Dixmer je sedel nasproti svoji soprogi ; ostali gostje so se razvrstili poljubno ob podolgasti mizi.

Večerja je bila izbrana. Dixmerju je teknilo kakor kakemu rokodelcu. Delavci ali pa oni, ki so veljali za take, niso zaostajali za njim. Občan Morand je govoril malo, še manj jedel, pil ni nič in se le redko kedaj nasmehnil. Mauricu je postal, morda radi spominov, ki mu jih je vzbujal njegov glas, mahoma simpatičen ; samo ni si bil na čistem glede njegove starosti ; enkrat ga je smatral za moža štiridesetih do petinštiridesetih let, potem se mu je zopet zdelo, da mora biti še mlad.

Ko so posedli za mizo, je smatral Dixmer za potrebno opravičiti prisotnost tujca pri večerji v njihovem malem krogu. Storil je to na odkritosrčen način, ki je zadovoljil vse.

Medtem so se v Mauricevem srcu porajala radostna in boleсна čustva. Zopet se je nahajal pri lepi neznanki, ki jo je bil toliko iskal ; imela je, kakor je sanjal, sladko ime. Kar topil se je od sreče, da jo je imel ob svoji strani ; naravnost požiral je vsako

njeno besedico, in njen glas mu je segal do najskrivnejših srčnih strun. Toda to srce je bilo strto, strto raditega, kar je moral videti.

Genevieva je bila res taka, kakoršna se mu je zdela v poltemi, — resničnost mu ni uničila sanj one noči. Bila je ona mlada, elegantna ženska z žalostnim pogledom in plemenito dušo. Bržkone se je v tistih bur- nih časih, ko je plemstvo bolj in bolj propa- dalo, poročila kljub svojemu pokoljenju s kakim meščanom. Dixmer je moral biti pri- den človek; bil je očitno bogat, napram Genevievi se je obnašal kakor mož, ki hoče osrečiti svojo ženo. Toda ta dobrodušnost, bogastvo, blagi nameni: vse to ni moglo premostiti prepada, ki je zijal med to poe- tično, plemenito, krasno deklico in možem, ki se je pečal s kupčijami in bil precej pri- proste zunanosti. S katerim občutkom je Genevieva polnila ta prepad? ... Ah, Mau- rice ni mogel več dvomiti o tem: z ljubez- nijo. Misel, da Genevieva ljubi moža, je razjedala Mauricevo srce, in vzdihoval je, se kesal, da je prišel, zato da pogoltne še močnejšo mero onega strupa, ki se mu pravi ljubezen.

Zopet so bili trenotki, ko se mu je dozdevalo popolnoma nemogoče, da bi bilo

to duhovito bitje s svojim harmoničnim glasom in svojim odkritosrčnim pogledom zmožno varati, in grenko veselje ga je obhajalo ob misli, da je ta krasni život, ta duša, to lepo telo last tega vrlega občana s poštenim nasmehom, s vsakdanjimi šalami in da tudi za vedno ostane njegova last.

Govorili so tudi o politiki, kar je bilo naravno. Eden izmed gostov, ki je dotlej molčal, je hotel vedeti, kako se godi jetnikom v Templu.

Maurice se je nehote stresel ob zvoku tega glasu. Spoznal je moža, ki je vedno glasoval za najskrajnejša sredstva, ki ga je zbodel z bodalom in se je pozneje izrekel za njegovo smrt.

Toda ta mož, strojar in delovodja, kakor je povedal Dixmer, je Maurica kmalu pomiril, ko je izpovedal svoje patriotične misli in revolucionarna načela. Dal je duška svojemu začudenju, da so jetnike v Templu zaupali stalnemu, lahko podkupljivemu svetu in uradništvu, čigar zvestoba ni bila prav zanesljiva.

„Da,“ je dejal občan Morand, „toda priznati je treba, da je dosedanje obnašanje teh uradnikov ob vsaki priliki potrdilo zaupanje,

ki je ima dežela vanje, in zgodovina bo enkrat pričala, da ne zasluži samo občan Robespierre priimka „nepodkupljivi.“

„Seveda, seveda, toda sklepati iz tega, ker se nekaj ni zgodilo, da se sploh ne zgodi, bi bilo nezmislno. Ravnotako je z narodno gardo,“ je nadaljeval delovodja; „kompanije raznih sekcij so po vrsti klicane v Temple k službi. Ali ne menite, da bi se našlo v eni ali drugi kompaniji, ki šteje dvajset do petindvajset mož, osmero do desetero odločnih fantov, ki bi neke lepe noči pobili straže in ugrabili jetnike?“

„Ba!“ je rekel Maurice, „ali ne vidiš, občan, da je to sredstvo napačno, kajti pred tremi tedni so se ga hoteli poslužiti, toda ni se jim posrečilo.“

„Da,“ je odvrnil Morand, „ali samo zato, ker je bil nekdo izmed aristokratov, ki so tvorili patroljo, tako nepreviden, da je izustil sumljivo besedo „gospod“.

„In potem,“ je dejal Maurice, ki je hotel na vsak način dokazati, da ima republika dobro policijo, „zato, ker je bila policija že obveščena o povratku viteza iz Rdeče hiše v Pariz.“

„Ba!“ je vzkliknil Dixmer.

„Ali je vedela, da se nahaja vitez iz Rdeče hiše v Parizu?“ je vprašal Morand hladno. „Ali je tudi vedela, na kak način je bil dospel tja?“

„Popolnoma natančno.“

„Ah, vraga!“ je pripomnil Morand in se sklonil naprej, da bi pogledal Maurica. „Zelo rad bi zvedel to; doslej nismo čuli o tem nič gotovega. Toda Vi, občan, Vi, tajnik ene najvažnejših sekcij v Parizu, Vi ste gotovo bolje poučeni.“

„Seveda,“ je odvrnil Maurice, „to, kar Vam sedaj povem, je gola resnica.“

Zdelo se je, da so se vsi gostje, celo Genevieva, zelo zanimali za to, kar je imel povedati mladi mož.

„No, dobro!“ je dejal Maurice in je pripovedoval našim čitateljem že znani dogodek pri mestnih vratih, skoz katera se je vitez utihotapil v mesto s pomočjo neke priprosto oblečene ženske.

„Ah, ah!“ je rekel Morand, „res čudno je, o čemer nam tu pripovedujete; toda, ali je znano, kaj se je zgodilo z žensko?“

„Ne, zginila je, in nihče ne ve, kdo je in kaj je.“

Tovariš občana Dixmerja in Dixmer sam sta jela svobodneje dihati. Genevieva

je poslušala to povest bleda, nepremična in nema.

„Toda, kdo more reči,“ je dejal občan Morand hladno kakor vedno, „kdo more reči, da se je nahajal rdeči vitez med patroljo, ki je spravila ves Temple pokoncu?“

„Eden mojih prijateljev, neki uradnik, ki je imel ta dan službo v Templu, ga je spoznal.“

„Kakšen pa je pravzaprav ta vitez?“

„Mož pet- do šestindvajsetih let, majhen, plavolas, prijetnega obraza, lepih oči in krasnih zob.“

Sledil je globok molk.

„Ne!“ je rekel Morand, „zakaj pa Vaš prijatelj ni aretiral rdečega viteza?“

„Ker ni vedel ničesar o njegovem prihodu v Pariz, se je bal, da ga zamenja s kom drugim, ki mu je podoben; potem je moj prijatelj nekoliko mlačen; v dvomu je storil to, kar bi bil storil vsak modrijan ali mlačnež: ker je dvomil, ni ukrenil ničesar.“

„Vi bi ne bili ravnali tako, občan,“ je pripomnil Dixmer smeje se,

„Ne, priznati moram, raje bi se bil zmotil, nego da bi mi bil ušel tako nevaren človek.“

„In kaj bi bili storili, gospod?“ je vprašala Genevieva.

„Kaj bi bil storil, občanka?“ je odvrnil Maurice, „no, zapahnil bi bil vsa vrata, ki vodijo v Temple; potem bi bil stopil naravnost k patrulji, prijel bi bil viteza za vrat in mu rekel: „Jaz Vas aretiram kot izdajalca domovine.“ In ko bi ga imel enkrat v pesti, bi ga ne bil več spustil, za to jamčim.“

„In kaj bi bilo sledilo potem?“ je vprašala Genevieva.

„Prišel bi bil on in njegovi sokrivci pred sodišče, in v tej uri bi bil že obglavljen.“

Genevieva se je zdrznila in je s strahom pogledala svojega soseda.

Toda zdelo se je, da občan Morand ni zapazil tega pogleda. Flegmatično je izpraznil svojo čašo rekoč:

„Ali je znano, kaj se je zgodilo z vitezem?“

„Ba!“ je odvrnil Dixmer, „bržkone je takoj zopet zapustil Pariz, ko je videl, da se mu poskus ni posrečil.“

„Morda tudi Francijo,“ je pripomnil Morand.

„Nikakor ne, nikakor ne,“ je dejal Maurice.

„Kaj, ali je bil tako nepreviden, da je ostal v Parizu!“ je vzkliknila Genevieva.

„Ni se zganil z mesta.“

„To, kar tu pripovedujete, občan, so samo domnevanja,“ je odvrnil Morand.

„Ne, to so dejstva.“

„Toda, kaj naj bi ga bilo napotilo k temu, da bi ostal tukaj kljub nevarnosti, da bi mogel zgubiti življenje na grozen način?“ je rekla Genevieva.

„Ej moj Bog, občanka, ljubezen,“ je dejal Maurice.

„Ljubezen?“ je ponavljala Genevieva.

„Seveda. Ali ne veste, da je rdeči vitez zaljubljen v Marijo Antoinetto?“

Tem besedam je sledil prisiljen, neveren smeh. Dixmer je pogledal Maurica, kakor da bi mu hotel čitati iz duše. Genevieva je čutila, kako je kanila solza iz njenih oči, in groza, ki je Mauricu ni mogla zakriti, je spreletela vse njeno telo. Občan Morand je polil vino iz kozarca, ki ga je v tem trenutku približal ustnicam, in Maurice bi se bil skoro ustrašil njegove bledosti, ko bi ne bila vsa pozornost mladega moža v tem trenutku osredotočena na Genevievo.

„Ali ste ganjeni, občanka?“ je zašepetal Maurice.

„Nas ženske vedno gane taka udanost, četudi nasprotuje našim načelom. In udanost rdečega viteza je tem večja, ker zatrjujejo, da ni še nikoli govoril s kraljico.“

Večerja je bila pri koncu. Genevieva je vstala od mize; v tem trenutku je bila ura na steni.

„Polnoč,“ je rekel Morand mrzlo.

„Kaj, že polnoči?“ je vzkliknil Maurice, „že polnoči?“

„Ta Vaš vzklik me veseli,“ je dejal Dixmer; „priča mi, da se niste dolgočasili. Navdaja me z upanjem, da se kmalu zopet vidimo. Hiša, katere vrata so se Vam odprla, je hiša dobrega patriota, in jaz upam, občan, da spoznate kmalu v meni svojega prijatelja.“

Maurice se je priklonil in vprašal obrnivši se k Genevievi:

„Ali dovolite, občanka, da zopet pridem?“

„Ne samo, da Vam dovoljujem, prosim Vas za to,“ je odvrnila Genevieva živahno. „Lahko noč, občan.“

Odšla je v svoje sobe.

Maurice se je poslovil od vseh gostov, pozdravil posebno Moranda, ki mu je neznanško ugajal, stisnil Dixmerju roko in

odšel omamljen, toda bolj vesel nego žalosten vsled tako različnih dogodkov, ki jih je bil doživel ta večer.

„Zelo neprijetno svidenje!“ je dejala mlada gospa po Mauricevem odhodu in je v prisotnosti svojega moža, ki jo je spremljal v spalnico, pretakala solze.

„Ba! občan Maurice Lindey, priznan patriot, tajnik sekcije, neomadeževan, oboževan, priljubljen pri ljudstvu, je zelo dragocena pridobitev za ubogega strojarja, ki hrani v svoji hiši utihotapljeno blago. Jaz menim, da bi bil od današnjega večera dalje varen v naši hiši celo rdeči vitez.“

Dixmer je na to poljubil svojo soprogo na čelo z bolj očetovsko nego zakonsko naklonjenostjo, jo pustil v majhnem paviljonu, ki je bil posvečen izključno njej, ter se podaš zopet v drugi del poslopja, kjer je stanoval z gosti, ki smo jih videli pri večerji.

X.

Krpar Simon.

Prišel je maj, in žarki toplega, oživljajočega solнца so ogrevali črno zidovje Templa.

Kljub lepim dnevom, vzlic temu, da je bilo jetnikom dovoljeno se sprehajati po

vrtu, so se vse tri ženske obojavljale zapustiti zapor. Odkar je bil obglavljen njen soprog, je kraljica trdovratno ostajala v svoji sobi, samo da ji ni bilo treba hoditi mimo izbe v drugem nadstropju, kjer je stanoval kralj.

Okoli pete ure je prišel neki mož in stopil k naredniku, ki je poveljeval straži pred stolpom.

„Ah, ti si, oče Tison,“ je dejal veseli gardist.

„Da, jaz sem, občan; prinašam ti od uradnika Maurica Lindey, tvojega prijatelja, dovoljenje, izdano od svetovalstva v Templu za mojo hčer, da sme nocoj obiskati svojo mater.“

„In ti odhajaš v trenutku, ko ima priti tvoja hči, malopridni oče?“ je rekel narednik.

„Ah! rad bi ostal tukaj, toda ta prokleta služba me sili, da odidem. Na občino moram, da podam poročilo. Pred vrati me že čaka voz z dvema orožnikoma.“

„Ubogi oče!“ je vzkliknil narednik.

„Občan narednik“ je rekel Tison, „ko pride moja hči obiskat svojo mater, ki skoro gine od hrepenenja, pusti jo mimo.“

„Povelje je v redu,“ je odvrnil narednik, ki ni bil nihče drugi, nego našim

čitateljem že znani Lorin ; „ako pride tvoja hči, jo že pustim mimo.“

„Hvala, vrli Termopilčan, hvala,“ je dejal Tison in odšel s svojim poročilom na občinski urad mrmrajoč sam s seboj :

„Oh, kako bo srečna moja žena !“

„Veš kaj, narednik,“ je rekel neki gardist, ko je videl, da je Tison odšel in ko je čul njegove zadnje besede ; „ali veš, da take stvari pretresajo človeku dušo ?“

„Kakšne stvari, občan Devaux ?“ je vprašal Lorin.

„Da ženska, s katero ravna ta Tison z neusmiljeno surovostjo, ni že tri mesece videla svojega otroka. On ne misli na njeno nesrečo, temveč le na svojo ; ali ni to dovolj žalostno ?“ je pripomnil Devaux.

„Žalostno, toda potrebno,“ je rekel Lorin ; „najboljše je, ako se nič ne misli o tem.“

Nenadoma je nastal na levi strani, kjer se je nahajala straža, velik hrup : čule so se kletvice, grožnje in glasen jok vse vprek.

„Kaj je to ?“ je vprašal Devaux.

„Zdi se, da je to otroški glas,“ je odvrnil Lorin in prisluškoval.

„V resnici,“ je odgovoril gardist, „to je glas kakega ubogega malčka, ki ga pretepajo.“

„Ali boš pel?“ je vprašal neki osoren, pijan glas.

In glas je pričel peti kakor za vzgled :

„Madame Veto je obljubila,
Da bo Parizu vrat zavila.“

„Ne,“ je vzkliknil otrok, „ne bom pel.“
„Ali boš pel?“

In zopet je začel glas :

„Madame Veto je obljubila,“

„Ne,“ je vzkliknil otrok, „ne, ne, ne.“

„Oh, ti malopridnež,“ je zaklical hripavi glas.

Po zraku je zažvižgal pas, in otrok je jel tuliti od bolečin.

„Tristo vragov,“ je vzkliknil Lorin, „to je gnusni Simon, ki pretepa malega Kapeta.“

Nekateri gardisti so mignili z rameni, dva ali trije so se skušali smehljati. Devaux je vstal in se odstranil.

„Saj sem dejal,“ je mrmral, „očetje naj ne prihajajo sem.“

Hipoma so se odprla neka nizka vrata, in kraljevič je zbežal pred bičem svojega varuha na dvorišče; toda nekaj težkega je letelo za njim in ga zadelo v nogo.

„Oh!“ je zaječal otrok, omahnil in padel na kolena.

„Prinesi mi kopito, ti mala pošast, sicer ti bom . . .“

Otrok je vstal in zgenil z glavo.

„A tako je,“ je zakričal isti glas, „počakaj, le počakaj, boš že videl . . .“

Čevljar Simon je skočil iz svoje kolibe kakor divjačina iz brloga.

„Hola, hola!“ je vzkliknil Lorin in nagubančil čelo, „kam se ti mudi, mojster Simon?“

„Kaznovati hočem tega majhnega volka,“ je odvrnil krpar.

„Zakaj ga hočeš kaznovati?“

„Ker ta malovrednež noče peti, kakor dober patriot in noče delati, kakor delajo dobri občani.“

„No, kaj to tebi mar?“ je odvrnil Lorin, „ali ti je narod zato izročil Kapeta, da ga učiš petja?“

„Ej, ej!“ je odgovoril Simon začudeno, „kaj pa tebe to briga, občan narednik?“

„Kaj mene to briga? To briga vsakogar, ki ni brez srca, če vidi pretepati otroka.“

„Ba! Saj je to sin tirana!“

„Toda otrok je, otrok, ki nima deleža na zločinu svojega očeta, otrok, ki ni kriv in ki zato tudi ne sme biti kaznovan.“

„Pravim ti, da so mi izročili otroka, da lahko počenjam ž njim, kar hočem. Hočem, da poje pesem o madami Veto, in on mora peti.“

„Podlež!“ je vzkliknil Lorin, „Madama Veto (Tako so imenovali Parižani Marijo Antoinetto) je mati tega otroka; ali bi hotel ti, da bi kdo silil tvojega sina, naj poje o tebi, da si malopridnež?“

„Jaz!“ je zatulil Simon; „ti hudobni aristokrat. Dam te aretirati!“

„Ti hočeš, da me aretirajo? Samo poskusi kaj takega; jaz sem Termopilčan.“

„Dobro, dobro, kdor se poslednji smeje, se najbolje smeje; medtem poberi moje kopito, Kapet, in šivaj svoj čevelj, sicer gromska strela! . . .“

„In jaz“ je vzkliknil Lorin, strašno bled, stopivši s stisnjeno pestjo korak naprej, „jaz ti povem, da ne bo pobiral tvojega kopita, povem ti, da ne bo šival čevljev, ti hudobnež?“

„Ah, vraga,“ je kričal Simon tresoč se od jeze.

V tem trenutku sta stopili na dvorišče dve ženski; ena je imela v rokah papir. Obrnila se je k straži.

„Narednik,“ je zaklicala straža, „to je hči Tisonke, ki hoče videti svojo mater.“

„Pusti jo mimo, ker dovoljuje to sve-tovalstvo Templu,“ je rekel Lorin, ki se ni hotel niti za trenotek okreniti boječ se, da bi Simon porabil to priliko in zopet tepel otroka.

Straža je pustila ženski mimo; a komaj sta bili naredili par korakov po temnih stopnicah, sta srečali Maurica Lindeya, ki se je napotil za trenotek na dvorišče.

Nastala je že skoro noč, tako da se ni moglo več razločevati potez njiju obrazov. Maurice ju je ustavil in vprašal:

„Kdo sta, občanki, in česa iščeta tu?“

„Jaz sem Sofija Tison,“ je odgovorila ena njiju „dobila sem dovoljenje obiskati svojo mater in zato prihajam sem.“

„Da,“ je dejal Maurice, „toda dovoljenje imaš samo ti, občanka!“

„Privedla sem s seboj svojo prijateljico zato, da sva vsaj dve ženski med tolikimi vojaki.“

„Dobro; toda tvoja prijateljica ne pojde gor.“

„Kakor Vam drago, občan,“ je rekla Sofija Tison in stisnila roko svoji prijateljici, ki se je bila od strahu naslonila k zidu.

„Straže,“ je zaklical Maurice, „pustite občanko Tison mimo; njena prijateljica bo čakala na stopnicah, in vi poskrbite za to, da se pošteno ravna ž njo.“

Nato je Maurice preskočil tri ali štiri stopnice in naglo odšel proti dvorišču.

„Kaj je,“ je vprašal narodne gardiste, „kaj pomenja ta hrup. Krik nekega otroka je čuti do predsobe jetnikov.“

„Čuj,“ je rekel Simon in je, misleč, da prihaja ojačenje, pokazal na Lorina, „ta aristokrat mi zabranjuje pretepati Kapeta.“

„Da, pribogu! jaz sem mu zabranil,“ je dejal Lorin potegnivši meč iz nožnice, „in če me še enkrat imenuješ aristokrata ali izdajalca, ti porinem svoj meč skoz telo.“

„To je grožnja!“ je vzkliknil Simon; „straža, straža!“

„Jaz sem straža,“ je rekel Lorin, „torej ne kliči me, kajti slaba ti bo predla, če pridem k tebi.“

„Sem, občan uradnik, na pomoč!“ je zaklical Simon, topot resnično ogrožen od Lorina.

„Narednik ima prav,“ je dejal Maurice hladno, „ti onečaščaš domovino, strahopetec, ko pretepaš otroka!“

„In zakaj ga še pretepa, Maurice! Ker otrok noče prepevati o madami Veto in noče sramotiti svoje matere.“

„Podlež!“ je vzkliknil Maurice.

„Tudi ti?“ je rekel Simon, „obdan sem torej od izdajalcev.“

„Propalica!“ je odvrnil uradnik, prijel Simona za vrat in mu strgal pas iz rok; „poskusi dokazati, da je Maurice Lindey izdajalec.“

Zavihtel je pas z vso silo po krparjevem hrbtu.

„Hvala, gospod“ je rekel deček, ki je stoično opazoval ta prizor; toda maščeval se bo nad menoj.“

„Pridi Kapet,“ je dejal Lorin, pridi moj otrok; če te bo še tepel, kliči na pomoč, in ta rabelj bo kaznovan. Naprej, mali Kapet, vrni se v svoj stolp.“

„Zakaj me vi, moji zaščitniki, imenujete Kapeta? Saj veste dobro, da mi ni Kapet ime.“

„Kako, da ni to tvoje ime,“ je rekel Lorin, „kako se vendar imenuješ?“

„Imenujem se Ludovik Karol Bourbon-ski. Kapet je ime enega mojih pradedov. Poznam francosko zgodovino ; naučil me jo je oče.“

V tem trenutku sta prišli ženski iz stolpa. Maurice je stopil k njima.

„No, občanka,“ je rekel obrnivši se k najbližji, „ali si videla svojo mater?“

Sofija Tison je hitro stopila med uradnika in tovarišico rekoč : „Da, občan, hvala lepa!“

Mauricu se je zdelo, da se Sofijina spremljevalka trese. Ta boječnost je vzbudila v njem sum. Hitel je zopet v stolp, dospel v predsobo in videl skoz okno, ki se je nahajalo v vratih, kako je kraljica skrila neki listek.

„Oh,“ je dejal, „ali sem se zopet varal?“

Poklical je tovariša in mu ukazal :

„Občan Agrikola, stopi k Mariji Antoinetti in ne pusti je izpred oči!“

„Ho, ho!“ je vzkliknil uradnik, „je-li morda . . .?“

„Noter pojdi, ti pravim, in ne zgublaj časa.“

Uradnik ga je ubogal.

„Pokliči Tisonko!“ je ukazal nekemu gardistu.

Pet minut za tem je prišla Tisonka žarečega obraza.

„Videla sem hčer,“ je dejala.

„Kje?“ je vprašal Maurice.

„Tu, v tej predsobi.“

„Dobro. In tvoja hči ni morda želela videti Avstrijanke?“

„Ne.“

„Ali ni bila pri njej?“

„Ne.“

„Ali ni medtem, ko si ti kramljala s hčerko, nihče zapustil jetniške sobe?“

„Kaj naj vem jaz? Gledala sem svojo hčer, ki je nisem videla tri mesece.“

„Pomisli dobro.“

„Ah, da! Zdi se mi, da se spominjam. Mlada hči je šla iz sobe.“

„Marija Terezija?“

„Da.“

„In ona je govorila s tvojo hčerjo?“

„Ne.“

„Ali ni ničesar pobrala od tal?“

„Moja hči?“

„Ne, ona Marije Antoinette?“

„Da, pobrala je svojo ruto.“

„Oh, nesrečnica!“ je vzkliknil Maurice, potegnil za konopec nekega zvonca in močno pozvonil. Bil je alarmni zvonec.

Listek.

Ostala dva uradnika, ki sta pripadala straži, sta hitela, spremljana od dveh gardistov, z vso naglico v stolp. Vrata so takoj zapahnili, dva stražnika sta zaprla izhode obeh sob.

„Kaj hočete, gospod?“ je vprašala kraljica vstopivšega Maurica; „ravno sem hotela leči v posteljo, ko je nenadoma udrl v sobo občan uradnik (kraljica je menila Agrikolo), ne da mi bi bil povedal, česa želi.“

„Madama,“ je odvrnil Maurice priklo-nivši se, „ne moj kolega, temveč jaz želim nečesa od Vas.“

„Vi, gospod?“ je vprašala Marija Antoinetta in pogledala Maurica, čigar fino vedenje jo je prijetno dirnilo; „in kaj želite?“

„Želim, da mi izročite listek, ki ste ga ravnokar skrili, ko sem vstopil.“

Princesa Marija Terezija in princesa Elizabeta sta se zdrznili.

„Motite se, gospod,“ je rekla. „Jaz nisem skrila ničesar.“

„Lažeš, Avstrijanka!“ je vzkliknil Agrikola.

Maurice je naglo položil roko na ramo svojega tovariša.

„Ljubi kolega, zapusti me za trenotek, da govorim sam z občanko. V meni je nekaj odvetnika.“

„Torej dobro; toda povem ti, le nikar ji prizanašati!“

„Vi ste skrili listek, občanka,“ je dejal Maurice s strogim glasom. „Morate mi ga izročiti.“

„Kak listek?“

„Onega, ki Vam ga je prinesla Tisonkina hči in ki ga je potem pobrala vaša hči s svojo ruto.“

Tri ženske so se prestračeno pogledale.

„Gospodje,“ je dejala kraljica ponosno, „ker ste moji nadzorniki, torej iščite in oropajte me spanja tudi to noč, kakor vedno.“

„Bog nas varuj, da bi polagali roko na ženske. Obvestim občino in mi počakamo na njene ukaze. Samo v posteljo ne lezite, ako se Vam poljubi, spite lahko v naslonjačih. Mi Vas varujemo . . . Preiskava lahko prične.“

„Kaj se je vendar zgodilo?“ je vprašala gospa Tison, ki se je vsa osupla pojavila pri vratih.

„Kaj je, občanka? Ker si pomagala pri izdajstvu, ti bo za vedno odvzeto veselje, da bi videla hčer.“

„Videti svojo hčer! . . . kaj vendar govoriš, občan?“, je vprašala Tisonka, ki še vedno ni mogla razumeti, zakaj bi ne smela videti svoje hčere.

„Pravim ti, da tvoja hči ni prišla zato sem, da te vidi, temveč raditega, da je lahko izročila občanki Kapet pismo; in ako odslej ne bo prihajala več, si kriva ti!“

„Oh, oh!“ je upila uboga mati, „moja krivda! Kaj praviš? Ničesar se ni zgodilo, zato sem jaz porok. Oh, če bi bila vedela, da se pripeti kaj, drago bi bila poplačala Antoinetta!“

Vsa iz sebe je pomolila ženska kraljici pest pod nos.

„Ne grozi nikomur,“ je rekel Maurice; „temveč skušaj z dobrohotnostjo spolniti našo zahtevo; ti si ženska, in Marija Antoinetta, ki je tudi mati, bo imela brezdvomno usmiljenje s teboj. Jutri bo tvoja hči aretirana in odvedena v ječo . . . ako pridemo čemu na sled — ti veš, da vedno kaj razkrijemo, ako hočemo — potem sta tvoja hči in njena tovarišica zgubljeni.“

Tisonka, ki je z rastočim strahom poslušala Mauricea, je obrnila svoje zmedene oči h kraljici in vzkliknila :

„Čuješ Antoinetta!... Mojo hčer!... Ti si jo ugonobila.“

Zdelo se je, da se je tudi kraljica prestrašila, toda ne radi grožnje, ki je gorela v očeh jetniške čuvarice, temveč vsled obupa, ki se ji je čital na obrazu.

„Pridite gospa Tison,“ je dejala, „govoriti moram z Vami.“

„Hola! Nič laskanja!“ je vzkliknil Mauricev tovariš, „grom in strela! Stojite še vedno pred oblastjo!“

„Pusti jo, občan Agrikola,“ mu je šepnil Maurice; „samo da zvemo resnico, vseeno je, kako!“

„Prav imaš, občan Maurice... toda...“

„Stopiva za steklena vrata, občan Agrikola in ozriva se proč! Prepričan sem, da se v osebi, ki ji prizanesem, ne bova motila.“

Kraljica je čula te besede in pogledala mladega moža s hvaležnimi očmi. Maurice se je brezskrbno okrenil in stopil na drugo stran steklenih vrat. Agrikola mu je sledil.

Kraljica se je takoj obrnila k gospe Tison rekoč :

„Madama, Vaš obup mi trga srce; nočem Vas oropati Vašega otroka, to me preveč boli; toda pomislite: ako storim to, kar zahtevajo ti ljudje, bo menda tudi Vaša hči zgubljena.“

„Moj Bog, za kaj vendar gre?“ je vprašala jetničarka boječe.

„Vaša hči je privedla s seboj neko prijateljico.“

„Da, delavko, kakor je ona; radi vojakov ni hotela priti sama.“

„Ta prijateljica je izročila Vaši hčeri listek. Vaša hči ga je spustila iz rok na tla, Marija ga je pobrala. Je sicer to popolnoma brezpomemben papir, toda zlobneži najdejo tudi v tem neki zmisel. Ali Vam ni uradnik rekel, da najdejo vedno kaj, akole hočejo?“

„In potem?“

„Dobro, vidite: Vi zahtevate, da vrnem ta papirček. Ali hočete, da žrtvujem prijatelja, ne da bi s tem koristila Vaši hčeri?“

„Storite, kar so Vam rekli!“ je kričala ženska, „storite, kar so Vam ukazali!“

„Toda pomislite“, je dejala kraljica, „ta listek spravlja v nevarnost tudi Vašo hčer.“

„Imeti hočem svojo hčer, vrnite listek Antoinetta“, je kričala Tisonka in bila z nogami ob tla.

„Tu ga imate, madama.“

Kraljica je izročila nesrečnici papirček ; veselo ga je ta dvignila kvišku vzkliknivši :

„Pridite, pridite občani uradniki ! Imam že papir ! Vzemite ga in vrnite mi mojega otroka.“

„Vi žrtvujete naše prijatelje, sestra,“ je rekla princesa Elizabeta.

„Ne, sestra,“ je odvrnila kraljica žalostno, „jaz žrtvujem samo sebe ; ta papir ne more upropastiti nikogar.“

Na kričanje gospe Tison sta prihitela Maurice in njegov tovariš ; izročila je jima takoj listek. Uradnika sta ga razgrnila in čitala :

„Na vzhodu ! Tam bdi še en prijatelj !“ Komaj je bil Maurice pogledal papirček, že se je jel tresti. Pisava na njem se mu je zdela znana.

„Oh ! moj Bog,“ je vzkliknil, „ali je morda Genevievina ? Oh ne, to ni mogoče, jaz sem norec. Kaj naj ima opraviti Genevieve s kraljico ?“ Naglo je zopet zbral svoje misli in dejal obrnivši se k Tisonki :

„Opravila si dobro delo, in Vi, občanka,“ je dejal, obrnjen k kraljici, „Vi ste opravili lepo delo.“

„Ravnajte se torej po mojem zgledu gospod,“ je odvrnila Marija Antoinetta, „sežgite ta papir in opravite delo usmiljenja.“

„Šališ se, Avstrijanka,“ je vzkliknil Agrikola, „sežgemo naj papir, ki nam morda privede v pest celo zalego aristokratov: pri moji veri, to bi bilo prebedasto.“

„Zares, sežgite ga,“ je rekla Tisonka, „spravil bi lahko v nevarnost mojo hčer.“

„Jaz menim, da tvojo hčer in ono drugo,“ je dejal Agrikola vzemši iz Mauricevih rok papir, ki bi ga bil ta gotovo sežgal, ko bi bil sam.

Deset minut pozneje so listek odposlali v občinsko pisarno, kjer so ga takoj odprli. Razlagali so njegovo vsebino na vse načine. Slednjič je šinilo nekemu prebrisanemu članu v glavo, da gre tu za mesto Lorient (beseda pomeni vzhod), in da je to tembolj verjetno, ker je Lorient morsko pristanišče, kjer se lahko v zvezi z Angleži kujejo zarote.

Sklenili so odposlati v Lorient komisijo v svrhu nadzorovanja aristokratov.

Prihodnjega dne je zahtevala kraljica, naj bi se ji dovolilo stopiti na stolp, da bi se s svojo hčerko in princeso Elizabeto

navžila zraka. Tej prošnji je bilo takoj ustrezno; toda sledil jim je Maurice in se skrila za neko stražnico.

V začetku se je kraljica malomarno sprehajala s princeso Elizabeto in svojo hčerjo. Potem, ko sta princesi nadaljevali svoj sprehod, se je ozrla proti vzhodu in pazljivo motrila neko hišo; na njenih oknih se je pojavilo več oseb, od katerih je ena mahala z belo ruto.

Maurice je vzel iz žepa daljnogled. Medtem, ko ga je pripravljala, se je kraljica zgenila, kakor bi hotela prijatelje tam gori pozvati, naj se odstranijo. Toda že je bil Maurice zapazil moško glavo s svetlimi lasmi in bledim licem, ki je pošiljala spoštljive pozdrave.

Za tem mladim možem, ki je kazal k večjemu pet- do šestindvajset let, je stala ženska, na pol skrita.

Maurice je nameril svoj daljnogled nanjo in skoraj spoznal v njej Genevieveo; v tistem trenutku se je ženska, ki je tudi imela daljnogled, umaknila in povlekla mladega moža za seboj. Ali je bila res Genevieve? Ali je tudi ona spoznala Maurica?

Maurice je za trenotek počakal; ko je pa zapazil, da je okno prazno, je priporočal

svojemu tovarišu Agrikoli največjo opreznost, stopil naglo dol po stopnicah, hitel na ogel rue Port-Foin in opazoval, ali bo kdo zapustil hišo. Toda zaman, bilo ni nikogar.

Da bo popolnoma gotov, je hitel v Dixmerjevo stanovanje. Ko je vstopil, je sedela Genevieva, oblečena v belo jutranjo obleko, pod neko jasminovo utico, kjer je navadno zajutrkovala. Voščila je Mauricu, kakor navadno, pristrčno dobro jutro in ga povabila na skledico šokolade.

Kmalu je prihitel tudi Dixmer in izrazil svoje največje veselje nad tem, ker je videl Maurica ob tej nenavadni uri. Povabil ga je na sprehod po delavnicah, v kar je Maurice pristal drage volje.

„Pravim Vam, moj ljubi Maurice,“ je dejal Dixmer in prijel mladega moža za roko, „povedati Vam hočem zelo važno novico.“

„Politično?“ je vprašal Maurice, ki se še vedno ni mogel ubraniti svoje slutnje

„Ej, ljubi občan,“ je odvrnil Dixmer smejoč se, „ali se pečamo mi s politiko? Ne ne, hvala Bogu, tiče se moje obrti! Moj častivredni prijatelj Morand, ki je, kakor veste, izboren kemik, je iznašel neko tajno sredstvo, kako se rdeče pobarva maroquin,

in sicer tako, da ne zbeli. Barvo Vam hočem pokazati. Videli boste Moranda pri delu, to Vam je pravi umetnik.“

Maurice je sprejel ta predlog in sledil Dixmerju po njegovih delavnicah. V posebnem oddelku je ugledal občana Moranda pri delu. Nataknil si je bil zelene naočnike, nosil je svojo delavsko obleko in se očitno trudil, da bi spremenil umazano belino neke ovčje kože v lepo rdečo barvo; roke je imel rdeče do komolcev.

Popolnoma uglobljen v svoje delo, je Maurica pozdravil samo s kretnjo.

„No, občan Morand,“ je vprašal Dixmer, „kaj pravimo?“

„Samo s tem zaslužimo na leto stotisoč frankov več. Toda že nekaj dni ne morem spati, ker so mi te kisline ožgale ves obraz.“

Maurice je pustil Dixmerja pri Morandu in se vrnil k Genevievi. Medtem je tiho mrmral sam s seboj:

„Dobri Dixmer! Vrli Morand! Sladka Genevieva! In jaz sem jih še imel par trenutkov na sumu!“

Genevieva je pričakovala Maurica s svojim sladkim nasmehom, da bi mu pregnala še zadnji ostanek suma. Bila je, kakor vedno, mehka, prijazna, mikavna.

Ure, ko je Maurice gledal Genevieveo so bile resnične ure njegovega življenja. Ves drugi čas ga je spreletala neka mrzlica, mrzlica iz leta 1793., ki je delila Pariz v dva tabora in spreminjala človeško življenje v neprestan boj.

Proti poldnevu je moral zapustiti Genevieveo in se vrniti v Temple. Na koncu ulice Saint Avoye je srečal Lorina, ki ravnokar prihajal od straženja; korakal je je v sklenjenih vrstah, a je izstopil in se približal Mauricu, čigar obraz je še vedno izražal ono sladko blaženost, ki mu jo je ulival v srce Genevievin pogled.

„Ah!“ je vzkliknil Lorin in prisrčno segel svojemu prijatelju v roko :

„Zaman mi svoje hrepenenje skrivaš,
Ne beseda, temveč vzdih ga bo izdal.
V srcu trpljenje, v očeh solze prelivaš,
A v duši ljubezen valovi ti kot val.“

Maurice je pri tem pesniškem izlivu, prijel za ključ, ki ga je imel v žepu, toda Lorin je to opazil in se oddaljil smejoč se.

XII.

Ljubezen.

V resnici : Maurice je nekaj časa živel zelo srečno in zelo nesrečno, kakor je to navadno v začetku burnih strasti.

Njegov običajni opravek v sekciji Lepelletier, njegovi večerni obiski pri Dixmerju, bolje rečeno, pri Genevievi, tuptam navzočnost v klubu Termopilčanov: to je bilo njegovo vsakdanje delo.

Ni si skrival, da je moral piti iz čaše brezupne ljubezni, ko je videval vsak večer Geneviero. Bila je ena izmed krepostnih, toda navidezno lahkomiselnih žensk, ki odkritosrčno podajajo prijatelju roko, ki nedolžno ponujajo svoje čelo njegovim ustnam kakor zaupljiva sestra ali nedolžna devica, katerim pa pomenjajo ljubezenske prisege blasfemijo in se zdijo mesena poželjenja naravnost zločin.

V sredi rož, svežih in dišečih kakor ona sama, ne meneč se za delo svojega soproga in tudi ne za njega, se je Geneviera dozdevala Mauricu, kadar jo je zagledal, kakor živa uganka, katere pomena ni mogel dognati in do katere si tudi ni upal zahtevati ključa.

Nekega večera, ko je bil ostal kakor navadno sam z njo, ko sta oba sedela pri oknu, skoz katero je bil nekdan tako hrupno in nenadoma udrl; ko je plaval k njima vonj pomladanskega cvetja, zibajočega se v mehkem zefiru, ki je jel pihljati takoj po-

solnčnem zatonu, si je upal Maurice po dolgem molku vprašati, kako to, da je tako mlada, medtem, ko je njen soprog že davno bil prekoračil srednjo starost; ona tako fino in plemenito vzgojena, on tako robot in priprost.

„Čemu,“ je vpraševal Maurice, „čemu pri strojarskem mojstru ta harfa, čemu ta glasovir, te pastetne slikarije, ki ste jih priznali za svoje delo? Zakaj končno ta aristokracija, ki jo pri drugih mrzim, ki jo pa pri Vas obožujem?“

Genevieva je spremljala Maurica s pogledom, polnim nedolžnosti, rekoč :

„Hvala za to vprašanje; priča mi, da ste fino čuteč mož in da niste še nikoli pozivedovali o meni.“

„Nikoli, milostljiva. Imam udanega prijatelja, ki bi dal življenje zame, imam sto tovarišev, ki so pripravljene korakati tja, kamor jih vodim; toda, ko gre za žensko in še za tako kot je Genevieva, potem poznam od vseh teh src samo eno, ki mi zaupam, in to je moje lastno.“

„Hvala Vam, Maurice,“ je dejala mlada žena. „Sama Vas poučim o vsem, kar želite vedeti.“

„Najprvo Vaše dekliško ime?“ je vprašal Maurice; „poznam Vas samo pod sedanjim imenom.“

Genevieva je razumela, da se skriva pod tem vprašanjem egoizem zaljubljenca. Odgovorila je: „Geneviève du Treilly.“

Maurice je ponovil: „Geneviève du Treilly.“

„Moja družina,“ je nadaljevala Genevieva, „je bila gospodarsko uničena ob času amerikanske vojne, katere sta se udeležila moj oče in moj starejši brat. V Ameriki je stopil moj oče v zvezo z očetom gospoda Moranda; gospod Dixmer je bil kupčijski znanec gospoda Moranda. Videl je, da smo uničeni, vedel je, da poseduje gospod Dixmer premoženje; zato ga je predstavil mojemu očetu, ki ga je zopet predstavil meni. Opazila sem takoj, da je bil zakon že v naprej sklenjena stvar, uvidela sem, da je to želja moje družine; ljubila ga nisem nikoli in vendar sem privolila. Že tri leta sem Dixmerjeva soproga, toda reči moram: tekom vseh treh let je bil moj soprog napram meni tako dober, tako plemenit, da nisem vzlic različnosti najinega okusa, kakor ste prej omenili, in vzlic razliki v starosti nikoli obžalovala te zveze. Da mi ne bo treba

gledati stvari, ki bi, kakor ste omenili, lahko žalile moje nekoliko aristokratične navade, mi je daroval ta paviljon, kjer živim sama zase po svojem okusu in željah, srečna, ako prihaja prijatelj kakor Vi, Maurice, da mi razprši sanjarije ali da jih pa deli z menoj.“

Po teh besedah je podala Genevieva Mauricu roko, ki jo je strastno poljubil. Genevieva je lahko zardela.

„No, prijatelj,“ je rekla in umaknila roko „sedaj veste, kako to, da sem Dixmerjeva soproga.“

„Da,“ je pripomnil Maurice in strogo pogledal Genevievo; „in gospod Morand, tovariš gospoda Dixmerja, je tudi eden Vaših dobrih prijateljev, kajneda, madama?“

„Gospod Morand je plemenite naravi, eno najboljših src pod nebom,“ je odgovorila Genevieva z resnim glasom.

„Če Vam ni podal nikakih drugih dokazov,“ je rekel Maurice, nekoliko razdražen vsled Genevievine hvale, „nego da je iznašel novo barvo za maroquin, tedaj dovolite mi opazko, da je bila Vaša hvala pretirana.“

„Podal mi je še druge dokaze.“

„Toda mlad je še, kajneda?“ je vprašal Maurice, „červno je pri njegovih zelenih naočnikih težko povedati, koliko je star.“

„Ima petintrideset let.“

„Ali se poznata že dolgo?“

„Od najinega detinstva.“

Maurice se je vgriznil v ustnice. Vedno je sumil Moranda, da ljubi Genevieveo.

„Ah!“ je rekel Maurice, „sedaj mi je jasna njegova zaupljivost napram Vam.“

„Ki pa se vedno giblje v mejah, kakor ste videli,“ je odvrnila Genevievea smejoče; „zdi se mi, da taka zaupljivost, ki je komaj prijateljska, ne potrebuje nikakega pojasnila.“

„Oh! oprostite, milostljiva, saj veste, da ima vsaka toplejša naklonjenost svojo ljubosumnost, in moje prijateljstvo je bilo ljubosumno na ono, ki je dozdevno gojite do gospoda Moranda.“

Umolknil je. Tudi Genevievea je molčala. Tega dne nista več govorila o Morandu, in Maurice se je poslovil od Genevieve bolj zaljubljen nego kedaj prej, kajti postal je ljubosumen.

V sredi tega prisrčnega razmerja, ki je nastalo med njim in Dixmerjevo hišo, se je Mauricu zdelo nekam čudno, da se ga je Morand, ta posebni človek, vedno bolj ogibal. Menil je, da je temu vzrok ljubosumnost, in se bitko pritožil Genevievei, ki pa mu je opravičevala Morandovo vedenje

z naravno boječnostjo, ki jo je kazal trgovec, baveč se s kemičnimi poizkusi, napram tako izobraženemu, prosvitljenemu duhu, kakor je bil Maurice.

Ko je prišel Maurice nekega popoldneva ob 2. uri, je našel Genevieveo napravljeno za sprehod.

„Ah, dobrodošli,“ je rekla, „danes boste moj kavalir.“

„Kam ste namenjeni?“ je vprašal Maurice.

„Moram v Auteil. Vreme je krasno, in želela sem se nekoliko sprehoditi. Voz naju popelje do konca mesta, potem pojdeva peš v Auteil in po končanem opravku se vrneva do voza, ki naju počaka pri mestnih vratih.“

„Oh!“ je vzkliknil Maurice očaran, „kako krasne urice mi nudite!“

Kmalu nato sta se mlada človeka odpeljala. Ko sta dospela v Auteil, se je Genevieveva ustavila.

„Počakajte me na robu parka,“ je dejala, „ko bom gotova, pridem zopet po Vas.“

„H komu greste?“

„K neki prijateljici.“

„H kateri Vas ne smem spremljati?“

Genevieva je zgenila glavo in je odvrnila nasmehnivši se: „Nemogoče.“

Maurice se je vgriznil v ustnice.

„Dobro,“ je dejal; „počakam.“

„Kaj Vam je?“ je vprašala Genevieva.

„Nič,“ je odgovoril Maurice. „Ali izostanete dolgo?“

. Ko bi bila vedela prej, da Vas motim, ko bi vedela, da Vam gre za ves dan,“ je pripomnila Genevieva, „potem bi Vas ne bila naprosila za malo uslugo, da pridete z menoj; jaz bi...“

„... se dala spremljati od gospoda Moranda,“ jo je prekinil Maurice živahno.

„Ne, saj veste, da se nahaja gospod Morand v tovarni v Rambouilletu in da se vrne šele nocoj.“

„Ah, tej okoliščini naj se zahvalim, da mi dajate prednost?“

„Maurice,“ je rekla Genevieva z mehkim glasom, „ne morem dopustiti, da čaka name oseba, s katero sem se domenila; če Vam je sitno, da me spremljate, se lahko vrnete v Pariz; samo voz pošljite za mano.“

„Ne, ne, madama,“ je dejal Maurice živahno in pozdravil Genevieveo, ki je na lahko vzdihnila in se napotila proti Auteilu.

V največji razburjenosti je Maurice čakal na njen povratek. Kar ga je tako zelo vznemirjalo, je bila negotovost, da-li ga Genevieva ljubi ali ne; vse njeno vedenje napram soprogu je bilo tako, kakor da bi bila njegova sestra, ali prijateljica; toda to mu ni zadostovalo več. Ljubil jo je z vso svojo ljubeznijo. Bila mu je edina misel njegovih dni, vedno ponavljajoče se sanje njegovih noči. Prej ni zahteval ničesar drugega, nego videti Geneviero, sedaj mu to ni več zadostovalo: Genevieva ga mora ljubiti.

Vrnila se ni celo uro, ki se mu je zdela dolga kakor stoletje; ko se je zopet pojavila, ji je žarel na ustnicah nasmeh. Maurice pa je stopil pred njo z nagubanim licem. Človeško srce je pač tako ustvarjeno, da skuša srebati bolest naravnost iz naročja sreče.

Genevieva je smehljaje prijela Mauricea pod pazduho. „Tu sem,“ je rekla; „oprostite, prijatelj, da ste morali toliko čakati.“

Bilo je krasnega pomladanskega večera, ko vse, kar je živega, prekipeva od radosti in ljubezni.

Maurice je molčal in Genevieva je bila zamišljena. Potrgala je z eno roko cvete iz

svojega šopka, a z drugo je bila naslonjena ob Mauricevo ramo.

„Kaj Vam je?“ je vprašal Maurice nenadoma, „in kaj Vam danes tako teži srce?“

Genevieve bi mu bila lahko odgovorila: „Moja sreča.“

Pogledala ga je s svojim mehkim, poetičnim pogledom rekoč: „Toda niste Vi sami bolj otožni nego navadno?“

„Jaz,“ je odvrnil Maurice, „jaz imam pravico biti žalosten, jaz sem nesrečen; toda Vi...“

„Vi, nesrečen?“

„Da. Ali ne opažate, kako se mi tupa-tam trese glas. Ali ne vidite, da trpim? Včasih, ko govorim z Vami ali z Vašim soprogom, se mi zdi, kakor da mi hoče srce počti, in prisiljen sem hiteti pod milo nebo, da se navžijem zraka...“

„In sedaj trpite?“

„Zelo,“ je odvrnil Maurice.

„Tedaj se vrniva domov.“

„Ah, da, res je,“ je zamrmral mladi mož, „pozabil sem, da se ima pod noč vrniti iz Rambonilleta gospod Morand.“

Genevieve ga je pogledala, kakor da bi mu hotela kaj očitati.

„Ej, že zopet,“ je dejala.

„Zakaj ste nedavno tako hvalili gospoda Moranda?“ je opomnil Maurice. „To je Vaša napaka.“

„Od kedaj se v navzočnosti ljudi, ki jih spoštujemo, ne sme povedati, kaj mislimo o kakem drugem spoštovanju vrednem možu?“

„To je zelo visoko spoštovanje, ki Vas sili, da pospešujete korak, ker se bojite, da bi prišli morda par minut prepozno.“

„Danes ste neznansko krivični, Maurice; ali nisem prebila dela dneva z Vami?“

„Prav imate; jaz v resnici preveč zahtevam od Vas,“ je odvrnil Maurice, ki se je udajal burnosti svojega značaja. „Videti hočeva gospoda Moranda, naprej!“

Genevieva je čutila, kako ji je segel Mauricev srd do srca.

„Da,“ je dejala, „sniti se hočeva z gospodom Morandom. To je vsaj prijatelj, ki me ne muči.“

„Taki ljudje so zelo dragoceni prijatelji,“ je dejal Maurice, ki ni mogel niti dihati vsled ljubosumnosti, „in jaz vem, da sem se želel seznaniti tudi od svoje strani s takimi ljudmi.“

V tem trenutku sta dospela na deželno cesto. Obzorje se je rdečilo. Solnce je po-

lagoma tonilo in metalo svoje zadnje žarke na pozlačeno streho invalidnega doma. Zvezda, prva, ki je že nekega drugega večera vzbujala Genevievino pozornost, se je zasvetila v prelivajoči se nebeški modrini.

Geneviera se je osvobodila Mauricevih rok in dejala: „Čemu me trpinčite?“

„Ah!“ je odvrnil Maurice, „to prihaja od tega, ker nisem tako spreten kakor gotovi ljudje, ki jih poznam, in ker ne vem, kako naj si priborim ljubezni.“

„Maurice! . . .“ je vzkliknila Geneviera.

„Oh, milostljiva, ako je vedno dober, vedno enak, potem je tak samo raditega, ker ne trpi.“

Geneviera je zopet naslonila svojo belo roko ob Mauricevo.

„Prosim Vas,“ je rekla s tresočim glasom, „ne govorite več, ne govorite več.“

„Zakaj?“

„Ker mi vzbuja Vaš glas bolesti.“

„Torej ničesar Vam ne ugaja na meni, niti moj glas?“

„Molčite, rotim Vas.“

„Ubogal Vas bom.“

Mladi, strastni mož se je prijel za čelo, mokro od znoja.

Geneviera je videla, da res trpi.

„Vi ste mi prijatelj, Maurice,“ je dejala in ga pogledala z nekim nebeškim izrazom; „zame dragocen prijatelj: Maurice, glejte, da ne zgubim svojega prijatelja.“

„Oh, saj bi ne žalovali dolgo po njem.“

„Motite se, žalovala bi po njem dolgo, vedno!“

„Genevieva! Genevieva!“ je vzkliknil Maurice, „imejte usmiljenje z menoj!“

Genevieva se je zgrozila. Bilo je prvič, da je Maurice, s tako globokim povdarkom izgovoril njeno ime.

„No, dobro,“ je nadaljeval Maurice, „ker ste me pogodili, Vam povem vse, Genevieva, če me tudi umorite s svojim pogledom... predolgo sem molčal; govoril bom, Genevieva.“

„Oh,“ je vzkliknila mlada žena, „v imenu najinega prijateljstva sem Vas prosila, da molčite; zopet Vas rotim, da molčite radi mene, ako nočete radi sebe. Nobene besede več, v imenu nebes nobene besede več!“

„Prijateljstvo, prijateljstvo! Ko bi bilo to prijateljstvo, ki je gojite Vi zame, slično onemu, ki je čutite tudi do gospoda Moranda, potem se mu odrekam, Genevieva: jaz hočem več nego drugi.“

„Dovolj,“ je dejala gospa Dixmerjeva s kraljevsko kretnjo, „dovolj, gospod Lindey; tu je najin voz, pripeljite me zopet k mojemu soprogu.“

Maurice se je tresel od mrzlice in razburjenja. Ko je Genevieve napotivši se proti vozu, položila svojo roko na Maurica, se je mlademu možu zazdelo, da gori. Sedla sta oba v voz. Peljala sta se skoz ves Pariz, ne da bi bila spregovorila besedice. Genevieve si je tiščala med vso vožnjo ruto pred očmi.

Ko sta dospela v tovarno, je sedel Dixmer v svoji sobi pri delu. Morand se je bil že vrnil iz Rambouilleta in se je ravnokar preoblačil. Genevieve je podala Mauricu roko rekoč :

„Zdravstvujte, Maurice, hoteli ste tako.“

Maurice ni odgovoril; šel je naravnost v čumnato, kjer je visela miniaturna slika Genevieve: goreče jo je poljubil, pritisnil na srce, jo zopet nesel na svoje mesto in zapustil sobo.

Maurice se je vrnil na svoj dom, ne da bi bil vedel, kako; prehodil je Pariz, ne da bi bil kaj videl ali čul. Vse je šlo mimo njega kakor sanje; nisi mogel dati računa ne o

svojih besedah, ne o svojih dejanjih, ne o čustvih, ki so se porajali v njem.

Legel je v posteljo ob deseti uri zvečer. Ko se je prihodnjega dne zbudil po kratkem spanju, polnem nemirnih sanj, mu je prinesel služabnik pismo. Ko je zagledal pečat in pisavo, je jel drhteti.

Zbral je ves pogum, ki ga je imel, odprl pismo in čital sledeče:

Občan Maurice!

Pretrgati morava vezi, ki skušajo prekoračiti meje prijateljstva. Vi ste mož — poštenjak, občan, in sedaj, ko je minila noč po tem, kar se je zgodilo med nama, boste uvideli, da je postala Vaša navzočnost v moji hiši nemogoča. Pričakujem, da se na kak način opravičite napram mojemu soprogu. S tem, da še danes vidim v rokah gospoda Dixmerja Vaše pismo, se prepričam, da ste Vi dober, toda, žal, zabredel prijatelj, ki ga moram obžalovati, ki ga z ozirom na družabni ton ne smem videti.

Zdravstvujte za vedno!

Genevieva.

NB. Izročitelj tega pisma počaka na odgovor.

Maurice je vprašal služabnika :

— Kdo je prinesel to pismo ?

— Neki občan komisijonar.

— Ali je še tu ?

— Da.

Maurice ni vzdihoval, ni odlašal. Skočil je s postelje, se naglo oblekel, sedel k pisalni mizi in napisal na prvi papir, ki mu je prišel v roko, sledeče vrstice :

„Občan Dixmer !

Ljubil sem Vas, ljubim Vas še, toda videti Vas ne smem več. Nastale so govornice o Vaši mlačnosti za javne stvari. Nočem Vas zatožiti in ni mi treba, da Vas zagovarjam. Sprejmite moje obžalovanje in bodite prepričani, da ostanejo Vaše skrivnosti zakopane v mojem srcu.“

Maurice.

Ko je sel odšel, se je izvil srcu republikanca lahek vzdihljaj. Nataknil si je rokavice, vzel kiobuk in se podal na sekcijo. Upal je, da si z delom pri javnih zadevah zopet pridobi ravnodušnost. Politični položaj je bil grozen : pripravljali so 31. maj, dan, ko so se radikalni jakobinci maščevali nad zmernimi girondisti.

Medtem, ko je Maurice delal z vso vnemo, da mu je silila mrzlica, ki se je je hotel otresti, iz srca v glavo, se je sel vrnil k Dixmerju in napolnil vso hišo z začudenjem in grozo.

Dixmer je takoj odprl pismo in ga jel prebirati, ne da bi bil v začetku česa razumel; povedal je njega vsebino občanu Morandu, ki je naslonil svoje čelo, belo kot slonovina, na svojo roko.

V položaju, v katerem so se nahajali Dixmer, Morand in njegovi tovariši — Mauricu popolnoma neznan položaj, ki pa so ga naši čitatelji že spoznali — je delovalo to pismo nanje res kot strela iz jasnega neba.

„Ali je poštenjak?“ je s strahom vprašal Dixmer.

„Da,“ je odvrnil brez odloga Morand, „jaz smatram Maurica za plemenito in pošteno dušo.“

„Da; toda če je ta plemenita in poštena duša, duša prenapetega republikanca, bo morda smatral, ako je kaj izvohal, za zločin, ko bi ne žrtvoval svoje lastne časti na oltarju domovine.“

„Čujte,“ je rekel Morand, „kmalu se prepričamo, če je Vaš sum opravičen. Naš bataljon pride pri straženju v Templu na

vrsto 2. junija, to je v osmih dneh; Vi ste stotnik, Dixmer in jaz poročnik: ako dobi naš bataljon ali naša stotnija nasprotno povelje, potem je razkrito vse in nam ne preostaja drugega, kakor bežati ali pa umreti v boju. Toda če se bodo vse stvari naravno razvijale...“

„Smo ravnotako zgubljeni,“ je odvrnil Dixmer.

„Zakaj pa?“

„Zaboga, ali ni vse odvisno od sodelovanja tega uradnika? Ali ni bil on, ki nam je imel nevede pokazati pot do kraljice?“

„Res je,“ je dejal pobito Morand.

„Vidite torej,“ je rekel Dixmer nagubavši lice, „stopiti moramo na vsak način zopet v zvezo s tem mladim možem.“

„Toda, ako se bo obotavljal, ako se ne bo hotel izpostavlјati nevarnosti?“

„Čujte, poprašal bom pri Genevievi, njo je zapustil zadnjo, in ona morda ve kaj.“

„Dajte, ljubi prijatelj,“ je odvrnil Morand. „Genevieva je v vsakem oziru vredna naloge, ki jo ji nalagate, ali pa, ki si jo je morda sama naložila. Iz svetnikov nastajajo mučeniki.“

Podal je svojo belo, žensko roko Dixmerju, katero je ta stisnil med svoje krepke prste. Dixmer je priporočal Morandu in njega tovarišem več opreznosti, kot kdaj prej, in se podal k Genevievi, ki je s sklonjeno glavo sedela pri neki mizi in vezala.

Pri šumu, ki ga je povzročilo odpiranje vrat, se je obrnila in spoznala Dixmerja.

„Ah, Vi ste, moj prijatelj,“ je dejala.

„Da,“ je odgovoril Dixmer z veselim, smejočim obrazom; „dobil sem od prijatelja Maurica pismo, ki ga ne razumem. Vzemite ga, čitajte in povejte mi, kaj mislite o tem.“

Genevievea je s tresočo roko prijela za pismo. Vzlic temu, da se je skušala premagovati, ni mogla zakriti razburjenja, ki se je je polastilo. Prečitala je pismo. Dixmer jo je opazoval s svojim pogledom; njene oči niso spustile niti vrstice.

„Torej?“ je vprašal, ko je nehala.

„No, jaz menim, da je gospod Maurice Lindey poštenjak in da se nimamo ničesar bati od njegove strani,“ je odgovorila Genevievea.

„Ali mislite, da on ne ve, kdo so osebe, ki ste jih obiskali v Auteilu?“

„Ne, o tem sem popolnoma prepričana.“

„Čemu potem ta nagli ukrep? Ali se Vam je včeraj zdel bolj hladen ali bolj razburjen kakor navadno?“

„Ne,“ je dejala Genevieva, „jaz menim, da je bil tak kakor vedno.“

„Pomislite, kaj govorite, Genevieva, kajti Vaš odgovor bo, kakor boste uvideli sami, odločilnega pomena za naše nadaljne načrte.“

„Počakajte vendar,“ je odvrnila Genevieva z vidno razburjenostjo, ki jo je zaman skušala skrivati, dasi se je trudila ohraniti mirnost; „počakajte vendar . . .“

„Dobro,“ je pripomnil Dixmer in skrčil svoje mišice v obrazu, „dobro, zberite vse svoje spomine.“

„Da,“ je dejala mlada žena, „da, spominjam se, včeraj je bil slabe volje; gospod Maurice,“ je nekoliko obotavljajoč se nadaljevala, „gospod Maurice je v svojem prijateljstvu nekoliko tiran; včasih sva se kujala kar po cele tedne.“

„Je to torej navadno kisanje?“ je vprašal Dixmer.

„Najbrže.“

„Genevieva, saj razumete vendar, da potrebujemo v svojem položaju gotovosti in ne samo verjetnosti.“

„No, torej sem gotova.“

„To pismo bi torej bila le pretveza za to, da bi mu ne bilo več treba prihajati k nam?“

„Prijatelj, kako naj Vam to povem?“

„Govorite, Genevieve; nobene ženske, razun Vas, bi ne vprašal kaj takega.“

„Da, to je pretveza,“ je dejala Genevieve in povesila oči.

„Ah!“ je vzkliknil Dixmer in po trenutnem molku, ki je nastal, umaknil roko od svojega srca, čigar udarce je hotel pomiriti. Naslonil jo je ob stolico svoje soproge in dejal:

„Ljuba prijateljica, izkažite mi ljubav.“

„Kakšno?“ je začudeno vprašala Genevieve obrnivši se.

„Vi lahko odstranite vsako sled kake nevarnosti; Maurice je morda že globlje prodril do naših skrivnosti nego slutimo. Kar smatrate Vi za pretvezo, je morda resnica. Pišite mu par besedic.“

„Jaz?“ je vprašala Genevieve s tresočim glasom.

„Da, Vi; recite mu, da ste odprli pismo in da želite o njem pojasnila; on pride, Vi ga poprašate, in mi potem lahko uganemo, pri čem smo.“

„Oh, ne, ne!“ je vzkliknila Genevieva, ne morem storiti, kar zahtevate, ne storim tega.“

„Ljuba Genevieva, kako se morete odtegovati obzirnostim lastnega samoljubja, ko so v nevarnosti tako mogočni interesi, kakor so naši?“

„Povedala sem Vam svoje mnenje o Mauricu,“ je odvrnila Genevieva; „on je pošten, on je viteški; toda je tudi muhast, in jaz se nočem nikomur drugemu pokoriti, nego svojemu soprogu.“

Ta odgovor je bil tako miren in tako odločen, da je Dixmer spoznal, kako brezuspešno bi bilo v tem hipu, ko bi še nadalje vztrajal pri svoji zahtevi. Zato ni pripomnil niti besedice več, pogledal Genevievo navidezno, kakor da jo opazuje, pogladil se po svojem čelu in nato odšel.

Morand je nemirno pričakoval. Dixmer mu je natančno povedal, kaj se je bilo zgodilo.

„Dobro,“ je dejal Morand, „ostaniva pri tem in ne misliva več na to. Raje se odrečem vsemu, kakor da bi vzbudil Vaši soprogi le senco bolesti ali jo pa celo razžalil...“

Dixmer mu je položil roko na ramo, ga pogledal strogo in mu odvrnil: „Vi ste norec, ali pa ne mislite tega, kar govorite.“

„Kaj, Dixmer, Vi mislite . . .“

„Mislim, vitez, da kakor meni, tudi Vam ni na prosto dano prepuščati svoja čustva srčnim nagonom. Niti Vi, niti jaz, niti Genevieveva nismo gospodarji nad samimi seboj.“

Dixmer se je vrnil po teh besedah v delavnico, tam nekaj naročil, prečital časopise, odredil, da se razdeli v sekcijah med uboge kruh in kolači, se podal na to v svoje stanovanje in se preoblekel v sprehodno obleko.

Uro pozneje je prekinil Maurica, ki se je bil v sekciji popolnoma ugloobil v svoja politična opravila, glas njegovega postrežnika, ki se je nagnil k njegovim ušesom in mu prav tiho zašepetal :

„Občan Lindey, nekdo Vas pričakuje v Vašem stanovanju, ki Vam ima, kakor sam pravi, povedati nekaj zelo važnega.“

Maurice se je podal takoj domov ter se zelo začudil, ko je uzrl v svojem stanovanju Dixmerja. Po poti je sicer izpraševal svojega postrežnika; toda ta ni bil v stanu ga natančno poučiti, ker ni poznal strojarskega mojstra.

„Katera muha Vas je pičila in kaj ste mi pisali?“ je vprašal Dixmer mladega moža, ki se je nehoté ustavil na pragu in zardel. „V resnici, zadeli ste me občutno, moj ljubi Maurice. Jaz, pa mlačen in hinavski patriot! Pojte vendar, kaj takega mi ne morete ponoviti v obraz; priznajte raje, da iščete prepira z menoj.“

„Priznavam Vam vse, kar hočete, moj ljubi Dixmer, ker Vaše vedenje napram meni je vedno pričalo, da ste spodoben in postrežljiv človek; toda vzlic temu sem tudi jaz nekaj sklenil, in ta sklep je nepreklicen.“

„Kako to?“ je vprašal Dixmer; „sami priznavate, da nam ne morete ničesar očitati, in nas kljub temu zapuščate? Kar ste napisali, je bilo torej le pretveza!“

„Da, Dixmer, kot poštenjak Vam ne morem še nadalje tajiti: razlogi, ki sem Vam jih navedel, so bili le pretveza.“

„Toda resnični vzrok?“ je vprašal Dixmer.

„Tega Vam ne morem izdati, in če bi ga tudi poznali, bi ga gotovo odobraval, o tem sem prepričan.“

Dixmer je silil vanj.

„Torej hočete na vsak način?“ je dejal Maurice.

„Da,“ je odgovoril Dixmer.

„No, dobro,“ je rekel Maurice, ki se je čutil olajšanega, ker se je lahko približal resnici; „čujte, kakšen je položaj: Vi imate mlado, lepo ženo, in priznana čednost te mlade in lepe ženske ni nikakor ovirala ljudi, da so začeli napačno razlagati moje obiske pri Vas.“

Dixmer je nekoliko obledel.

„Res!“ je rekel; „potem, moj ljubi Maurice, se Vam mora soprog zahvaliti za zlo, ki ste je prizadejali prijatelju.“

„Umejte me,“ je dejal Maurice, „nisem tako samoljuben, da bi si morda domišljjal, da bi bila moja navzočnost nevarna Vašemu miru ali Vaši soprogi; toda lahko postane vir obrekovanja, in Vi veste: naj bodo obrekovanja še tako neumna, vendar nale-tajo na vero.“

„Otročarije!“ je pripomnil Dixmer ter mignil z rameni. „Vi, da bi nas več ne videli, občan! Saj smo Vas tako ljubili.“ Pri tem je prijel mladega moža za roko in jo krepko stisnil.

Maurice je vztrepetal.

„Morand,“ je nadaljeval Dixmer, ki mu ni ušlo to trepetanje, „Morand mi je še

danes zjutraj ponavljal : „Storite vse, da privedete zopet k nam ljubega gospoda Maurica.“

„Ah!“ je vzkliknil mladi mož nagubavši lice in umaknivši roko, „nikoli bi ne bil mislil, da je že toliko napredovalo moje prijateljstvo z gospodom Morandom. Ako sem zahajal k Vam, sem to delal radi Vas in Vaše soproge, ne pa občanu Morandu na ljubo.“

„Vi ga ne poznate, Maurice,“ je odvrnil Dixmer ; „Morand je plemenita duša.“

„Saj Vam priznavam,“ je dejal Maurice z grenkim nasmehom.

„No, povrniva se k predmetu mojega obiska,“ je nadaljeval Dixmer.

Maurice se je priklonil kakor človek, ki nima ničesar več povedati in ki pričakuje.

„Vi trdite torej, da so nastale neke govornice?“

„Da, občan.“

„Govoriva odkritosrčno. Zakaj se ozirate na prazno govoričenje brezdelnih sosedov? Ali nimate svoje vesti, Maurice, in nima-li Genevieva svoje poštenosti?“

„Mlajši sem od Vas,“ je dejal Maurice, ki se je začel čuditi tej trdovratnosti, „in zato gledam morda stvari z bolj občutljivim

očesom. Izjavljam Vam, da ne sme biti niti praznega govoričenja brezdelnih sosedov, ko gre za dobri glas ženske, kakor je Genevieva. Dovolite mi torej, ljubi Dixmer, da ostanem pri svojem resnem sklepu.“

„Dobro; ali niste imeli nikakega drugega vzroka, da ste izostali iz moje hiše, razun tega, ki ste mi ga ravnokar povedali?“

„Pri moji časti, ne.“

„Dobro, Maurice,“ je dejal Dixmer, vstal in stisnil mlademu možu roko, „upam, da si stvar premislite in opustite sklep, ki nas vse tako boli.“

Maurice se je priklonil in ni odgovoril, kar je pomenilo, da se obotavlja do zadnjega.

Dixmer je odšel ves obupan, ker si ni mogel ohraniti zveze s tem možem, ki mu radi gotovih okolščin ni bil samo koristen, temveč skoraj neizogibno potreben.

Maurice je imel od svoje strani tisoč nasprotnih želja. Dixmer ga je prosil, naj pride zopet; Genevieva mu je morda odpustila. Čemu bi torej obupoval? Toda tu je bilo Genevievino pismo: ta formalna od-slovitev, ki jo je vzel s seboj v sekcijo in jo nosil na srcu. A več nego vse to, je

bila trdovratna ljubosumnost napram obsovražnemu Morandu glavni vzrok, da je pretrgal vsako občevanje z Genevieveo.

Maurice je torej vztrajal neupogljivo pri svojem sklepu.

Toda ne da se tajiti: njegovo srce je postalo nekako prazno in ko je prihajala ura, ko se je navadno podajal v oni mestni del, ga je obšla globoka otožnost in vsi drugi občutki, od upanja do pobitosti.

Vsako jutro, ko se je vzbudil, je upal, da dobi od Dixmerja pismo. Že vnaprej se je bil odločil, da sprejme njegovo povabilo. Vsak dan je odhajal od doma v upanju, da sreča Genevieveo.

Večkrat je kar zdivjal ob misli, da se ne more maščevati nad povzročiteljem svojih muk. Nato je koval načrte, kako bi obiskal Moranda in pričel ž njim prepir. Toda dozdeval se mu je tako šibak in nedolžen in mislil je, da bi bilo od njega, kolosa, strahopetno, ko bi ga razžalil in izzval.

Tudi Lorinovi dobrohotni poskusi in šegavi njegovi verzi niso mogli vzdramiti prijatelja iz letargije. Ob vsakih drugih okoliščinah bi se bil Maurice živahno udeleževal onega velikega gibanja, ki je takrat pretresalo javno življenje v Parizu in po

vsem Francoskem. K temu sta ga silili njegova močna narav in navdušena domovinska ljubezen. Toda v Mauricevo srečo ali nesrečo: niti Lorinovi opomini, niti strašni poulični upor mu ni mogel pregnati edine misli, ki ga je obhajala, in ko je napočil 31. majnik, je ležal pogumni sonapadalec Bastilje in Tuillerij v svoji postelji, izmučen od mrzlice, ki lahko umori najmočnejšega. Samo pogleda je potreboval, ki bi ga razvedril in besedice, ki bi ga ozdravila.

XIII.

31. majnik.

V jutro 31. majnika, ko so zazvonili zvonovi k orožju in je bilo že na vse zgodaj čuti generalno koračnico, je korakal bataljon iz predmestja Saint Victor v Temple.

Ko so bile končane formalnosti in straže razpostavljene, so jeli prihajati uradniki, ki so imeli tega dne službo. Topovom, postavljenim k vratom Tempła, so priklopili še štiri druge v ojačenje. Obenem je došel tudi Santerre s svojimi rumenimi, volnenimi naramnicami in s svojo suktnjo, na kateri je njegova domovinska ljubezen blestela v obliki velikih, mastnih madežev.

Pregledoval je bataljon, našel ga v dobrem stanu in vprašal nato:

„Zakaj samo trije uradniki? Kdo je oni slabi občan, ki manjka?“

„Odsotni ni nikak mlačnež, občan general,“ je odgovoril naš stari znanec Agrikola; „kajti on je tajnik sekcije Lepelletier, voditelj vrlih Termopilčanov, občan Maurice Lindey.“

„Dobro, dobro,“ je dejal Santerre, „kakor ti, priznavam tudi jaz patriotizem občana Maurica; toda kljub temu bo zapisan v imenik za odsotne, ako v desetih minutah ne bo na svojem mestu.“

Nekaj korakov od generala se je v hipu, ko je izgovoril te besede, nahajal neki lovski stotnik z nekim vojakom. Prvi je sedel na enem topov, a drugi je bil naslonjen na svojo puško.

„Ali ste čuli?“ je rekel stotnik vojaku s tihim glasom, „Maurice ni še prišel.“

„Da, toda bodite brez skrbi, pride gotovo.“

„Ako bi ne mogel priti,“ je dejal stotnik, „Vas postavim k straži na stopnice, in ker se **ona** gotovo poda na stolp, ji lahko rečete besedico.“

V tem trenutku je vstopil mož, ki mu je bilo poznati na njegovi trobojni šerpi, da je uradnik; stotnik in vojak ga nista poznala, zato so se njiju oči zvedavo ozrle vanj.

„Občan general,“ je dejal prišlec obrnivši se k Santerru, „prosim te, da me postaviš na mesto Maurica Lindeya, ki je obolel; tu imaš zdravniško spričevalo; jaz bi prišel šele čez osem dni na vrsto, toda danes jaz nadomestujem njega.“

„Da, če ne bodo Kapet in Kapetinke v osmih dneh kaput,“ je pripomnil nekdo izmed uradnikov.

Santerre je odgovoril na ta dovtip vnetega uradnika z lahnim nasmehom. Obrnivši se k Mauricevemu namestniku je rekel:

„Dobro je, podpiši se ti v registru mesto Maurica Lindeya in navedi vzrok, zakaj ga nadomestuješ.“

Stotnik in lovski vojak sta se pogledala z veselim začudenjem in šepnila drug drugemu: „Torej v osmih dneh.“

„Stotnik Dixmer,“ je zaklical Santerre, „postavite se s svojo stotnijo na vrt.“

„Pridite, Morand,“ je dejal stotnik svojemu tovarišu-vojaku.

Boben je zaropotal in stotnija se je odstranila pod strojarjevim vodstvom v predpisani smeri. Postavili so orožje v piramide, na kar se je stotnija razdelila v poljubne skupine, ki so se jele sprehajati po vrtu, kjer je za časa Ludovika XVI. kraljeva družina tupatam uživala sveži zrak.

Vrt je bil pust in gol; nekje ob strani je stala kočica, ki je rabila za vojaško kantino. Tedaj jo je vodila neka izvrstna patriotinja, vdova po nekem meščanu, umorjenem 10. avgusta, z imenom gospa Plumeau.

Mala, lesena kočica je obstajala iz edine izbe, široke dvanajst kvadratnih čevljev, pod katero se je nahajala klet, kjer so bile shranjene pijače in jedila.

V to kantino sta se napotila stotnik in njegov lovski vojak.

„Ah, stotnik Dixmer,“ je dejala krčmarica, „ali hočete izbornega saumurskega vina?“

„Da, občanka Plumeau, toda saumursko vino brez briskega sira je po mojem mnenju zanič,“ je odvrnil stotnik, ki se je oprezno oziral okoli sebe in ni opazil med tolikimi jedili onega, česar si je želel.

„Ah! stotnik, to je neutajljivo dejstvo, toda prodala sem že poslednji kos.“

„Brez briskega sira nikakega saumur-skega vina,“ je dejal stotnik, „in pomisli občanka, da bi se konsum izplačal, ker sem hotel pogostiti stotnijo.“

„Moj stotnik, v petih minutah ti ga prèskrbim.“

„Da, da, pojdi,“ je odgovoril Dixmer, „mi se podamo medtem v tvojo klet in si sami izberemo vino.“

Čim je udova odšla, sta stotnik in njegov spremljevalec stopila skoz neka vrata, ki so se sama zapirala, v klet, držeč v roki svetiljko.

„Prav!“ je dejal Morand po kratki preiskavi. „Klet leži v smeri proti rue Portefoine; globoka je devet do deset čevljev in ni zazidana.“

„Kakšna pa so tla?“ je vprašal Dixmer.

„Neke vrste kredasti lehnjak, nakopana zemlja. Vsi ti vrtovi so bili že ponovno prekopani, nikjer ne bomo zadeli na steno.“

„Urno!“ je vzkliknil Dixmer, „čujem že lesene čevlje naše krčmarice; vzemite dve steklenici vina in vrniva se zopet gor.“

Kmalu sta se zopet pojavila med zaklopnimi vrati. Gospa Plumeau se je že vrnila z nujno zahtevanim sirom.

Dixmer je pogostil stotnijo s približno dvajsetimi steklenicami vina, a medtem je Morand zabaval goste s pripovedovanjem patriotičnih povesti.

Bila je enajsta ura. O poldvanajsti so menjali straže.

„Ali ne hodi Avstrijanka navadno med poldnevom in eno uro na sprehod?“ je vprašal Dixmer Tisona, ki je šel ravnokar mimo koč.

„Da, popolnoma prav, med poldnevom in eno.“

Takoj nato je sklical Dixmer iz svoje stotnije ljudi, ki so imeli obavljati stražo med poldvanajsto in poleno. Naročil jim je, naj se požurijo z zajutrkom, in vzel Morandu puško, da jo, kakor dogovorjeno, ponese v najvišje nadstropje v stolpu, v prav ono malo stražnico, za katero se je bil onega dne skril Maurice, od koder je opazoval znamenja, ki so jih dajali kraljici z nekega okna v rue de Porte-Foin.

Kdor bi bil opazoval Moranda v hipu, ko je dobil to enostavno in zelo pričakovano povelje, bi bil videl, kako mu je obledel obraz pod njegovimi dolgimi kodri in črnimi lasmi.

Nenadoma je pretresel Templove dvore zamolkel hrup. V daljavi se je začulo brezkončno kričanje in tulenje. Bila je to očitno ena onih navadnih pariških pocestnih rabuk, iz katerih bi lahko izbruhnili kar cel plamen upora.

„Tison!“ je zaklical neki strašen glas.

„Moj general?“ je odgovoril poslednji.

„Danes nobenega sprehoda,“ je ukazal Santerre, „jetniki ne smejo zapustiti sobe.“

„Prav,“ je dejal Tison, „trud manj.“

Dixmer in Morand sta se žalostno pogledala; potem sta se, čakajoč na čas, ko se menja straža, sprehajala navidezno mirna semintja med kočo in zidom, ki se razsteza proti rue Porte-Foin. Morand je začel meriti razdaljo s koraki, dolgimi tri čevlje.

Kako velika je razdalja?“ je vprašal Dixmer.

„Šestdeset do enainšestdeset čevljev,“ je odvrnil Morand?“

„Koliko dni potrebujemo?“

Morand je pomišljal, potegnil v pesku par geometričnih črt in rekel:

„Najmanj sedem dni.“

„Maurice bo čez osem dni na straži,“ je zašepetal Dixmer. „Tekom osmih dni se moramo sprijazniti z Mauricem.“

Bilo je poldvanajste. Morand je sopeče prijel za puško in v spremstvu svojega korporala menjal stražo, nahajajočo se na terasi stolpa.

XIV.

Žrtvovana.

Dan za tem, ko so se odigrali od nas pripovedovani prizori, namreč 1. junija, je sedela Genevieve na svojem navadnem mestu pri oknu; vprašala je samo sebe, zakaj ji potekajo dnevi tako žalostno in tako leno, zakaj pričakuje večera s strahom, mesto s hrepenenjem?

Zlasti so ji žalostno potekale noči, one noči, ki so bile prej tako lepe, polne sanj iz prejšnjega in bodočega dne.

V tem hipu je njen pogled obtičal na krasni omari, okrašeni s pisanimi in rdečimi nagelji, ki jih je gojila po Mauricevem navodilu. Zvečer mu je vedno s ponosom kazala napredek, ki so ga bile tekom noči zaznamovale krasne cvetke.

Toda odkar Maurice ni prihajal več, je jela zanemarjati uboge nageljčke, ki so gineče klonili svoje glavice čez ograjo.

Ob pogledu na zapuščeno cvetje je Genevieve spoznala vzrok svoje otožnosti. Rekla si je, da so cvetlice podobne gotovim prijateljskim zvezam, ki jih človek varuje in strastno goji in ki pomlajajo srce, da vzcvete na novo. Pa pride nekega lepega dne kako slabo razpoloženje ali nesreča, zadene prijateljstvo pri korenu, in srce, ki ga je oživljalo, gine in vene pod težkim udarcem.

V tem trenutku je vstopil njen soprog; toda Dixmer je bil tako zamišljen, da ni opazil boleznega razpoloženja, v katerem se je nahajala njegova soproga; in zato se tudi ni zmenil za rdečico na njenih licih.

„No?“ je spregovorila Genevieve.

„Nič novega; nemogoče je se ji približati, nemogoče ji česa poslati, da, nemogoče celo jo videti.“

„Ubogi vitez! Zelo je moral biti žalosten.“ (Čitatelji so gotovo že spoznali, da se pod imenom „vitez iz Rdeče hiše“ skriva občan Morand).

„Bil je obupan, ko je videl, da smo zgubili vsako nado; obledel je tako, da sem ga moral tirati proč, sicer bi se bil lahko izdal.“

„Toda,“ je boječe vprašala Genevieva, „ali ni bilo v Templu nobenega znanega uradnika?“

„Imel je priti nekdo, toda ni prišel.“

„Kdo?“

„Občan Maurice Lindey,“ je odvrnil Dixmer z naglasom, kakor da mu je vseeno.

„In zakaj ni prišel?“ je zopet vprašala Genevieva, ki se je tudi skušala premagovati.

„Bil je bolan in četudi bi bil prišel, Genevieva,“ je dejal Dixmer, „bi nam to ne bilo hasnilo nič. Sedaj, ko sva sprta, bi se me morda celo izognil.“

„Menim, prijatelj, da pretirujete. Gospod Maurice noče zahajati več k nam radi kake muhe ali pa iz drugega vzroka, toda ni nam sovražen in ostane vedno uljuden napram Vam.“

„Genevieva,“ je dejal Dixmer, „za to, kar smo pričakovali od Maurica potrebujemo več nego njegove uljudnosti. Ker je najino prijateljstvo prenehalo, nimamo od te strani nikakega upanja več.“

Vzdihnil je globoko, in njegovo navadno mirno čelo se je žalostno nagančilo.

„Toda če mislite, da je Maurice tako potreben za Vaše načrte,“ je boječe dejala Genevieve, „čemu ne ukrenite nadaljnih korakov pri občanu Lindeyu?“

„Ne,“ je odvrnil Dixmer in stresel z glavo, „ne, storil sem vse, kar sem mogel storiti; kak nov poskus bi se zdel čuden in bi lahko vzbudil sum pri njem. Zato ne! In potem, Genevieve, ste Vi ravnotako kakor jaz prepričani, da je vzrok našega preloma z občanom Lindeyem kaj več, nego kako muhasto razpoloženje.“

„In čemu pripisujete to?“

„Morda prevzetnosti,“ je dejal Dixmer naglo.

„Prevzetnosti? ...“

„Da, menil je, da nam dela čast s svojim občevanjem z nami. Morda smo bili z njim premalo uljudni?“

„Toda če smo tudi bili, se mi zdi, da bo korak, ki ste ga napravili Vi, vse poravnal.“

„Da, v slučaju, ko bi bil jaz kriv, če pa ste krivi Vi...“

„Jaz? Kaj naj bi bila zagrešila proti gospodu Mauricu?“ je dejala Genevieve začudeno.

„Ej, kdo ve? Pri takem značaju! Ali mu niste najprej Vi rekli, da je muhast? Čujte Genevieva, zopet mi prihaja na um prejšnja misel; niste storili prav, da niste pisali Mauricu.“

„Jaz!“ je vzkliknila Genevieva, „kako si morete misliti kaj takega?“

„Ne mislim samo sedaj,“ je odvrnil Dixmer, „že tri tedne, odkar smo sprti, sem mnogo mislil na to.“

„In?“ je vprašala Genevieva boječe.

„In jaz smatram ta korak za neobhodno potreben.“

„Oh!“ je vzkliknila Genevieva, „ne, ne, Dixmer, ne zahtevajte tega od mene!“

„Vi veste, Genevieva, da ne zahtevam nikoli ničesar od Vas, prosim Vas samo. Prosim Vas torej, da me umejete in da pišete občanu Mauricu pismo.“

„Ali . . .“ je odvrnila Genevieva.

„Čujte,“ je dejal Dixmer prekinivši jo, „ali so vzroki Vašega nesporazumljenja z Mauricem zelo tehtni, kajti nikoli se ni pritoževal radi mojega vedenja, ali pa izvira Vajina razprtija iz kake otročarije.“

Genevieva je za trenotek pomislila in nato odvrnila:

„Ali bi ne mogli izbrati manj sramotnega sredstva v svrhu vzpostavljenja dobrih odnošajev med Vami in gospodom Mauricem?“

„Sramotnega, pravite? Zdi se mi nasprotno: to je popolnoma naravno sredstvo.“

„Zame ne, prijatelj.“

„Zelo ste trdovratni, Genevieva.“

„Dovolite mi, da Vam povem: to ste opazili šele prvič na meni.“

Dixmer, ki je že nekoliko časa mečkal ruto v svojih rokah, si je obrisal pot s čela in dejal: „Da, in ravno raditega se čudim tembolj.“

„Moj Bog!“ je rekla Genevieva, „ali je mogoče, Dixmer, da ne razumete razlogov moje protivnosti, in me hočete prisiliti, da spregovorim!“

Klonila je, utrujena vsled notranjega boja, z glavo na prsi in spustila roke.

Dixmerju se je poznalo, kako se bojuje sam s seboj. Prijel je Genevievo za roko, vzravnal ji glavo, pogledal ji v oči ter buknil v smeh, ki bi se moral zdeti Genevievi zelo prisiljen, ko bi ne bila ravnokar tako razburjena.

„Vem, kaj je,“ je dejal; v resnici, pravimate. Bil sem slep. Z vsem svojim duhom,

Genevieva, z vso svojo vzvišenostjo ste podlegli vsakdanjosti. Bali ste se, da bi se Maurice zaljubil v Vas.“

Genevieva je čutila, kako ji je legla po vsem telesu smrtna mrzlota. Ta ironija njenega soproga, s katero je govoril o ljubezni, katere moč je, poznavajoč značaj mladega moža, znala ceniti, ljubezni slednjič, ki jo je sama občutila na dnu svojega srca, kar si je vzlic nemirni vesti sama priznavala: ta ironija jo je naravnost osupnila. Čutila je, da ji je nemogoče odgovoriti.

„Kaj neda, uganil sem?“ je dejal Dixmer. „No, dobro, Genevieva, pomirite se, saj poznam Maurica; to je divji republikanec, ki ne goji v svojem srcu nobene druge ljubezni razen domovinske.“

„Gospod, ali ste gotovi tega, kar ste rekli?“ je vprašala Genevieva.

„Seveda,“ je odvrnil Dixmer, „ko bi Vas Maurice res ljubil, bi bil podvojil svojo prijaznost napram onemu, ki ga je hotel v lastnem interesu varati. Mesto tega se je sprl z menoj. Ko bi Vas Maurice ljubil, bi se ne bil odrekel tako hitro naslovu hišnega prijatelja.“

„Prosim Vas,“ je vzkliknila Genevieva, „ne šalite se s takimi rečmi.“

„Jaz se ne šalim, madama, povem Vam, da Vas Maurice ne ljubi!“

„In jaz,“ je vzkliknila Genevieva in zardela, „Vam povem, da se motite.“

„Potem je Maurice, ki je zbral v sebi toliko moči in ki se je raje odstranil, nego da bi bil zlorabljal zaupanje svojega gostitelja, pošten človek; pošteni ljudje pa so redki, Genevieva, in storiti moramo vse, da jih zopet privedemo nazaj, ako so odšli. Genevieva, kaj ne, da boste pisali Mauricu?“

„Oh!“ je vzkliknila Genevieva in se pripognila tako globoko, da se je njeno koleno dotaknilo tal, — „o moj Bog! Kdo naj bo gotov pred svojim bližnjim, ko ni nihče gotov niti samega sebe?“

Dixmer je obledel, kakor da bi se mu bila vsa kri zlila v srce.

„Genevieva,“ je dejal, „nisem storil prav, da sem Vas pustil pretrpeti vse muke, ki ste jih morali ravnokar prenašati. Moral bi Vam takoj povedati: Genevieva, živimo v času velikih žrtev; Genevieva, kraljici, naši dobrotnici, nisem posvetil le svoje roke, svoje glave, temveč tudi svojo srečo. Drugi bodo dali življenje zanjo; jaz hočem storiti več: z a s t a v i l b o m s v o j o č a s t. In če ta tudi pogine, potem bo to samo solza več v

morju bolečin, ki hoče poplaviti Francijo. Toda moja čast ne bo v nevarnosti, ako pride pod okrilje ženske, kakor je Genevieva.“

Dixmer se ji je prvič popolnoma razodel.

Genevieva je vzravnala glavo, ga pogledala polna začudenja, počasi vstala, mu ponudila poljub na čelo in dejala: „Vi hočete?“

Dixmer je pritrdil, poljubil svojo soprogo v drugič, se ji zahvalil in odšel.

Genevieva je sela za mizo in napisala s tresočo roko:

„Občan Maurice!

Vi veste, kako Vas je ljubil moj soprogo. Ali ste v teh treh tednih, ki so se nam zdeli dolgi kakor stoletje, pozabili nanj? Pridite, mi Vas pričakujemo; Vaš povratek bo za nas pravi praznik.

Genevieva.“

XV.

Boginja Pameti.

Maurice je, kakor je bil obvestil generala Santerra, resno obolel.

Odkar ni smel iz sobe, ga je Lorin redno obiskoval in poskušal vse, da bi ga

nekoliko razvedril. Toda Maurice je ostal neupogljiv. So pač bolezni, katerih marsikdo noče zdraviti.

Prvega junija je prišel Lorin okoli ene ure.

„Kaj se godi danes posebnega?“ je vprašal Maurice; „ti si diven!“

Lorinova obleka je res strogo odgovarjala predpisom: rdeča čepica, karmanjola in trobojni pas, okrašen z dvema pištolama.

„Da, danes imamo skušnjo,“ je odgovoril Lorin.

„Kako skušnjo?“

„Skušnjo za veliko svečanost, ki se bo vršila pojutršnjim.“

„Moj ljubček, ti veš, da že osem dni ne morem od doma; zato tudi ne poznam tekočih dogodkov in zelo potrebujem obvestila.“

„Predvsem veš, da smo za nekoliko časa odstavili Boga in ga nadomestili z „najvišjim bitjem.“

„Da, to vem.“

„No, zdi se, opazili so, da je „najvišje bitje“ pristaš zmernih rolandistov, girondistov, in zato hočemo za spremembo moliti boginjo Pameti.“

„In ti se udeležuješ te maškarade?“ je dejal Maurice.

„Oh, prijatelj, ko bi ti poznal boginjo Pameti, kakor jo jaz poznam, potem bi postal eden njenih najvnetejših čestilcev. Čuj, seznaniti te hočem ž njo, predstavim ti jo.“

„Pusti me v miru s temi norostmi; žalosten sem, dobro veš.“

„Razlog več; razvedrila te bo, kajti dobra deklica je. Ej! Saj vendar poznaš strogo boginjo, ki so jo Parižani ovenčali z lovorjem in jo popeljejo okoli na vozu iz zlatega papirja! Ona je ... uganani...“

„Kako naj uganem?“

„Artemiza je.“

„Artemiza?“ je vprašal Maurice, zaman brskajoč po svojem spominu.

„Da, velika rjavolaska, s katero sem se seznanil lansko leto na plesu v Operi; ali se je ne spominjaš več? Večerjal si takrat z nama.“

„Ah, da, res je,“ je odvrnil Maurice, „spominjam se; in ona ...“

„Da, ona ima največ upanja ... predlagal sem jo pri tekmi. Vsi Termopilčani so mi obljubili svoje glasove. Čez tri dni se bo vršila splošna volitev, danes je večerja; točili bomo šampanjca, a pojutršnjim bomo

prelivali morda kri. Toda rečejo naj, kar se jim poljubi; Artemiza postane boginja ali pa naj me vzame vrag. Pridi, na dene vaji tuniko.“

„Hvala, take stvari so mi bile vedno zoprne.“

„Kaj? Oblačenje boginj ti je zoprno? Moj ljubček, ne razumem te. No, čuj, ako te to razveseli, ji jaz nadenem tuniko in ti jo zopet slečeš.“

„Lorin, bolan sem, in ne samo, da nimam sam nobenega veselja, boli me tudi veselje drugih.“

Lorin se je popraskal za uho in odvrnil:

„Dobro! Vidim, kaj je.“

„Kaj vidiš?“

„Vidim, da pričakuješ boginjo Pameti.“

„Vraga!“ je vzkliknil Maurice, „dovtipni prijatelji so zelo nadležni; pojdi, sicer še ozmerjam tebe in boginjo!“

Maurice je dvignil roko, da bi zaklel, a v tem ga je prekinil njegov sluga, ki je v tem hipu prinesel pismo za občana, njegovega brata in je držal v roki.

„Občan Agezilaj,“ je dejal Lorin, „prišel si v neprijetnem trenutku. Tvoj gospod se je hotel ravnokar razjeziti.“

Maurice je povetil roko in jo malomarno iztegnil po pismu; toda, komaj se

ga je bil dotaknil, se je stresel, videč pečat in pisavo. Hitro ga je odprl in pri tem obledel, kakor da bi bil padel v nezavest.

„Oh, oh!“ je zamrmral Lorin, „kakor se zdi, se nam je začelo vzbujati zanimanje.“

Maurice ni čul ničesar več, prebiral je iz vse duše štiri vrstice, ki mu jih je pisala Genevieva. Ko jih je bil prečital prvič, jih je jel drugič, potem tretjič in četrtič, nato si je obrisal čelo, roke so mu omahnile, in gledal je Lorina kakor brezumen.

„Vraga!“ je rekel Lorin, „to pismo mora vsebovati pač važne novice.“

Maurice je čital pismo petič, in nova rdečica je oblila njegov obraz. Njegove posušene oči so se mu zopet orosile, globok vzdih se mu je izvil iz prsi; nato je nenkrat pozabil na svojo bolezen in šibkost, njeno posledico, ter skočil iz postelje.

„Mojo obleko!“ je zaklical začudenemu služabniku, „mojo obleko, Agezilaj. Ah, moj ubogi Lorin, moj dobri Lorin, pričakoval sem danzadnem, toda nisem upal na to. Tam so bele hlače in srajca, počesi in obrij me na mestu!“

Služabnik je hitel, da izvrši Mauriceve ukaze.

„Oh! zopet jo bom videl, zopet se

snidem ž njo!“ je vzklikal mladi mož, „Lorin, dosedaj v resnici nisem vedel, kaj je sreča. „Počakaj!“ je dejal in odrezal cvetoč pomarančasti vršiček, „daruj ta šopek v mojem imenu svoji vredni Artemizi!“

„To mi ugaja!“ je vzkliknil Lorin, „to je zelo lepo od tebe! Odkupščam ti tudi. A dozdeva se mi, da si neznansko zaljubljen, in jaz sem imel vedno največje spoštovanje pred veliko nesrečo.“

„No, dobro, res je, zaljubljen sem,“ je vzkliknil Maurice, ki mu je prekipevalo srce od radosti; „jaz sem zaljubljen in priznati smem, da me tudi ona ljubi, kajti vabi me zopet k sebi in zato me ljubi, kajnda Lorin?“

In skočil je po stopnicah z velikan-skimi koraki, dospel na obrežje in hitel v dobro znani mu smeri proti Rue Vieille-Saint Jaques.

Tudi Lorin je stopal po stopnicah, toda nekoliko mirnejše, kajti Artemiza ni bila Genevieva.

XVI.

Zgubljeni sin.

Maurice bi ne mogel biti urnejši, ko bi bil imel peroti.

Ulice so bile polne ljudi, toda Maurice

je opazil množico šele, ko mu je ta zastavljala pot; ni čul plati zvona, niti gromenja topov.

Tekel je samo in si pri tem domišljjal, da ga Genevieva pričakuje na malem oknu, ki se je nahajalo na vrtni strani. Domišljjal si je, da ga bo že oddaleč, takoj ko ga ugleda, pozdravila s svojim srčkanim nasmehom.

Tudi Dixmer je bil brezdvomno poučen o tej srečni spremembi in pripravljen stisniti Mauricu svojo debelo, dobrosrčno in pošteno roko. Rad je imel Dixmerja, danes je ljubil celo Moranda, njegove črne lase in zelene naočnike. Ljubil je vse stvarstvo, kajti bil je srečen; vsem ljudem bi bil rad metal cvetlice, da bi vsi postali srečni kakor on.

Toda ubogi Maurice se je varal v svojem upanju, kar se večkrat dogaja ljudem, ki računajo samo s svojim srcem in se ravnaajo po njem.

Mesto ljubkega nasmeha, ki se ga je Maurice nadejal, je Genevieva sklenila, da bo kazala napram njemu le hladno uljudnost — zelo šibek jez proti deroči reki, ki je grozila, da poplavi njeno srce. Umaknila se je v svojo sobo v prvem nadstropju in šele,

ko bi jo kdo poklical, se je namenila podati se v pritličje. Ah, tudi ona se je motila.

Samo Dixmer se ni motil; pričakoval je Maurica pri neki ograji, medtem ko je občan Morand flegmatično barval s črno barvo male repiče, ki so jih morali prišiti na bele, mačje kože v svrhu izdelovanja hermelinea.

Maurice je odprl mala vrata na hodniku, da bi šel skoz vrt; kakor prej, je zvonček pozvonil na poseben način in naznanil njegov prihod. Genevieva se je stresla, čuvši njegov glas, in je zopet spustila zaveso, ki jo je bila nalahko privzdignila.

Prvi Mauricev občutek je bilo razočaranje. Ne samo, da ga Genevieva ni pričakovala, na svojem oknu v pritličju tudi v salonu, kjer se je poslavljala od njega, je ni videl. Zato je moral naznaniti svoj prihod, kakor da bi bil v treh tednih svoje odsotnosti postal popolnoma tuj. Postajalo mu je težko pri srcu.

Slednjič se je prikazal Dixmer, radostno vzkliknil in ga tesno objel.

Kmalu je prišla tudi Genevieva; udarila se je parkrat s svojim bisernim nožičem po licu, da ji je zopet šinilo nekoliko krvi

v obraz ; toda ni še bila prestopila dvajset stopnic, ko ji je prisiljena rdečica zopet zginila z lic.

Maurice je opazil Genevieveo, ko se je pojavila v pilsenci med vrati ; smehljajoče je stopil k nji, da bi ji poljubil roko ; sedaj je šele opazil, kako zelo se je bila spremenila.

Tudi ona je opazila s strahom Mauricev posušen obraz in njegove svetle, mrzličave oči.

„Vi ste torej tu, gospod ?“ mu je rekla z glasom, ki vzlic vsemu naporu ni zvenel čisto.

Da bi nekoliko skrajšal prve mučne trenotke, je Dixmer velel prinesti obed, ki se ga je udeležil tudi občan Morand.

Genevievea, ki se je čutila srečno, se je kmalu zopet obvladovala. Bila je mirna in hladna, dasi prijazna. Napeljala je pogovor na imenovanje boginje Pameti in na jetnike v Templu.

„Kaj ?“ je vprašal Morand s potajenim glasom, ko so omenili kraljico, „ali je resnica, o čemer se govori, občan Maurice ?“

„O čem pa se govori ?“ je vprašal mladi mož.

„Da ravnajo okrutno z jetniki ravno oni, katerih dolžnost bi bila, da jih ščitijo.“

„So ljudje,“ je odvrnil Maurice, „ki ne zaslužijo človeškega imena. Je strahopetec, ki se niso bojevali, ki pa mučijo premagance in prepričujejo sami sebe, da so oni zmagovalci.“

„Oh! Vi ne spadate k tem ljudem, Maurice, o tem sem gotova“, je vzkliknila Geneviera.

„Milostljiva“, je dejal Maurice. „Menim, da sem že pokazal, kako dober domoljub sem in kako sovražim kralje ter njihove pristaše. Toda kljub mojemu prepričanju, da ima Avstrijanka Antonietta velik delež krivde na nesreči Francoske, ne bo v moji navzočnosti nihče žalil bivše kraljice, najsibo že Santerre ali kdo drugi“.

„Občan“, mu je segel v besedo Dixmer „ali veste, da se morate čutiti zelo varnega v naši družbi, ko vspricho nas govorite kaj takega“.

„Pred Vami in pred vsemi, Dixmer, izjavljam in pripominjam: Umrla bo morda na morišču kakor njen soprög; toda ona je slabotna in nesrečna ženska in jaz bom vedno milo in spoštljivo ravnal z onim, ki je šibkejši od mene“.

„In kraljica“, je boječe Genevieve vprašala, „ali Vam je kdaj dokazala, gospod Maurice, da je dovezetna za nežnost, na katero nikakor ni bila navajena?“

„Ujetnica se mi je ponovno zahvalila za moje obzirnosti napram njej, madama“.

„Potem zelo rada vidi, ako pridete Vi na vrsto pri straženju“.

„Morda je tako“, je odgovoril Maurice.

„Povejte mi“, je dejal Morand tresoč se kakor ženska, „ker ste razodeli to, kar sedaj vsakdo zatajuje, namreč plemenito srce: ali mislite tudi o njenih otrocih tako?“

„Jaz?“ je odvrnil Maurice, „vprašajte le nesramnega Simona, kako težka je roka uradnika, v čigar navzočnosti se je ta predrzni človek upal pretepati malega Kapeta“.

„Oh! občan“, je rekel Morand s tresočim glasom, „Vi ste torej uradnik, o katerem se je toliko govorilo in ki se je tako velikodušno zavzemal za ubogega otroka?“

„Ali se je govorilo o tem?“ je vprašal Maurice začudeno.

„Oh, to je plemenito srce“, je vzkliknil Morand, vstal od mize in skušal potlačiti izbruh svojih občutkov; podal se je v delavnico, kakor da bi imel tam nujnega opravila.

„Da, občan“, je odgovoril Dixmer, „da, govorilo se je o tem in reči moram, da so Vas vsi ljudje, ki imajo srce in poguma hvalili, ne da bi Vas poznali“.

Genevieve je z občudovanjem zrla v Maurica in je s silo skušala potlačiti izbruh svojih občutkov.

XVII.

Podzemski hodnik.

V trenutku, ko so vstali od mize, je Dixmer zvedel, da ga pričakuje v njegovi sobi njegov notar.

Šlo je za nakup neke majhne hiše v Rue de la Corderie nasproti Templovega vrta. Bilo je bolj zemljišče nego hiša, kar je kupoval Dixmer, kajti poslopje je bilo že vse razpadlo: toda on ga je nameraval prezidati.

Lastnik je takoj privolil v kupčijo; notar ga je bil obiskal istega dne in se je sporazumel ž njim za svoto devetnajstisoč in petsto frankov. Prišel je k Dixmerju, da ta podpiše pogodbo in da mu izroči denar za poslopje; lastnik je imel tekom dneva izprazniti hišo, da bi delavci lahko pričeli že prihodnjega dne z delom.

Takoj, ko je bila pogodba podpisana, sta se podala Dixmer in Morand z notarjem v Rue de la Corderie, da si prej ogledata hišo, kakor je bilo to določeno v pogodbi.

Hiša je imela tri nadstropja s podstrešjem. Pritličje je bilo prej oddano v najem nekemu trgovcu z vinom in je obstajalo iz izbornih kleti. Zdelo se je, da Dixmer in Morand ne polagata posebne važnosti na te kleti, toda vendar sta se napotila dol, da si jih ogledata vsaj iz uljudnosti.

Kleti so bile res lepe; ena se je razprostirala v smeri proti Rue de la Corderie, tako da je bilo čuti ropotanje voz nad njo.

Nato sta si ogledala prvo, drugo in tretje nadstropje. Od tu se je lahko svobodno videlo v Templske vrtove, ki so bili kakor navadno zasedeni od narodne garde.

Dixmer in Morand sta spoznala svojo prijateljico, vdovo Plumeau, nahajajočo se v svoji krčmi; toda očitno nista hotela, da bi ju vdova spoznala, kajti skrita sta bila za hrbtom hišnega posestnika, ki ju je opozarjal na ugodnosti tega pestrega in prijetnega razgleda.

Kupec je hotel nato videti podstrešje. Lastnik ni imel ključa pri sebi, a tekel je takoj ponj.

„Nisem se motil“, je dejal Morand, „ta hiša izborno ustreza našim namenom in zlasti kleti“.

„Božja previdnost sama gre na roko našemu podjetju,“ je odvrnil Dixmer.

Ko se je lastnik povrnil s ključem in so se napotili proti podstrešju, so spoznali, da njega visočina ne sega niti do slemena Templovega stolpa. To je bilo neugodno in ugodno obenem: neugodno, ker ni bilo možno občevati s kraljico s pomočjo znamenj; ugodno, ker ravno ta nemožnost ni mogla vzbujati nikakega suma, kajti na visoke hiše so seveda pazili najstrožje.

„Manny, Toulan, ali Tisonkina hči bi ji morala na kak način sporočiti, naj se varuje,“ je dejal Dixmer.

„Mislil bom na to,“ je odgovoril Morand.

„Šli so dol. Notar je čakal v salonu s pogodbo, ki je bila takoj podpisana, potem, ko je lastnik obljubil, da izprazni hišo do osme ure zvečer. Ob devetih sta se Morand in Dixmer vrnila; sledilo jima je nekoliko v daljavi petero ali šestero mož, za katere se ni nihče zmenil vsled zmešnjave, ki je tedaj vladala v Parizu.

Ko sta vstopila in našla hišo popolnoma prazno, sta zaprla oknice ter prižgala sveče, ki jih je bil Morand prinesel s seboj. Nato je vstopilo onih petero ali šestero mož eden za drugim.

Bili so to običajni strojarjevi gostje, oni tihotapci, ki so hoteli nekega večera ubiti Maurica in ki so tedaj postali njegovi prijatelji.

Zapahnili so vrata in stopili v klet, nad katero se je čulo, kakor je bil povedal lastnik, ropotanje voz. Najprej so zamašili vse odprtine, skoz katere bi lahko prodrli kak radoveden pogled. Nato je Morand vzravnal neki prazen sod in narisal s svinčnikom na papir par geometričnih črt.

Medtem, ko je risal, so njegovi tovariši v spremstvu Dixmerja stopili iz hiše. Šli so k nekemu vozu v bližini, kjer so dobili vsak po eno orodje: lopato, motiko, kol in kramp. Vsakdo je skrnil svoje orodje pod vrhno suktnjo in se tako povrnil zopet v hišo.

Morand je bil dovršil svoje delo; šel je ravno proti nekemu kotu in dejal: „Tukaj kopajte!“

* * *

Položaj jetnikov v Templu je postajal vedno resnejši in neznosnejši. Za trenotek je kraljici, princesi Elizabeti in mladi prin-

cesi zasijala kaka nada. Iz usmiljenja do visokih jetnic sta jim uradnika Toulan in Lepitre izrazila svoje sočustvovanje. Sprva jima uboge ženske niso zaupale, kajti niso bile vajene sočustvovanja, toda v njihovem položaju je kmalu zginilo vsako nezaupanje.

Ko je kraljica menila, da se lahko zanaša na ta svoja stražnika, ju je spravila v stik z vitezem iz Rdeče hiše. Nato so zasnovali načrt za beg. Kraljica in princesa Elizabeta sta imeli ubežati, preoblečeni v uradnike, s papirji, ki bi jih jima prej preskrbeli. Kar se tiče kraljevih otrok, so bili opazili, da ima mož, ki prižiga luči v Templu, vedno dva otroka s seboj, ki sta bila enake starosti, kakor princesa in princ. Dogovorili so se, da se preobleče Turgy v prižigalca in odvede oba otroka.

Turgy je bil nekdanj sluga v kraljevi kuhinji in edini s prejšnjega dvora, ki so ga bili obdržali še nadalje v službi. Turgy je bil iz tega razloga naravni posredovalec med jetniki in njihovimi pristaši, kajti smel je iz Templu, je lahko odnašal listke in zopet prinašal odgovore. Navadno so se nahajali listki zaviti v zamaške na steklenicah za mleko, ki sta jih dobivali kraljica in

princesa Elizabeta. Pisani so bili z limonovim sokom in črke so se poznale šele, ako so jih približali k ognju.

Vse je bilo že pripravljeno za beg. Nekega dne si je Tison slučajno prižgal svojo pipo s takim zamaškom. Medtem, ko je papir gorel, je zapazil, kako se prikazujejo črke. Ugasnil je že na pol zgoreli listek in izročil ostanek Templskemu svetovalstvu. Približali so ga k ognju, toda čitati so mogli le še nekaj besed. Vendar so spoznali kraljičino pisavo. Ko so poprašali Tisona za pojasnilo, je povedal, da je opazil, kako sta Lepitre in Toulon tupatam izkazovala kraljici kako uslugo. Vsled tega so jima prepovedali vstop v Temple. Tudi Turgya so jeli strogo nadzorovati in nikoli več ga niso puščali samega s kraljico.

Toda neutrudni vitez iz Rdeče hiše si je izmislil nov poskus, ki naj bi se izvršil s pomočjo hiše, ki jo je bil kupil Dixmer.

Medtem so jetniki zgubili vsako upanje. Onega dne, ko so bili girondisti postavljeni pred obtožbo — to ji je izdajal krik po ulicah, segajoč do njenih ušes — je bila kraljica posebno žalostna; kajti, čim so bili girondisti obglavljeni, ni imela kraljeva družina nobenega zagovornika več v konventu.

Ob sedmi uri so prinesli večerjo. Uradniki so preiskovali, kakor navadno, vsak krožnik, razgrnili vsak prtič, pregledali z vilicami ali prsti kruh, testo, tolkli orehe, vse iz strahu, da bi ne prišel jetnikom kak listek v roke. Nato so šele povabili kraljico in princeso, naj prisedeta k mizi, in sicer navadno z besedami: „Udova Kapet, ti lahko večerjaš.“

Kraljica je majala z glavo, hoteč s tem reči, da ni lačna. Toda v tem hipu je stopila k njej njena hči in je, kakor da bi jo hotela objeti, dejala natihoma: „Sedite k mizi, menim, da nam hoče dati Turgy znamenje.“

Kraljica je boječe privzdignila oči. Nasproti ji je sta! Turgy, v levi roki držeč prtič, z desno se dotikajoč svojih oces.

Vstala je takoj in sela na navadni prostor za mizo. Uradnika sta prisostvovala večerji, kajti bilo je jima prepovedano puščati princese, četudi le za hip sami s Turgyjem. Ker je sedela kraljica nasproti Turgyu, ji ni ubežala niti ena njegova kretnja.

Ko so povečerjali, so z enako previdnostjo kakor prej, zopet odnesli posodo, in ko so se ženske odpravljale k počitku, jih ni Tisonka tako dolgo pustila izpred oči,

dokler ni sleherna odšla v svojo spalnico.

Mesec, blede gost jetnikov, je pošiljal skoz okno poševen žarek, ki se je polagoma splazil od okna do kraljičine postelje. Za hip je postalo v sobi vse tiho in mirno. Nato so nalahko zaškripala vrata: senca je zakrila žarek in se bližala postelji. Bila je princesa Elizabeta.

„Ali ste videli?“ je vprašala s tihim glasom.

„Da,“ je odgovorila kraljica.

„Ali ste razumeli?“

„Sem, toda ne morem verjeti temu.“

„Ponavljati hočeva znamenje.“

„Najprej se je dotaknil očesa, s čemer je hotel povedati, da se pripravlja nekaj novega.“

„Potem je del prtič iz leve roke v desno, kar pomenja, da se pečajo z našim begom.“

„Nato je pritisnil roko na čelo, znamenje, da prihaja pomoč iz notranjosti dežele, ne iz inozemstva.“

„Ko sta ga potem prosili, naj ne pozabi prnesti jutri mleka, je dvakrat zavozljal svojo ruto.“

„Je torej zopet vitez iz Rdeče hiše!
Plemenito srce!“

„On je,“ je rekla princesa Elizabeta.

„Ali spiš, hčerka?“ je vprašala kraljica.

„Ne, mati moja,“ je odvrnila princesa.

„Torej moli, že veš, za koga.“

Princesa Elizabeta se je natihoma vrnila v svojo sobo, in še pet minut pozneje je bilo čuti glas mlade princese, ki je v nočni tihoti govorila z Bogom . . .

XVIII.

Oblaki.

Vemo, da je sprejem pri Genevievi razočaral Maurica, in to razočaranje se je pri prihodnjih obiskih še povečalo. Gospa Dixmerjeva, ki ni zaupala lastnemu srcu, je ukrenila, da ji dela med Mauricevim obiskom družbo kaka sorodnica ali komornica. Ko je Maurice četrtega dne, deset minut po svojem prihodu, videl, kako je komornica, ki je že povezala šest žepnih rut in segla še po tucatu prtičev, je pogledal na uro, vstal, se poslovil od Genevieve in odšel, ne da bi bil zinil besedice. Da, niti ozrl se ni, ko je odhajal.

Genevievea mu je sledila s svojim pogledom skoz vrt in ostala nekaj sekund kakor otrpla, bleda. Mauricev odhod jo je

pretresel in padla je, osupla vsled učinka svoje diplomacije, na prvo stolico.

V tem trenutku je vstopil Dixmer.

„Ali je Maurice odšel?“ je vzkliknil začudeno.

„Da,“ je zajecjlala Genevieva.

„Saj je bil ravnokar prišel?“

„Približno pred četrto ure.“

„Potem se bržkone zopet vrne.“

„Dvomim.“

Odslovil je komornico in vprašal:

„No, ljubša Genevieva, ali je sklenjen mir z Mauricem?“

„Nasprotno, jaz menim, da sva v tem hipu hladnejša nego kdaj prej.“

„Iz kakšnega razloga?“

„Ali ne uganete? Zdi se mi, da mu ne prija navzočnost komornice.“

„Maurice ima prav,“ je dejal Dixmer. „Njegovi obiski so namenjeni Vam in ne komornici; torej ni potrebno, da ostane v sobi, ko prihaja Maurice.“

Genevieva je začudeno pogledala svojega soproga.

„Ali prijatelj . . .“ je rekla.

„Genevieva,“ je odvrnil Dixmer, „smatral sem Vas za svojo zaveznico, ki mi bo lajšala mojo nalogo, a mesto tega mi delate

še težkoče. Geneviera, ali Vam nisem dejal, da zaupam Vam in Vašemu poštenju; ali Vam nisem rekel, da mora postati Maurice iskren in bolj zaupen prijatelj?“

„Ali nimate drugih pomočkov? Za nas vse bi bilo boljše, ko bi Maurice ne prihajal več v hišo.“

„Da, morda za nas, toda radi nje, kateri smo prisegli žrtvovati svoje premoženje, svoje življenje, celo lastno srečo, radi nje se mora ta mladi mož zopet vrniti. Ali ne veste, da je Turgy na sumu in da mislijo dati princesam drugega služabnika? Vsaj ljudje govorijo tako.“

„Dobro, odpustil bom komornico.“

„Moj Bog, Geneviera,“ je dejal Dixmer, „storite kot poštena in udana soproga, kar mislite, da morate storiti, več Vam ne rečem. Jutri bom odsoten; pri mojih inženirskih delih me nadomestuje Morand. Mesto mene, bo obedoval on z Vami, Maurice nam mora storiti neko uslugo; Vam že pove, kaj je. Gre za nekaj važnega. Svoje zadnje upanje polagamo na tega dobrega, plemenitega in udanega moža, našega zaščitnika, za katerega moramo žrtvovati življenje.“

„In za katerega bi tudi jaz žrtvovala življenje,“ je vzkliknila Geneviera vsa navdušena.

„No, dobro,“ je pripomnil Dixmer in pritisnil svoje ustnice na čelo svoje soproge, „bodite močni in prevdarite!“

Zapustil je sobo.

„Oh, moj Bog, moj Bog!“ je mrmrala Genevieve boječe. „Kako me silite, da sprejemem ljubezen, po kateri hrepeni vsa moja duša.“

Prihodnjega dne med poldnevom in eno, je Genevieve zaman pričakovala Maurica. Ne da se opisati, kaj se je med tem godilo v njenem srcu. Obupala je skoraj, da-li sploh pride, ker se je bil prejšnjega dne poslovil na tak način. Sprva se je oblekla kolikor možno priprosto. Pozneje, ko je videla, da se je zamudil, si je pripela, sledeč nekemu naravnemu nagonu koketerije, cvetlico v nedrje, cvetlico v lase in znova čakala, a pri tem vedno bolj čutila, kako tesno ji postaja pri srcu.

Deset minut pred drugo uro je Genevieve začula dobroznane korake Mauricevega konja.

„Oh! on je tu,“ je vzkliknila, „njegov ponos se ni mogel upirati njegovi ljubezni. On me ljubi, me ljubi!“

Maurice je skočil s konja in ga predal vrtnarju; ukazal mu je, naj ga počaka na

istem mestu. Genevieva ga je bila že ugle-
dala in opazila z začudenjem, da vrtnar ni
odvedel konja v hlev.

Maurice je vstopil; bil je tega dne prav
posebno lep. Široka črna suknja z velikimi
našivi, bel telovnik, usnjate hlače, noge,
vredne Apola, njegov ovratnik iz belega ba-
tista, lepi, njegovo gladko in široko celo
razkrivajoči lasje: vse to je tvorilo uzor
lepote in moške sile.

Vstopil je — Genevievi se je širilo
srce, sprejela ga je z žarečim obrazom.

„Ah! tukaj ste,“ je dejala in mu ponu-
dila roko, „kaj neda, danes obedujete z nami?“

„Nasprotno, občanka,“ je odvrnil Mau-
rice hladno, „hotel sem Vas prositi za do-
voljenje, da smem izostati.“

„Izostati? . . .“

„Da, preobložen sem z delom v sek-
ciji. Bal sem se, da me pričakujete in da
me še obsodite radi moje neuljudnosti. To
je vzrok mojega prihoda.“

Genevieva je začutila v srcu nekaj
kakor kamen.

„O moj Bog!“ je dejala, „Dixmer je
gotovo računal na to, da Vas ob svoji vr-
nitvi najde; zato mi je naročil, naj Vas za-
držim.“

„Ah, potem razumem, zakaj me silite, da ostanem, madama: ker je tako ukazal Vaš soprog. Da nisem tega takoj uganil! Res, nikoli ne ozdravim na svoji domišljavosti.“

„Maurice!“

„Toda ravnati se moram bolj po Vaših dejanjih nego po Vaših besedah. Ako Dixmer ne obeduje z nami, je zame razlog več, da odidem. Njegova odsotnost bi Vam vzbujala samo muke.“

„Zakaj?“ je vprašala Genevieva boječe.

„Ker se zdi, da ste se po mojem povratku namenili, da se me boste izogibali, zato, ker sem se vrnil samo radi Vas, pri bogu! Dobro veste to: in ker sem po svojem povratku vsakikrat naletel na koga drugega, samo ne na Vas.“

„Tiho!“ je dejala Genevieva, „Vi ste zopet nejevoljni, ljubi prijatelj, in jaz hočem storiti, kar je najboljše.“

„Ne, Genevieva, Vi lahko storite še kaj boljšega, sprejmete me lahko kakor prej, ali pa me popolnoma odženete.“

„Čujte, Maurice,“ je odvrnila Genevieva z nežnim glasom, „umevajte moj položaj, uganite, kje tiči moja bojazen, in ne delajte se več tako okrutnega napram meni.“

Mlada žena se mu je približala in ga pogledala žalostno.

Maurice je molčal.

„Toda kaj hočete vendar od mene,“ je nadaljevala.

„Ljubiti Vas hočem, Genevieva, ker čutim, da ne morem več živeti brez Vaše ljubezni.“

„Maurice, imejte usmiljenje!“

„O, potem ste me morali pustiti, da umrem!“ je vzkliknil Maurice.

„Umreti!“

„Da, umreti ali pozabiti.“

„Vi bi torej lahko pozabili,“ je vzkliknila Genevieva, in solze so ji silile v oči.

„Oh, ne, ne,“ je dejal Maurice in padel na kolena, „ne, Genevieva, morda umreti, toda pozabiti, nikoli, nikoli!“

„In vendar“, je Genevieva odločno pripomnila, „vendar bi bilo najbolje, Maurice, kajti ta ljubezen je zločin.“

„Ali ste kaj takega dejali gospodu Morandu?“ je rekel Maurice, ki ga je njena nepričakovana hladnost nekoliko umirila.

„Gospod Morand ni tak blaznež, kakor ste Vi, Maurice. Ni mi bilo treba da bi ga šele opczarjala na to, kako naj se vede w hiši svojega prijatelja.“

„Staviva,“ je odvrnil Maurice z ironičnim nasmehom, „staviva, da se Morand ne zgane odtod, ako Dixmer obeduje zunaj. Ah! Genevieva, to mi morate predočevati, ako hočete zaprečiti, da Vas ljubim; kajti dokler se nahaja Morand tu, tu ob Vaši strani, ne da bi Vas zapustil niti za sekundo,“ je nadaljeval z zaničevanjem, „oh, ne, ne, dotlej Vas ne bom ljubil ali pa vsaj si ne bom priznaval, da Vas ljubim.“

„In jaz,“ je vzkliknila Genevieva, pritirana vsled večnega sumničenja do skrajnosti, in prijela z neko divjostjo za roko mladega moža, „prisegam Vam, čujte dobro, Maurice, prisegam Vam, da mi Morand nikoli ni govori o ljubezni, da me Morand nikoli ni ljubil in me nikoli ne bo ljubil; prisegam Vam pri svojem poštenju, prisegam Vam pri duši svoje matere!“

„Ah, ah!“ je vzkliknil Maurice, „kako rad bi Vam verjel.“

„Oh! veruje mi, ubogi norček,“ je dejala z nasmehom, ki bi za vsakega drugega pomenjal odkritje ljubezni, „verujte mi; ali hočete morda kaj več vedeti o tem? No, dobro; Morand ljubi žensko, pred katero zginjajo vse druge na svetu kakor cvetke na polju pred zvezdami na nebu.“

„In kdo je ona ženska, ki je v stanu zatemniti druge, ako se nahaja tudi Genevieve med njimi?“

„Ali ni ona, ki jo kdo ljubi, vedno krona stvarstva?“ je pripomnila Genevieve smejoče.

„No,“ je dejal Maurice, „ako me ne ljubite, Genevieve...“

Mlada žena je s strahom pričakovala konca stavka.

„Ako me Vi ne ljubite,“ je nadaljeval Maurice, „mi vsaj lahko prisežete, da ne boste nikoli ljubili drugega.“

„Oh, kar se tega tiče Maurice, Vam prisegam iz vsega srca,“ je vskliknila Genevieve navdušeno, ker ji je Maurice sam ponudil poravnavo z njeno vestjo.

Maurice jo je prijel za obe roki, ki ju je Genevieve sklenila proti nebu, ter ju obsul z gorečimi poljubi.

„Postati hočem odslej dober, prijazen, zaupen, plemenit,“ je dejal. „Smehljaj se Vam bom, hočem biti srečen.“

„In Vi ne boste zahtevali kaj več?“

„Trudil se bom.“

Na dvorišču so se začuli koraki.

„Prihajajo nam naznanit, da je obed pripravljen,“ je dejala Genevieve.

Pritajeno sta si segla v roke. Prišel je Morand in naznanil, da pričakujejo le še Maurica in Genevievo, da potem posedejo za mizo.

XIX.

Prošnja.

Lahko si mislimo, koliko odkritosrčneje in prisrčneje je stisnil Maurice roko Morandu, potem, ko mu je bila Geneviva vse pojasnila. Sedli so za mizo. Maurice je zrl v Genevievo v poševni smeri. Sedela je med dnevno svetlobo in njim; njeni črni lasje so se nekako odražali v modri barvi kakor orlove peruti; njen obraz se je svetil, oči so bile solzne od ljubezni.

Pod mizo je Mauriceva noga iskala in tudi našla Genevievino. Pri prvem stiku, čigar učinek je skušal zaznati na njenem obrazu, je videl, kako je obenem zardevala in zopet obledela, toda njena nožica je mirno ostala med njegovima.

Morand je zopet enkrat razodeval svojo duhovitost. Povedal je neštivilo veselih in duhovitih dovtipov, ne da bi se bil enkrat nasmejal.

„Vrag naj me vendar vzame, občan Morand,“ je dejal Maurice, „Vi niste samo učenjak, temveč tudi modrijan.“

„Oh, mnogo sem videl in posebno mnogo čital,“ je odvrnil Morand, „in potem — tudi jaz se moram nekoliko pripravljati na udobno in zabavno življenje, ki je hočem živeti, ko dosežem svojo srečo. Čas je, občan Maurice, čas je.“

„Ba!“ je pripomnil Maurice, „Vi govorite kakor starec; koliko ste stari?“

„Osemintrideset let mi je,“ je dejal. „Da, tako se godi učenjaku, kakor pravite Vi, on sploh ne doseže starosti.“

Genevieva se je jela smejati, Maurice ji je pomagal; Morand se je zadovoljil s tem, da se je nalahko smehljajal.

„Vi ste torej mnogo potovali?“ je vprašal Maurice držeč Genevievino nogo, ki se je skušala osvoboditi, trdo med svojima.

„Del svoje mladosti sem preživel v inozemstvu,“ je odgovoril Morand.

„Mnogo ste videli, oprostite, hotel sem reči mnogo opazovali; mož, kot ste Vi, ne gleda samo, temveč tudi opazuje.“

„Da, reš, mnogo sem videl,“ je odvrnil Morand, „skoraj bi rekel, da sem vse videl.“

„Vse, občan, to je preveč,“ je odvrnil Maurice smeje se, „marsikaj bi se še dobilo, česar niste videli!“

„Oh, da, prav imate. Sta dve reči, ki ju nisem nikoli videl. Seveda postajajo te reči vedno redkejše.“

„Kaj je to?“ je vprašal Maurice.

„Prvo,“ je odvrnil Morand z resnim glasom, „je Bog, saj so ga na Francoskem odstavili. Sedaj imajo samo še boginjo Pamei. Drugo je kralj.“

„Oh, to je ravnotako težko,“ je dejala Genevieva in skušala smehljati se; „saj nimamo več kralja.“

„Posledica je ta,“ je dejal Morand, „da si ne morem ustvariti pojma o kronani glavi; to mora biti nekaj zelo bridkega.“

„V resnici zelo bridko,“ je rekel Maurice, „porok sem Vam za to, da imam priliko videti jo skoraj vsakega meseca.“

„Kronano glavo?“ je vprašala Genevieva.

„Ali vsaj glavo, ki je že nosila težak in boleč tovor, ki se imenuje krona,“ je odgovoril Maurice.

„Ah, da, kraljica,“ je dejal Morand, „prav imate, to mora biti žalosten prizor.“

„Ali je lepa in res tako ponosna, kakor pravijo?“ je vprašala Genevieva.

„Ali je niste nikoli videli?“ je vprašal Maurice začudeno.

„Jaz? nikoli,“ je odvrnila Genevieva.

„To je res čudno! In ker Marija Antoinetta v kratkem nastopi svojo poslednjo pot, ne bo več dolgo prilike!“

„Priznati moram,“ je dejala Genevieva, „zelo radovedna bi bila, ko bi smela videti revico.“

„Recite,“ je vzkliknil Maurice trudeč se, da bi ugodil vsaki Genevievini želji, „ali jo res hočete videti? Recite mi besedico: jaz kot uradnik z lahkočo odstranim vse ovire.“

„Ali bi mi lahko pokazali kraljico?“ je vzkliknila Geneviva.

„Seveda, to lahko storim.“

„Kako pa?“ je vprašal Morand in hitro pogledal Genevievo, česar pa mladi mož ni zapazil.

„Nič ni lažjega,“ je odgovoril Maurice. „Dovoljenje za vstop v Temple lahko dobimo pri uradnikih in pri poveljnikih straže. Poveljnik straže pa je ravno te dni moj prijatelj Lorin, ki je, kakor se mi zdi, določen, da nadomestuje generala Santerra, kajti tekom treh mesecev je napredoval od kor-

porala do majorja. Torej, poiščite me onega dne, ko bom opravljal stražo, v Templu. To se zgodi v četrtek.“

„Toda,“ je odvrnila Genevieva. „S tem bi morda zabredli v veliko nevarnost, ljubi Maurice, in nikoli bi si ne odpustila kaj takega, ako bi Vam naprtila skrbi radi svojih muh.“

Maurice je mislil na srečo, ko mu bo mogoče imeti dotičnega dne svojo ljubico dalje časa pri sebi. Stisnil je Genevievino nogo med svoji rekoč: „Pridite vendar, prosim Vas.“

„Čujte Morand,“ je dejala Genevieva, „spremite me.“

„To je zgubljen dan, ki še bolj zategne onega, ko opustim svoje trgovske posle . . .“ je rekel Morand.

„Torej ne pojdem,“ je dejala Genevieva.

„In zakaj ne?“ je vprašal Morand.

„E, moj Bog! to je popolnoma enostavno. Računati ne morem na to, da me spremlja Dixmer, in tako predrzna tudi ne bom, da bom vpraševala kar cele oddelke topničarjev, grenadirjev in lovcev po nekem uradniku, ki je komaj tri ali štiri leta starejši od mene.“

„Ako smatrate mojo navzočnost za neobhodno potrebno, občanka . . .“ je pripomnil Morand.

„Naprej, naprej, Vi modrijan, bodite galantni, kakor da bi bili skozinskoz priprost človek,“ je dejal Maurice, „žrtvujte polovico dneva soprogi svojega prijatelja.“

„Naj bo!“ je odvrnil Morand.

„Prosil bi Vas še za nečesa,“ je nadaljeval Maurice, „za strogo molčečnost. Obisk v Templu je nekaj sumljivega in če bi se vsled tega obiska pripetila kaka nezgoda, bi nas to spravilo vse pod giljotino*). Jakobinci ne poznajo šale! Saj ste videli, kako so ravnali z girondisti.“

„Vraga!“ je vzkliknil Morand, „to, o čemer nam tu pripoveduje občan Maurice, moramo dobro prevdariti. Na tak neprijeten način bi ne hotel opustiti svoje trgovine.“

„Torej stvar je dogovorjena,“ je dejala Genevieva. Po teh besedah je vstala od mize Maurice ji je sledil. Tudi Morand je hotel vstati, a v tem hipu mu je prinesel neki delavec malo steklenico z neko tekočino, ki je vzbudila vso njegovo pozornost.

*) Posebna rezilna priprava, pritrjena med dvema koloma, ki so jo spuščali z višine v svrho obglavljenja.

„Požuriva se,“ je rekel Maurice in vlekel Genevieveo za seboj.

„Oh, bodite brez skrbi,“ je odvrnila, sedaj ima opravka najmanj eno uro.“

Mlada žena mu je prepustila roko, ki jo je nežno stisnil med svoji. Pekla jo je nekoliko vest radi njenega izdajstva; zato ga je hotela odškodovati z urico sreče.

„Poglejte,“ je dejala korakajoč po vrtu, in je kazala Mauricu ovenele nageljčke, ki so jih bili prinesli na vrt v nekem zaboju iz mahagonskega lesa, da bi se zopet obudili, „poglejte, moje uboge cvetke so umrle.“

„Kdo jih je umoril?“ je pripomnil Maurice, „Vaša nemarnost, kaj? Ubogi nageljčki!“

„Ne moja nemarnost, temveč Vi, ker ste tako dolgo izostali, ljubi prijatelj.“

„Saj so potrebovali malo, Genevieve: malo vode in ničesar drugega; vsled mojega izostajanja ste imeli dovolj časa za to.“

„Ah,“ je dejala Genevieve, „ko bi se pustile cvetlice zalivati s solzami, potem bi ti ubogi nageljčki, kakor jih imenujete, ne bili umrli.“

Maurice jo je objel s svojimi rokami, jo naglo privil k sebi in ji, ne da bi se utegnila braniti, pritisnil svoje ustnice na njeno

pol smejoče se, pol hrepeneče oko, ki je opazovalo ovenele nageljčke.

Genevieva si je očitala sama sebi, da je preveč potrpežljiva.

Dixmer se je vrnil pozno, in ko je došel, je uzrl Moranda, Geneviero in Maurica, ki so na vrtu kramljali o botaniki.

XX.

Cvetličarka.

Slednjič je napočil veliki dan, ko je imel opravljati stražo Maurice. Bilo je v začetku junija. Nebo je bilo temnomodro, njega obzorje se je ostro odražalo od motno-bele barve novozgrajenih hiš.

Ob devetih je imel Maurice nastopiti službo v Templu skupno s tovarišema Merceveaultom in Agrikolo. Ob osmih je v noši občinskega uradnika, okrašen s trobojno šerpo, ki se je krasno prilegala njegovemu vitkemu, a kljub temu krepkemu stasu, prišel k Genevievi in želel medpotoma odkritosrčno odobravanje patriotov, ki so ga srečevali.

Genevieva je bila že oblečena; nadela si je priprosto obleko iz musselina, neke

vrste plašč iz lahkega taffeta in malo avbo, okrašeno s trobojnim trakom.

Morand je nosil svojo vsakdanjo obleko, pol meščansko, pol rokodelsko, brezdvomno raditega, ker se je bal, da bi ga osumili aristokracije. Vrnil se je bil ravnokar domov, na njegovem obrazu so se poznale sledi velike utrujenosti, ker je bil delal vso noč, kakor je sam dejal. Dixmer je takoj po Morandovem prihodu odšel od doma.

„No!“ je vprašala Genevieva, „kaj ste ukrenili, Maurice, in kako bomo videli kraljico?“

„Čujte,“ je odgovoril Maurice „moj načrt je gotov. Jaz pridem z Vami v Temple; priporočim Vas svojemu prijatelju Lorinu, ki poveljuje straži. Nato nastopim svoje mesto in v ugodnem trenutku pridem po Vas.“

„Toda kje bomo videli jetnico in kako jo bomo videli?“ je vprašal Morand.

„Med zajutrkom ali pa med kosilom skoz steklena vrata, kjer se nahajajo uradniki.“

„Izborno!“ je dejal Morand in prijel za čašo vina, ki se je nahajala ravno pred njim. Razen vina je zavžil nekaj koščkov kruha, ki jih je naglo pogoltnil.

„In sedaj,“ je dejal, „sedaj sem pripravljen, občan Maurice; pojdimo, ako se Vam ljubi.“

Maurice je prijel Genevieveo pod pazduho rekoč: „Pojdiva“.

Bil je tako srečen, da mu je srce prekipevalo sreče. Ko bi ne bil imel obzirov do samega sebe, bi bil kar zaukal od radosti. V resnici, česa naj bi si še zaželel: zunaj je sijalo božje solnce, Genevievina roka je drhtela pod njegovo, javni glasniki so iz vsega grla naznanjali triumf jakobincev in padec girondistov ter kričali, da je domovina rešena.

Včasih prihajajo v življenju trenotki, ko je človeško srce premajhno, da bi združilo v sebi veselje ali žalost, ki se nabira v njem.

„O, kako lep dan!“ je vzkliknil Morand.

„Da, da, res lep,“ je dejala Genevievea in se tiščala Maurica, „da bi le ostal do večera tako jasen in brez oblakov, kakor je sedaj!“

Maurice je primerjal te besede s samim seboj in bil še bolj srečen.

Dospeli so že bili do ogle Rue des Vieilles-Haudriettes, ko jim je nepričakovano zastavila pot neka cvetličarka in jim ponudila cvetlice.

„Kako krasni nageljčki!“ je vzkliknil Maurice.

„Oh, da, res so lepi,“ je dejala Genevieve. Njihove negovalce je gotovo zelo skrbelo, da bi ne oveneli, kakor so moji.“

Ta beseda je zelo dobro déla srcu mladega moža.

„Ah, moj krasni uradnik,“ je dejala cvetličarka, „kupi šopek lepi občanki. Belo je oblečena, tu imam krasne rdeče nageljčke. Belo in rdeče, to se vjema zelo lepo; pripne si šopek na svoje srce, in ker je njeno srce prav blizu tvoje modre suknje, imeli boste narodne barve.“

„Da,“ je rekel Maurice lepi, mladi in ljubeznjivi cvetličarki, „kupiti hočem, ker ljubim nageljčke, čuješ? Vse ostale cvetlice črtim.“

„Oh, Maurice,“ je dejala Genevieve, „to je nepotrebno, saj jih imamo toliko na vrtu.“

Toda kljub temu, da je Genevieve z ustnicami ugovarjala, so vendar govorile njene oči dovolj jasno, da hrepeni po šopku. Maurice je izbral najlepšega; bil je oni, ki ga je ponujala prodajalka in ki je obstajal iz približno dvajseterih temnordečih nageljčkov, močno in prijetno dehtečih.

„Vzemi,“ je rekel Maurice prodajalki in ji vrgel v košarico pet frankov, „vzemi, to je zate.“

„Hvala, moj krasni uradnik,“ je odvrnila cvetličarka, „petkratna hvala.“

Med tem kratkim prizorom sta postala Morand in Genevieve čudno bleda in drhteča. Krčevito je stisnila svojo krasno ročico in sprejela šopek, ki ga je ponudil Maurice. Držala si ga je pred obrazom, ne morda zato, da bi ga duhala, temveč zato, da je lahko skrivala svoje razburjenje.

Ostali košček poti so prehodili veselo kramljajoč, vsaj kolikor se tiče Maurica, medtem ko je bila dobra volja Genevieve in Moranda nekako prisiljena.

Kmalu po deveti uri, ko so bili dospeli v Temple, je general Santerre prečital imena uradnikov.

„Tukaj,“ je zaklical Maurice in prepustil Genevieve Morandu v varstvo.

„Ah, dobrodošel,“ je dejal Santerre in segel Mauricu v roko.

Maurice je dobro vedel, da bi ne imelo zanj dobrih posledic, ko bi bil odklonil ponujeno mu roko, kajti prijateljstvo s Santerrom je bilo tedaj gotovo eno najdragocejših.

„Kdo pa je ta zala občanka?“ je vprašal Santerre, „in kaj hoče tu?“

„To je soproga vrlega občana Dixmerja; gotovo si že čul pripovedovati o tem vrlem občanu, občan general?“

„Da, da,“ je odvrnil Santerre, „lastnik je strojarske tvrdke in stotnik pri lovcih Viktorijeve legije.“

„Tako je.“

„Dobro, dobro! Pri moji veri, lepa je. In onale opica, ki jo drži za roko!“

„To je občan Morand, tovariš njenega soproga, lovec v Dixmerjevi stotnji.“

Santerre se je približal Genevievi rekoč: „Dobro jutro, občanka!“

Genevieva je zbrala ves svoj pogum in odvrnila nasmehnivši se: „Dobro jutro, občan general!“

Santerre se je čutil s tem nasmehom in s tem nazivom zelo počaščenega.

„In česa iščeš tu, lepa patriotinja?“ je nadaljeval.

„Občanka ni še nikoli videla vdove Kapet in rada bi jo hotela enkrat videti,“ je odvrnil Maurice.

„Da,“ je dejal Santerre, „predno...“
Napravil je odurno kretnjo.

„Popolnoma prav,“ je odgovoril Maurice hladno.

„Dobro“ je pripomnil Santerre; napravi tako, da je ne bodo videli, ko se poda v stolp; to bi bil slab zgled; sicer se zanašam nate.“

Santerre je zopet stisnil Mauriceu roko in odšel. Maurice je prijel Genevieveo pod pazduho in se podal k oddelku pri vratih, kjer se je nahajal povejtnik batalijona Lorin, ki je kričal na vse grlo.

„Dobro!“ je vzkliknil, „tu prihaja Maurice z neko žensko, ki se mi dozdeva precej prijetna. Morda se nahaja ta potuhnjenec pri moji boginji Pameti? Gorje Artemizi, če bi bilo to tako!“

„No,“ občan adjutant,“ je rekel stotnik.

„Ah, da; pozor!“ je vzkliknil Lorin, „v gruče, levo, levo... dobro jutro, Maurice; ... hitri korak, stopaj!“

Bobni so zaropotali, stotnije so odkorakale na svoja mesta in šele, ko je bila vsaka na svojem mestu, je prihitel Lorin.

Izmenjali so prve poklone. Maurice je predstavil Lorinu Genevieveo in Moranda. Nato so sledila pojasnila.

„Da, da, razumem,“ je dejal Lorin; „ti želiš, da bi pustili občana in občanko v

stolp. To se lahko zgodi; jaz razpostavim straže in jim porečem, naj pustijo tebe in tvojo družbo mimo.“

Deset minut nato sta vstopila v stolp Genevieva in Morand v spremstvu treh uradnikov in se postavila za steklena vrata.

XXI.

Rdeči nagelj.

Kraljica je bila ravnokar vstala. Ker je bila že dva ali tri dni bolna, je ostajala v postelji dlje časa nego navadno. Šele, ko ji je svakinja povedala, da je solnce krasno vzšlo, je zbrala svoje moči in zahtevala, naj bi ji dovolili mal sprehod po terasi, da bi njena hčerka zavžila nekoliko svežega zraku. Ustregli so ji brez ugovora.

K temu jo je napotil še drug povod. Enkrat, in sicer samo enkrat, je bila uzrla dauphina na vrtu z visočine stolpa. Toda pri prvem znamenju, ki sta si ga bila dala mati in sin, je stopil med njiju Simon in zapovedal otroku, naj gre v svoje stanovanje.

Toda videla ga je vendarle, in to je bilo zanjo mnogo. Mladi jetnik je bil res

zelo bled in zelo spremenien. Tudi je bil oblečen kakor otroci iz ljudstva v karnanjolo in debele hlače. Toda pustili so mu vendarle njegove lepe, zlatolase kodre. Ko bi ga le še enkrat videla, to bi bil praznik za materino srce! Razun tega je bila našla na hodniku v nekem kotu slamico, kar je pomenjalo, da se nahaja v bližini prijatelj.

Spolnili so službene zahteve. Maurice je bil tembolj gospodar v stolpu, ker je hotel slučaj, da so ga določili za dnevno stražo, a uradnika Agrikolo in Merceveaulta za nočno.

Odhajajoči uradniki so se odstranili pustivši zapisnik pri svetovalstvu v Templu.

„No, občan uradnik,“ je dejala Tisonka in pozdravila Maurica. „Privedli ste seboj družbo, da si lahko ogleda naše golobe. Samo jaz sem obsojena, da ne smem več videti svoje uboge Heloise.“

„To so moji prijatelji, ki niso še nikoli videli gospe Kapet,“ je odvrnil Maurice.

Genevieva je pripomnila: „Mi ne bi hoteli gledati skoz steklena vrata, to bi bilo jetnikom mučno.“

„Zakaj niste odvedli svojih prijateljev na pot, ki vodi k stolpu? Gospa Kapet se poda s svojo svakinjo in svojo hčerko na sprehod, občan Maurice.“

„Prijatelj.“ je dejala Genevieva Mauricu in naglo pogledala Moranda: „Občanka ima prav. Ko bi me postavil na kak način na pot, po kateri ima priti Marija Antoinetta, bilo bi mi to manj zoprno, kakor da bi jo opazili od tu. Pojdimo, občan Maurice,“ je nadaljeval, pojdimo tja, kamor ste obljubili, da nas sprovedete; tukaj se zdim sama sebi kakor jetnica, še zadušim se.“

Maurice je odvedel Moranda in Genevieveo ven; opozorjene od Lorina, so jih straže puščale nemoteno mimo. Postavil jih je na neki mali hodnik v najvišjem nadstropju, kjer so morale priti mimo kraljica, princesa Elizabeta in mlada princesa, ako so se hotele podati na galerijo.

Sprehod je bil določen za deseto uro in čakati je bilo treba še nekoliko minut. Ne le, da Maurice ni zapustil svojih prijateljev, temveč je vzel s seboj tudi občana Agrikolo, ki ga je bil srečal, da bi se ne vzbudil sum vsled tega nezakonitega koraka.

Ko je odbila deseta ura, se je začul doli v stolpu glas, ki je bil po Mauricevem mnenju Santerrov: „Odprite!“

Straža je takoj prijela za puške, na kar so zaprli ograjo. Po vsem stolpu je nastal ropot. Čuti je bilo žvenketanje železa in bli-

žanje korakov, kar je napravilo na Moranda in Genevieveo velikanski utis, kajti Maurice je videl, kako sta oba obledela. Zaklical jima je: „Pozor, tu so jetniki.“

„Imenujte mi jih po imenu, kajti ne poznam jih,“ je dejala Genevievea.

„Prvi dve, ki stopata navzgor, sta Kapetova sestra in hči. Poslednja, pred katero stopa psiček, je Marija Antoinetta.“

Genevievea je stopila korak naprej. Mesto da bi gledal, se je Morand naslonil ob steno. Njegove ustnice so bile bledejšje in rumenejšje nego zidovi stolpa. Genevievea se je zdela v svoji beli obleki, s svojimi lepimi in jasnimi očmi kakor angelj, ki pričakuje jetnike, da jim osladi grenko usodo in jim mimogrede natrosi nekoliko radosti v njihova srca.

Princesa Elizabeta in mlada princesa sta šli mimo, potem ko sta začudeno pogledali tujce; prva je nedvomno menila, da so to potom znamenj jim označeni prijatelji, kajti živahno se je obrnila k mladi princesi ter ji stisnila roko. Obenem je spustila na tla žepno ruto, da bi na to opozorila kraljico.

Kraljica, ki je komaj sopihala in ki jo je mučil suh, rezek kašelj, se ni počutila dobro. Prestopila je še nekoliko stopnic in

je tudi dospela pred Genevievo, Moranda in mladega uradnika.

„Oh, cvetlice!“ je dejala; „že dolgo jih nisem videla. Kako prijetno dehtijo, in kako srečni morate biti, da jih imate.“

Hitro, kakor misel, ki je ležala v bolestnih besedah, je iztegnila Genevieveva roko, da bi ponudila šopek kraljici. Marija Antoinetta se je vzravnala, jo pogledala, in nekaj kakor rdečica je oblilo njeno obledelo lice.

Toda nehote je tudi Maurice iztegnil roko, da bi zadržal Genevievino. Kraljica se je obotavljala, pogledala Maurica in spoznala v njem mladega uradnika, ki je občeval ž njo sicer odločno, toda obenem spoštljivo. Vprašala je: „Ali je prepovedano gospod?“

„Ne, ne, madama,“ je odvrnil Maurice, „Genevievea, lahko ji ponudite šopek.“

„Oh, hvala, hvala gospod,“ je vzkliknila kraljica z odkritosrčno hvaležnostjo, pozdravila Genevievo s svojo prisrčno ljubeznjivostjo, segla s svojo shujšano roko po šopku in izrula iz množice cvetlic lep nageljček.

„Vzemite vse, madama, vzemite,“ je rekla Genevievea boječe.

„Ne,“ je odvrnila kraljica in se ljubko nasmehnila; šopek ste morda dobili od

osebe, katero ljubite, a jaz Vas nočem oropati daru.“

Genevieva je zardela, vsled česar se je kraljica še bolj smehljala.

„Naprej, občanka Kapet,“ je dejal Agrikola, „nadaljevati morate svojo pot.“

Kraljica je pozdravila in jela zopet stopati navzgor; toda predno je zginila, se je še enkrat ozrla in zamrmrala.

„Kako prijetno dehti ta nageljček in kako ljubka je ta ženska!“

„Ni me opazila,“ je zašepetal Morand, ki je, skoraj kleče v hodnikovi poltemi, res ubežal očem kraljice.

„Toda Vi ste jo dobro videli, kaj neda, Morand in Vi tudi, Genevieva?“ je rekel Maurice, dvakrat srečen, enkrat radi prizora, ki ga je bil nudil svojim prijateljem, potem tudi radi veselja, ki ga je bil napravil nesrečnim jetnicam za tako malo ceno.

„Oh, da, da,“ je dejala Genevieva, „dobro sem jo videla in vedno bi jo gledala, tudi če bi živela sto let.“

„Kako se Vam dozdeva Marija Antoinetta?“

„Zelo je lepa.“

„In Vi, Morand, kaj pravite?“

Morand je sklenil roki, ne da bi bil odgovoril.

„Povejte mi vendar,“ je rekel Maurice tiho in smejoč se, „ali je morda Morand zaljubljen v kraljico?“

Genevieva je zadrhtela, toda takoj se je zopet umirila in odgovorila tudi v smehu: „Pri moji veri, zdi se, kakor da bi bilo res tako.“

„No, ali mi nočete povedati, kako se Vam dozdeva Marija Antoinetta?“ je vprašal Maurice.

„Zdi se mi zelo bleda,“ je odvrnil.

Maurice je prijel Genevievo pod pazduho in jo odvedel na dvorišče. Na temnih stopnicah se mu je zazdelo, kakor da mu je Genevieva poljubila roko.

„Kaj pomenja to, Genevieva?“ je vprašal Maurice.

„Maurice, nikoli ne pozabim, da ste radi mene tvegali glavo.“

„Oh, Genevieva, Vi pretiravate. Vi veste, da hvaležnost napram meni ni ono čustvo, po katerem hrepenim.“

Genevieva mu je rahlo stisnila roko. Morand jima je sledil omahujoče. Prišli so na dvorišče. Lorin ju je spoznal in ju pustil iz Tempa.

Toda, predno je Genevieva odšla, ji je moral Maurice obljubiti, da pride prihodnjega dne zopet k njim na obed.

XXII.

Cenzor Simon.

S srcem, polnim radosti, se je Maurice povrnil na svoje mesto in našel gospo Tison, kako je ihtela.

„Kaj Vam je že zopet, mati?“ je vprašal.

„Vi ste bogati, ste občan, Vi prihajate sem samo za en dan, in dovoljujejo Vam, da Vas obiskujejo lepe ženske, ki poklanjajo Avstrijanki šopke, a meni, ki se ne ganem iz tega golobjaka, prepovedujejo, da bi videla svojo ubogo Heloiso.“

Maurice ji je stisnil v roko deset frankov in odvrnil: „Vzemite, dobra Tisonka, vzemite in bodite pogumni. Saj ne bo trajalo večno z Avstrijanko.“

„Deset frankov!“ je dejala jetničarka, „to je lepo od Vas. Toda kodrast lasek moje uboge hčere bi mi bil ljubši.“

Simon, ki je ravno stopal po stopnicah navzgor, je čul njene besede in je videl,

kako je jetničarka utaknila v žep denar, ki ga ji je daroval Maurice. Bil je zelo slabo razpoložen, kajti na dvorišču je srečal Lorina, napram kateremu je gojil najhujše sovraštvo, ki mu ga je ta tudi pošteno vračal.

Ko je Simon zagledal Lorina, se je ustavil ter močno obledel.

„Torej zopet ta bataljon opravlja stražo,“ je zamrmral.

„No in kaj potem?“ je odvrnil neki grenadir, ki mu te besede niso bile všeč; „zdi se mi, da je vreden ravnoloko kakor drugi.“

Simon je vzel iz žepa svoje karmanjole svinčnik in se delal, kakor da piše na košček papirja, ki je bil skoraj tako črn kakor njegove roke.

„Ej, ej!“ je dejal Lorin, „ti znaš torej pisati, odkar si Kapetov učitelj; glejte, občani, pri moji časti, napravil si je beležko; to je cenzor Simon.“

Splošni smeh, ki so ga vzbudile te besede v vrstah mladih gardistov, je nesrečnega čevljarja zelo osupnil.

„Dobro, dobro,“ je dejal škripajoč z zobmi in bled od jeze, „čul sem, da si dovolil nekim tujcem vstop v Temple in sicer

brez dovoljenja občine. Dobro, dobro, naročim uradniku, da sestavi zapisnik o tem.“

„Ta zna vsaj pisati,“ je odvrnil Lorin, „ti veš, da je Maurice, vrli Simon, Maurice, železna pest. Saj ga vendar poznaš?“

Ravno v tem hipu sta odhajala Morand in Genevieva.

Simon ju je zapazil in takoj nato odhitel v stolp, kamor je dospel ravno v trenotku, ko je dal Maurice Tisonki denarja.

„Oh! oh!“ je dejal, obrnjen k Tisonki, ki si je brisala solze s svojim predpasnikom, „ali hočeš po sili, da te obglavijo, občanka?“

„Mene?“ je odvrnila gospa Tison, „zakaj pa?“

„Tako! Ti sprejemaš od uradnika denar, da puščaš aristokrate k Avstrijanki.“

„Jaz? molči vendar, ti si blazen.“

„To pride v zapisnik,“ je dejal Simon z važnim povdarkom.

„Pojdi vendar, to so prijatelji uradnika Maurica, enega izmed najboljših patriotov, kar jih je.“

„Zarotniki, pravim; sicer naznanimo to občini, in ona naj razsodi.“

„Ah, ti me hočeš torej ovaditi, policijski vohun!“

„Seveda, ako tega ne storiš sama.“

„Kaj ovaditi, koga naj ovadim?“

„To, kar se je zgodilo.“

„Kje so se nahajali aristokratje?“

„Tu na stopnicah.“

„Tedaj, ko je stopala vdova Kapet v stolp?“

„Da.“

„Ali so govorili med seboj?“

„Da, dve besedici.“

„Dve besedici, torej vidiš; sicer diši tu po aristokraciji.“

„Hočeš reči, po nageljčkih.“

„Po nageljčkih! Zakaj po nageljčkih?“

„Ker je imela občanka v rokah dišeč šopek.“

„Katera občanka?“

„Ona, ki je videla kraljico, ko je šla mimo.“

„Pazi, Tisonka, ti praviš „kraljica“; pogosti obiski aristokratov so te že vso pokvarili. Kaj pa je to?“ je dejal Simon in se sklonil.

„Ej, cvetka, menda ravno nageljček,“ je rekla Tisonka; „najbrže je padel občanki Dixmer iz rok, ko je Marija Antoinetta izpulila cvetko iz njenega šopka.“

„Kaj? Gospa Kapet je vzela cvetko iz šopka občanke Dixmer?“ je dejal Simon.

„Da, in jaz sem ga ji dal, razumeš?“ je s pretečim glasom vzkliknil Maurice, ki je nekoliko hipov poslušal ta pogovor in kmalu postal nestrpen.

„Dobro, dobro, vidimo, kar vidimo in vemo, kaj se pravi,“ je mrmral Simon in še vedno tiščal v roki nageljček, ki ga je bil poteptal s svojo široko nogo.

„In jaz,“ je dejal Maurice, „jaz vem nekaj in ti povem: ti nimaš ničesar opraviti tu v stolpu; svojo rabeljsko službo opravljaj tu doli pri malem Kapetu, katerega pa danes ne boš tepel, ker sem jaz tukaj in ti prepovedujem.“

„Ah, groziš mi in me imenuješ rablja,“ je vzkliknil Simon in zmečkal cvetlico med svojimi prsti; „ah! videti hočemo, ali je aristokratom dovoljeno... Toda, kaj pomenja to?“

„Kaj?“ je vprašal Maurice.

„Kaj neki čutim v tem nageljčku? Ah, ah!“

In pred Mauricevimi začudenimi očmi je izvlekel Simon iz cvetličinega keliha majhen, skrbno zvit papirček, ki je bil spretno utaknjen v sredo med cvete.

„Oh! oh!“ je vzkliknil tudi Maurice,
„moj Bog, kaj pa je to?“

„Že zvemo, že zvemo,“ je dejal Simon
in se približal lini. „Ah, tvoj prijatelj Lorin
trdi, da ne znam čitati, čakaj, boš že videl.“

Lorin je bil Simona opravljal, da zna
čitati le tiskano, a pisano le tedaj, ako je pi-
sava dovolj velika. Listek je bil droben, tako
da je moral Simon seči po naočnikih. Po-
ložil je listek na lino in jel brskati po svo-
jih žepih. Toda v tistem hipu je odprl občan
Agrikola vrata, ki so vodila v predsobo in
so se nahajala ravno nasproti malemu oknu.
Nastal je prepih, ki je odnesel kakor perje
lahki papirček, tako, da ga Simon, ko se je
medtem ozrl, zaman iskal; papir je zginil.
Simon je strahovito zatulil.

„Tu je bil neki papir!“, je upil, „papir
je bil tu; toda varuj se, občan uradnik,
zopet ga moramo najti.“

Po teh besedah je hitel na dvorišče
pustivši Maurica, ki je bil ves osupel, samega.

Ko je minilo deset minut, so stopili v
stolp trije člani občine. Kraljica se je še
nahajala na terasi; izdano je bilo povelje,
da se ji ne pove, kaj se je pripetilo. Clani
občine so takoj poslali ponjo.

Prva stvar, ki je vzbudila njihovo pozornost, je bil rdeči nageljček, ki ga je še držala v rokah. Začudeno so jo pogledali, in predsednik deputacije se ji je približal rekoč :

„Dajte nam cvetlico.“

Kraljica je trepetala in se obotavljala.

„Dajte cvetlico, prosim Vas, gospa,“ je vzkliknil Maurice, na kar je kraljica šele izročila zahtevani nageljček. Vzel ga je predsednik in se podal s svojimi tovariši v zraven nahajajočo se dvorano, da se izvrši preiskava in sestavi zapisnik. Odprli so cvetlico ; bila je prazna. Maurice se je odahnil.

„Trenotek potrpljenja,“ je dejal eden izmed članov, „vzeli ste srce iz nageljčka. Votlina je sicer prazna, toda v njej se je gotovo nahajal listek.“

„Pripravljen sem podati vsa potrebna pojasnila, toda najprej zahtevam, da se me aretira.“

„Tvojo zahtevo jemljemo na znanje,“ je rekel predsednik, „toda spolnimo je ne, kajti ti veljaš za dobrega patriota, občan Lindey.“

„Svoje življenje zastavim za prijatelje, ki sem jih v svoji neprevidnosti privedel seboj.“

„Ni treba tega,“ je dejal odvetnik.

Na dvorišču je nastal velik ropot. Bil je Simon, ki se je bil po brezuspešnem iskanju listka podal k Santerru in mu pripovedoval z vsemi možnimi dostavki o poskušenem ugrabljenju kraljice. Svoje pripovedovanje je vrhutega okrasil s svojo bujno domišljijo. Santerre je takoj prihitel; zaprli so Temple in premenjali stražo na veliko jezo Lorina, ki je slovesno protestiral proti žalitvi svojega bataljona.

„Ah, ti hudobni kopitar,“ je dejal Simonu in mu zagrozil z mečem, „za to šalo se imam tebi zahvaliti, toda bodi brez skrbi, ti jo že poplačam.“

„Jaz pa menim, da si ti oni, ki boš moral plačati republiki,“ je dejal čevljar in si mel roki.

„Občan Maurice,“ je rekel Santerre, „bodi na razpolago občini, ki tebo zaslišala.“

„Jaz sem vedno pripravljen, poveljnik; zahteval sem že, da me aretirate, in zahtevam zopet.“

„Čakaj, čakaj,“ je mrmral Simon potuhnjeno, „ker tako odločno vztrajaš pri tem, ti bomo skušali ustreči.“

Nato se je napotil k Tisonki.

Zopet boginja Pameti.

Papirja niso več našli vzlic dolgotrajnemu iskanju. Vsled tega tudi ni bilo možno dokazati kake zarote. Ravnotako ni razkrilo ničesar zasliševanje kraljice, katere izpoved je Maurice potrdil.

„Toda zarota je obstajala?“ je dejal predsednik.

„Ni možno,“ je odvrnil Maurice, „občanki Dixmer sem danes pri vhodu obljubil, da ji pokažem kraljico, ki je ni bila še nikoli videla. Toda nič nismo ukrenili, kdaj in kako.“

„A opremili so jo s cveticami,“ je rekel predsednik, „ta šopek je bil že vnaprej povit?“

„Nikakor ne, kupil sem cvetlice pri neki cvetličarki, ki nam jih je ponudila na oglu rue de Vieilles-Haudriettes.“

„Toda šopek je izročila ta cvetličarka?“

„Ne, občan, izbral sem ga sam izmed deseterih ali dvajseterih; seveda sem izbral najlepšega.“

„Morda pa je kdo medpotoma utaknil listek vmes?“

„Nemogoče, občan, kajti občanke Dixmer nisem zapustil niti za hip in rabil bi bil polovico dneva, ko bi hotel pri vsaki posamezni cvetlici izvršiti tako operacijo. Simon vendar trdi, da mora biti v vsakem nageljčku skrit tak listek.“

„Po tvojem mnenju torej tu ne gre za zaroto, občan Lindey?“

„Seveda gre za zaroto,“ je odvrnil Maurice, „jaz sem prvi, ki to potrjujem; samo ne izvira ta zarota od mojih prijateljev. Ker pa domovina ne sme biti izpostavljena nobeni bojazni, ponujam varščino in se smatram za vašega jetnika.“

„Nikakor ne,“ je odgovoril Santerre; „ali naj tako postopamo z izkušenim patriotom, kakor si ti? Ako se ti ponujaš za jetnika, da jamčiš za svoje prijatelje, bi se jaz ponudil ravnotako za jetnika, da rešim tebe. Ni še uložena formalna ovadba. Podvojimo svojo pazljivost, ti še posebno, in posreči se nam priti vsej zadevi do dna; toda le, ako zamolčimo javnosti ta slučaj.“

„Hvala, poveljnik,“ je dejal Maurice, „toda odgovarjam Vam, kar bi bili tudi Vi odgovorili na mojem mestu. Ne smemo ostati pri tem; iztakniti moramo na vsak način cvetličarko.“

„Cvetličarka je daleč, toda bodi brez skrbi, jo že poiščemo. Nadzoruj ti svoje prijatelje, a jaz hočem nadzorovati dopisovanje jetnikov.“

Toda niso bili računali s Simonom. Ko je čul, da je treba uložiti pravilno ovadbo, je odšel k predsedniku in mu naznanil, da ulaga občanka Tison ovadbo proti aristokratoma Mauricu in Lorinu radi njiju skrivnih poti in zvijač.“

„Pazi se, pazi se, Simon,“ je dejal predsednik. „Tvoja domovinska gorečnost te zavede še na krivo pot; Maurice Lindey in Hiacint Lorin sta izkušena patriota.“

„To bomo videli pred sodiščem,“ je odvrnil Simon.

„Pomisli vendar, Simon, da bi bil ta proces pravo pohujšanje za vse dobre patriote.“

„Pohujšanje ali ne, kaj meni mar? Ali se morda jaz bojim pohujšanja? Zvemo vsaj resnico o izdajalcih.“

„Ti torej vztrajaš pri tem in ulagaš ovadbo v imenu občanke Tison?“

„Jaz sam te ovadim nocoj jakobincem, občan predsednik, ako ne odrediš Mauriceve aretacije.“

„Dobro, naj bo,“ je odvrnil predsednik, ki se je, kakor je bila navada v onih nesrečnih časih, tresel pred onim, ki je najbolj kričal.

Medtem, ko so bili to ukrenili proti njemu, se je Maurice vrnil v Temple, kjer ga je pričakoval listek s sledečo vsebino :

„Ker so siloma prekinili naše straženje, te bržkone ne bom mogel videti pred jutrajšnjim dnevom. Pridi k meni zajutrkovat in obvesti me o vseh spletkah in zarotah, ki jih je zasledil mojster Simon. Trdi namreč, da je treba vso nesrečo pripisati nekemu nageljčku. Jaz od svoje strani hočem poprašati neko rožo, kje leži vzrok temu zločinu.

Jutri ti povem, kaj mi odgovori Artemiza.

Tvoj prijatelj

Lorin.“

„Nič novega,“ mu je odgovoril Maurice, „počivaj v miru to noč in zajutrkuj jutri brez mene, ker me radi današnjih dogodkov jutri bržkone ne bo na spregled pred poldnevom.

Kako rad bi bil oni zefir, ki bo imel pravico poslati roži, o kateri mi pišeš, poljub.

Tvoj prijatelj

Maurice.

N. B. Sicer menim, da ni na vsej zaroti ničesar.“

Lorin je na predlog čevljarja Simona okoli enajste ure res odšel s svojim bataljonom.

Potolažil se je radi tega ponižanja z verzom in se je podal — glasom tega verza — k Artemizi, ki je bila vsa očarana, ko je došel.

Vreme je bilo krasno; zato je predlagala sprehod ob obrežju, na kar je Lorin tudi pristal. Kramljala sta o politiki; Lorin ji je pripovedoval, kako so ga pognali iz Tempa, in skušal uganiti, katere okoliščine so morale tu uplivati. Ko sta dospela do konca Rue des Barres, sta zagledala neko cvetličarko, ki je, kakor onadva, stopala ob desnem obrežju Seine.

„Ah! občan Lorin, pričakujem, da mi kupiš šopek,“ je rekla Artemiza.

„Kaj?“ je odvrnil Lorin, „dva, ako ti je drago.“

Toda cvetličarka je hitela hitrih korakov na najbližji most in vrgla cvetlice v reko.

„Stoj!“ je dejala Artemiza opazujoč cvetličarko, ki je tako čudno izvrševala svojo obrt; „človek bi mislil... toda... vendar ne... ali da... oh! kako čudno je to!“

Cvetličarka je položila prst k svojim ustnicam, kakor da bi hotela Artemizo prositi, naj molči, in je nato zginila.

„Kaj je vendar?“ je dejal Lorin; „ali morda poznaš to umrjočo boginjo?“

„Ne. Mislila sem sprva — toda gotovo sem se motila.“

„Saj ti je dala vendar znamenje,“ je pripomnil Lorin. „Priznavaš torej, da jo poznaš, Artemiza?“

„Da,“ je odvrnila Artemiza, „to je cvetličarka, pri kateri kupujem tuptam cvetlice.“

„Vsekakor,“ je dejal Lorin, „je način, kako ta cvetličarka spečava svoje blago, zelo čuden.“

* * *

Ovadba, ki jo je uložila gospa Tison proti Mauricu in Lorinu, je vzbudila v jakobinskem klubu mnogo hrupa. Maurice je dobil v Templu od občinskega urada obvestilo, da je vsled javnega ogorčenja njegova svoboda v nevarnosti. To je bil poziv mlademu uradniku, naj se skrije, ako se čuti krivega. Toda ko so prišli, da bi ga zaprli, so ga našli na njegovem mestu.

Maurica so zaslišali takoj. Vztrajal je pri svojem sklepu, da ne zaplete nikogar svojih prijateljev v proces, in je zahteval preiskavo proti cvetličarki.

Bila je peta ura popoldne, ko se je Lorin vrnil domov; zvedel je takoj, da so Maurica aretirali; čul je tudi, kaj je bil zahteval. Hipoma se je spomnil cvetličarke, ki je vrgla svoje cvetlice v Seino. Planil je iz svoje sobe, hitel po stopnicah, kakor da bi bil imel peroti, in tekel k boginji Pameti, ki si je ravnokar vezala zlate zvezdice na obleko iz modre tančice, svojo boginjsko obleko.

„Pusti zvezdice, ljuba prijateljica,“ je dejal Lorin. „Danes zjutraj so aretirali Maurica in nocoj bodo bržkone še mene.“

„Maurice aretiran!“

„Oh, moj Bog, da. Toda povej mi: kdo je bila cvetličarka, ki smo jo srečali danes zjutraj, ljuba prijateljica?“

Trepetajoče je dejala Artemiza: „Katera cvetličarka?“

„Ej, zaboga, ona deklica, ki je tako potratno vrgla svoje šopke v Seino.“

Artemiza je izjavila, da nikoli ne izda njenega imena. Ko pa jo je Lorin opozarjal, da Maurica obglavijo, ako ne najdejo de-

klice, in potem tudi njega samega, in ko je nagloma vstopil služabnik in vzkliknil: „Občan, reši se, orožniki so tu!“ je Artemiza strašno zavpila In je v smrtnem strahu povedala svojemu prijatelju, da se imenuje deklica Heloisa Tison.

Lorin je naglo odšel, ko je zvedel njeno ime in stanovanje.

XXIV.

Mati in hči.

Vest o zarotnikih, ki so hoteli odvesti kraljico, se je v malo urah raznesla po vsem Parizu. Govorica o tem in o Mauricevi aretaciji je dospela v vsej svoji grozoti tudi do Dixmerjeve hiše. Morand in Dixmer sta takoj odšla pustivši Genevieveo samo v njenem obupu.

Ako bi bila zadela Maurica nesreča, potem je bila res Genevieva vzrok te nesreče. Z lastno roko je bila pritirala zaslepljenega mladega moža v zapor, kjer je bil zaprt in ki ga zapusti šele, ko mu bo treba stopiti na morišče.

Toda v nobenem slučaju ni smel Maurice z glavo poplačati svoje udanosti. Ko bi

bil obsojen, je hotela Genevieve obtožiti samo sebe in vse priznati. Naprtila si je vso odgovornost; hotela je rešiti Maurica za vsako ceno, tudi če bi jo stalo življenje. Mesto da bi se stresla pri tej misli, je videla Genevieve v tem neko grenko srečo, ko bi morala umreti za Maurica.

Ljubila je mladega moža, ljubila ga je bolj, nego se je to spodobilo ženski, ki ni bila več svobodna. To je bilo zanjo sredstvo vrniti Bogu svojo dušo čisto in brezmadežno, kakor jo je bila prejela od njega.

Pred hišo sta se Morand in Dixmer ločila. Dixmer se je napotil proti Rue de la Corderie, Morand je hitel v Rue des Nonandières. Ta poslednji je kmalu nato srečal ob obrežju Seine razburjeno množico in je na svoja vprašanja zvedel, da je bila pred desetimi minutami aretirana v Rue des Nonandières št. 24 neka deklica, ki je bila gotovo kriva zločina, katerega so jo dolžili, kajti zalotili so jo v hipu, ko je ravno pospravljala svoje stvari.

Morand je poizvedoval po klubu, pred katerim je imela biti deklica zaslišana. Zvedel je, da so jo odpeljali pred materinsko sekcijo, in se podal tja.

Klubovi prostori so bili prenapolnjeni ljudstva. Morandu se je posrečilo, da se je s pomočjo svojih komolcev in svojih pesti preril na oder. Prvo, kar je zagledal, je bila visoka postava, plemeniti obraz in zaničljivi pogled Mauricev, ki je stal pred klopjo obtoženke, in skušal s svojim pogledom pobiti gobeždača Simona.

„Da, občan,“ je upil Simon, „da, občanka Tison obtožuje občana Lindeya in občana Lorina. Občan Lindey govori o neki cvetličarki, na katero bi hotel zvaliti svojo krivdo; toda jaz vam pravim vnaprej, da cvetličarke ne bodo našli; tu gre za zaroto aristokratov, ki si hočejo kakor strahopetci pomagati eden drugemu. Sicer ste videli, kako jo je občan Lorin popihal, ko so prišli v njegovo stanovanje. No, našli ga boste ravnotako kakor cvetličarko.“

„Lagal si, Simon,“ je vzkliknil neki ogorčen glas, „našli ga bodo, kajti tukaj je.“

In Lorin je udrl v dvorano.

„Prostora,“ je vzklikal in pehal gledalce v stran. „Prostora!“

Lorinov prihod je mogočno uplival na gledalce, ki so pričeli ploskati in klicati bravo.

Ko je Maurice smejoče podal roko svojemu prijatelju, so gledalci z vidnim so-

čutjem opazovali oba zala človeka, ki ju je čevljar zatožil, kakor kak demon, ki je ljubosumen na mladost in lepoto.

Občutil je slab utis, ki ga je jel težiti, in sklenil poskušati zadnje sredstvo.

„Občani,“ je zatulil, „zahtevam, da se zasliši plemenita občanka Tison. Zahtevam, da spregovori ona. Zahtevam, da toži ona.“

„Občani,“ je dejal Lorin, „zahtevam, da se prej zasliši mlada cvetličarka, ki so jo zaprli in ki jo privedejo brez dvoma semkaj.“

„Ne,“ je zaklical Simon, „to je zopet kriva priča, pristaš aristokratov. Sicer pa kar hrepeni občanka Tison po tem, da bi sodišču razjasnila zadevo.“

Medtem se je Lorin natihoma pomenkoval z Mauricem.

„Da“ je zavpilo ljudstvo na tribinah, „da, ovadbo gospe Tison; da, naj le sama predloži ovadbo.“

„Ali se nahaja občanka Tison v dvorani?“ je vprašal predsednik.

„Seveda se nahaja tu,“ je vzkliknil Simon. „Občanka Tison, oglasi se vendar.“

„Tu sem“, je dejala jetničarka; toda ali mi vrnete mojo hčer, ako uložim ovadbo?“

„Tvoja hči nima ničesar opraviti z zadevo, s katero se pečamo,“ je odvrnil predsednik; „govori prej in se obrni potem na občino, da-li lahko zahtevaš nazaj svojega otroka.“

„Čuješ? Občan predsednik ti ukazuje, da uložiš ovadbo,“ je zaklical Simon, „govori torej takoj.“

„Trenotek potrpljenja,“ je dejal predsednik in se obrnil k Mauriceu, začuden vsled mirnosti tega, sicer tako hitro vzkipevajočega moža: „Občan uradnik, ali nimate ničesar prej povedati?“

„Ne, občan predsednik, ničesar, razun, da bi bil storil obtožitelj Simon veliko bolje, ko bi se bil prej nekoliko poučil, predno je bil tako predrzen, da me je imenoval strahopetca in izdajalca.“

„Kaj praviš, kaj praviš?“ je ponavljal Simon z zasmehljivim glasom.

„Povem ti,“ je odvrnil Maurice bolj žalostno nego jezno, „povem ti, da boš takoj kruto kaznovan, ko zveš, kaj se zgodi.“

„In kaj se zgodi?“ je vprašal Simon.

„Občan predsednik,“ je dejal Maurice, ne da bi bil odgovoril svojemu zoprnemu obtožitelju, „s svojim prijateljem te vendar

prosim, da se mlada deklica, ki so jo bili ravnokar prijeli, zasliši še predno bo govorila ta uboga ženska, ki so jo bili gotovo naučili, kaj naj izpove.“

„Čuješ, občanka?“ je vzkliknil Simon, „dejali so vendar, da boš krivo pričala.“

„Jaz krivo pričala?“ je dejala Tisonka, „oh, boš že videl, le počakaj!“

„Občan,“ je rekel Maurice, „iz usmiljenja ukaži tej nesrečnici, naj molči.“

„Ah, se bojiš!“ je kričal Simon, „se bojiš! Občan predsednik, jaz zahtevam ovadbo od strani občanke Tison.“

„Da, da, ovadba!“ so kričali na tribinah Poklicali so gospo Tison, ki je pričela s svojo obtožbo. Po njenem mnenju je bila cvetličarka na vsak način kriva, a Maurice in Lorin sta bila njena sokrivca.

Ta obtožba je neznansko učinkovala na občinstvo, in Simon je triumfiral.

„Orožniki, privedite cvetličarko,“ je velel predsednik.

„Oh, to je grozno,“ je mrmral Morand in zakrival glavo s svojimi rokami.

Poklicali so cvetličarko. Stopila je tik pred oder nasproti Tisonki, katere izjava je prestopek, katerega so jo dolžili, spremenila v največji zločin.

Snela je svoj pajčolan.

„Heloisa!“ je zavpila Tisonka, „moja hči . . . ti tukaj . . .“

„Da, mati moja,“ je odgovorila mlada deklica z mehkim glasom.

„In zakaj stojiš med dvema orožnikoma?“

„Ker sem zatožena, mati moja.“

„Ti . . . zatožena!“ je vzkliknila Tisonka, vsa v strahu, „in od koga?“

„Od tebe, mati moja!“

Strašen, mrtvaški molk je hipoma legel nad to sicer tako hrupno množico. Ljudem so se stiskala srca ob občutku, ki ga je vzbudil ta grozni prizor.

„Njena hči!“ so na lahko šepetali posamezni glasovi kakor v daljavi: „Njena hči, nesrečnica!“

Maurice in Lorin sta zrla v tožiteljico in toženko z globokim sočutjem in bolestjo. Simon pa je skušal ubežati pogledom Tisonke, ki se je z motnim očesom ozirala okolo sebe.

„Kako ti je ime, občanka?“ je vprašal predsednik mirno, udano mlado deklico, in ni mogel skrivati svojega ganotja.

„Heloisa Tison, občan.“

„Koliko si stara?“

„Devetnajst let.“

„Kje stanuješ?“

„V Rue des Nonandières št. 24.“

„Ali si ti prodala občanu uradniku Lindeyu, ki ga vidiš sedeti tu na klopi, danes zjutraj šopek nageljčkov?“

Tisonkina hči se je obrnila k Mauricu, ga pogledala in dejala nato: „Da, občan, storila sem to.“

Pri teh besedah je gospa Tison pogledala svojo hčer s strašnimi, izbuljenimi očmi.

„Ali veš, da je vsak teh nageljev vseboval papirček, naslovljen na vdovo Kapet?“

„Vem,“ je odgovorila obtoženka.

Gibanje, izražajoče strah in občudovanje, se je širilo po dvorani.

„Čemu si ponujala nageljčke občanu Mauricu?“

„Ker sem opazila na njem uradniško šerpo in ker sem domnevala, da je namenjen v Temple.“

„Kdo so tvoji sokrivci?“

„Nimam jih.“

„Kako, mar si sama zase skovala zaroto?“

„Ako je to zarota, potem sem jo uprizorila sama.“

„In ti nisi poznala občana Maurica?“

„Videla sem ga tedaj, ko sem bila pri svoji ubogi materi, kako je prihajal v Temple; toda poznala sem ga samo po videzu.“

„Vidiš, nesrečo!“ je vzkliknil Lorin in zagrozil s pestjo Simonu, ki je nagnil glavo in skušal neopaženo pobegniti, potem ko je uvidel, da so se stvari zasukale proti njemu. „Vidiš, kaj si napravil?“

Vse oči so se obrnile z izrazom globokega ogorčenja v Simona.

Predsednik je nadaljeval:

„Ker si izročila šopek, ker si vedela, da se nahaja v vsaki cvetlici papirček, si morala tudi vedeti, kaj je bilo na njem napisano.“

„Seveda vem.“

„No, povej nam torej, kaj je stalo na papirju?“

„Občan,“ je dejala deklica z veliko odločnostjo, „povedala sem vse, kar sem smela povedati, in predvsem, kar sem hotela povedati.“

„Ti se obotavljaš odgovarjati?“

„Da.“

„In ti veš, kakšni nevarnosti se izpostavljaš?“

„Da.“

„Zanašaj se morda na svojo mladost, na svojo lepoto?“

„Zanašam se samo na Boga.“

„Občan Maurice Lindey,“ je dejal predsednik, „občan Hiacint Lorin, vidva sta svobodna, občina je spoznala vajino nedolžnost in daja zadoščenje vajinim občanskim vrlinam. Orožniki, odvedite občanko Heloiso v sekcijski zapor.“

Pri teh besedah se je zdelo, kakor da se je gospa Tison vzdramila; strašno je zavpila in se prerila v ospredje, da bi še enkrat objela svojo hčer; toda orožniki so to preprečili.

„Odpuščam ti, mati,“ je zaklicala hči, ko so jo odvedli.

Gospa Tison je divje zakričala ter se zgrudila kakor mrtva.

„Plemenita deklica,“ je zamrmral Morand in bolestno krenil z roko.

XXV.

Listek.

Ko je odbilo na zvoniku v Templu dve uri popolnoči, je kraljica, sedeč pri zakajeni svetiiki med svojo hčerjo in svakinjo in tako

varna pred pogledi uradnikov, ponovno prebirala majhen listek, obstoječi iz kolikor mogoče tankega papirja s tako drobno pisavo, da so jo kraljičine oči, zatemnele vsled prelitih solz, komaj zamogle razvozljati.

Listek je imel sledečo vsebino :

„Jutri, v torek, prosite za dovoljenje, da smete na vrt, kar Vam dovole brez težkoč, kajti obstoja ukaz, da Vam takoj dovolijo to ugodnost, čim jo zahtevate. Ko pojedete tri- ali štirikrat semintja, delajte se trudno, približajte se kantini in prosite gospo Plumeau, naj Vam dovoli, da prisedete k njej. Čez nekaj hipov delajte, kakor da Vam je slabše, in navidezno omedlite. Nato bodo zaprli vrata, da Vam lahko prihitijo na pomoč, in Vi boste s princeso Elizabeto in s princeso-hčerjo sami. Takoj nato se odprejo vrata, ki vodijo v klet, Vi skočite v odprtino, in rešene ste vse tri “

„Moj Bog!“ je dejala mlada princesa, „ali se nesreča vendar enkrat naveliča preganjati nas?“

„Ali je ta listek morda kaka past?“ je pripomnila princesa Elizabeta.

„Ne, ne,“ je dejala kraljica, „te črke so mi vedno razodevale prisotnost skriv-

nostnega, toda zelo vrlega in zvestega prijatelja.“

„Listek prihaja od viteza?“ je vprašala mlada princesa.

„Od njega samega,“ je odgovorila kraljica.

Princesa Elizabeta je sklenila roki.

„Prečitajmo listek še enkrat vsaka zase,“ je rekla kraljica, „da si v slučaju, če katera izmed nas kaj pozabi, druga zapomni.“

Vsi tri so jele znova čitati; ko so prenehale, so začule, kako so zaškripala vrata, vodeča v sobo. Obe princesi sta se ozrli, le kraljica je ostala v svojem prejšnem položaju. S skoraj neopazno kretnjo je približala listek k svojim lasem in ga utaknila v svoje vpletilo.

Bil je eden izmed uradnikov, ki je odprl vrata.

„Kaj hočete, gospod?“ sta vprašali princesi istočasno.

„Hm,“ je rekel uradnik, „zdi se mi, da se danes podajate zelo pozno k počitku.“

„Ali določa kaka nova občinska odredba, ob kateri uri naj se podajamo počivat?“ je dejala kraljica in se ozrla s svojo običajno dostojanstvenostjo.

„Ne, občanka,“ je rekel uradnik, „toda če bo potrebno, bo slična odredba gotovo izdana.“

„Sicer pa, gospod, imejte spoštovanje, toda ne pred sobo krajice, temveč pred sobo ženske,“ je dejala Marija Antoinetta.

„V resnici,“ je mrmral uradnik, „ti aristokratje vedno govorijo tako, kakor da bi še nekaj pomenili.“

Premagan od kraljičinega dostojanstva, ki je imelo v dnevih njene sreče značaj ošabnosti, a se je vsled triletnega trpljenja omililo, se je uradnik odstranil.

Hip za tem je ugasnila luč, in tri ženske so se, kakor navadno, slekle v temi, ki jim je bil nekaka tančica za njihovo sramežljivost.

Prihodnjega jutra ob devetih je kraljica, skrita za postejno zaveso, še enkrat prečitala listek iz prejšnjega dne, da bi ničesar ne pozabila in prezrla, ga raztrgala v skoraj nedotakljive koščke, se nato za zavesami oblekla, vzbudila svakinjo in se podala k svoji hčeri.

Hip za tem je zapustila sobo in poklicala uradnike, ki so bili pridodeljeni straži.

„Kaj želiš, občanka?“ je vprašal nekdo izmed njih in stopil k vratom, medtem ko

je drugi nemoteno zajutrkoval, ne da bi bil odgovoril na kraljevski klic.

„Gospod,“ je dejala Marija Antoinetta, „prihajam iz sobe svoje hčerke, ubožica je v resnici hudo bolna. Noge so ji otekle in jo bolijo, kajti giblje se premalo. Toda Vi veste, gospod, da sem jo sama obsodila k tej brezdelnosti, ker se nisem upala se poslužiti dovoljenja za sprehajanje po vrtu. Toda stanje moje hčere me sili, občan uradnik, da se obračam na Vas s prošnjo, ko bi v mojem imenu izvolili izposlovati od občana generala Santerra dovoljenje za sprehod; zelo Vam bom hvaležna.“

Kraljica je izgovorila te besede z obecnem mehkim in spoštljivim naglasom in se skrbno vzdržala vsakega izraza, ki bi bil utegnil razžaliti osornega republikanca, tako da je uradnik, ki je stal pred njo pokrit kakor vedno, polagoma snel svojo rdečo čepico, in ko je kraljica nehala, se poklonil pred njo ter ji odvrnil:

„Bodite brez skrbi, madama, zahtevali bomo od občana generala dovoljenje, ki ga želite imeti.“

Nato se je odstranil in ponovil še enkrat, kakor da bi hotel prepričati samega

sebe, da se udaja pravičnosti in ne notranji slabosti :

„To je pravično, to je skozinskoz pravično.“

„Kaj je pravično?“ je vprašal drug uradnik.

„Da spremi ta ženska svojo bolno hčerko na sprehod.“

„In potem? . . . Kaj hoče?“

„Hoče doli na vrt, da bi se malo sprehodila.“

„Bah!“ je opomnil oni drugi ; „raje naj se gre sprehajat iz Tempła na morišče.“

Uradnik je zavžil svoj zajutrak in odšel doli.

Kraljica je hotela zajutrkovati s hčerko v njeni sobi, kar so ji dovolili.

Da bi nekako potrdila govorico o svoji bolezni, je mlada princesa ostala v postelji, ob kateri sta se nahajali kraljica in Elizabeta.

Ob enajstih je prišel Santerre, zvest svoji navadi. Ko si je bil ogledal odhajajoči in prihajajoči bataljon in ko je njegov čokati konj napravil na dvorišču par skokov, se je za trenotek ustavil : to je bil čas, ko je od ljudi, ki so hoteli govoriti ž njim sprejemal prošnje in naznanila.

Uradnik je stopil k njemu.

„Kaj hočeš?“ je vprašal Santerre osorno. „Občan“, je odvrnil uradnik, „prihajam po naročilu kraljice.“

„Kaj je to, kraljica?“ ga je pretrgal Santerre.

„Ah, saj res!“, je dejal uradnik, sam začuden, da se je tako zagovoril. „Kaj blebečem vendar? Ali sem norec? Prihajam, da ti povem o madami Veto . . .“

„Tako je prav“, je rekel Santerre, „sedaj te razujem. No, kaj mi hočeš povedati? Da čujemo!“

„Povem ti, da je mala Veto bolna, kakor se zdi, radi pomanjkanja zraka in gibanja.“

„No, ali je domovina kriva temu? Narod ji je dovolil sprehod po vrtu, ona je dovoljenje odklonila!“

„To sedaj obžaluje in prosi, da ji dovoliš stopiti na vrt.“

„Proti temu ni nikakih ovir. Čujete ljudje?“ je dejal Santerre obrnivši se na ves batalijon. „Kapetova vdova se poda na vrt. „Narod je to dovolil; toda pazite, da vam ne ubeži čez zid; kajti če se to zgodi, vas dam vse obglaviti“.

Ta šala občana generala je bila sprejeta s homeričnim krohotom.

„No, sedaj, ko veste, dober dan“, je dejal Santerre. „Moram v konvent, da izpolnim par girondistom potni list za oni svet.“

Ko je bil Santerre odjezdil, se je podal eden izmed uradnikov k Mariji Antoinetti, da jo obvesti o generalovem ukrepu. Kraljica se mu je zahvalila in premišljevala zroč skoz okno proti nebu: „Ali bo sedaj počival tvoj srd, moj Bog? Ali se tvoja strašna desnica naveliča tiščati nas k tlom? . . .“ „Hvala, gospod,“ je dejala uradniku s svojim ljubkim nasmehom, ki je bil že marsikoga ugonobil in zmešal toliko ljudi, „hvala Vam!“

XXVI.

Blak.

Ko se je uradnik odstranil, da bi poklical svoje tovariše, in je kraljica ostala sama s svojo svakinjo in svojo hčerjo, so se vse tri pogledale. Mlada princesa je padla materi v naročje in jo objela, princesa Elizabeta je stopila k svakinji in ji podala roko.

„Molimo k Bogu,“ je dejala kraljica; toda molimo tako, da ne bo nihče slutil, da molimo.“

Tako so vztrajale do treh četrtna dvanajsto in potem do poldne, ko je ura odbila dvanajsto.

Ni bil še odbil zadnji udarec, ko se je začulo na stopnicah rožljanje orožja, ki je segalo gori do kraljice.

„Straže menjujejo,“ je rekla. „Sedaj pridejo po nas.“

Videla je, kako sta svakinja in hčerka obledeli. Zato ju je nagovarjala, naj bodeta pogumni, a je tudi sama obledela pri tem.

„Poldan je,“ so zaklicali zdolaj. „Pojdite po jetnike.“

„Pripravljeni smo, gospodje,“ je odgovorila kraljica.

Prva vrata so se odprla, vodeča v vežo, kjer so jetnice v temi lahko skrivale svojo razburjenost. Mali psiček Blak je stopical pred njimi; ko so bili dospeli do drugih vrat, od katerih je skušala Marija Antoinetta odvrniti svoje oči, je zvesta živalica pritisnila svoj gobec na širokoglave žeblje ter milo zacvilila. Kraljica je šla naglo mimo in ne da bi imela toliko moči in bi poklicala psička zopet k sebi, se je skušala nasloniti ob steno.

Ko je prestopila par korakov, so ji odpovedale noge in bila je prisiljena obstati.

Svakinja in hčerka sta se ji približali; vse tri se za hip niso premaknile in so tvorile bolestno skupino, pri čemer je mati naslajnala svoje čelo na glavo mlade princese.

„No,“ je zaklical glas, pridete dol ali ne pridete dol?“

„Tu smo,“ je dejal uradnik, ki je spremljal kraljevsko gospo in ki se je bil ustavil iz spoštovanja pred njihovo tako priprosto in tako veliko bolestjo.

„Naprej,“ je rekla kraljica in popolnoma stopila dol.

Ko so dospele jetnice pred zadnja vrata na polžastih stopnicah, nasproti durim, pod katerimi so se razprostirali široki, zlati svetlobni žarki, je zaropotal boben, in straže so prihitele skupaj. Nato je sledil globok molk ki je nastal vsled radovednosti, in težke duri so se počasi odprle, močno škripajoč.

Na tleh je sedela, ali bolje, ležala v kotu ogelnega kamena, nahajajočega se tik duri, neka ženska. Bila je Tisonka, katere ni bila kraljica v svoje lastno začudenje videla že štiriindvajset ur.

Kraljica je že uzrla dan, drevesa, vrt, in onkraj ograje, ki je zapirala ta vrt, je njeno hrepeneče oko poiskalo malo krčmo, kjer so jo brezdvomno pričakovali njeni

prijatelji. Ko je Tisonka začula korake, je umaknila svoje roke, in kraljica je zagledala njen blede, pod sivimi lasmi postarani obraz.

S počasno kretnjo, kakor ljudje, ki jim nedostaja pameti, je pokleknila Tisonka pred duri in zastavila Mariji Antoinetti prehod.

Prestrašena vsled groznega obraza te ženske in njenega počenjanja, je kraljica vzkliknila :

„O moj Bog, gospa, kaj se Vam je pripetilo?“

„Pripetilo se mi je... ali veste?“ je odvrnila ženska; „Vi vendar veste, saj je bila obsojena radi Vas.“

„Kdo?“

„Heloisa.“

„Vaša hči?“

„Da, ona, moja hči!“

„Obsojena? od koga? kako? zakaj?“

„Ker je prodala šopek...“

„Kateri šopek?“

„Šopek nageljčkov... Saj ona ni cvečličarka,“ je dejala Tisonka, kakor da bi skušala zbrati svoje spomine, „kako je mogla prodati ta šopek?“

Kraljica je trepetala. Neka nevidna vez je spajala ta prizor s sedanjimi položajem;

uvidela je, da ne sme zgublјati časa z nepotrebnim kramljanjem.

„Moja dobra žena,“ je dejala, „prosim Vas, pustite me mimo, pozneje mi poveste vse to.“

V tem hipu se je začul hripavi glas nekega raznašalca: „Tu se dobiva rabsodba sodišča, glasom katere je bila Heloisa Tison obsojena na smrt radi zločina zarote!“

„O, moj Bog!“ je mrmrala kraljica, ki ji ni ubežala niti besedica tega groznega sporočila.

„Na smrt obsojena,“ je vzkliknila mati, „moja hči obsojena! Moja Heloisa zgubljena! Oh!“

„Uboga žena,“ je dejala kraljica, „verujte mi, da Vas pomilujem.“

„Ti?“ je rekla Tisonka, a medtem se ji je nenadoma jela nabirati kri pod očmi. „Ti me pomiluješ? Nikoli, nikoli!“

„Motite se, pomilujem Vas iz vsega srca, toda pustite me mimo.“

„Tebe naj pustim mimo?“ je vzkliknila Tisonka in se zakrohotala. „Ne, ne! Ne pustim te pobegniti iz tvojega zapora. Ti moraš tudi umreti, ako se to zgodi moji hčeri!“

„Gospodje, prosim za pomoč,“ je zavpila kraljica. „Moj Bog! moj Bog! saj vidite, da je blazna.“

„Ne, nisem blazna, ne, vem, kaj govorim,“ je upila Tisonka. „Glejte, res je, uprizorjena je bila zarota, Simon jo je razkril. Moja hči, moja uboga hči je prodala šopek. Priznala je pred revolucijskim sodiščem; bil je šopek iz nageljčkov, v cvetlicah so tičali papirji.“

Zopet je bilo čuti glasnikov glas, ki je ponavljal :

„Tu se dobiva rzsodba sodišča, glasom katere je bila Heloisa Tison obsojena na smrt radi zločina zarote.“

„Ali čuješ,“ je tulila blazna ženska, okoli katere so se jeli zbirati vojaki narodne garde. „Čuješ, na smrt obsojena! Radi tebe, samo radi tebe bodo umorili mojo hčer! Čuješ, radi tebe, Avstrijanka?“

„Gospodje“, je dejala kraljica, „prosim Vas v imenu nebes, da me pustite zopet gori, če me že nočete oprostiti te blazne ženske, kajti ne morem prenašati očitkov te revice: strejo mi še srce, četudi so neopravičeni“

Kraljica se je okrenila v stran in ihtela bolešno.

„Da, da, le jokaj hinavka!“ je zaklicala blazna ženska, „le jokaj! Drago poplašaj svoj šopek; sicer je morala slutiti kaj takega, kajti tako umirajo vsi, ki služijo tebi. Prinašaš nesrečo, Avstrijanka: umorili so tvoje prijatelje, tvojega soproga, tvoje branitelje, in sedaj bodo umorili še mojo hčer. Kdaj vendar obglavijo tebe, da ne bo treba nikomur več umirati zate?“

Nesrečnica je izgovorila te besede z besnim glasom in pretečim obrazom.

Kraljica si je z rokama zakrila obraz. „Ah! imejte usmiljenje, madama,“ je vzliknila, „poglejte mojo boleost, pogledajte moje solze . . .“

Nato je skušala iti mimo, ne več v upanju, da bi pobegnila, temveč, da bi ušla tej divji ženski.

„Ne, ne pojdeš mimo,“ je tulila starka; „ti hočeš pobegniti, gospa Veto . . . hotela bi k Prusom . . . ne utečeš mi,“ je nadaljevala in se oklenila kraljičinega krila; „saj ti že jaz preprečim! Na svetilko z madamo Veto! Le vkup občani! Naprej . . . da bo ta nečista kri . . .“

S skrivljenimi rokami, razmršenimi lasmi in krvavo zateklimi očmi je padla nesrečnica

vznak in odtrgala košček obleke, katere se je bila oprijela.

Razburjena do skrajnosti, toda osvobojena vsaj te blazne ženske, je hotela kraljica na vrt. Naenkrat je vzbudilo pozornost gardistov, obdajajočih kraljico, strašno kričanje, pomešano s pasjim lajanjem in čudnim ropotom.

„K orožju, k orožju! Izdajstvo!“ je upil nekdo, ki ni bil nihče drugi nego Simon.

„Vsa straža k orožju!“ je kričal čevljar, medtem ko je Blak besno lajal, „izdani smo. Odvedite Avstrijanko zopet gori! K orožju, k orožju!“

Prihitel je neki častnik. Simon mu je jel nekaj pripovedovati in z razvnetimi očmi kazati na kočo. Tudi častnik je nato velel k orožju.

„Blak! Blak!“ je zaklicala kraljica in stopila par korakov naprej.

Toda pes je ni ubogal, temveč je neprenehoma lajal z enako besnostjo kakor prej. Narodni gardisti so pograbili za orožje in planili v kočo, medtem pa so uradniki obkolili kraljico, njeno svakinjo in hčerko ter jetnike prisilili, da so se vrnili skoz duri, ki so se zapahnile za njimi.

„Pod zalopna vrata,“ je kričal Simon, „videl sem, kako so se pregibala, popolnoma sem gotov. Razun tega je pes, dobra živalica, ki ne pripada k zaroti, zavohal zarotnike, ki so bržkone skriti v kleti. Ej, čujte ga, še vedno laja.“

Izpodboden vsled Simonovega kričanja, je Blak res začel še huje lajati.

Častnik je pograbil za obroč, pritrjeni na zaklopnih vratih. Ker jih ni mogel vzdigniti, sta mu prihitela na pomoč dva najmočnejša grenadirja, toda brez uspeha.

„Ali ne vidite, da tiščijo vrata od znotraj,“ je dejal Simon, „streljajte vanje, prijatelji, streljajte!“

„Ej, razbijete mi steklenice!“ je vzkliknila gospa Plumeau.

„Streljajte!“ je ponavljal Simon, „streljajte!“

„Molči, kričač,“ je rekel častnik, „prinesite sekire in presekajte deske. Oddelek naj bo pripravljen. Pozor, in ko se odpre past, streljajte vanjo!“

Pokanje desk in nenadni sunek sta gardistom izdajala, da se v notranjosti nekaj giblje. Kmalu nato se je začulo nekako podzemsko šumenje, kakor da bi se zapirala železna ograja.

Deske so obdelovali s sekirami. Dvajset puškinih cevi je bilo namerjenih v odprtino, ki se je širila bolj in bolj. Toda nikogar ni bilo videti skoz odprtino.

Častnik je zažgal bakljo ter jo vrgel v klet; klet je bila prazna. Odpahnili so zaklopna vrata, ki so takoj odjenjala.

„Za menoj,“ je zaklical častnik in pogumno stopil na stopnišče.

„Naprej! naprej!“ so zavpili narodni gardisti in sledili častniku.

Zid je bil prekopan. Opazili so na mokrih tleh nešteto sledi, a v smeri proti Rue de la Corderie se je nahajal hodnik, tri čevlje širok in pet čevljev visok, podoben rovu.

Častnik je zlezal v odprtino z namenom, da bi zasledoval aristokrate kolikor mogoče globoko v zemljo; toda komaj je bil prestopil par korakov, ga je zadržala neka železna ograja.

„Vojaki,“ je dejal častnik, „ostanite v kleti in pobijte vse, kar se vam prikaže.“

Po tem povelju je častnik zopet zlezal iz kleti in se takoj podal k Santerru naznaniti važni dogodek.

„Ah! ah!“ je vzkliknil Simon in si mel roke, „ah! ah! ali porečejo zopet, da sem

norec? Vrli Blak! Blak je izboren patriot. Blak je rešil republiko. Sem pojdi, Blak, sem!“

Ko se mu je pes približal, je podlež tako neusmiljeno brcnil ubogo živalico, da je odletela dvajset korakov v stran.

XXVII.

Muscadin.

Minili sta dve uri po dogodkih, ki smo jih ravnokar pripovedovali.

Lorin je v tem času korakal semintja po Mauricevi sobi, medtem ko je Agezilaj v sosednji sobi snažil gospodarjeve čevlje. Kmalu so se odprla vrata, in vstopil je Maurice. Lorin je naglo pogledal prijatelja; ko ni opazil na njem nič nenavadnega, je dejal:

„Ah! slednjič si vendar tu, pričakujem te že dve uri.“

„Tembolje,“ je odvrnil Maurice smeje se, „tačas si lahko pripravljaj svoje rime.“

„Ah, ti ljubi Maurice, opustil sem rime.“

„Ba, ali se bliža konec sveta?“

„Prijatelj Maurice, žalosten sem.“

„Ti žalosten?“

„Da, nesrečen.“

„Ti nesrečen?“

„No, kaj hočeš? Kes me navdaja.“

„Kes?“

„Ej, moj Bog, seveda; ti ali ona, ljubček, tu ni bilo srednje poti. Ti ali ona, sam čutiš, da nisem odlašal; toda vidiš, Artemiza je obupana, kajti bila je njena prijateljica.“

„Uboga deklica!“

„In ker mi je povedala svoj naslov...“

„Storil bi bolje, ko bi bil pustil, da se razvijajo stvari same dalje.“

„Da, in v tej uri bi bil ti obsojen mesto nje. Dobro si govoril, dragi prijatelj. Prišel sem k tebi, da te poprosim za svet. Kaj, ko bi se zavzel zanjo pri revolucionarnem sodišču?“

„Prepozno, ker je že obsojena.“

„Kes grdo je, da mora uboga mladenka umreti na tak način.“

„Tem ostudnejše, ker ima moja rešitev za posledico njeno smrt. Sicer pa nas mora tolažiti dejstvo, da se je udeležila zarote.“

„Ej, moj Bog, kdo pa ne ravna tako v sedanjem času? Uboga ženska je posnemala druge.“

„Ne pomiluj je preveč, prijatelj, ne pomiluj je preglasno, kajti tudi midva sva deležna njene krivde. Veruj mi, najina so-krivda ni še tako oprana, da bi ne bil ostal kak madež na naju. Danes me je stotnik lovskega polka Saint Leu imenoval v sekciji girondista, in s sabljo sem mu moral dokazati, da se moti.“

„Tebe, Maurice, ki si neomadeževan, se je upal imenovati girondista!“

„Ej, pribogu, da, in to ti bodi v dokaz, da postaneva kmalu nepriljubljena, ako se nzmá pripeti še kaj takega; toda ti veš, Lorin, da v sedanih časih pomenja nepriljubljenost obenem s u m l j i v c s t.“

„Vem, da trepetajo najvrlejši pred to besedo; toda vseeno... Zoprno mi je odvesti ubogo Heloiso na morišče, ne da bi jo bil prosil odpuščanja.“

„Spremljam te,“ je dejal Maurice.

„Nezmožne prijatelj; pomisli vendar, da si uradnik, tajnik sekcije; bil si obtožen, a jaz sem bil le tvoj branitelj; smatrali bi te za krivega, ostani torej; pri meni je drugače, tvegam ne ničesar, zato pojdem.“

Vse, kar je Lorin povedal, je bilo tako resnično, da mu prijatelj ni mogel ugo-

varjati. Ko bi bil pogledal Maurice Heloisi Tison na njeni poti proti morišču le enkrat v oči, bi bil s tem potrdil svojo sokrivdo.

„Pojdi torej,“ je dejal, „in bodi pameten.“

Lorin se je nasmehnil, stisnil Mauricu roko in odšel.

Maurice je otožno zrl za prijateljem, dokler mu ni zginil izpred oči. Nato je sel v naslonjač in se zamislil. Iz te zamišljenosti ga je vzbudil šele njegov sluga, ki se je bil ravnokar vrnil domov, vzkliknivši :

„Ah ! občan, že zopet velika zarota. Avstrijanka bi bila kmalu pobegnila.“

„Ba !“ je odvrnil Maurice in se skušal otresti svoje otožnosti.

„Zdi se, da je bila vdova Kapet v zvezi s Tisonkino hčerjo, ki jo obglavijo danes.“

„Kakšna pa je bila ta zveza med kraljico in to deklico ?“ je vprašal Maurice, ki je čutil, kako mu je lil pot s čela.“

„Potom nekega nageljčka. Pomislite, občan, načrt za beg so ji poslali v nekem nageljčku.“

„V nageljčku ! ... in kdo je to storil ?“

„Gospod vitez ... kako mu je vendar že ime ?“

„Iz Rdeče hiše?“

„Da.“

„Nemogoče.“

„Kako nemogoče, če Vam povem, da so zasledili posebna zaklopna vrata in podzemski hodnik.“

„O vsem tem ne vem ničesar. Pripoveduj mi!“

„Aristokratje so izkopali rov, ki je segal iz Rue de la Corderie do kleti občanke Plumeau, ki bi jo bili kmalu osumili sokrivde. Saj jo vendar poznate?“

„Da, in dalje?“

„No, vdova Kapet je imela pobegniti skoz ta podzemski rov. Položila je že bila nogo na prvo stopnico! Občan Simon jo je prijel za krilo. Čujte, kako trobentajo po mestu generalno koračnico in kako se zbirajo po sekcijah ljudje. Ali čujete ropotanje bobnov? Govori se, da so Prusi v Damar-tinu in da se naglo pomikajo naprej.“

Maurice je iz zmedenega poročila, ki mu ga je podal služabnik, strahoma spoznal, da je tvoril nageljček, ki je bil izročen kraljici v njegovi navzočnosti, bistven del zarote. Ropotanje bobnov se je bližalo bolj in bolj, in že so se čuli na ulici klici:

„Velika zarota, odkrita v Templu od

občana Simona. Velika zarota v prilog vdove Kapet.“

„Da, da,“ si je dejal Maurice. „Resnica je na vsem tem, in sredi razburjenega ljudstva poda morda Lorin deklici roko in se da še raztrgati na kosce.“

Maurice je vzel klobuk, si pripasal sabljo in bil mahoma na ulici.

„Kje je?“ se je vprašal; „brezdvomno na poti proti ječi.“ In hitel je v smeri proti obrežju.

Tu je njegovo oko zasledilo kopje in bajonete, ki so štrleli iz množice, in zdelo se mu je, da je sredi njih spoznal nekega gardista, okoli katerega so se gnetli ljudje s sovražnimi nameni. Hitel je tja s težkim srcem. Ogroženi gardist je bil Lorin, ki je bled in z grozečim očesom tiščal za roč svoje sablje.

Dva koraka za njim se je nahajal Simon, ki je med divjim krohotom sodrge s prstom kazal na Lorina in kričal:

„Čujte, čujte! Oglejte si dobro tega človeka; ta je eden izmed onih, ki sem ga dal včeraj kot aristokrata zapoditi iz Tempła; je eden izmed onih, ki so imeli opravka z nageljčkovim šopkom. To je sokrivec Tisonkine hčere, ki pride kmalu tod mimo.“

Ali ga vidite? Mirno se sprehaja ob obrežju, medtem ko roma njegova sokrivka na morišče; bila je še več nego sokrivka, bila je njegova ljubica, in on prihaja sem, da bi se od nje poslovil ali pa da bi jo skušal rešiti.“

Lorin je čul dovolj. Potegnil je sabljo iz nožnice. Toda istočasno se je množica umaknila možu, ki se je s sklonjeno glavo bližal tej skupini in čigar široka ramena so podrla dva ali tri gledalce. Bil je Maurice. Ko je došel do Lorina, se je njegova levica oklenila njegovega vratu.

„Srečno, Simon,“ je dejal. „Gotovo ti je žal, ker me ni bilo tu z mojim prijateljem, da bi bil lahko tudi mene ovadil. Obtožuj Simon, obtožuj, tukaj sem.“

„Pri moji veri, da,“ je rekel Simon in se ostudno zakrohotal, „ravnoprav prihajaš. „To je,“ je vzkliknil, „lepi Maurice Lindey, ki je bil obtožen skupno s Tisonkino hčerjo, ki se je pa izvlekel iz zagate, ker je bogat.“

„Na svetilko ž njim na svetilko!“ je kričala sodrga.

„Hola! le poskusite,“ je dejal Maurice.

Pri tem je stopil korak naprej in najglasnejšega kričača nalahko zbodel na čelo, tako da mi je začela curljati kri.

„Morilec!“ je zavpil ranjenec.

Množica se je besno obrnila proti njima, ki sta se, pričakujoč najhujše, smehljala eden drugemu, kakor bi to bilo zadnjikrat. V tem hipu so se odprla vrata hiše, na katero sta se bila naslonila, in veliko število mladih ljudi, oboroženih s sabljami in pištolami, se je zakadilo v napadalce.

„Hura,“ sta vzkliknila istočasno Lorin in Maurice, zopet oživiljena vsled nepričakovane pomoči, „Hura!“

Med to četo se je nahajal majhen, mlad mož, približno petindvajsetih let, plavih oči, ki je z veliko spretnostjo in čudovito gorečnostjo neprenehoma udrihal s svojo sabljo, mož, o katerem bi človek mislil, da bi jo njega ženska roka komaj zamogla vzdigniti. Ko je videl, da Maurice in Lorin nista pobegnila skoz vrata, ki jih je pustil nalašč odprta, in da sta se bojevala ob njegovi strani, je stopil k njima in jima nalahno šepnil :

„Bežita skoz ta vrata ; kar počenjamo tu, Vaju ne briga, Vidva se brez potrebe izpostavljata nevarnosti.“

Videč, da se prijatelja obotavljata, je glasno zaklical Mauricu :

„Nazaj, nobenih patriotov z nami, uradnik Lindey, mi smo aristokratje.“

Ob tej besedi in ob pogumu, ki je tičal v tem, da se je upal ta človek povdarjati lastnost, ki je bila v tedanjih časih enaka smrtni obsodbi, je množica strahovito zatulila.

Toda plavolasi mladenič in troje ali četvero njegovih prijateljev je tiralo Lorina in Maurica, ne da bi se bili zbali krika, v vežo, katere vrata so se zaprla za njima; nato so zopet planili med množico, ki je še narastla, kajti bližal se je rabeljski voz.

Rešena na tak čudovit način, sta se Maurice in Lorin začudeno pogledala, kakor da bi bilo vse to prevara.

Toda uvidela sta, da ni zgubljeni časa; zato sta iskala izhoda. Stopila sta na neko dvorišče in našla v ozadju hiše skrivna vratca, vodeča na drugo ulico.

V tem hipu je prikoral dol proti obrežju oddelek orožnikov, a za njimi se je pregibal voz, ki je peljal ubogo Heloiso na morišče.

„V galop!“ je zaklical glas, „v galop!“

Voz so odpeljali v vsej naglici. Lorin je zagledal nesrečno Heloiso, ki je s smejočimi ustnicami in ponosnim čelom stala

pokoncu; toda dati ji ni mogel niti znamenja. Peljala se je mimo, ne da bi ga bila opazila med množico, ki je še vedno upila: „Smrt aristokratinji!“

In hrup se je polagoma zgubljal v smeri proti Tuillerijam.

Istočasno so se mala vrata, skozi katera sta bila ubežala Maurice in Lorin, zopet odprla, in troje ali četvero pomagalcev obeh prijateljev je stopilo na ulico z raztrgano, krvavo obleko. Plavolasi mladenič je prišel najzadnji.

„Ah!“ je dejal, „nad to stvarjo leži torej prokletstvo.“

In zalučal je proč od sebe svoj skrhani, krvavi meč in se urno oddaljil.

XXVIII.

Vitez iz Rdeče hiše.

Maurice je hitel na sekcijo, da uloži ovadbo proti Simonu.

Toda bil je zelo presenečen, ko ni hotel predsednik ničesar čuti o tem; dejal je, da se med dvema dobrima občanoma ne more postaviti niti na to, niti na ono stran, kajti oba sta navdahnjena od domovinske ljubezni.

„Dobro!“ je rekel Maurice, „sedaj vem, kaj mora početi, da si kdo pridobi glas dobrega občana. Zbrati mora ljudi in ubiti človeka, ki mu ne ugaja: to imenujete Vi navdahrenje z domovinsko ljubeznijo.“

„Občan Maurice,“ je odvrnil predsednik, „Ti si imel v tej zadevi morda manj prav nego Simon; on je razkril zaroto, ne da bi mu bila njegova služba nalagala te dolžnosti, tam, kjer ti nisi videl ničesar, ti, ki si bil poklican zaslediti zaroto. Razun tega si bil dogovorjen z zarotniki, slučajno ali namenoma, ne vemo, na kak način; toda ti imaš zveze s sovražniki domovine.“

„Jaz?“ je vzkliknil Maurice, „ah, to je nekaj novega; in s kom pa, občan predsednik?“

„Z občanom iz Rdeče hiše.“

„Jaz?“ je odvrnil Maurice ves začuden, „jaz sem sporazumljen z vitezem iz Rdeče hiše? Jaz ga ne poznam, nisem ga nikoli...?“

„Videli so te, kako si govoril ž njim.“

„Mene?“

„Kako si mu stisnil roko.“

„Mene?“

„Da.“

„Kje? kdaj občan predsednik?“ je pripomnil Maurice, prepričan, da je nedolžen. „Občan predsednik, ti si lagal.“

„Tvoja domovinska gorečnost te tira predaleč, občan Maurice,“ je dejal predsednik, „in takoj se boš kesal radi besed, ki si jih izrekel, ko ti dokažem, da sem govoril samo resnico. Tu imam tri različna poročila, ki te obtožujejo.“

„Tiho vendar!“ je rekel Maurice; „ali misliš, da sem res tak bedak, da bi veroval v vašega viteza iz Rdeče hiše?“

„Čitaj ovadbe.“

„Čital ne bom ničesar,“ je dejal Maurice, „slovesno zatrjujem, da nisem viteza nikoli videl in nikoli govoril ž njim. Kdor noče verovati moji častni besedi, naj le pride in pove; bom že vedel, kaj naj mu odgovorim.“

Predsednik je skomizgnil z rameni, Maurice ravnotako. Med ostalim delom se je vladala neka mračna molčečnost. Predsednik, vrl patriot, ki so mu bili soobčani zaupali najvišje mesto v okraju, je stopil po končani seji k Mauricu in mu dejal:

„Maurice, govoriti moram s teboj.“

Maurice je sledil predsedniku, ki ga je spremil v malo sobo poleg sednice.

Pogledal mu je v obraz, položil roki na njegove rame in dejal :

„Maurice, poznal sem tvojega očeta, cenil sem ga in zato cenim in ljubim tudi tebe. Veruj mi Maurice, da se izpostavljaš veliki nevarnosti, ker ti je jela pešati vera, kar pomeni, da ti je jel pešati tudi tvoj revolucionarni duh. Če pa ni vere, tudi ni zvestobe. Ti ne veruješ v sovražnike domovine, zato hodiš mimo njih, ne da bi jih opazil, in postajaš orodje njihovih zarot, ne da bi česa slutil o tem.“

Nato je spominjal Maurica rdečega nageljčka ; pripovedoval mu je o podzemskem hodniku, segajočem do kleti gospe Plumeau. Ker je Maurice še vedno zmajeval z glavo, mu je predsednik pokazal odredbo odbora za javni blagor, ki je odredila, da se mora kraljica preseliti v zapor. Pokazal mu je tudi ječarjevo potrdilo.

Ta presenetljiva novica je Maurica osupnila. Predsednik je nadaljeval :

„Čitaj tajno noto policijskega ministra.“

Maurice je čital : „Ker smo gotovi, da se bivši vitez iz Rdeče hiše nahaja v Parizu, da so ga videli na različnih mestih, da so zasledili njegovo navzočnost pri raznih,

k sreči neuspelih zarotah, pozivljam sekcij-ske voditelje, da podvojijo svojo pazljivost...“

„No?“ je dejal predsednik.

„Moram ti verovati, občan predsednik,“ je vzkliknil Maurice.

Poročilo se je nadalje glasilo:

„Oznaka viteza iz Rdeče hiše: pet čevljev, trije palci, plavi lasje, modre oči, raven nos, kostanjasta brada, okrogel obrazek, mehek glas, ženske roke, star pet- do šest-intrideset let.“

Pri tej oznaki je mislil Maurice na mladega moža, čigar odločnost je bila rešila prejšnega dne njega in Lorina.

„Vraga!“ je mrmral Maurice, „ali je on? V tem slučaju bi ne bila napačna trditev, da so me videli ž njim govoriti.“

„No, Maurice,“ je vprašal predsednik, „kaj praviš k temu, prijatelj?“

„Verujem ti,“ je odgovoril Maurice in se žalostno zamislil, kajti že nekaj časa je neki hudoben upliv kalil njegovo življenje, in videl je, kako se je vse mračilo okoli njega.

„Ne tvegaj svoje priljubljenosti, Maurice,“ je nadaljeval predsednik, „priljubljenost pomenja danes življenje. Varuj se,

kajti nepriljubljenost te osumi izdajstva, a občan Mauric Lindey ne sme biti osumljen, da je izdajalec “

Maurice ni mogel ničesar odvrniti na ta nauk, o katerem je čutil, da je njegov. Zahvalil se je svojemu staremu prijatelju in zapustil sekcijo.

„Ah!“ je mrmral, „oddahnimo se nekoliko, preveč je osumljenja in boja. Pojdimo naravnost k pokoju, k nedolžnosti in k radosti, pojdimo k Genevievi!“

In ubral je dobro znano pot.

Ko je došel k Dixmerju, so se mu zdeli hišni prebivalci zelo razburjeni, in služabniki mu niso hoteli dovoliti vstopa. Dixmer mu je šel nasproti do vrat.

„Vstopite,“ je dejal, „vstopite, ljubi Maurice, Vam vrata niso zaprta.“

„Kaj se je pripetilo?“ je vprašal mladi mož.“

„Genevieva je bolna,“ je dejal Dixmer, „ima mrzlico.“

„Oh, ti moj Bog!“ je vzkliknil mladi mož, ganjen. „Kaj pa ji je?“

„Vi veste, moj ljubi,“ je odvrnil Dixmer, „nihče ne razume ženskih bolezni, najmanj pa soprog.“

Genevieve je ležala vznak na divanu. Zraven nje je stal Morand in ji dajal duhati neko ostro tekočino.

„No?“ je vprašal Dixmer.

„Vedno enako,“ je odgovoril Morand.

„Heloisa! Heloisa!“ je mrmrala mlada žena s svojimi belimi ustnicami skoz sklenjene zobe.

„Heloisa!“ je ponovil Maurice začudeno.

„Ej, moj Bog, da,“ je dejal Dixmer živahno, „Genevieve je imela to smolo, da je šla včeraj ven in da je videla, kako so na nesrečnem rabeljskem vozu peljali neko ubogo deklico, po imenu Heloiso, na morišče. Od onega trenutka je imela Genevieve že pet živčnih napadov in neprenehoma ponavlja to ime.“

„Bila je posebno potrta,“ je dejal Morand, „ko je spoznala v deklici ono cvetličarko, ki Vam je prodala nageljčke, kakor sami veste.“

„Maurice,“ je bledla v mrzlici Genevieve, „umoriti hočejo Maurica. Pridite mu na pomoč, vitez, na pomoč!“

Globok molk je sledil tem besedam.

„Vitez!“ je zopet šepnila Genevieve; „vitez!“

Za hip je jel Maurice sumiti; toda le za hip. Razun tega ga je Genevievina bolezen tako pretresla, da ni utegnil tolmačiti njenih besed.

„Ali ste poklicali zdravnika?“ je vprašal.

„Oh, saj ne bo nič,“ je odvrnil Dixmer, „samo nekaj blodnje...“

Stisnil je roko svoje soproge tako močno, da se je Genevieve zavedla, nalahko vzkliknila in odprla oči.

„Ah! vsi ste tukaj,“ je dejala, „in Maurice je pri nas. Srečna sem, ker Vas vidim, prijatelj; ko bi bili vedeli, kako sem... (takoj je popravila) kako smo poslednja dva dneva trpeli.“

„Da, vsi smo tukaj,“ je odvrnil Maurice, „umirite se in ne delajte si več takih strahov. Obstoja zlasti neko ime, ki ga ne smete več izgovarjati, kajti sedaj ni ravno na dobrem glasu.“

„Katero ime?“ je naglo vprašala Genevievea.

„Viteza iz Rdeče hiše.“

„Imenovala sem viteza iz Rdeče hiše!“ je prestrašeno vzkliknila Genevievea.

„Da,“ je odgovarjal Dixmer s premišljenim smehom. „Toda Vi razumete, Maurice, da to ni nič čudnega; saj se javno

pripoveduje, da je on sokrivec Tisonove hčere in da je on vodil poskus, kako ugrabiti kraljico, ki pa se je včeraj, hvala Bogu, ponesrečil.“

„Nočem reči, da imam povoda se čuditi temu,“ je odgovoril Maurice, „pravim samo, naj se dobro skrije. Vsekakor ne bo več odvajal kraljice.“

„Kako to?“ je vprašal Morand.

„Ker se nahaja kraljica v ječi, kamor so jo prepeljali minulo noč.“

Dixmer, Morand in Genevieva so glasno vzkliknili, kar je smatral Maurice za izbruh presenečenja.

„Vidite torej,“ je nadaljeval, „vitezevim načrtom so postavili nov cilj! Ječa je varnejša od Templja.“

Morand in Dixmer sta se pogledala, česar Maurice ni zapazil,

„Ah, moj Bog!“ je vzkliknil, „gospa Dixmer zopet obledeva.“

„Genevieva,“ je dejal Dixmer svoji soprogi, „v posteljo moraš, otrok, bolna si.“

Maurice je razumel, da ga odslavljajo; poljubil je Genevievi roko in se odstranil. Morand je šel ž njim iz sobe in ga nekoliko pospremil; nato ga je zapustil in

spregovoril par besed s služabnikom, ki je držal uzdo osedlanega konja.

Maurice je bil tako zaglobljen v samega sebe, da ni pazil na to. Ves zamišljen je šel do obrežja reke Seine; tam se je ustavil in se prislonil k ograji mostu.

XXIX.

Patrulja.

Medtem ko je Maurice, poln otožnih misli, zrl v vodo, je začul, kako se je bližala mala četa z enakomernimi koraki vojaške patrolje: bila je stotnija narodne garde, ki je korakala od drugega konca mostu. V temi se je Mauricu zdelo, da se nahaja med njo Lorin.

Bil je v resnici on. Čim ga je bil zagledal, je hitel k njemu.

„Konečno vendar,“ je vzkliknil Lorin, ti si. Morbleu! Nismo te mogli najti tako lahko.“

„Kaj pa hočeš tukaj s patroljo?“ je vprašal Maurice.

„Vodim neko ekspedicijo, prijatelj; gre za to, da si zopet pridobiva svoj izpodkopani ugled.“

Nato se je obrnil k svojim ljudem in
vzkliknil :

„Puške v roke, prezentujte, kvišku
puške. Dobro, otroci, noč ni še dovolj
temna. Kramljajte o svojih stvareh! Midva
bova tudi o svojih.“

Nato je zopet stopil k Mauricu in mu
rekel :

„Danes sem zvedel v sekciji dve ve-
liki novosti.“

„Kaki pa?“

„Da postajava, ti in jaz, sumljiva.“

„Vem . . . in potem?“

„Druga novost je, da je bil voditelj
zarote z nageljčkom vitez iz Rdeče hiše.“

„Tudi to vem.“

„Toda ti ne veš, da sta rdeči nagelj-
ček in podzemski hodnik v zvezi s to
zaroto.“

„Seveda vem.“

„Toda preidimo k tretji novosti. Te go-
tovo ne poznaš. Nocoj ujamemo viteza iz
Rdeče hiše.“

„Viteza iz Rdeče hiše?“

„Da.“

„Torej si postal orožnik?“

„Ne, toda jaz sem patriot. Patriot je
dolžan samega sebe domovini.“

„Vseeno se mi zdi čudno, da si sprejel ta nalog.“

„Nisem ga sprejel radovoljno; naložili so mi ga; sicer moram reči, da bi se bil zavzel zanj . . . Midva potrebujeva nekaj ne- navadnega, storiti morava nekaj, kar bo vzbujalo pozornost, ako hočeva zopet uživati prejšnji ugled. Vzpostavljenje tega ugleda bo pomenjalo tudi gotovost najinega življenja in pravico, da zasadiva pri prvi priliki gnjusnemu Simonu nož v trebuh.“

„Toda kako so zvedeli, da je bil vitez na čelu zarote v podzemskem hodniku?“

„Ko sem čul kričati: Velika zarota, odkrita od občana Simona . . . (ta lopov je povsod!) sem se hotel sam prepričati o resničnosti teh besed. No, govorili so o podzemskem hodniku.“

„Ti si ga torej videl?“

„Podzemski hodnik? Ponavljam ti, da sem ga videl, da sem ga prehodil in da je tvoril zvezo med kletjo občanke Plumeau in neko hišo v Rue de la Corderie, hišo št. 12 ali 14, ne spominjam se več natančno.“

„Zdi se mi,“ je dejal Maurice, „da bi bili morali prej aretirati stanovalce hiše v Rue de la Corderie.“

„To bi bili tudi storili, ko bi ne bila hiša ostavljena od najemnikov.“

„Toda hiša je bila vendarle od nekoga?“

„Da, pripadala je novemu lastniku, toda nihče ga ni poznal; znano je bilo le, da je imela hiša že štirinajst dni ali tri tedne novega gospodarja. Sosedje so sicer čuli šum, toda ker je poslopje staro, so menili, da je popravljajo. Govoril sem s Santerrom, ki se je nahajal v veliki zadregi radi te zadeve. Razložil sem mu svoj načrt, po katerem naj bi poizvedovali pri vseh pariških notarjih, da bi se na ta način ugotovilo kupčevo ime.“

„Načrt je dober!“ je dejal Santerre „in tega človeka obdolžujejo, da je slab patriot, Lorin! čuj me Lorin! jaz ti vzpostavim dobro ime ali vrag naj me vzame!“

„Skratka!“ je nadaljeval Lorin, „rečeno, storjeno. Iskali so notarja, našli listino in na njej ime in stanovanje krivca. Santerre mi je naročil, naj izvršim aretacijo.“

„In ta mož je bil vitez iz Rdeče hiše?“

„Ne najbrže samo njegov sokrivec.“

„Toda kako moreš reči, da hočeš aretirati viteza?“

„Aretiramo jih vse skupaj. Poznam viteza. Santerre mi ga je opisal; sicer sem ga videl danes.“

„Ti si ga videl?“

„In ti tudi. Majhni, plavolasi mladenič, ki naju je osvobodil davi, saj veš, ki je poveljeval oddelku aristokratov in ki je tako krepko udrihal.“

„On je bil torej?“ je vprašal Maurice.

„On sam. Zasedovali so ga, toda zgubili so ga izpred oči v bližini stanovanja hišnega lastnika v Rue de la Corderie. Pravijo, da bivata skupaj.“

„Toda zdi se mi, Lorin,“ je pripomnil Maurice, „da se boš pregrešil proti hvaležnosti, ako aretiraš nocoj onega, ki naju je rešil davi.“

„Tiho vendar, ali meniš, da so naju rešili z namenom, da rešijo naju?“

„Zakaj ne?“

„Nikakor ne. Bili so v zasedi, da bi ugrabili ubogo Heloiso Tison, ki je imela priti mimo. Najini napadalci so jim bili napoti; zato so pač planili nanje. Ker gre tu predvsem za namen, si nimam očitati niti najmanjše nehvaležnosti. Vidiš, Maurice, glavna stvar je pri tem nujna potreba, da si na kak presenetljiv način vzpostaviva

svoje dobro ime. Jamčil sem pri Santerru zate. Rekel sem mu, da bo imela ta ekspedicija gotovo uspeh, ako ji boš ti poveljeval, in zato da pojdem tudi k tebi.“

„Moj ljubi Lorin, jaz sem obupan, toda ta ekspedicija mi prav nič ne diši; porečeš, da me nisi našel.“

„Nemogoče, vsi naši ljudje so te videli.“

„No, torej porečeš, da si me sicer našel, a jaz da se nočem priključiti.“

„Tudi nemogoče.“

„Zakaj pa?“

„Ker te potem ne bodo več smatrali za mlačneža, temveč za sumljivega... in ti veš, kaj delajo iz osumljencev. Spremljajo jih na revolucijski trg*) in jih pozivljajo, da pozdravijo kip Svobode; razlika je tā, da pozdravljajo z glavo mesto s klobukom.“

„No, dobro, Lorin, naj se zgodi, kar hoče; toda v resnici, čudno se ti bo zdelo, kar ti povem.“

„Lorin je pogledal Maurica z izbuljenimi očmi.

„Čuj me,“ je dejal Maurice, „naveličal sem se že življenja.“

*) Place de la Revolution = trg, kjer se je nahajala giljotina.

Lorin se je glasno zakrohotal.

„Dobro!“ je rekel, „prepirava se s svojo ljubico in to nama vzbuja otožne misli. Naprej, lepi Amadis, postaniva zopet moška in pojdiva tja k občanu! Jaz, nasprotno, nikoli nisem boljši patriot nego tedaj, ko se skregam z Artemizo. Ah! kmalu bi bil pozabil. Njena božanstvenost, boginja Pameti, ti sporoča tisoč prijaznih reči.“

„Zahvali se ji v mojem imenu; zbogom, Lorin.“

„Kako, zbogom! Čuj prijatelj! Ko sem predlagal Santerru tebe za voditelja ekspedicije, me je svaril pred teboj, češ, da so te že večkrat videli v bližini vitezevega stanovanja.“

„V kaki bližini?“ je vprašal Maurice.

„V Viktorjevem predmestju.“

„V kateri ulici?“

„V Rue Saint-Jacques.“

„Ah, ti moj Bog!“ je šepetal Maurice, kakor zaslepljen od bliska, in si zakril z rokama oči; kakor da bi hotel v tem trenutku zbrati ves svoj pogum, je vpraševal dalje:

„Njegov stan?“

„Strojarski mojster.“

„In ime?“

„Dixmer.“

„Prav imaš, Lorin,“ je dejal Maurice in je skušal z vso silo premagovati svoje zunanje razburjenje, „pojdem z vami.“

„Prav storiš. Ali si oborožen?“

„Imam pri sebi svoj meč, kakor vedno.“

„Vzemi še ti dve pištoli.“

„In ti?“

„Imam svojo karabino. Puške na rame, stopaj!“

Patrulja je korakala dalje, Maurice je šel ob Lorinovi strani; nekdo, oblečen v sivo obleko, ki je vodil patroljo, je korakal na čelu. Bil je stražnik.“

Vsak čas je bilo videti, kako so se izza oglov in hišnih duri prikazovale postave, temne kakor sence, in so tupatam spregovorile besedico s sivo oblečenim možem; bili so tajni stražniki.

Dospeli so do male ulice; sivi mož ni odlašal niti za hip; bil je dobro poučen in vstopil je v to ulico.

Pred vrtnimi vrati, skoz katera so nekdaj prinesli Maurica z zavezanimi ustmi, je postal.

„Tukaj,“ je dejal.

„Kaj je tukaj?“ je vprašal Lorin.

„Tu najdemo kolovodje.“

Maurice se je naslonil na zid; zdelo se mu je, kakor da mora pasti vznak.

„Obstojajo trije uhodi,“ je dejal sivi mož: „Glavni uhod, ta tukaj, in še neki drugi, ki vodi v paviljon. Jaz pojdem s šestimi ali osmimi možmi skoz glavna vrata; zastražite Vi ta uhod s štirimi ali petimi možmi in postavite troje zanesljivih mož k paviljonovemu izhodu.“

„Prestopim zid in bom stražil na vrtu,“ je dejal Maurice.

„Tembolje, odpreš nam vrata od znotraj,“ je rekel Lorin.

„Prav rad,“ je pripomnil Maurice; „toda ne zapuščajte hodnika in ne prihajajte mi, dokler vas ne pokličem. Vse, kar se zgodi v notranjosti, bom videl z vrta.“

„Ti torej poznaš to hišo?“ je vprašal Lorin.

„Prej še, hotel sem jo kupiti . . .“

Lorin je postavil svoje ljudi v kote živih ograj, k vratom, medtem ko se je policijski agent odstranil z osmimi ali desetimi gardisti, da bi si, kakor je dejal, osvojil glavni uhod. Kmalu nato je potihnil šum njihovih korakov.

Mauricevi ljudje so bili že na straži in so se kolikormogoče skrivali. Človek bi bil

prisegel, da je vse mirno in da se ne dogaja na ulici nič izrednega.

Maurice je hotel prekobacati zid.

„Počakaj vendar,“ je rekel Lorin, „geslo se glasi: nageljček in hodnik. Artiraj vse, ki ti ne povejo teh besed; pusti mimo one, ki jih poznajo.“

„Hvala,“ je dejal Maurice in skočil z zida na vrt.

XXX.

Nageljček in hodnik.

Prvi udarec je bil grozen, in Maurice je moral napeti vse svoje moči, kar jih je imel, da je Lorinu zakril razburjenje, ki se je bilo polastilo vse njegove osebe. Toda ko je bil enkrat v vrtu, sam v nočni tihoti, se je nekoliko umiril in šel na delo hladno in razsodno. Smukal je od grmiča do grmiča in dospel do rastlinjaka, ki ga je zakrival pred luninimi žarki in kamor so ga bili zaprli, ko je prvič udrl v to hišo.

Rastlinjak se je nahajal nasproti paviljona, v katerem je bivala Genevieva.

Njena soba ni bila razsvetljena. pač pa se je luč prikazovala zdaj na tem, zdaj na onem oknu. Maurice je zagledal Genevievo

skoz neko slučajno samo na pol privzdignjeno zaveso. Videi je, kako je naglo pospravljala svoje reči v neko torbico, in v svoje veliko presenečenje je opazil v njenih rokah orožje.

Maurice je stopil na neki kamen, da je lahko bolje gledal v sobo. V peči je gorel ogenj, ki je vzbujal njegovo pozornost: Genevieve je sežigala neke papirje.

V tem hipu so se odprla neka vrata, in k Genevievei je stopil mlad mož. Maurice je najprvo menil, da je Dixmer. Mlada žena se mu je približala, ga prijela za roki, in oba sta si za hip stala nasproti, navidezno hudo razburjena. Kaj je bilo vzrok temu razburjenju? Maurice ni mogel uganiti, njiju besede niso segale do njega.

Toda ko je Maurice s svojimi očmi premeril postavo prišleca, je zamrmral: „To ni Dixmer,“ in kmalu zopet ponovil, ves izmučen vsled grozne ljubosumnosti: „Ne, to ni Dixmer,“ kakor da bi si moral dvakrat reči, ako se je hotel prepričati o Genevievini nezvestobi.

Približal se je oknu; toda čimbolj se je bližal, manj je videl; čelo mu je gorelo. Noga mu je zadela ob lestvico; vzela jo je

jo prislonil k zidu, stopil nanjo in pritisnil svoje oko na zavesino razpoko.

Neznanec v Genevievini sobi je bil mlad mož, približno petindvajsetih let, modrih oči in lične postave; držal je roki mlade gospe in govoril ž njo, medtem ko si je ona brisala solze, zakrivajoče njene čarobne oči.

Majhen šum, ki ga je povzročil Maurice, je dal mlademu možu povoda, da se je ozrl proti oknu. Vzklik največjega prese- nečenja je Mauricu obtičal v grlu; spoznal je svojega skrivnostnega rešitelja.

V tem hipu je Genevieva umaknila roki iz neznančevih in stopila k peči, da bi se prepričala, ali je ogenj uničil vse papirje.

Maurice se ni mogel dalje zadrževati; vse grozne strasti, ki mučijo človeka: lju- bezen, maščevanje, ljubosumnost, so se kakor ognjeni zobje zagrizle v njegovo srce. Odprl je z vso močjo le slabo zaprto okno in skočil v sobo.

Naenkrat je začutil na svojih sencih dve pištoli.

Genevieva se je bila ozrla, ko je čula šum, in onemela je popolnoma, ko je za- gledala Maurica.

„Gospod“ je dejal mladi republikanec

s hladnim naglasom onemu, ki je imel v rokah njegovo življenje, „gospod, Vi ste vitez iz Rdeče hiše!“

„In če bi bilo res tako?“ je odvrnil vitez.

„Oh, če je tako, potem ste Vi pogumen človek in potemtakem miren mož, s katerim bi rad spregovoril par besed.“

„Le govorite,“ je dejal vitez in je še vedno tiščal svoji pištoli na Mauricevih prsih.

„Vi me lahko ubijete; toda ne ubijete me, dokler ne čujete vzklika iz mojih prs, ali pa bolje, ne bom umrl, ne da bi me prej čuli. Ako pa zakričim, spremeni tisoč ljudi, ki so obkolili to hišo, vse v pepel; umaknite svoji pištoli in poslušajte, kaj porečem dami!“

„Genevieva!“ je rekel vitez.

„Meni!“ je šepetala mlada ženska.

„Da, Vam.“

Genevieva je, blede kakor kip, prijela Maurica za laket. Mladi mož jo je pahnil od sebe.

„Veste, kaj ste mi zagotovili, madama,“ je dejal Maurice z globokim zaničevanjem. „Sedaj vidim, da ste govorili resnico. Vi res ne ljubite gospoda Moranda.“

„Maurice, poslušajte me!“ je vzkliknila Genevieva.

„Ni mi treba ničesar poslušati,“ je dejal Maurice. „Varali ste me; mahoma ste pretrgali vse vezi, ki so spajale moje srce z Vašim. Rekli ste mi, da ne ljubite gospoda Moranda; toda povedali mi niste, da ljubite drugega.“

„Gospod,“ je vzkliknil vitez, „čemu govorite o Morandu, ali bolje, o katerem Morandu govorite?“

„O kemiku Morandu.“

„Kemik Morand stoji pred Vami! Kemik Morand in vitez iz Rdeče hiše sta ena in ista oseba.“

In iztegnil je roko proti poleg stoječi mizi in si za hip nadel črno lasuljo, ki ga je bila toliko časa skrivala pred očmi republikanca.

„Ah!“ je dejal Maurice še z večjim zaničevanjem; „razumem, da niste mogli ljubiti gospoda Moranda, ker ga sploh ni bilo. Ta izgovor je pač spreten, toda nič manj vreden zaničevanja.“

Vitez se je zgenil s pretečim obrazom.

„Gospod,“ je nadaljeval Maurice, „ali me pustite trenotek samega z damo, govo-

riti imam ž njo. Ako Vam je drago, lahko prisostvujete temu pogovoru; saj ne bo trajal dolgo, za to jamčim Vam.“

Genevieva je mignila vitezu, naj potrpi.

„Tako torej, Genevieva,“ je nadaljeval Maurice, „izpostavili ste me zasmehu svojih, zaničevanju mojih prijateljev! Ker sem bil slep, ste se me poslužili pri vseh svojih zarotah! Izkoriščali ste me, kakor se izkorišča slepo orodje. Čujte, to je sramotno dejanje! Kaznovani morate biti za to, kajti ta gospod me ubije pred Vašimi očmi; toda predno mine pet minut, bo tudi on ležal pred Vami, ali, če ostane živ, se to zgodi le zato, da žrtvuje svojo glavo na morišču.“

„On, umreti!“ je vzkliknila Genevieva; „on naj žrtvuje svoje življenje na morišču! Vi torej ne veste, Maurice, da je on moj zaščitnik, zaščitnik moje družine, da bi dala svoje življenje zanj, da umrem, ako umre on, in da je on moja vera, če ste Vi moja ljubezen?“

„Ah!“ je vzkliknil Maurice, „Vi boste morda neprenehoma zatrjevali, da me ljubite; res, ženske so preslabotne in prebojazljive.“

Nato se je obrnil k mlademu aristokratu

in dejal: „Naprej gospod, ali me ubijete ali pa morate umreti.“

„Zakaj?“

„Ker Vas dam zapreti, ako me ne ubijete.“

Maurice je iztegnil roko, da bi ga prijel za vrat.

„Nočem se pripraviti za svoje življenje,“ je dejal vitez, „glejte!“

In vrgel je pištoli na neko stolico.

„Zakaj Vam ni nič na življenju?“

„Ker moje življenje ni vredno kesa, ki bi ga občutil, ko bi bil ubil pogumnega moža, in še posebno, ko Vas Genevieva ljubi.“

„Ah!“ je vzkliknila mlada žena in sklenila roki, „kako ste bili vedno dobri, velikodušni, pošteni, plemeniti, Armand!“

Maurice je pogledal oba s skoro brezumnim začudenjem.

„Čujte,“ je rekel vitez, „vrnem se v svojo sobo; dam Vam častno besedo, da nočem pobegniti, temveč skriti hočem neko sliko.“

Maurice je naglo uprl svoje oči v Genevievino sliko, ki je še vedno visela na svojem mestu. Ali je bil plemenitaš uganil Mauriceve misli, ali pa je morda hotel

tirati svoje velikodušje do skrajnosti . . . dejal je :

„Vem, da ste republikanec, toda vem tudi, da ste obenem plemenitega in brezmadežnega srca. Popolnoma se Vam hočem zaupati. Poglejte!“

Potegnil je iz svojih nedrij miniaturno sliko in jo pokazal Mauricu. Bila je slika kraljice Marije Antoinette. Maurice je nagnil glavo in si z roko tiščal čelo.

„Pričakujem Vaših ukazov, gospod,“ je dejal vitez ; „ako me še vedno hočete aretirati, potrkajte na ta vrata, da se Vam izročim, ko pride čas. Nič mi ni več na življenju, ako ne morem živeti v upanju, da rešim kraljico.“

Vitez se je odstranil, ne da bi bil Maurice niti s kretnjo poskušal zadrževati ga.

Čim je bil odšel iz sobe, se je Genevieveva zgrudila pred mladega moža in vzkliknila :

„Odpuščenje, Maurice, odpustite mi vse zlo, ki sem je Vam storila, odpustite mi v imenu mojih bolesti in mojih solz, kajti prisegam Vam, mnogo sem jokala, mnogo trpela. Ah ! moj soprog je davi odpotoval, sama ne vem kam, in morda ga ne vidim nikoli več ; tako mi ostaja moj edini prija-

telj, ne, nikak prijatelj, brat, in Vi hočete, da ga umorijo? Odpustite; Maurice, odpustite!“

Maurice je vzdignil mlado ženo in dejal nato:

„Kaj hočete? Je pač zla usoda: v tej uri se vsi igramo s svojim življenjem; vitez iz Rdeče hiše je igral kakor drugi in je zgubil. Sedaj mora plačati.“

„To je, on mora umreti, če Vas dobro razumem.“

„Da.“

„On mora umreti, in vi mi to pripovedujete?“

„Jaz ne, Genevieva, temveč usoda.“

„Njegova usoda ni še zapečatená, kajti Vi ga lahko rešite.“

„Le, ako žrtvujem svojo besedo in svojo čast. Razumem Vas, Genevieva.“

„Zatisnite oči, Maurice, več ne zahtevam od Vas, in kolikor more biti ženska sploh hvaležna, to dobite od mene, obljubljam Vam.“

„Zaman bi bil zatiskal oči; obstoja geslo, brez katerega ne more nihče od tu, kajti ponavljam Vam, da je hiša obkoljena.“

„In Vi poznate to besedo?“

„Seveda jo poznam.“

„Maurice!“

„No?“

„Prijatelj, moj ljubi Maurice, povejte mi to geslo, moram je poznati.“

„Genevieva!“ je vzkliknil Maurice, „Genevieva! Recite mi: V imenu ljubezni, ki jo gojim zate, postani mož brez besede in brez časti, postani izdajalec svoje stvari, laži, zatajaj! Kaj mi nudite, Genevieva, za vse to, Vi, ki me skušate na tak način?“

„Oh, Maurice, rešite ga, rešite najprej njega in potem zahtevajte življenje od mene.“

„Genevieva,“ je odvrnil Maurice mrko, „poslušajte me: stopil sem z eno nogo na sramotno pot; nastopiti jo hočem popolnoma, toda imeti hoče vsaj tehten razlog; Genevieva, prisezite mi, da ne ljubite viteza iz Rdeče hiše.“

„Ljubim viteza kakor sestro, kakor prijateljico, nič drugače, prisegam Vam.“

„Genevieva, ali me ljubite?“

„Maurice, ljubim Vas tako resnično, kakor me Bog čuje.“

„Ako storim vse, česar zahtevate, zapustite-li sorodnike, prijatelje in domovino, da lahko pobegnete z izdajalcem?“

„Maurice! Maurice!“

„Oh, obotavlja se, ona se obotavlja!“
je vzkliknil Maurice in se zgenil burno.

Genevieve, ki se je bila naslonila nanj in ki je hipoma začutila, kako se ji umika njena opora, je padla na koleni.

„Maurice,“ je dejala in vila roki,
„Maurice, vse, kar hočeš, prisegam ti;
ukaži, jaz te ubogam.“

„Ali boš moja, Genevieve?“

„Kadar hočeš.“

„Prisezi pri Kristu!“

Genevieve je iztegnila roko in dejala:

„Moj Bog, odpustil si prešestnici,
upam, da odpustiš tudi meni.“

In debele solze so se ji ulile po licih in padale na njene lase, ki so, vsi razmršeni, valovili po njenih prsih.

„Oh! ne prisegajte tako, ne tako!“ je dejal Maurice, „sicer ne sprejmem te prisege.“

„Moj Bog!“ je rekla, „prisegam, da vse svoje življenje posvetim Mauricu, da hočem umreti ž njim, in če bo potreba, za njega, samo da mi reši prijatelja, mojega zaščitnika, mojega brata, viteza iz Rdeče hiše.“

„Naj bo, on bo rešen,“ je dejal Maurice in je stopil v njegovo sobo.

„Gospod,“ je dejal, „nadenite si zopet strojarsko oblačilo. Vračam Vam besedo, svobodni ste.“

„In Vi, milostljiva,“ je dejal Genevievi, „čujte geslo : Nageljček in hodnik.“

Kakor da bi se bal ostati dlje časa na mestu, kjer je izgovoril besede, ki so napravile iz njega izdajalca, je odprl okno in skočil na vrt.

XXXI.

Preiskava.

Maurice se je vrnil na svoje mesto na vrtu, nasproti Genevievinemu oknu ; v svoji sobi je luč ugasnila, kajti Genevieva se je bila podala v vitezevo spalnico.

Komaj je bil dospel Maurice do rastlinjakovega ogla, so se odprla vrtna vrata, in prikazal se je sivi mož z Lorinom in s peterimi ali šesterimi grenadirji.

„No ?“ je vprašal Lorin. „Ali ni nihče skušal ubežati siloma ?“

„Nihče,“ je odvrnil Maurice, srečen radi načina, kakor je bilo izraženo to vpra-

šanje, da se je lahko izognil laži; „nihče, in kaj ste vi počenjali?“

„Pridobili smo si gotovost, da se je vrnil vitez iz Rdeče hiše pred eno uro domov, a od tedaj ni več zapustil doma,“ je odgovoril stražnik.

„Poznate njegovo sobo?“ je vprašal Lorin.

„Med njegovo sobo in Genevievino se nahaja hodnik; zdi se, da je vitez iz Rdeče hiše lahkomiseln dečko.“

„Govorite,“ je dejal Maurice z izmučenim glasom, in kri mu je udarila v glavo, „za kaj naj se odločimo?“

„Najbolje je,“ je odvrnil stražnik, „da ga ujamemo v njegovi sobi, morda celo v njegovi postelji.“

„Ali so ulice dobro zastražene?“ je vprašal Maurice z zanimanjem, ki so ga navzoči seveda pripisovali bojazni, da bi vitez utegnil pobegniti.

„Ulice, prehodi, križišča, vse,“ je odvrnil sivi mož, „niti miška ne more ubežati, če ne pozna gesla.“

Maurice se je zdrznil; bal se je, da bo njegovo izdajstvo brezuspešno vsled tolikih varnostnih odredb.

„Koliko mož zahtevate, da aretirate viteza?“ je vprašal sivec.

„Koliko mož?“ je odvrnil Lorin. „Upam, da bova zadostovala Maurice in jaz, kaj neda, Maurice?“

„Da,“ je jecljal mladi častnik, „gotovo zadostujeva.“

„Čujta,“ je rekel stražnik, „le nikakih nepotrebni hvalisanj; ali je vama sploh kaj na tem, da ujamemo viteza?“

„Grom in strela! seveda ga moramo ujeti,“ je vzkliknil Lorin, „na vsak način ga moramo prijeti, kaj neda Maurice?“

„No, dobro,“ je dejal stražnik, „če vama je sploh kaj na tem, potem vzemimo seboj raje troje nego dvoje mož, raje četrero nego troje; vitez ima, ko leži v postelji, svoj meč pod vzglavjem in par pištol na omarici.“

„Ej vraga!“ je rekel grenadir iz Lorinove stotnije, „ako se uda, ga prihranimo za giljotino, ako se nam upre, ga posečemo.“

„Dobro,“ je dejal Lorin. „Naprej! ali gremo skoz vrata ali skoz okno?“

„Skoz vrata,“ je odvrnil stražnik, „morda tiči ključ v ključavnici. Ako gremo skoz okno, moramo razbiti par šip, kar bi povzročilo ropot.“

„Torej skoz vrata!“ je dejal Lorin; samo da pridemo noter, vseeno je, kako. Naprej, z mečem v roki, Maurice!“

Maurice je ravnodušno potegnil meč iz nožnice.

Mala četa je po navodilih sivega moža, ki je dobro poznal ta kraj, korakala v smeri proti paviljonu.

„Ah!“ je veselo vzkliknil Lorin, „ključ tiči v vratih.“

„Naprej, odprite vendar, občan poročnik,“ je velel sivi mož.

Lorin je previdno zavrtel ključ, na kar so se vrata odprla.

„Smo na licu mesta,“ je dejal Lorin.

„Ne še,“ je rekel sivi mož. „Kajti nahajamo se šele v sobi občanke Dixmer.“

„Takoј smo lahko gotovi,“ je dejal Lorin; „prižgimo sveče, v peči gori še ogenj.“

„Zažgimo baklje,“ je odvrnil sivi mož; baklje ne ugasnejo kakor sveče.“

Vzel je iz rok nekega grenadirja dve baklji in ju užgal pri pojemajočem ognju. Eno je izročil Mauricu, drugo Lorinu.

„Vidite,“ je dejal, „da se ne motim; tu so vrata, ki vodijo v spalnico občanke Dixmer; ona druga vodijo na hodnik.“

„Naprej na hodnik,“ je dejal Lorin.

Odprli so vrata, vodeča v ozadje, ki so bila zaprta kakor prva, in dospeli nato pred vitezevo sobo.

„Oh, oh!“ je dejal Lorin s tihim glasom, „tu se stvar spreminja, ključa ni, in vrata so zaklenjena.“

„Toda,“ je vprašal Maurice, ki je komaj zamogel govoriti, „ali ste popolnoma gotovi, da je tukaj?“

„Ako se moj načrt vjema, mora biti tu,“ je odgovoril stražnik; „sicer bomo videli takoj. Grenadirji, ulomite vrata, in vi, občani, bodite pripravljeni na to, da planete v sobo.“

Četvero mož je dvignilo kvišku puškina kopita in na dano znamenje udarilo v vrata, ki so se zdrobila na kosce.

„Udaj se ali umreš!“ je vzkliknil Lorin in planil v sobo.

Nihče ni odgovoril; posteljne zavese so tičale skupaj.

„Pazite, za posteljo!“ je dejal stražnik, „napnite petelina in ustrelite pri prvem pre-gibanju zavese!“

„Počakajte,“ je rekel Maurice, „razgr-niti jo hočem.“

Brezdvomno z željo, da bi prvi prebo-del viteza ali pa da bi ustrelil nanj, je

Maurice planil k zavesi in jo razgrnil: postelja je bila prazna.

„Tisoč vragov!“ je vzkliknil Lorin; „nikogar ni!“

„Bržkone je pobegnil,“ je jecljal Maurice.

„Nemogoče, občan, nemogoče!“ je vzklikal sivi mož; „še enkrat vam pravim, da je prišel domov pred eno uro, da ga ni nihče videl, da bi bil zapustil hišo in da so vsi izhodi zastraženi.“

Lorin je odprl vse omare in vse shrambe ter iskal povsod.

„Nikogar ni, saj vidite, da ni nikogar!“

„Nikogar!“ je ponavljal Maurice z razumljivo razburjenostjo.

„Pojdimo v stanovanje občanke Dixmer,“ je rekel stražnik, „morda ga najdemo tam.“

„Ako mora biti,“ je dejal Maurice, „pustite me, da grem prvi noter.“

„Pojdi naprej,“ je rekel Lorin, „ti si stotnik: čast komur čast!“

Naročili so dvema možema, naj stražita vitezevo sobo; nato so se povrnili zopet tja, kjer so bili užgali bakljo.

Maurice se je približal vratom, vodečim v Genevievino spalnico. Bilo je prvič, da je stopil v to sobo. Srce mu je začelo

burno utripati. Ko pa ga je jela zadrževati nekaka nepremagljiva plašnost in se je obotavljal, so začeli grenadirji godrnjati. Tedaj je prijel sivi mož za ključ in ga naglo zavrtel; vrata so odjenjala, vojaki so planili v sobo.

Dve sveči sta goreli na mizici; toda tudi ta soba je bila prazna.

„Prazna!“ je vzkliknil stražnik.

„Prazna!“ je ponovil Maurice in obledel; „kje pa je ona?“

Lorin je Maurica začudeno pogledal.

„Iščimo,“ je dejal stražnik in je s svojimi ljudmi preiskoval vso hišo, kleti in delavnice.

Čim so odšli, je Maurice, ki jim je nestrpno sledil z očmi, planil v sobo, odpiral omare, ki so jih bili že enkrat odprli, in zavpil z glasom, polnim strahu: „Genevieve! Genevieve!“

Toda Genevieve se ni oglasila; soba je bila res prazna.

Nato je Maurice prebrskal z nekako besnostjo vso hišo. Rastlinjake, skednje, stranska poslopja; vse je preiskal, toda brez uspeha.

Hipoma se je začul velikanski hrup; na vratih se je pojavila četa oboroženih

ljudi, prispelih v ojačenje pod poveljstvom generala Santerra, čigar pero na klobuku se je že od daleč svetilo.

„No,“ je dejal Lorinu, „kje je zarotnik?“

„Da, kje je?“

„Vprašam vas, kaj ste počeli ž njim?“

„To vas tudi sam vprašam: ako je vaš oddelek dobro zastražil izhode, potem ste ga gotovo morali ujeti, ker ga ni bilo več doma, ko smo vstopili.“

„Kaj pravite?“ je vzkliknil general besno, pustili ste torej, da je pobegnil.“

„To se ni moglo zgoditi, ker ga sploh nismo imeli v pesteh.“

„Potem ne razumem,“ je dejal Santerre.

„Kaj?“

„Tega, kar ste mi povedali potom odposlanca.“

„Ali smo poslali koga k Vam?“

„Prav gotovo... moža v rjavi suknji, s črnimi lasmi in zelenimi naočniki, ki nam je prišel sporočit, da ste ravnokar zalotili viteza, toda on da se brani kot lev, na kar sem prihitel k vam.“

„Mož v rjavi suknji, črnih las in s zelenimi naočniki?“ je ponavljal Lorin.

„Seveda ; vodil je žensko pod pazduho.“

„Mlado, lepo?“ je vzkliknil Maurice in planil k generalu.

„Da, bila je mlada in lepa.“

„On je bil in občanka Dixmer.“

„Kdo, on?“

„Vitez . . . oh ! jaz, nesrečnež, da ju nisem obeh ubil.“

„Naprej, naprej, občan Lindey, dohitimo ju zopet,“ je dejal Santerre.

„Toda čemu za vruga ste ju pustili skoz?“ je vprašal Lorin.

„Zato, ker sta poznala geslo,“ je odvrnil Santerre.

„Imela sta geslo!“ je vzkliknil Lorin, „med nami je torej izdajalec!“

„Ne, ne, občan Lorin,“ je odvrnil Santerre, „poznamo vas dobro in vemo, da ni izdajalca med vami.“

Lorin se je ozrl okoli, kakor da išče izdajalca. Ko je zagledal mrko čelo Mauricevo in srečal njegov zmedeni pogled, je zamrmral : „Oh, oh, kaj naj to pomeni?“

„Ne more biti daleč od tu,“ je rekel Santerre ; „preiščimo okolico, morda ga je ujela kaka patrolja.“

„Da, da, iščimo,“ je dejal Lorin, prijel Maurica za laket in ga vlekel iz vrta.

Tudi vojaki so se lotili iskanja, toda prej je nekdo izmed njih zalučal bakljo v neki skedenj, ki je bil poln riževih snopov in desk.

Maurice se ni Lorinu prav nič upiral. Sledil mu je kakor otrok; oba sta hitela do mosta, ne da bi spregovorila; tu sta postala, Maurice se je ozrl.

Na obzorju predmestja se je nebo rdečilo, nad hišami je bilo videti neštnevilne iskre, ki so švigale proti nebu.

XXXII.

Prisega.

Maurica je obhajala groza: iztegnil je roko proti Rue Saint-Jacques.

„Gori!“ je dejal, „gori!“

„No, da,“ je pripomnil Lorin, „gori in kaj je?“

„Oh, moj Bog, moj Bog, ko bi se bila vrnila!“

„Kdo?“

„Genevieva.“

„Genevieva, Dixmerjeva soproga?“

„Da, ona je.“

„Ni treba se bati, da se je vrnila, saj ni bila odšla raditega.“

„Lorin, moram jo zopet najti, moram se maščevati, in ti pomagaš iskati jo, kaj-neda, Lorin?“

„Dovoli, da ti nekaj povem, Maurice,“ je dejal Lorin.

„Kaj pa?“

„Morda bi ne bila taka nesreča, ako je ne najdeva.“

„Ako je ne najdeva, umrem.“

„Ah, vraga!“ je dejal mladi mož, „to je torej ona ljubezen, na kateri bi bil kmalu umrl?“

„Da,“ je odgovoril Maurice.

Lorin je za hip pomislil in potem dejal:

„Maurice, sedaj je približno enajsta ura; okolica je tu pusta in zapuščena; tu se nahaja kamenita klop, kakor nalašč za dva prijatelja. Dovoli mi privaten razgovor s teboj, kakor so dejali pod staro vlado; obljubljam ti, da bom govoril samo v prozi.“

Maurice se je ozrl naokoli in potem sel na klop. Lorin se je tudi okrenil in sel poleg prijatelja.

„Govori,“ je dejal Maurice in se prijel za svojo težko glavo.

„Čuj, ljubi prijatelj, brez uvodov, brez ovinkov in nadaljnih razlag ti povem sle-

deče: Mi jadramo v pogubo, ali bolje, ti nas tiraš v pogubo.“

„Kako to?“ je vprašal Maurice.

„Dragi prijatelj, neki ukrep odbora za javni blagor proglašča vsakogar za izdajalca domovine, kdor goji zveze s sovražniki omenjene domovine. Kako, ali ne poznaš tega ukrepa?“

„Lorin, Lorin, čutim, da imaš prav, toda nekaj me tira dalje, vidim, kako polzim po neki strmini. Ali se jeziš name, ker me preganja zla usoda?“

„Nič se ne jezim, toda pričkati se moram s teboj.“

„Zapusti me, Lorin, to bo najbolje.“

„Nikoli.“

„Potem pusti me, da ljubim po svojem okusu, blazno, morda zločinsko; kajti čutim, da jo umorim, ako jo vidim zopet.“

„Ali pa padeš pred njo na kolena. Ah! Maurice, Maurice zaljubljen v aristokratino, kaj takega bi ne bil nikoli verjel.“

„Lorin, prosim te.“

„Maurice, jaz te ozdravim ali pa naj me vzame vrag. Nočem, da zadeneš terno v loteriji svete giljotine, kakor je dejal jestvinčar v Rue des Lombards. Pazi se, Maurice, še obupam nad teboj. Maurice, ti me

delaš krvoločnega. Maurice, čutim potrebo
zažgati otok Saint-Louis; bakljo, bakljo!“

„Kar v tebi gori, to mesta zažge,
Čemu potem bakelj in ognja?“

Maurice se je nehote nasmehnil.

„Veš, da sva se domenila, da bova go-
vorila samo v prozi,“ je dejal.

„Tudi jaz še obupam nad tvojo no-
rostjo,“ je odvrnil Lorin; „saj je tudi
Čuj, pojdiva pit, Maurice, postaniva pijanca,
učiva se narodnega gospodarstva; toda pri
Jupitru, ne bodiva zaljubljena, ljubiva samo
svobodo.“

„Ali pamet.“

„Ah, saj res, boginja mi je povedala
mного lepega o tebi in rekla, da si krasen
človek.“

„In ti nisi ljubosumen?“

„Maurice, pripravljen sem na vse žrtve,
le da rešim prijatelja.“

„Hvala, moj ubogi Lorin, vedel bom
ceniti tvojo udanost; toda najboljše sred-
stvo, da se utolažim, je pač to, da se nasi-
tim s svojo bolestjo. Lahko noč, Lorin, le
pojdi k svoji Artemizi.“

„In ti, kam pojdeš?“

„Domov.“

Maurice je stopil par korakov proti mostu.

„Sedaj torej bivaš v okolici Rue Saint-Jacques?“

„Ne, toda rad hodim po tej poti.“

„Da vidiš še enkrat kraj, kjer je stanovala tvoja nečloveška ljubica?“

„Da pogledam, če se ni že vrnila tja, kjer ve, da jo pričakujem. O, Genevieve! Genevieve! Nikoli bi ne bil verjel, da me boš tako varala.“

„Maurice, vedi, da je tiran, ki je dobro poznal lepi spol — kajti umrl je od prevelike ljubezni do njega — dejal:

„Ne zaupaj ženski zvestobi,
Postavi se ji vedno porobi.“

Maurice je globoko vzdihnil, oba prijatelja sta se zopet napotila v Rue Saint-Jacques.

Ko sta dospela v bližino te ulice, sta vedno razločneje čula velikanski hrup; nebo je vedno bolj žarelo, v daljavi so donele patriotične pesni, ki so bile v noči, pri svitu požarja, podobne tuljenju divjakov.

„O, moj Bog, moj Bog!“ je vzkliknil Maurice, ki je pozabil, da so v francoski republiki že odpravili Boga. S potnim čelom je korakal dalje.

Lorin ga je opazoval in mrmral skoz zobe :

„Ako ljubezen ti zmeša možgane,
Potem, o razsodnost, zdravstvuj!“

Čimbolj se je bližal, tembolj je Maurice v svoji besni nestrpnosti pospeševal korake. Lorin mu je sledil s težavo, toda preveč ga je imel rad, da bi ga pustil v tem hipu samega.

Bilo je skoro vse pokončano; ogenj se je pričel širiti pri skednju, kamor je bil vrgel vojak bakljo; oprijel se je bil delavnic, ki so bile zgrajene iz lesa. Blago je zgorelo, začela je goreti tudi hiša.

„Oh, moj Bog!“ si je dejal Maurice sam sebi, „ko bi se bila vrnila, ko bi jo našel, obkoljeno od gorečih plamenov, v kaki sobi, kjer bi me pričakovala, me klicala!...“

Polblazen od bolečin je planil k vratom, ki jih je objemal dim; prej bi bil verjel, da je Genevieve blazna, kakor da ga vara.

Lorin mu je bil vedno za petami; sledil bi mu bil tudi v pekel, če bi bilo treba.

Streha je gorela, plamen se je jel oprijemati stopnišča.

Maurice je hropeč preiskoval vse prvo nadstropje, salon, Genevievino sobo, vite-

zevo sobo, hodnik in klical s pridušenim glasom : „Genevieva ! Genevieva !“

Nihče ni odgovoril.

Maurice je tekal po vseh delih hiše, ki niso bili še popolnoma uničeni, ne da bi bil pazil nase. Našel ni nikogar.

„Tristo vragov!“ je dejal Lorin, „saj vidiš, da vsi bežijo odtod. Pojdiva ! Poprašala bova pri navzočih, morda jo je kdo videl?“

Bilo bi treba združenih sil, ko bi hoteli odpraviti Maurica iz te hiše; toda upanje ga je tiralo za seboj kakor na vrvici.

Pričeli so poizvedovati v okolici; ustavljali so mimoidoče ženske, preiskali hodnike, toda brez uspeha. Bila je že ena popolnoči. Maurice je bil kljub svoji orjaški moči skoro ohromel od trudnosti.

Lorin je ustavil nekega izvoščeka, ki je ravno vozil mimo, in potegnil za seboj Maurica, ki mu je sledil brez odpora. Dospela sta do Mauricevega stanovanja, ne da bi bila spregovorila besedice. Ko je Maurice stopil z voza, je bilo čuti, kako se je odpiralo okno njegovega stanovanja.

„Ah, dobro,“ je dejal Lorin „pričakujejo te, sedaj sem mirnejši. Potrkaj.“

Maurice je potrkal, vrata so se odprla.

„Lahko noč,“ mu je voščil Lorin, „jutri zjutraj me počakaj, pojdeš z menoj.“

„Lahko noč,“ je dejal Maurice ravno-dušno, in duri so se zapahnile za njim. Na prvih stopnicah je srečal služabnika.

„Oh, občan Lindey,“ je vzkliknil poslednji, „kako vznemirjena sva bila radi Vas.“

Beseda „s v a“ je vzbudila Mauricevo pozornost.

„Vi dva?“ je dejal.

„Da, jaz in mala dama, ki Vas pričakuje.“

Maurice je v svoji nevolji menil, da ga Lorin vleče s kako zvijačo za nos; zato je naročil služabniku, naj damo odslovi.

Služabnik je hotel ubogati, toda takoj je zopet postal in dejal:

„Ah, občan, ni prav, kar delate; mlada dama je itak že žalostna, in moj odgovor jo pritira še v obup.“

„Toda, kdo je?“

„Občan, nisem videl njenega obraza; zavita je v plašč in plaka: to je vse, kar vem.“

„Plaka!“ je pripomnil Maurice. „Še se nahaja človek na svetu, ki se tako zanima zame, da ga vznemirja moja odsotnost.“

In stopal je za služabnikom po stopnicah.

„Tu je, občanka, tu je!“ je vzkliknil poslednji in planil v sobo.

Maurice je vstopil za njim. V kotu svojega salona je uzrl neko trépetajočo žensko, skrivajočo svoj obraz v blazine. Stresla se je in krčevito hropela. Z znamenjem je odslovil služabnika in stopil k mladi ženski, ki je vzravнала glavo.

„Genevieva!“ je vzkliknil Maurice, „Genevieva pri meni, moj Bog, ali sem znorel!?“

„Ne, ne, Vi ste še pri čisti pameti, prijatelj,“ je odvrnila mlada ženska. „Obljubila sem, da postanem Vaša, ako rešite viteza iz Rdeče hiše; rešili ste ga, evo me, tukaj sem in pričakovala sem Vas.“

Maurice ni razumel zmisla teh besed, stopil korak nazaj, žalostno pogledal mlado žensko in dejal z mehkim glasom:

„Genevieva, Genevieva, Vi me torej ne ljubite?“

V Genevievinih očeh so se zasvetile solze, ozrla se je v stran, se naslonila na sofo in jela bridko ihteti.

„Ah,“ je dejal Maurice, „saj vidim, da me ne ljubite več, Genevieva; morda me celo sovražite, ko ste tako obupani.“

Te Mauriceve besede so izražale toliko navdušenja in bolesti, da se je Genevieva vzravnala, ga prijala za roko in mu dejala:

„Moj Bog, on, ki sem ga smatrala za najboljšega, bo torej vedno sebičen.“

„Sebičen? Genevieva, kaj hočete reči s tem?“

„Vi torej ne razumete, da trpim? Moj soprog na begu, moj brat izgnan, moj dom v plamenih, vse to tekom ene noči!“

Maurice je poslušal, ves očaran, kajti naj je divjala v njem še taka strast, priznati si je moral, da mora vzbuditi taka množina nesreč bridkosti; zato je navdušeno vzkliknil:

„Prišli ste torej, tukaj ste in nikoli več me ne zapustite!“

Genevieva je trepetala.

„Kam naj grem?“ je odvrnila z grenkobo. „Ali imam pribežališče, streho, kakkega drugega zaščitnika? Oh, besna in divja sem stopala čez most, Maurice, in ko sem bila na njem, sem se ustavila in opazovala, kako je bučala kalna voda mimo stebričev; to me je vabilo, to me je očaralo... tukaj sem si, dejala, tukaj, ubožica, je pribežališče zate, tu najdeš mir in pozabljenje.“

„Genevieva! Genevieva!“ je vzkliknil Maurice, „Vi ste to rekli? ... Vi me torej ne ljubite več?“

„Rekla sem,“ je odgovorila Genevieva tiho; „rekla sem in zato sem prišla.“

Maurice je težko dihal, počasi zdrknil k njenim kolenom in šepetal:

„Genevieva, ne plakajte! Potolažite se kljub vsej nesreči, ko ljubite mene. Genevieva, v imenu nebes Vas prosim: recite mi, da Vas niso privedle sem moje pretnje, in jaz Vam slovesno obljubljam, da Vas odvežem prisege, ki sem Vam jo usilil.“

Genevieva je pogledala Maurica z neizrekljivo hvaležnostjo in vzkliknila:

„Plemenita duša, oh, moj Bog, hvala ti, on je plemenit.“

„Poslušajte me, Genevieva,“ je dejal Maurice, „Bog, ki so ga tu izgnali iz njegovih templjev, ki ga pa ne morejo izgnati iz naših src, v katera je zasadil ljubezen, Bog nam je navidezno zagrenil ta večer, toda v resnici nam ga je napolnil z veseljem in srečo. Bog Vas je poslal k meni, Genevieva, on Vas je privedel v moje naročje, on govori k Vam skoz moj dih; Bog hoče končno poplačati vse trpljenje, ki sva je prestala, hoče poplačati najino čednost,

ki sva jo pokazala, pobijajoč to ljubezen. Ne plakajte, Genevieve! Genevieve, podajte mi roko. Hočete ostati pri bratu? Ali sme ta brat s spoštovanjem poljubiti rob Vaše obleke in potem oditi s sklenjenimi rokami, prestopiti ta prag, ne da bi se ozrl? Recite besedico in videli boste, da pojdem; sami boste, svobodni in varni, kakor devica v cerkvi. Toda moja oboževana Genevieve, pomislite tudi Vi, kako goreče sem Vas ljubil, da bi bil kmalu umrl raditega, da sem radi te ljubezni, ki jo lahko Vi storite srečno ali nesrečno, izdal svoje somišljenike, da sem se obsovražil in ponižal sam pred seboj. Ali hočete pomisliti na to, kakšna sreča naju pričakuje v bodočnosti, hočete-li pomisliti na moč in odločnost, ki ležita v najini mladosti in ljubezni; in bi-li branili Vi to srečo, ki ima šele napočiti, proti vsakomur, ki bi jo nama hotel ugrabiti? Oh! Genevieve, ti, ki si angelj, ali hočeš, govori? Ali me hočeš osrečiti, da ne bom obžaloval svojega življenja? in da ne bom hrepenel po izveličanju? Potem, o Genevieve, smehlaj se mi, ne zavračaj me, položi svojo roko na moje srce, skloni se k onemu, ki hrepeni k tebi z vsemi svojimi močmi, z vso svojo dušo, z vsem čutstvom,

z vsemi svojimi željami. Genevieva, moja ljubezen, moje življenje, ne umakni svoje prisege!“

Srce se je širilo mladi ženi ob teh besedah. Ljubezensko hrepenenje, naponi in trpljenje, vse to je izcrpilo njene moči. Niso ji več stopile solze v oči, a vendar so se ji valovile prsi v žgočem ihtenju.

Maurice je sprevidel, da ni imela več poguma, da bi se mu upirala, in sklenil jo je v svoje naročje. Glavico je naslonila ob njegova ramena, in njeni dolgi lasje so božali razbeljena lica ljubimca. Mauricu je bilo, kakor da se mu hočejo razpočiti prsa, kajti burno so se mu vzdigovala kakor morski valovi po viharju.

„Oh, ti plakaš, Genevieva,“ je rekel z globoko žalostjo, „plakaš. Oh, pomiri se! Nikoli ne bom usiljeval svoje ljubezni tvojim bolečinam. Nikoli se ne oskrunijo moje ustne s poljubom, ki bi ga zastrepila solza tvojega obžalovanja.“

In osvobodil se je živega objema, umaknil svoje čelo od Genevievinega in se počasi okrenil; toda vsled reakcije, ki je tako naravna pri ženski, ki se upira, in medtem, ko se upira, vendarle zahteva svoje, se je Genevieva naglo oklenila Mau-

ricevega vratu, ga tiščala z vso silo, pritiskala svoje ledeno, od solza oškropljeno lice, na razpaljeni obraz mladega moža in mu zašepetala:

„Oh, ne zapusti me, Maurice, kajti samo tebe imam na svetu!“

XXXIII.

Naslednji dan.

Topli solnčni žarki so silili skoz zeleno zaveso in pozlačevali peresa treh rožnih grmičev, ki so stali v lesenih posodah na Mauricevem oknu.

Cvetlični vonj je plaval po mali, a snažni jedilnici, kjer sta bila ravnokar sela za mizo Maurice in Genevieva. Obed ni bil preobilen, toda zelo okusno pripravljen. Vrata so bila zaprta, kajti na mizi je ležalo vse, česar sta gosta potrebovala.

Genevieva je spustila rumeni sad, ki ga je držala v rokah, iz svojih prstkov na krožnik in se zaglobila v sanjarenje, smejoč se samo z ustnicami. Iz njenih sanjavih oči, molčečih in nepregibnih, je sijalo hrepeneje, dasi so se lesketale v solncu ljubezni, polne življenja in sreče.

Kmalu so poiskale njene oči Mauriceve in jih srečale, kajti tudi on jih je pogledal in se poglobil vanje.

Nato je položila svojo nežno in belo roko na ramo trepetajočega mladega moža; naslonila je glavico nanjo z zaupanjem in udanostjo, ki pomenja več nego ljubezen.

Genevieva ga je gledala, ne da bi spregovorila, in je pri tem zardevala. Mauriceu je bilo treba le malo nagniti glavo, da bi pritisnil svoja usta na polodprte ustnice svoje ljubice. Nagnil jo je; Genevieva je obledela, in njene oči so se zaprle kakor peresca cvetlice, ki skriva svoj kelih pred solničnimi žarki. Tako sta se zazibala v to nenavadno blaženost, kakor da bi ju objel spanec. Naenkrat so zaškripala vrata; strela sta se in se ločila takoj.

Vstopil je služabnik, skrivnostno zaprl vrata za seboj in javil:

„Občan Lorin je tu.“

„Ah, ljubi Lorin,“ je dejal Maurice, „odslovim ga. Oprostite, Genevieva.“

Genevieva ga je zadrževala.

„Odsloviti prijatelja, Maurice,“ je rekla, „prijatelja, ki Vas je tolažil, podpiral! Ne, jaz nočem odpoditi takega prijatelja iz Vaše

hiše, še manj pa iz Vašega srca ; naj le vstopi, Maurice ; recite mu, naj vstopi.“

„Kako, Vi dovolite?“ je dejal Maurice.

„Hočem,“ je odvrnila Genevieva.

„Oh, se zdi Vam torej, da Vas ne ljubim dovolj?“ je vzkliknil Maurice, ki ga je očarala ta rahločutnost, „Vi ste pač vredni oboževanja!“

Genevieva je ponudila mlademu možu svoje zardevajoče lice : Maurice je odprl vrata, in vstopil je Lorin, lep kot solnce, v svoji lični noši. Ko je ugledal Genevievo, je presenečen postal in jo nato spoštljivo pozdravil.

„Pridi, Lorin,“ je dejal Maurice, „pridi in oglej si to žensko ; pahnjen si s prestola, Lorin ; imam sedaj nekoga, ki ga imam raje nego tebe ; zate bi dal življenje ; zanjo, in to ni nič novega, zanjo sem žrtvoval svojo čast.“

„Milostljiva,“ je spregovoril Lorin z resnostjo, ki je pričala o njegovi veliki ganjenosti, „skušal bom Maurica ljubiti bolj nego Vas, sicer neha on popolnoma ljubiti mene.“

„Sedite, gospod,“ je odvrnila Genevieva smejoče.

„Da, sedi,“ je dejal Maurice, stiskal na

desni strani roko svojemu prijatelju, na levi svoji ljubici in začutil v srcu ono blaženost, po kateri zamore sploh hrepeneti človek na tej zemlji.

„Ti torej nočeš več umreti, ne daš se več ubiti?“

„Kako to?“ je vprašala Genevieva.

„O, moj Bog! kako nestanovitno bitje je človek,“ je rekel Lorin, „modrijani imajo popolnoma prav, ko zaničujejo njegovo lahkomiselnost! Ali morete verjeti milostljiva: tu je nekdo, ki je hotel včeraj v ogenj, ki je hotel skočiti v vodo, ki je izjavil, da zanj ni več sreče na tem svetu; in vendar ga nahajam danes dobre volje, veselega, z nasmehom na ustnicah, srečnih lic, življenjem v srcu, pred bogato obloženo mizo. Res je, ničesar ni pokusil, toda to ne pomeni, da je nesrečen.“

„Tako!“ je vzkliknila Genevieva. „Vse to mu je rojilo po glavi?“

„Vse to in še drugo; pripovedoval Vam bom pozneje; toda v tem hipu sem grozno lačen, na čemer je kriv Maurice, s katerim sem moral sinoči tekati po vsem mestnem okraju Saint-Jacques. Dovolite mi torej, da se lotim Vašega zajutrka, ki se ga, kakor se mi zdi, ni še nihče dotaknil.“

„Res, prav ima!“ je veselo Maurice vzkliknil, „zajutrkujmo! Nisem še ničesar zavžil, in Vi tudi ne, Genevieva.“

Ko je izgovoril to ime, je Lorina ostro pogledal; ta ni trenil z očesom.

„Ah, uganil si torej, da je bila ona?“ je vprašal Maurice.

„Pribogu!“ je odgovoril Lorin in si odrezal velik kos gnjati.

„Jaz sem tudi lačna,“ je dejala Genevieva in mu ponudila krožnik.

„Lorin“ je rekel Maurice, „sinoči sem bil bolan.“

„Bil si več nego bolan, bil si blazen.“

„No, zdi se mi, da se danes ti ne počutiš dobro.“

„Zakaj?“

„Zložil nisi še verza.“

„Ravnokar sem mislil na to,“ je odvrnil Lorin.

„Če z Gracijami Feb se oglašā,

Lira nebeško doni.

A struna takoj se ugaša,

Čim Venere čar jo temni.“

„Dobro za začetek“ je dejal Maurice v smehu.

„S tem se moraš zadovoljiti, ker bomo govorili o nekoliko manj veselih stvareh.“

„Kaj je vendar?“ je vprašal Maurice vznemirjeno.

„Kmalu bom na straži v ječi.“

„V ječi!“ je rekla Genevieve, „pri kraljici?“

„Pri kraljici . . . menim, da.“

Genevieve je obledela, Maurice je nagubančil čelo in napravil Lorinu znamenje.

Ta si je zopet urezal kos gnjati, dvakrat večji nego prej.

Kraljico so bili resnično prepeljali v ječo, kamor ji hočemo slediti.

XXXIV.

Ječa.

Na oglu med Pont au Change in Quai aux Fleurs so se dvigali v času naše povesti ostanki stare palače svetega Ludovika, ki so jo kratko imenovali palačo, kakor so imenovali Rim mesto. Ohranila si je to vzvišeno ime, dasi so njeni edini kralji, ki bivajo še v njej, sodni pisarji, sodniki in pravdarji. Zraven so se naslanjala mračna, siva poslopja z majhnimi, omreženimi okni. To je bila ječa s posameznimi zapori, ki jih je namakala Seina s svojim črnim blatom.

Pod oboki nad vrati je visela ponoči

svetilka z rdečo lučjo, znamenje tega mračnega kraja bolesti.

Na predvečer dneva, ko so Maurice, Lorin in Genevieve skupno zajutrkovali, je stresalo tlak obrežja in jetniške šipe zamolklo drdranje voza. Pred obočenimi vrati je ropot potihnil, orožniki so potrkali z ročem svojih sabelj; duri so se odprle, in izstopila je neka ženska.

Takoj je zginila skoz vrata, odprta na stežaj. Trije ali štirje radovedneži, ki so ob svitu bakelj molili kvišku svoje vratove, da bi opazovali jetnico, so se kmalu zopet skrili v temi.

Ženska je ostala z orožniki pri prvih vratih; morala je še skoz neka nizka vratca, toda v tem je pozabila skloniti glavo in je z vso močjo zadela ob železni drog, ki se je nahajal nad vrati.

„Ali ste se hudo udarili, občanka?“ je vprašal eden izmed orožnikov.

„Saj me nič več na svetu ne boli“, je odgovorila mirno.

Stopala je dalje, ne da bi niti z besedico potožila svoje bolečine, čeravno se je pojavila nad obrvjo krvava sled.

V svojem naslonjaču, ki ga ni zapustil kljub žvenketanju omrežja in ropotanja voza,

svest si svoje važne službe, je sedel jetniški ključar, po imenu Richard. Nosljal je svoj tobak, motril jetnico, odprl masten zapisnik in jel iskati pero na tintniku iz črnega lesa.

„Občan ključar“, je dejal poveljnik eskorte, „vknjiži hitro njeno ime, kajti pričakujejo nas na občinskem uradu“.

„Ah, saj ne bo trajalo dolgo“, je dejal ključar, „imam hvala Bogu roko, ki je rojena za to! Povej svoje ime in priimek, občanka!“

Pripravljaj se je, da vknjiži novodošlo jetnico, a medtem je stala za njegovim sedežem neka ženska, katere oči so izražale nekako dobrohotnost. Bila je soproga ključarjeva, občanka Richard. S skoro spoštljivo začudenim obrazom je opazovala damo, ki je bila tako žalostna, tako plemenita in ponosna. Jetnica je odgovorila:

„Marija Antoinetta — Ivanka Jožefa Lotarinška, nadvojvodinja avstrijska in francoska kraljica“.

„Francoska kraljica!“ je ponovila jetnica s prejšnjim glasom.

„Sicer imenovana vdova Kapet“, je rekel poveljnik spremljevalne straže.

„Pod katerim teh imen naj jo vpišem?“ je vprašal ključar.

„Kakor hočeš, samo da opraviš hitro“, je odvrnil poveljnik.

Ključar je zopet sel v svoj naslonjač in z roko, ki je nalahko trepetala, napisal ime, priimek in nazive, kakor jih je omenila jetnica. Njegova soproga je še vedno stala za sedežem; usmiljenje, ki se ji je vzbudilo v srcu, je tako uplivalo nanjo, da je sklenila roki.

„Vaša starost?“ je nadaljeval ključar.

„Sedemintrideset let in devet mesecev“, je odgovorila jetnica.

Richard je zopet pisal, sestavil oznako in zaključil s posebnimi formulami in beležkami.

„Dobro“. je dejal, „gotovi smo“.

„Kam odvedemo jetnico?“ je vprašal poveljnik spremljevalne straže.

Richard je zopet nekoliko ponosljaj in pogledal soprogo.

„Ah!“ je dejala, „nismo bili o tem še obveščeni in sami ne vemo“.

„Torej poišči prostor!“

„Tu je posvetovalnica“, je dejala soproga.

„Hm, zelo je velika“, je mrmral Richard.

„Tembolje; če je velika, lahko postavimo straže vanjo“.

„Torej naj bo posvetovalnica“, je dejal Richard, „toda za sedaj ni možno stanovati v njej, kajti je brez postelje“.

„Res je“, je odvrnila soproga, „na to nisem mislila“.

„Ba“, je omenil neki orožnik, „jutri prinesemo primerno posteljo in do jutri ne bo trajalo dolgo“.

„Sicer lahko prenoči občanka v najini sobi, kajneda soprog?“ je dejala Richardova.

„No, in midva?“, je vprašal ključar.

„Midva ne pojdeva leč; noč mine kmalu, kakor je dejal občan orožnik“.

„Torej odvedite občanko v mojo sobo“, je rekel Richard.

„Medtem nam napišete sprejemni list, kajneda?“

„Dobite ga, ko se vrnete“.

Richardova je vzela luč, ki je gorela na mizi, in stopala naprej.

Marija Antoinetta ji je sledila, ne da bi spregovorila besedice, mirna in bleda kot vedno; za njo sta stopala dva jetniška hlapca, katerima je dala Richardova zname-nje. Pokazali so kraljici posteljo, preko katere je Richardova naglo pregrnila dve rjuhi. Hlapca sta se postavila pred izhode; nato

sta vrata dvakrat zaklenila, in Marija Antoinetta je ostala sama.

Šele naslednjega jutra so kraljico premestili v posvetovalnico, ki je obstajala iz velikega čveterokotnika, čigar vrata so vodila na hodnik. Čveterokotnik je bil po svoji dolžini razpredeljen z neko pregrajo, ki ni segala do stropa.

En oddelek je bil namenjen stražnikom, drugi pa kraljici; v obeh se je nahajalo po eno okno, omreženo z debelimi, železnimi drogi. Mesto vrat je ločila kraljico od stražnikov španska stena. Tla so bila iz opeke. Stene so bile nekdanj okrašene z okvirjem iz pozlačenega lesu, odkoder so še viseli ostanki zavese, posejane z liljami. Postelja nasproti oknu in stolica sta tvorili vso opremo kraljevskega zapora.

Ko je kraljica vstopila, je zahtevala svoje knjige in svoje delo; prinesli so ji revolucijo na Angleškem, ki jo je pričela čitati v Templu, in njeno vezenino.

Orožnika Duchesne in Gilbert sta se utaborila v celici, nahajajoči se poleg. Občinski urad je določil ta moža, ker sta bila poznana kot dobra patriota; ostati sta imela stalno v njeni celici, dokler bi ne bila razglašena razsodba nad Marijo Antoinetto.

Kraljica je zvedela to odredbo že prvega dne iz pogovorov obeh mož, od katerih je tuptam čula polglasno besedico. Obhajala sta jo veselje in nemir, kajti ta moža sta morala biti zelo huda sovražnika kraljestva, ker sicer bi ju ne bili postavili na to mesto. Z druge strani so imeli njeni prijatelji več prilike, da bi lažje podkupili dva gotova, znana stražnika, kakor sto vedno se menjajočih straž.

V prvi noči je eden izmed orožnikov kadil; tobakov duh je prodiral skoz odprtine v španski steni in zelo nadlegoval nesrečno kraljico, ki ji je zla usoda še bolj poostrila čute, mesto da bi jih bila otopila.

Napol omamljena od neprijetno dišече ga puha in vsa izmučena od žalostnih misli, je kraljica bdela na svojem ležišču in poslušala, kako je zunaj neprestano cvilil neki pes. Spoznala je glas ubogega, zvestega Blaka, ki je sledil svoji gospodinji do duri jetnišnice, in ko so ga odpodili, zvesto vztrajal kakih deset korakov od straže.

Prihodnjega jutra je vstala kraljica že ob zori in se oblekla. Sedeč pri omreženem oknu, čigar motna in modrikasta svetloba je obsevala njeno shujšano roko, je kraljica

navidezno čitala, toda njen duh je plaval daleč proč od knjige.

Orožnik Gilbert je nekoliko odmaknil špansko steno in jel molčé opazovati jetnico; Marija Antoinetta je čula, kako se je stena odmaknila, toda ni pogledala kvišku.

Gilbert je z znamenjem pozval svojega tovariša, naj tudi on pokuka ž njim skoz odprtino. Duchesne se je približal.

„Glej“, je dejal Gilbert s tihim glasom, „glej, kako je bleda; to je strašno; njene krvavo obrobljene oči pričajo o njenem trpljenju; bržkone je jokala“.

„Saj dobro veš, da vdova Kapet nikoli ne joče“, je odvrnil Duchesne; „preveč je ohola“.

„Potem mora biti bolna“, je dejal Gilbert.

S povzdignjenim glasom je vprašal: „Povej vendar, občanka Kapet, si-li bolna?“

Počasi je kraljica odprla oči in uprla svoj jasni in vprašajoči pogled v ta dva moža.

„Ali govorita z menoj, gospoda?“ je dejala z mehkim glasom, kajti zdelo se ji je, da leži v stražnikovem glasu nekaj kakor sočutje.

„Da, občanka, s teboj,“ je odvrnil Gilbert, „vprašujeva te, da-li si bolna?“

„Hvala, gospodje. Nisem bolna; samo to noč sem mnogo trpela.“

„Ah, seveda! Novo stanovanje, druga postelja,“ je dejal Duchesne.

„In stanovanje ni lepo,“ je pripomnil Gilbert.

„Ni to, gospodje,“ je rekla kraljica in zmajevala z glavo. „Lepo ali grdo, to mi je vseeno.“

„Kaj je torej?“

„Oprostite mi, da Vama povem, toda duh po tobaku, ki ga gospod izpuhteva, me je zelo nadlegoval.“

Gilbert je res kadil, kar je bil sicer njegov običajni posel.

„Ah, moj Bog,“ je vzkliknil, ganjen vsled mehkode, s katero je kraljica govorila ž njim. „To je torej? ... Čemu me nisi takoj opozorila na to, občanka?“

„Ker se nisem smatrala opravičeno, da bi Vas omejevala v Vaših navadah, gospod.“

„Oh, jaz vsaj te ne bom več nadlegoval,“ je dejal Gilbert in zalučal od sebe pipo, ki se je razbila ob trdih tleh, „ne bom več kadil.“

Nato se je okrenil, odvedel svojega tovariša in zopet primaknil špansko steno.

„Morda ji odsečejo glavo, to je narodova stvar; toda čemu naj toliko trpi ta ženska? Mi smo vojaki, ne pa rablji kakor Simon.“

„Tvoje besede zvenijo nekoliko aristokratsko, tovariš,“ je dejal Duchesne in zmaheval z glavo. „Pazi, da ne zabredeš še v kako nevarnost.“

„Tiho, nekdo prihaja,“ je šepnil Gilbert.

Kraljici ni ubežala niti besedica tega pogovora, da-si sta se orožnika pomenkovala s tihim glasom; v jetništvu človek dvakrat bolje čuje, ker se mu poostrujejo čuti.

Šum, ki je vzbujal pozornost stražnikov, so povzročali koraki več oseb, ki so se bližali vratom.

Vrata so se odprla. Vstopila sta dva uradnika skupno s ključarjem in nekaterimi hlapci.

„No!“ sta vprašala, „kako je z jetnico?“

„Tam je,“ sta odgovorila orožnika.

„Kakšno je njeno stanovanje?“

„Poglejte sami!“ je odvrnil Gilbert in potrkal na špansko steno.

„Kaj želite?“ je vprašala kraljica.

„Občinski odposlanci so tu, občanka Kapet.“

„Ta mož je dobrega srca“, si je mislila Marija Antoinetta, in če hočejo moji prijatelji“

„Dobro, dobro,“ sta rekla uradnika, porinila Gilberta od sebe in vstopila h kraljici, „saj ni treba tolikih sitnosti.“

Kraljica ni pogledala kvišku; iz njene mirnosti so lahko sklepali, da ni niti videla, niti slišala, kar se dogaja, in da še vedno misli, da je sama.

Občinski odposlanci so z največjo natančnostjo preiskali vse koticke v izbi, pregledali mizo, posteljo, železne droge na oknu, pred katerim se je nahajalo dvorišče za ženske, priporočali orožnikoma največjo pazljivost in nato odšli, ne da bi spregovorili besedice z Marijo Antoinetto, ki se je delala, kakor da ni opazila njihove navzočnosti.

XXXV.

Dvorana zgubljenih korakov.

Preti večeru onega dne, ko so uradniki z največjo skrbnostjo preiskali kraljičin zapor, se je sprehajal po veliki dvorani, imenovani: dvorana zgubljenih korakov, mož, oblečen v sivo karmanjolo, črnih gostih las, s kučmo na glavi po načinu jakobinskih

patriotov. Poznalo se mu je, da skrbno motri ljudi, ki so se sprehajali gorindol po dvorani.

Naš sprehajalec je bil majhne rasti; v svoji umazani, toda zelo majhni roki, je vihtel cepec, imenovan „konstitucija“. S svojo strašno zunanostjo je precej vznemirjal navzoče pisarje. Boječe so opazovali njegovo dolgo, črno brado, njegove zelenkaste oči, obkrožene od košatih, ščetinam podobnih obrvi, in vsakikrat so vztrepotali, če se jim le približal nevarni patriot, ki je bil že nekolikokrat premeril dolžino dvorane zgubljenih korakov.

Strah pred njim je izviral odtod, ker je mož venomer, ko se mu je kdo približal ali ga celo opazoval, spuščal iz rok svoje orožje, kar je povzročalo na kamenitem tlaku zamolkel, tuptam tudi razločen in močen jek.

Ko bi bili pisarji in druge osebe, prihajajoče v dvorano, nekoliko manj bojazljivi in plašni, bi bili brezdvomno opazili, da je naš patriot posvečal posebno pozornost izvestnim ploščam, namreč onim, ki so se nahajale v majhni razdalji od desne stene proti sredini dvorane in ki so najčisteje in najmočnejše odmevale.

Omejil je slednjič svoj srd na nekatere plošče v središču. Za hip se je izpozabil celo tako daleč, da se je ustavil in meril z očmi razdaljo. Ta duševna odsotnost je trajala le nekaj hipov, in njegov obraz je kmalu zopet zadobil oni divji izraz, ki mu ga je bil pregnal žarek radosti.

Skoraj v isti minuti je vstopil skoz galerijska vrata drug patriot; tudi ta je nosil kučmo, karmanjolo; imel je umazane roke, cepec in zraventega še dolgo sabljo, ki je zadevala ob njegove noge. Bil je še strašnejši od prvega, kajti v njegovem obrazu se je skrivalo nekaj hinavskega, odurnega in podlega.

Ko sta se ta dva moža, ki sta navidezno zasledovala enake cilje, srečala prvič, sta se samo pogledala v oči; toda pod utisom tega pogleda je prvi, manjši, nalahko obledel. Na njegovih ustnicah, ki so se proti njegovi volji zgenile, se mu je poznalo, da ni bil strah vzrok te bledosti, temveč gnus. Vzlic temu se mu je razjasnil obraz, nekaj kakor prijazen nasmeh mu je zaigralo na ustnah, in z lahkim korakom je krenil v levo stran, z očitnim namenom, da bi nagovoril drugega patriota, ki se je kakor

on sprehajal gorindol. Srečala sta se približno v sredi dvorane.

„Ej, pribogu, to je občan Simon,“ je dejal prvi patriot.

„Da, on je; toda, kaj hočeš od njega in kdo si?“

„Delaj se vendar, kakor da bi me ne poznal!“

„Res te ne poznam in sicer iz tehtnega razloga, ker te nisem še nikoli videl.“

„Pojdi no! Ti da bi ne poznal onega, ki je imel čast nositi Lamballino*) glavo?“

Patriot v karmanjoli je izgovoril te besede s pridušeno jezo in z žgočim povdarskom, tako, da se je Simon stresel.

„Ti?“ je dejal, „ti?“

„No, ti se čudiš... Ah, občan, menil sem, da bolje poznaš svoje prijatelje... svoje zveste. Pomilujem te.“

„Kar si napravil, si dobro storil; toda nisem te poznal,“ je rekel Simon. „Kako ti je ime, pripovedoval bom v klubu o tebi, in kaj iščeš tu?“

„Imenujem se Teodor in pričakujem prijatelja“.

„Koga pričakuješ, občan Teodor?“

Prijatelja, da mu izročim malo ovadbo.“

*) Lamballe = neka obglavljena princesa.

„Vraga, pripoveduj mi o tem.“

„Gre za aristokratsko zalego.“

„Kako se imenuje?“

„V resnici, to lahko povem samo svo-
jemu prijatelju“.

„Ne delaš prav, kajti ravnokar prihaja
moj prijatelj, ki sem ga pričakoval in zdi
se mi, da pozna postopanje precej dobro
in da lahko na mestu uredi to tvojo za-
devo.“

„Fouqnier-Tinville!“ je vzkliknil prvi
patriot. „Dobro jutro, občan Fouqnier“.

Fouqnier je vstopil skoz neka stranska
vrata; bil je bled, miren; pod njegovimi
obrvmi so mu bulile, kakor navadno, nje-
gove črne oči; v rokah je imel imenik, pod
pazduho uradne spise.

„Dobro jutro, Simon,“ je dejal, „kaj je
novega?“

„Marsikaj; najprej pride ovadba ob-
čana Teodorja, ki je nosil Lamballino glavo.
Predstavljam ti ga.“

Fouqnier je nagloma uprl svoj zviti
pogled v patriota, ki ga je ostro opazova-
zovanje vznemirilo.

„Teodor“, je dejal, „kdo je ta Teodor?“

„Jaz,“ je odvrnil mož v kamanjoli.

„Ti si nosil Lamballino glavo, ti?“ je dejal javni obtožitelj z zelo dvomljivim glasom.

„Da, v Rue Saint-Antoine.“

„Toda poznam še nekoga, ki se ponaša s tem,“ je rekel Fouquier.

„Poznam jih deset,“ je odvrnil občan Teodor pogumno; „toda ker ti nekaj zahtevajo za to, a jaz ničesar, upam, da imam prednost.“

Simon se je zasmel tem besedam, tudi Fouquieru se je razjasnilo čelo.

„Prav imaš,“ je dejal, „in če tudi nisi tega storil, bi bil lahko storil. Pusti naju, prosim te, občan; Simon mi ima nekaj povedati.“

Teodor se je odstranil, zelo malo zadet vsled odkritosrčnosti javnega obtožitelja.

„Počakaj trenotek,“ je zaklical Simon, „ne pošiljaj ga od sebe kartako, čuj prej ovadbo, ki nama jo prinaša.“

„Ah!“ je dejal Fouquier raztrešeno, „ovadba?“

„Da, zalega,“ je pripomnil Simon.

„Dobro, govori, za kaj gre?“

„Oh, nič posebnega, občan iz Rdeče hiše in njegovi prijatelji.“

Fouquier je skočil korak nazaj, Simon je iztegnil roki.

„Resnično!“ sta vzkliknila oba istočasno.

„Čista resnica, ali jih hočete ujeti?“

„Tako, kje so?“

„Srečal sem rdečega viteza v Rue de la Grande-Truanderie.“

„Motiš se, ni ga v Parizu,“ je odvrnil Fouquier.

„Povem ti, da sem ga videl.“

„Nemogoče, kajti naročili smo stotini ljudi, da ga zasledujejo, in on gotovo ne bo tako nepreviden, da bi se prikazal na ulici.“

„On je bil!“ je zatrjeval patriot. „Visoke postave, rjav, močan za tri druge in kosmat kakor medved.“

Fouquier je zaničljivo zmajeval z rameni in odvrnil:

„Zopet budalost, rdeči vitez je majhne postave, suh in nima brade.“

Patriot je spustil svoji roki z zaničljivim obrazom.

„Nič ne de; dober namen odtehtuje dejanje. Sedaj je na naju, Simon, požuri se, pričakujejo me v uradu; čas je, ko odhajajo rabeljski vozovi.“

„No, nič novega; z otrokom gre dobro.“

Teodor je stopil nekoliko v stran in se naslonil na svoj cepec. Njegov pogled je

kakor zgubljen begal v daljavo, toda skrbni opazovalec bi bil kmalu zasledil, kako je Teodor napenjal ušesa.

„Ah, z malim gre dobro,“ je dejal Fouquier, „toda, kako je z ono zadevo v pravdnosti?“*)

„Obdelujem ga po svoji volji.“

„Govoril bo torej?“

„Kadar hočem.“

„Meniš-li, da bo pričal v procesu proti Antoinetti?“

„Izpovedal bo kar hočem jaz.“

„Ali ti je povedal, o čem ga bomo izpraševali?“

„Da, povedal mi je.“

„Kar tu obljubljaš, je važno, občan Simon. Otrokovo priznanje prinese njegovi materi smrt.“

„Pribogu, računam na to.“

„To bo nekaj podobnega kakor izpovedbe, ki jih je zaupal Neron Narcisu,“ je mrmral Fouquier z neprijaznim glasom; „pomisli dobro, Simon.“

„Občan, zdi se mi, da me imaš za

*) Podli Simon je namreč dolžil nesrečno Antoinetto nenravnega dejanja z lastnim sinom in skušal uplivati na nedolžnega otroka, da bi pričal v tem zmislu proti lastni materi.

tepca, ko ponavljaš vedno isto. Čuj sledečo primero: Ali postane usnje voljno, ako je položim v vodo?“

„Ne vem,“ je odvrnil Fouquier.

„Postane voljno. No, dobro, mali Kapet postane v mojih rokah voljen kakor najmehkejše usnje. Da to dosežem, imam posebno sredstvo.“

„Naj bo,“ je rekel Fouquier; „je to vse, kar si mi imel povedati?“

„Vse... toda ne, pozabil sem na neko ovadbo.“

Simon je izročil Fouquieru majhen papirček, tako črn kot usnje, o katerem je bil ravnokar govoril, toda gotovo ne tako voljen. Fouquier je segel po njem in čital.

„Že zopet občan Lorin! Ti neznansko sovražiš tega moža?“

„Smatram ga za sovražnega zakonu. Dejal je: „Zbogom madama“ neki ženski, ki ga je sinoči pozdravila z nekega okna. Upam, da ti jutri sporočim par besed o nekem drugem osumljencu, o onem Mauricu, ki je bil uradnik v Templu o priliki dogodka z nageljčkom.“

„Natančno, natančno!“ je dejal Fouquier in se nasmehnil Simonu.

Segel mu je v roko in mu pokazal

hrbet s hitrostjo, ki ni govorila nič kaj v v prilog čevljarju.

„Kaj, vraga, naj mu povem natančno? Obglavljeni so že bili ljudje, ki so manj zagrešili.“

„Ej, potrpljenje, potrpljenje,“ je odvrnil Fouquier mirno; „ni mogoče storiti vsega naenkrat.“

Odšel je hitrih korakov. Simon je z očmi iskal Teodorja, da bi se potolažil ž njim. Ni ga našel več v dvorani.

Komaj je bil prestopil vzhodno ograjo, se je zopet pojavil Teodor v spremstvu nekoga pisarja.

„Ob kateri uri zaprejo ograjo?“ je vprašal Teodor svojega spremljevalca.

„Ob petih.“

„In potem, kaj se zgodi?“

„Nič; dvorana ostane prazna do prihodnjega dne.“

„Nikakih straž? Nikakih preiskav?“

„Ne, gospod, naša okenca zaprejo.“

Pri besedi „gospod“ je Teodor nagubančil čelo in se oziral nezaupno okoli.

„Ali sta vzdigalka in pištola v okencu?“ je vprašal.

„Da, pod preprogo.“

„Vrni se... toda prej pokaži mi sobo

sodnije, ki ima okno zamreženo in s katerega je videti na dvorišče zraven Place Dauphine.“

„Levo med stebri, pod svetilko.“

„Dobro. Pojdi in imej konje pripravljene na označenem mestu.“

„Oh, dobro srečo, gospod, dobro srečo! ... Name se lahko zanašate.“

„Sedaj je ugoden trenotek, nihče ne vidi, odpri svoje okence.“

„Končano je, gospod, molil bom za Vas!“

„Ni treba moliti zame! Zbogom.“

Občan ga je še enkrat pomenljivo pogledal, nato spretno in urno zlezel skozi pisarniško okence ter zginil kakor senca pisarja, ki je zapahnil vrata za seboj.

Spoštovanja vredni pisar je potegnil ključ iz ključavnice in odšel iz dvorane s papirji pod pazduho.

XXXVI.

Občan Teodor.

Noč je pokrivala velikansko dvorano s svojim velikim, sivim pajčolanom. Edini šum v tej temi so povzročale podgane, ki so glodale uradne spise. Tupatam se je čulo

ropotanje voza in nedoločno škripanje ključev, ki je, kakor se je zdelo, prihajalo izpod zemlje.

Toda sredi te strašne noči, sredi tega prazničnega miru, je bilo čuti lahek šum: vrata pisarniškega oddelka so se odprla, in senca, temnejša od noči, je hušnila previdno skoz nje.

Divji patriot, ki so ga natihem imenovali „gospoda“ in ki je glasno trdil, da mu je „Teodor“ ime, se je nalahko dotikal z nogo plošč, ki niso bilo več gladke. V desni roki je držal težko, železno vzdigalko, a z levo je tiščal dvocevno pištolo, ki se mu je svetila za pasom.

„Naštel sem dvanajst piošč,“ je mrmral, „tu je konec prve.“

Medtem, ko je računal, je s koncem svojega čevlja otipaval razpoko, ki jo je zarisal čas med plošče.

„Bogve, če sem prav meril?“ je mrmral; „ali bom dovolj močan? Ali bo imela dovolj poguma? Oh, da, njen pogum mi je znan. Oh, ti moj Bog, ko jo primem za roko in ji rečem: „Veličanstvo, rešeni ste!“

Postal je, kakor da bi ga bila potlačila teža, ki je ležala v tem upanju.

„Oh!“ je nadaljeval, „predrzen, blazen poskus! Tako porečejo drugi in se poskrijejo pod odejo, ali pa se zadovoljijo s tem, da se potepajo okoli ječe, preoblečeni v lakaje. Urno na delo! Dvigniti ploščo, to je malenkost. V treh minutah sem pod njeno sobo, v nadaljnih petih minutah dvignem kamen, ki ji rabi za ognjišče. Čula bo moje delo, toda preveč je trdna, da bi se ustrašila; razumela bo, da se ji bliža osvoboditelj. Dva moža jo stražita; no, dva moža, to pomeni dva strela s to pištolo ali dva udarca s tem železnim kolom — uboga človeka! Oh, umrlo je toliko drugih, ki niso imeli na sebi večje krivde. Naprej!“

Občan Teodor je odločno porinil svojo vzdigalko med dve plošči.

V tem hipu je hušnila neka ostra svetloba kakor zlata brazda tja po ploščah. Vsled ponovnega šuma, ki je odmeval po obočju, se je zarotnik ozrl in se z enim skokom vrnil za pisarniško okence.

Kmalu nato so segli do Teodorjevih ušes človeški glasovi.

Sklonil se je in zagledal skoz neko odprtino moža v vojaški opravi, čigar velika sablja, odmevajoča na kamenitih ploščah, je povzročala omenjeni žvenket. Sledil mu

je mož, oblečen v zeleno suktnjo, v rokah mero in pod pazduho zvitke papirja; nadalje je uzrl tretjega z volnenim jopičem in kučmo na glavi in konečno četrtega v lesenih čevljih in karmanjoli.

Štirje možje so vstopili.

„Straža!“ je šepetal Teodor; „Bog bodi zahvaljen, deset minut pozneje bi bil zgubljen.“

Motril je pazno te štiri osebe. Tri je spoznal. Oni v generalski opravi je bil Santerre. Mož v volnenem jopiču in s kučmo na glavi je bil ključar Richard. Mož v lesenih čevljih je bil brezdvomno jetniški hlapec. Toda moža v zeleni suktnji, z mero v roki in papirji pod pazduho, ni še nikoli videl.

Kdo je neki mogel biti in kaj so nameravali ti štirje? Dosedaj so ti nočni gostje molčali, ali pa so besede, ki so jih spregovorili, segale kakor prazen šum do zarotnikovih ušes.

Toda deset korakov od skrivališča je govoril Santerre, in njegov glas je Teodor razločno čul.

„Čujte,“ je dejal, „sedaj smo v dvorani zgubljenih korakov. Ti nas imaš voditi, občan stavbinski mojster, in nam moraš dokazati, da tvoje razkritje ni nikaka pravljica,

kajti vidiš, mi revolucionarji verujemo ravnotako v podzemske hodnike, kakor v duhove. Kaj praviš k temu, občan Richard?" je pripomnil Santerre.

„Nikoli nisem dejal, da pod ječo ni podzemskega hodnika,“ je odvrnil, „in tu stoji Grakh, ki je že deset let ključar, ki pa ničesar ne ve o podzemskem hodniku. Ker je občan Giraud mestni stavbinski mojster, mora on to bolje vedeti nego mi, kajti to spada k njegovi službi.“

Teodorja je spreletela groza od pete do glave, ko je čul te besede.

„K sreči,“ je mrmral, „je dvorana velika, in predno najdejo to, česar iščejo, mineta najmanj dva dneva.“

Toda stavbinski mojster je razgrnil svoj papirnati zvitek, si nataknil naočnike in pokleknil pred načrtom, ki ga je jel skrbno ogledovati v trepetajoči svetlobi svetilke, ki jo je držal v roki Grakh.

„Bojim se, da se je občanu Giraudu sanjalo,“ je dejal Santerre zbadljivo.

„Videl boš, občan general,“ je rekel stavbinski mojster, „videl boš, da-li sem sanjač; le čakaj, čakaj!“

„Saj vidiš, da čakamo,“ je vzkliknil Santerre.“

„Dobro“, je dejal stavbinski mojster in nadaljeval računajoč :

„Dvanajst in štiri je šestnajst in osem je štiriindvajset : deljeno s šestimi, ostane štiri, torej je polovica ; tako je, imam že mesto, in če sem se zmotil le za čevelj, recite mi, da sem tepec“.

Stavbinski mojster je izgovoril te besede z gotovostjo, ki je občana Teodorja tako prestrašila, da je postal mrzel kot led.

Santerre si je ogledoval načrt z nekim spoštovanjem ; videlo se mu je, da ga občuduje tembolj, čimmanj ga je razumel.

Stavbinski mojster je vzel mero, nekaj časa štel in ko je navidezno dobro preračunal razdalje, je udaril na neko ploščo.

Plošča je bila ravno ona, na katero je bil tako besno tolkel občan Teodor.

„Tukaj je, občan general“, je dejal stavbinski mojster.

„Ali meniš, občan Giraud ?“

Občan za okencem se je izpozabil tako daleč, da se je s pestjo močno udaril po stegnu in zamrmral zamolklo.

„Gotov sem svoje stvari“, je odvrnil Giraud, „in vaš ogled v zvezi z mojim poročilom dokaže konventu, da se nisem motil. Da, občan general“, je nadaljeval stav-

binski mojster s povdarkom, „ta plošča se nam odpira nad podzemskim hodnikom, ki leži pod zaporom vdove Kapet in ki sega do pisarne. Vzdignimo ploščo, stopite z menoj v hodnik, in dokažem Vam, da bi bila lahko dva moža, da, celo eden, tekom ene same noči odvedla vdovo Kapet, ne da bi kdo česa slutil“.

Mrmranje, izražajoče strah in občudovanje, ki so je povzročile besede stavbinskega mojstra, je spreletelo vso skupino in se zgubilo pri ušesih občana Teodorja, ki se je zdel spremenjen v kip.

„Kakšni nevarnosti smo bili izpostavljeni“, je dejal Giraud. „No, z ograjo, ki jo postavim v hodniku, rešim domovino“.

„Oh, občan Giraud“, je vzkliknil Santerre, „tvoja misel je vzvišena“.

„Vrag naj te zmoti, trikratni tepec!“ je mrmral patriot s podvojeno besnostjo.

„Sedaj vzdigni ploščo“, je dejal stavbinski mojster občanu Grakhu, ki je imel razen svetilke še vzdigalko.

Občan Grakh se je lotil dela in v par hipih dvignil ploščo.

Zazijal jim je globok hram s stopniščem, ki je segalo v globočino; v nos jim je udaril zaduhel zrak, gost kakor para.

„Zopet ponesrečen poskus“, je zamr-
mral občan Teodor. „Ob, nebesa torej no-
čejo, da bi pobegnila, na njej leži pro-
kletstvo!“

XXXVII.

Občan Grakh.

Skupina treh mož je ostala trenotek ne-
premična ob vhodu podzemskega hodnika;
medtem je molil ključar v odprtino sve-
tilko, ki pa ni zamogla razsvetliti globočine.

Stavbinski mojster je triumfiral.

„No?“ je dejal po nekolikih sekundah.

„Pri moji veri, da“, je odvrnil Santerre,
„tu se nahaja podzemski hodnik, o tem ni
dvoma, vedeti moramo še, kam vodi“.

„No, dobro, stopi dol, občan Richard,
in videl boš na lastne oči, da sem govoril
resnico“.

„Lahko storimo kaj boljšega, kakor da
stopimo tja dol“, je odvrnil ključar. „Vr-
nemo se s teboj in generalom v ječo. Tam
dvigneš ploščo pod pečjo, in videli bomo.“

„Dobro, pojdimo“, je dejal Santerre.

„Toda pazi“, je dejal stavbinski moj-
ster, „odstranjena plošča zna vzbuditi komu
kako misel“.

„Kdo za vraga naj bi prišel ob tej uri sem?“, je dejal Santerre.

„Sicer je dvorana prazna, in zadostovalo bo, če pustimo tukaj Grakha“, je dejal Richard. „Ostani tu, občan Grakh, mi pridemo pote od druge strani podzemskega hodnika“.

„Dobro“, je dejal Grakh.

„Ali si oborožen?“ je vprašal Santerre.

„Imam meč in železen drog, občan general“.

„Izborno, le pridno straži. V desetih minutah smo zopet pri tebi“.

In odšli so vsi trije.

Ključarjev hlapec je videl, kako so odhajali; ko je postalo navidezno vse tiho in samotno, je postavil svetilko na tla, spustil svoji nogi v odprtino podzemskega hodnika in se zasanjal.

Ko je bil najbolj zaglobljen v svoje sanjarenje, je naenkrat začutil, kako mu je nekdo položil roko na ramo. Ozrl se je, ugledal neko neznano postavo in hotel zakričati, toda v istem hipu mu je neka roka položila na čelo ledenomrzlo pištolo.

Glas mu je obtičal v grlu, roke so mu leno padle ob telo, njegove oči so zadržale kolikormogoče proseč izraz.

„Niti besedice, ali pa si mrtev,“ je dejala prikazen.

„Kaj bi radi, gospod,“ je zajecljaj hlapec.

Kakor se vidi, so prihajali celo leta 1793. trenutki, ko se ljudje niso tikali in ki se niso nazivljali z „občanom“.

„Hočem, da me pustiš tja noter,“ je odvrnil občan Teodor.

„Čemu?“

„Kaj te to briga?“

Hlapec je z največjim začudenjem pogledal vprašalca.

Občanu Teodorju se je zazdelo, kakor da vidi v tem globokem pogledu zrno razuma. Povesil je puško in dejal :

„Ali bi se branil sreče, ki te pričakuje?“

„Kaj razumete pod mojo srečo?“

„Na primer : petdeset tisoč trankov v zlatu. Zlato je redko in petdeset tisoč frankov je dandanes vredno milijon,“

„Ako Vas pustim tja noter?“

„Da, toda pod pogojem, da pojdeš z menoj in pomagaš pri mojem delu.“

„Toda kaj boste počenjali? V petih minutah bo ta podzemski hodnik poln vojakov, ki Vas ujamejo.“

„Ali lahko zabraniš vojakom vstop v hodnik?“

„Nimam sredstva, nobenega ne poznam in ga iščem zaman.“

Hlapcu se je resnično videlo, kako je zbiral vso svojo bistrumnost, da bi našel sredstvo, s katerim bi zaslužil petdeset tisoč frankov.

„Ali zamoremo jutri noter?“ je vprašal občan Teodor.

„Da, brezdvomno; toda še tekom te noči postavijo v tem podzemskem hodniku močno ograjo brez vrat.“

„Potem morava poiskati kaj drugega,“ je dejal občan Teodor.

„Da, morava najti drugo sredstvo,“ je rekel ključarjev hlapec, „iščiva.“

„To je moja stvar,“ je dejal Teodor. „Kakšno delo opravljaš v ječi?“

„Odpiram vrata in jih zopet zapiram.“

„Ali spiš notri?“

„Da, gospod.“

„Obeduješ in večerjaš notri?“

„Ne zmerom. So ure, ko počivam.“

„In potem?“

„Izkoriščam jih.“

„Za kaj?“

„Da dvorim lastnici gostilne pri Noetovem vodnjaku ; obljubila je, da me vzame, ako si prislužim tisoč in dvesto frankov.“

„Kje se nahaja gostilna pri Noetovem vodnjaku?“

„V Rue de la Vieille-Draperie.“

Patriot je napenjal ušesa.

„Ah! ah!“ je dejal.

„Vračajo se. Vidite, da bi ne bili imeli dovolj časa.“

„Ti si dober dečko,“ je rekel patriot Teodor in stisnil hlapcu v pest deset zlatov.

„Vraga!“ je dejal in opazoval zlato v svitu svoje svetilke, „stvar je torej resna?“

„Nič ni resnejšega.“

„Kaj naj storim?“

„Pridi jutri v gostilno pri Noetovem vodnjaku, povem ti, kaj želim od tebe. Kako ti je ime?“

„Grakh.“

„Torej dobro, občan Grakh. Glej, da te do jutrajšnega dneva ključar Richard spodi z službe.“

„Da me spodi? In moje mesto?“

„Mari hočeš s petdesetimi tisoči frankov ostati ključarjev hlapec?“

„Ne, toda dokler sem ubog hlapec, sem gotov, da me ne obglavijo.“

„Gotov?“

„Vsaj približno. Če pa bi bil bogat in svoboden...“

„Poskriješ svoje zlato in dvoril boš raje kaki pletilki mesto gostilničarki pri Noetovem vodnjaku.“

„No, dobro, naj bo.“

„Jutri v gostilni.“

„Ob kateri uri?“

„Ob šestih zvečer.“

„Jutri!“ je ponovil Teodor in zbežal.

Bil je že skrajni čas, koraki in glasovi so se bližali bolj in bolj. V temnem hodniku se je videl odsev luči.

Teodor je dospel k vratom, ki mu jih je bil označil pisar, ko je sel na njegovo mesto. Z vzdigalko je razbil ključavnico, hitel k označenemu oknu, je odprl, se spustil na ulico in se zopet nahajal na republiškem tlaku.

Toda še predno je bil zapustil dvorano zgubljenih korakov, je čul občana Richarda, ki je dejal:

„Občan stavbinski mojster ima popolnoma prav; podzemski hodnik leži pod sobo vdove Kapet. To je bilo nevarno.“

Kraljevič.

Medtem je bil začel proces proti kraljici. Ni manjkalo sredstev, s katerimi bi žrtvovali sovraštvu ljudstva novo žrtev; vzlic temu je javni obtožitelj Fouquier-Tinville sklenil, da bo upošteval tudi nove ovadbe, ki mu jih je obljubil Simon.

Onega dne, ko sta se bila srečala v dvorani zgubljenih korakov Simon in Fouquier, so jetniki v Templu zopet trepetali pod utisom, ki ga je napravilo nanje žvenketanje orožja.

Jetniki sta bili obe princesi in mali Louis Kapet.

General Santerre je došel v stolp s svojim trobojnim peresom na klobuku, s svojim čokatim konjem in svojim velikim mečem. Ob njegovi strani je korakal pisar, ki je bil videti bolan; sledil mu je javni obtožitelj.

Za njimi je korakalo nekaj gardistov in poročnik, a na čelu vseh je stopal Simon, smehljajoč se potuhnjeno. V eni roki je držal pas, v drugi svojo čepico in kazal komisiji pot.

Tedaj, ko je ubogi otrok bežal pred Simonovo živinsko jezo, je bilo še nekaj življenja v njem; saj se je revček upiral nevrednemu ravnanju čevljarjevemu; bežal je, kričal in jokal; bal se je, trpel in upal.

Danes sta bila strah in upanje zginila. Brezdvomno je še trpel, toda mladi mučenik, ki se je moral tako kruto pokoriti za grehe svojih starišev, je skrival svojo bol v globini srca in se delal navidezno popolnoma neobčutljivega. Niti trenil ni z očesom, ko so stopili komisarji k njegovi postelji.

Pograbili so takoj stolice in posedli: javni tožitelj ob vzglavju, Simon pri koncu postelje, pisar pri oknu, gardisti s poročnikom nekoliko ob strani, v senci.

Kdor je motril malega jetnika z nekotrim sočutjem ali radovednostjo, je lahko opazil bledost na njegovih licih, njegovo otečeno telo in skrivljene noge, ki so jele otekati pri členih.

„Ta otrok je zelo bolan,“ je dejal poročnik z odločnostjo, vsled katere se je Fouquier ozrl.

Mali Kapet je odprl oči, v polsenci poiskal onega, ki je izgovoril te besede, in spoznal v njem mladega moža, ki ga je bil

enkrat na Templovem dvorišču obvaroval pred Simonovimi udarci. Njegove temne, modre oči so zadobile neki mehek izraz, toda to je bilo tudi vse.

„Ah, glej, ti si občan Lorin,“ je dejal Simon in tako vzbudil pri Fouquieru zanimanje za Mauricevega prijatelja.

„Da, jaz sem, občan Simon,“ je odvrnil s svojo običajno odločnostjo.

„Kakor se mi zdi, si dejal, da je otrok bolan,“ je rekel javni obtožitelj; „ali si zdravnik?“

„Vsaj učil sem se zdravniške znanosti, četudi nisem doktor.“

Fouquier je vstal, stopil k Lorinu in se tiho pomenkoval ž njim.

Nikdo ni čul obtožiteljevih besed; očitno so vsebovale kako vprašanje.

„Oh, oh, ali veruješ kaj takega, občan? To je zelo resna zadeva za mater,“ je odvrnil Lorin.

„Na vsak način zvemo,“ je dejal Fouquier; „Simon trdi, kako je sam čul govoriti dečka o tem; obeta nam, da ga pripravi do priznanja.“

„To bi bilo ostudno,“ je dejal Lorin; „toda navsezadnje je vse mogoče; Avstrijanka ni brez grehov, in naredili so iz nje

— po krivici ali po pravici, to me ne briga — Mesalino. A zdi se mi vendar preveč, da se ne zadovoljujejo s tem in da hočejo narediti iz nje še Agripino. Priznati moram to.“

„To je sporočil Simon,“ je dejal Fouquier brez vsakega občutka.

„Ne dvomim, da je Simon to dejal . . . So ljudje, ki se ne strašijo nobene ovadbe . . . Toda ali se ti ne zdi,“ je nadaljeval Lorin in uprl svoje oči v Fouquiera, „ali se ti ne zdi tebi, ki si razumen, pošten, in odločen mož, da se sploh pregreša nad človeštvom, kdor izprašuje otroka o takih posameznostih glede onih, ki jih mora spoštovati, kakor mu velevalo najsvetejši zakoni narave?“

Obraz javnega obtožitelja je ostal nespremenjen; Fouquier je potegnil iz žepa listek in ga pokazal Lorinu.

„Konvent mi ukazuje, da vodim preiskavo,“ je dejal, „ostalo me ne briga, in jaz preiskujem.“

„Res je,“ je rekel Lorin, „in priznavam, ko bi ta otrok izpovedal . . .“

Mladi mož je prekinil samega sebe in zmajeval z glavo; tako ga je prevzel stud.

Fouquier, ki mu ta pogovor očitno ni ugajal, se je obrnil k pisarju in rekel:

„Zaslišavanje prične; pisar, pero v roko!“

„Tiho!“ je zaklical Santerre; „občan Fouquier bo izpraševal otroka.“

„Kapet,“ je vprašal javni obtožitelj, „ali veš, kaj se je zgodilo iz tvoje matere?“

Obraz mladega Ludovika, bled kot mramor, je postal ognjenordeč; toda Ludovik ni odgovoril.

„Ali nisi čul, Kapet?“ je vprašal javni obtožitelj.

Ludovik je še vedno molčal.

„Oh, že čuje,“ je dejal Simon, „toda tak je kakor opica; noče odgovoriti, ker se boji, da bi ga smatrali za človeka in bi moral potem delati.“

„Odgovori, Kapet,“ je dejal Santerre; „komisija, ki jo je poslala skupščina, te vprašuje, in ti se moraš pokoriti zakonom.“

Otrok je obledel, toda ni odgovoril.

Simona je oblivala jeza.

„Ali boš odgovarjal, mladi volk?“ je vzkliknil in mu pomolil pest.

„Molči, Simon,“ je dejal Fouquier, „ti nimaš besede; drugič so ti že to dejali v moji prisotnosti; prvič je bilo, ko si obtoževal Tisonovo hčer.“

Simon je molčal.

„Ali te je tvoja mati ljubila, Kapet?“
je vprašal Fouquier.

Zopet molk.

„Pravijo, da ne,“ je nadaljeval obtožitelj.

Nekaj kakor smeh se je pojavilo na otrokovih bledih ustnicah.

„Toda če vam pravim,“ je kričal Simon, „da mi je sam povedal, kako ga je še preveč ljubila.“

„Glej, Simon, kako je sitno, da mali Kapet, ki je med štirimi očmi tako zgovoren, postaja pred tolikimi ljudmi nem,“ je pripomnil Lorin.

„Oh, ko bi bila sama, toda žalibog nista sama. Oh, ko bi bila sama, vrli Simon, izborni patriot, kako bi pretepal ubogega otroka, kajneda?“

„O!...“ je zamrmral Simon škripajoč z zobmi.

„Kapet,“ je nadaljeval Fouquier, „ali si Simonu kaj priznal?“

Oči otroka, ki se ni ozrl, so zadobile neki izraz neopisne ironije.

„O svoji materi?“ je dejal obtožitelj.

Zaničljiv pogled je švignil kot blisk iz kraljevičevih oči.

„Odgovori, da ali ne!“ je vzkliknil Santerre.

„Reci, da!“ je rjovel Simon in zavihtel svoj pas nad otrokom.

Otrok je trepetal, toda ni napravil niti najmanjše kretnje, da bi se ubranil udarca. Navzoči so nejevoljno vzkliknili. Lorin je planil k Simonu in ga prijel za zapestje, še predno je povetil laket.

„Ali me spustiš?“ je kričal Simon, rdeč kot rak od jeze.

„Čuj,“ je dejal Fouquier, „nič slabega ni, če mati ljubi svojega otroka; povej nam, na kak način te je tvoja mati ljubila, Kapet. To ji bo koristilo.“

Mladi jetnik je vztrepetal ob misli, da bi zamogel koristiti svoji materi; zato je odgovoril:

„Ljubila me je, kakor ljubi mati svojega sina, gospod; obstoji samo ena vrsta materine ljubezni, kakor tudi samo ena vrsta otroške ljubezni.“

„In jaz, mala kača, trdim, da si mi sam povedal, kako je tvoja mati...“

„Morda se ti je sanjalo,“ mu je segel Lorin mirno v besedo, „večkrat vidiš strahove, Simon.“

„Lorin! Lorin!“ je zaškripal Simon z zobmi.

„No, da, Lorin, in potem? Ni mogoče

pobiti tega preklicanega Lorina; on pobija druge, ako so hudobni; ni mogoče ga ovditi, kajti to, kar je storil, da je namreč zadržal tvojo roko, je storil pred generalom Santerrom in občanom Fouquierom, ki odobravata njegov čin in ki nista mlačneža! Ni torej mogoče, da bi ga obglavili kakor Heloiso Tison; to te jezi, to te dela besnega, kajneda? Toda stvar je pač taka, moj ubogi Simon!“

„Pozneje! pozneje!“ je odvrnil čevljar in se režal kakor hijena.

Simon je stiskal pesti, polne črnih madežev, s katerimi se je ponašal, toda omejiti se je moral na to, kakor je dejal Lorin

„No, ker je že pričel govoriti, bo tudi nadaljeval,“ je rekel Santerre; „dalje, občan Fouquier.“

„Ali hočeš odgovarjati?“ je vprašal Fouquier.

Otrok je še vedno molčal.

„Vidiš, občan, vidiš?“ je vzkliknil Simon.

„Čudna je ta trdovratnost tega otroka,“ je dejal Santerre, nehote ganjen od te povsem kraljevske stanovitnosti.

„Slabo so mu svetovali,“ je opomnil Lorin.

„Kdo pa?“ je vprašal Santerre.

„Vraga, njegov zaščitnik.“

„Ti me obtožuješ?“ je vzkliknil Simon,
„ovajaš me! Ah, to je res čudno.“

„Mogoče si pridobimo otroka z dobro besedo,“ je dejal Fouquier in se obrnil k dečku, ki se je zdel popolnoma neobčutljiv.

„Čujte, mladi človek,“ je dejal, „odgovorite narodni komisiji; ne obtežujte njenega položaja s tem, da odklanjate potrebna pojasnila. Pripovedovali ste občanu Simonu o božanju Vaše matere, pripovedovali ste mu tudi o načinu tega božanja.“

Ludovik se je ozrl naokoli in ko je ugledal Simona, mu je švignila iskra sovraštva iz oči.

„Ali ste nesrečni?“ je vprašal javni obtožitelj; „ali Vam je morda stanovanje pretesno, ali Vam ne ugaja hrana, ali ravnaajo grdo z Vami? Ali hočete več svobode, druge mize, drugega varuha? Hočete konja, s katerim pojahate na sprehod? Ali želite družbe otrok, ki so Vaše starosti?“

Ludovik je vztrajal v svojem globokem molku, ki ga je bil pretrgal le, da je lahko branil svojo mater.

Komisija je osupnila od začudenja; ne-

verjetna se ji je zdela ta stanovitnost, ta razum.

„Oh, ti kralji,“ je dejal Santerre pod glasom, „kako pleme! Ravnotaki so kakor tigri; že majhni, so polni hudobije.“

„Kako naj sestavim zapisnik?“ je vprašal pisar v zadregi.

„To delo najbolje opravi Simon,“ je rekel Lorin, „nič ni treba pisati, in zato bo on najpripravnejši.“

Simon je pomolil svojemu nespravljivemu sovražniku pest pod nos.

Lorin se je smejal.

„Onega dne se ne boš tako smejal, ko boš moral kihniti v vrečo,“ je vzkliknil Simon, pijan od jeze.

„Ne vem, ali pojdem še pred teboj k oni mali ceremoniji, s katero mi pretiš, ali pa ti bom sledil,“ je dejal Lorin; „toda vem, da se bo marsikdo smejal, ko prideš ti na vrsto. Bogovi — rekel sem „bogovi“ v množini — bogovi! Kako grd boš tistega dne, Simon, naravnost ostuden boš!“ je vzkliknil Lorin in se postavil, prostosrčno se smejoč, za komisijo.

Komisija je opravila svoje delo in odšla.

Ko je otrok videl, da njegovih mučilcev ni več, je zapel v svoji postelji neko otožno, kratko pesem, ki jo je njegov oče peval najraje.

XXXIX.

Šopek vijolic.

Sreča in mir, ki sta objemala Maurica in Geneviero, nista trajala dolgo.

Nevihte, ki vzbujajo vihar in bliske, stresajo golobje gnezdo obenem z drevesom, ki je ima v svojem zavetju.

Geneviero je preganjal strah za strahom. Dobro je poznala svojega soproga in vedela je, da se je rešil takoj, ko je pobegnil; četudi gotova njegove rešitve, se je bala za lastno življenje.

Bala se je zaupati svojo boleost najpogumnejšemu možu onega časa, ko nihče ni poznal strahu; toda na njenih objokanih očeh in njenih obledelih ustnicah se je poznalo, da trpi,

Nekega dne se je vrnil Maurice na tihem domov, ne da bi ga bila Geneviera, globoko zatopljena v misli, čula. Maurice je postal na pragu in opazoval Geneviero, ki je nepremično, z odrevenelimi očmi in z

glavo, sklonjeno na prsi, sedela na svoji stolici.

Gledal jo je nekoliko hipov z globoko žalostjo; kajti vse, kar se je dogajalo v srcu mlade ženske, se mu je mahoma razodelo, kakor da bi bil čital slednjo misel v njem. Nato je stopil k njej in ji dejal:

„Vi ne ljubite več Francije, Genevieva, priznajte mi. Bežite celo pred zrakom, ki ga tu vdihujemo vase, in obotavljate se stopiti k oknu.“

„Ah!“ je dejala Genevieva, „dobro vem, da Vam ne morem skrivati svojih misli. Prav ste uganili, Maurice.“

„Dežela je vendar lepa,“ je odvrnil mladi mož, „življenje je v sedanjih časih važno in polno dogodkov; to šumno delovanje tribune, klubov, zarot nam sladi urice ob peči. Človek ljubi tako strastno, ko se vrača domov, saj se boji, da naslednjega dne ne bo mogel več ljubiti, ker ga morda ne bo več.“

Genevieva je zmajevala z glavo in odvrnila:

„Nehvaležna dežela napram onim, ki ji služijo!“

„Zakaj?“

„Da, Vi, ki ste toliko storili za njeno svobodo, mar niste Vi danes napol sumljivi?“

„Toda Vi, draga Genevieva,“ je dejal Maurice s pogledom, pijanim od ljubezni, „Vi, zaprisežena in delavna sovražnica te svobode, spite mirno in varno pod streho republikanca; kakor vidite, se sklepa poravnava.“

„Da, da, toda to ne bo dolgo trajalo, kajti, kar ni pravično, nima obstanka.“

„Kaj kočete reči s tem?“

„Povedati Vam hočem, da jaz, to se pravi, aristokratinja, ki sanja o porazu Vaše stranke in o pogibelji Vaših nazorov, ki celo v Vaši hiši deluje za vzpostavljenje prejšnjih razmer, ki bo obsojena na smrt, ko pride resnica na dan — da jaz nočem ostati dalje pri Vas kot zli duh Vaše hiše... ne, nočem Vas tirati na morišče.“

„In kam pojdete, Genevieva?“

„Kam pojdem? Nekega dne, ko Vas ne bo tu, se napotim tja in se naznanim sama, ne da bi povedala, od kje prihajam.“

„Oh, že nehvaležnost!“ je vzkliknil Maurice, zadet na dno srca.

„Ne,“ je odvrnila mlada žena in se oklenila Mauricevega vratu, „ne prijatelj, to

je ljubezen, najudanejša ljubezen, prisegam Vam. Nisem hotela, da ujamejo Moranda in da ga obglavijo kot upornika; nočem tudi, da mi ujamejo ljubimca in da ga umorijo kot izdajalca.“

„Vi storite to, Genevieve?“ je dejal Maurice.

„Tako resnično, kakor je Bog v nebesih! Sicer ni le strah, ki me sili k temu, peče me tudi vest.“

Sklonila je glavo, kakor da bi bil kes pretežak zanjo.

„Oh, Genevieve!“ je dejal Maurice.

„Dobro razumete, kar govorim in še posebno to, kar čutim,“ je nadaljevala Genevieve, kajti vest peče tudi Vas. Veste, da sem se Vam udala, Maurice, ne da bi bila imela moči nad samo seboj; da ste me vzeli, ko nisem bila opravičena, da bi se Vam udala.“

„Dovolj!“ je rekel Maurice, „dovolj!“ Čelo se mu je zmračilo, v očeh se mu je porajal žalosten sklep.

„Pokažem Vam, Genevieve, je dejal mladi mož, „da ljubim samo in edino Vas. Dokažem Vam, da mi ni nobena žrtev prevelika. Vi sovražite Francijo, no, dobro! Naj bo, zapustiva Francijo.“

Genevieve je sklenila roki in pogledala svojega ljubimca z nekim izrazom navdušenja.

„Ali me ne varate, Maurice?“ je zajecljala.

„Mari sem Vas kdaj varal?“ je dejal Maurice; „morda tedaj, ko sem onečastil samega sebe, da sem Vas pridobil!“

Genevieve je približala svoje ustnice ustnicam mladega moža in se obesila ljubimcu okoli vratu.

„Da, prav imaš, Maurice,“ je dejala, „varala sem te. To, kar čutim, ni več kes; moja duša je morda izprijena; toda vsaj umel jo boš, ker ljubim te preveč, da bi gojila drugačno čustvo razen bojazni, da te zgubim. Pojdiva daleč, prijatelj, pojdiva tja, kjer naju ne more nihče dohiteti.“

„Oh, hvala, hvala!“ je dejal Maurice, ves očaran.

„Toda kako bežati?“ je vprašala Genevieve tresoč se pri tej strašni misli. „Dandanes ni lahko ubežati bodalom morilcev z dne 2. septembra ali pa sekiri rabljev z dne 21. januarja.“

„Genevieve, Bog naju bo čuval. Čuj, danes mi bo poplačano dobro delo, ki sem je hotel storiti. Hotel sem rešiti nekega

ubogega duhovnika, ki se je učil z menoj. Šel sem k Dantonu, *) in na njegovo zahtevo je odbor za javni blagor podpisal potni list za tega nesrečneža in njegovo sestro. Potni list mi je izročil Danton; toda mesto da bi prišel ponj, kakor sem mu bil naročil, je nesrečni duhovnik vstopil h karmelitanem in tam umrl.“

„Kaj se je zgodilo s potnim listom?“

„Imam ga še vedno; danes je vreden milijon; vreden je še več nego toliko, kajti pomenja življenje, srečo.“

„Oh, moj Bog, moj Bog, hvala ti!“ je vzkliknila mlada žena.

„Kdaj odideva od tu, Maurice?“

„Čez eno uro.“

Nihče ne sme vedeti, da odpotujeva.“

„Nihče ne zve. Pohitim k Lorinu; on ima voz brez konja, jaz konja brez voza; ko se vrnem, odpotujeva. Ti, Genevieva, ostaneš tu in pripraviš vse potrebno za odpotovanje. Ne rabiva mnogo prtljage, kajti kupila bova na Angleškem, česar potrebujeva. Scevoli naročim, da odide. Lorin mu pojasni nocoj, ko bova že daleč, vzrok najinega odhoda.“

*) Danton = eden glavnih voditeljev francoske revolucije.

„Kaj pa, če naju ujamejo na poti?“

„Ali nimava potnega lista? Napotiva se k Hubertu, oskrbniku mojega posestva, čigar dohodke mi bo poštenjak še nadalje pošiljal. Hubert pripada mestni občini v Abbevillu; pospremi naju od Abbevilla do Boulogne in naju bo čuval; v Boulogni kupiva ali pa najameva ladjo.“

„Da, da, dragi prijatelj, upam, da se nama beg posreči. Toda sreča je skoro prevelika, bojim se za vsak hip, ki leži vmes. Ah, vrni se čimprej!“

„Predno mine pol ure, sem zopet tu.“

„Kaj, če Lorina ne bo doma?“

„To nič ne de; njegov sluga me pozna. Ali ne smem tudi v njegovi odsotnosti vzeti vsega pri njem, kar se mi poljubi? On bi storil ravnotako tu pri meni.“

„Dobro, dobro.“

„Ti, moja Genevieva, imej vse pripravljeno in omeji se le na najpotrebnejše; najin odhod ne sme biti podoben procesiji.“

„Bodi brez skrbi,“

Mladi mož je stopil k vratom.

„Maurice!“ je vzkliknila Genevieva. Ozrl se je in videl, kako je mlada žena iztegovala roke proti njemu.

„Na svidenje!“ je dejal, „na svidenje,

moja ljubezen, imej pogum! Čez pol ure se vrnem.“

Genevieve je ostala sama, zaposlena s pripravami za odpotovanje. Zbrala je že vse potrebno; stolice, sofo in glasovir je pokrivala obleka, perilo in knjige, s katerimi je imela napolniti kovčege.

Naenkrat je začula, kako je ključ zaškripal v vratih.

„Dobro,“ je rekla, „Scevola se vrača; morda ga Maurice ni srečal?“

Nadaljevala je svoje delo. Hotela je zvezati neke muzikalje s trakom, toda ni ga imela pri roki; zato je zaklicala:

„Scevola!“

Iz sosednje sobe so se bližali koraki.

„Scevola!“ je ponovila Genevieve, „pridite, prosim Vas.“

„Tukaj sem,“ je dejal neki glas.

Genevieve se je naglo ozrla in grozno zakričala.

„Moj s o p r o g!“

„Da, jaz sem,“ je dejal Dixmer mirno.

Genevieve je čutila, kako se ji je zavrtelo v glavi; iztegnila je roki in se sklonila nazaj. Želela si je samo, da bi se odprl prepad pod njo in jo požrl.

Dixmer jo je ulovil v svoje naročje in jo nesel na sofo.

„No, kaj Vam je, dragica?“ je vprašal Dixmer „ali upliva moja navzočnost tako neprijetno na Vas?“

„Umiram,“ je jecljala Genevieva, padla vznak in si pokrivala oči z rokama, da bi ne videla strašne prikazni.

„Dobro,“ je dejal Dixmer, „ali ste me smatrali že za mrtvega, ljuba moja, in mislite morda, da stoji pred Vami moj duh?“

Genevieva se je ozirala z medlimi očmi naokoli. Ko je uzrla Mauricevo sliko, je zdrknila s sofe in se zgrudila na kolena, kakor da bi hotela prositi pomoči od te nezavestne, neobčutljive slike.

Uboga žena je dobro umela, kake pretnje se skrivajo pod Dixmerjevo navidezno mirnostjo.

„Da, ljubi otrok,“ je nadaljeval strojar, „jaz sem; morda ste menili, da me ni več v Parizu; toda ne, ostal sem. Dan pozneje, ko sem zapustil dom, sem se zopet vrnil in našel kupček pepela. Vprašal sem po Vas, nihče Vas ni bil videl. Iskal sem Vas povsod, in mnogo truda me je stalo, da sem Vas našel. Priznavam, nisem verjel, da ste tu; toda slutil sem, in kakor vidite,

sem prišel sem. Glavna stvar je, da sem tu in da ste Vi tu. Kako se počuti ljubi Maurice? V resnici, trdno sem prepričan, da ste mnogo trpeli. Vi, taka pristašica kralja, ste bili prisiljeni živeti pod streho tako fanatičnega republikanca.“

„Moj Bog!“ je šepetala Genevieva, „moj Bog, usmili se me.“

„Sicer pa,“ je nadaljeval Dixmer in gledal naokoli, „sicer me tolaži, moja ljuba, da imate tu tako stanovanje in da ste le malo trpeli vsled izгона, kakor se zdi. Odkar nam je pogorela hiša, sem se potepal okoli, kakor je nanesel slučaj; brez premoženja sem stanoval po kletih, spal sem na dnu ladij, tuptam tudi po kloakah, ki se izlivajo v Seino.“

„Gospod!“ je vzkliknila Genevieva.

„Tu vidim lepo sadje; večkrat sem pogrešal sladkih reči in bil sem večkrat brez kosila.“

Genevieva je ihteč zakrivala obraz s svojo roko.

„Pribogu, izgnanec se ne sprehaja po Parizu tako brezskrbno, kakor lepa, mlada ženska, in jaz nisem imel sreče, da bi poznal gorečega republikanca, ki bi me lahko skrival pred svetom.“

„Gospod, gospod,“ je vzklikala Genevieve, „imejte usmiljenje z menoj! Saj vidite, da umiram.“

„Seveda vsled razburjenja, razumem; bili ste zelo vznemirjeni radi mene; toda potolažite se, sedaj sem tukaj, vrnil sem se, in ne ločiva se nikoli več, madama.“

„Oh, Vi me umorite!“ je vzkliknila Genevieve,

Dixmer jo je pogledal z groznim nasmehom na ustnicah.

„Umoriti nedolžno žensko! Oh, kaj govorite vendar? Skoro bi bili kmalu ob pamet vsled bridkosti, ki Vam jo je prizaževala moja odsotnost.“

„Gospod,“ je vzkliknila Genevieve, „s sklenjenima rokama Vas prosim, da me raje umorite, nego da se mi tako neusmiljeno rogate. Ne, nisem nedolžna; da, zaslužila sem smrt, gospod. Umorite me, gospod, umorite me!“

„Priznavate torej, da zaslužite smrt?“

„Da, da.“

„In da bi jo mirno pretrpeli, in bi se tako pokorili, ne vem, za kateri zločin, katerega se obdolžujete?“

„Udarite, gospod; ne boste čuli vzklika iz mojih ust, in mesto da bi Vas prekli-

njala, bom blagoslavljala roko, ki me tepe.“

„Ne, ne bom Vas tepel; toda da umrete, to je verjetno. Ali Vaša smrt ne bo sramotna, česar ste se lahko bali, temveč veličastna kakor najlepša smrt. Zahvalite se mi, gospa, kaznujem Vas s tem, da Vas storim neumrjočo.“

„Kaj mislite početi?“

„Zasledovati morate cilj, po katerem smo stremili, ko smo bili prekinjeni na tej poti. Zase in zame umrete omadeževana, za druge pa kakor mučenica.“

„O moj Bog, jaz še zblaznim, ko tako govorite z menoj. Kam me vodite, kam me tirate?“

„Najbrže v smrt.“

„Dovolite mi, da opravim molitev.“

„H komu?“

„To Vas ne briga! S tem, da me umorite, poplačam svojo krivdo in Vam nisem ničesar več dolžna.“

„Dobro,“ je dejal Dixmer, „počakam Vas.“

In odšel je v sosednjo sobo.

Genevieva je pokleknila pred Mauricevo sliko in se z obema rokama tiščala za srce, ki ji je hotelo počiti.

„Maurice,“ je dejala tiho, „odpusti mi. Nisem pričakovala, da bom srečna, toda vedela sem, da te osrečim. Maurice, ugrabljam ti srečo, ki je bila tvoje življenje; odpusti mi svojo smrt, moj nad vse ljubljani.“

Iz svojih dolgih las je odstrigla koder, ga ovila okoli vijoličnega šopka, ki ga ji je zadnjič prinesel Maurice, ter ga položila pod sliko.

„No, ali ste pripravljeni?“ je vprašal Dixmer.

„Da!“ je šepetala Genevieva.

„Oh, saj je še časa, madama“, je odvrnil Dixmer; „meni se ne mudi! Sicer se Maurice kmalu vrne, in veselilo bi me, ako se mu bom mogel zahvaliti za gostoljubnost, ki Vam jo je izkazal!“

Genevieva je vztrepetala ob strašni misli, da bi se njen ljubimec in njen soprog utegnila srečati.

Urno je vstala in dejala :

„Dobro je, pripravljena sem!“

Dixmer je stopal naprej. Genevieva mu je sledila z napol zaprtimi očmi in z glavo sklonjeno nazaj. Stopila sta v voz, ki je čakal pred durmi. Voz je oddrdral.

Gostilna pri Noetovem vodnjaku.

Mož v karmanjoli, divji patriot z medvedjo kučmo, ki je trdil, da je nosil glavo lambalske princese, se je dan po tem večeru, bogatem na dogodkih, napotil v gostilno pri Noetovem vodnjaku. Bilo je okoli sedme ure.

Sedel je pri gostilničarju, ali bolje, pri gostilničarki v ozadju temne, od tobaka in svetilk okajene izbe, v kateri je sedelo le malo vsakdanjih gostov. Jedel je dozdevno ribe s črnim maslom. Kmalu je odšlo troje poslednjih gostov, in ko je ura odbila tričetrt na osem, je patriot ostal sam.

Kmalu je zazvonil na vhodnih vratih zvonček tako močno, da se je naš patriot stresel. Zopet je zagrabil ribo in je, ne da bi bila gostilničarka opazila, zalučal polovico nekemu psu, polovico mački, ki se je igrala s psom in ki ga je vkljub temu občutno opraskala s svojimi kremplji.

Vrata z belo-rdečo zaveso so se odprla: vstopil je mož, oblečen približno po načinu patriotov, samo da ni nosil kučme, ki jo je bil zamenjal z rdečo čepico. Za

pasom je imel zataknen velikanski šop ključev, a poleg je visela široka vojaška sablja.

„Mojo juho ! moj bokal !“ je upil mož, ki je vstopil v skupno sobo, ne da bi se bil dotaknil rdeče čepice, in ki se je omejil na to, da je hišno gospodinjo pozdravil samo z glavo.

Vzdihnil je kakor od trudnosti in sel za mizo, ki je bila našemu patriotu najbližja.

Gostilničarka je vstala in odšla po zahtevane reči.

Ko so se zaprla vrata za njo in ko je mož s kučmo v svitu edine svetilke zapazil v ogledalu, ki je viselo njemu nasproti, da je soba popolnoma prazna, je dejal, ne da bi se bil obrnil: „Dober večer.“

„Dober večer, gospod,“ je odvrnil novodošli gost.

„No,“ je vprašal patriot s hlinjeno malomarnostjo, „kako daleč smo že?“

„Konec je.“

„Česa je konec?“

„Kakor sva se bila domenila, sem se sprl z očetom Richardom radi službe. Dejal sem mu, da imam slab posluh, da se mi vrti v glavi; delal sem se, kakor da mi prihaja v pisarni slabo.“

„Dobro, in potem?“

„Nato je očka Richard poklical soprogo, ki mi je jela drgniti nos s kisom, nakar sem se zopet zavedel.“

„Dobro, in potem?“

„Nato sem dejal, kakor sva se bila dogovorila, da mi namreč pomanjkanje zraka provzroča omotico, ker sem zelo slabokrven, in da mi služba v ječi, kjer se nahaja ravnokar štiristo jetnikov, škoduje“

„In kaj sta onadva rekla k temu?“

„Mamica Richard me je pomilovala.“

„In očka Richard?“

„Pokazal mi je vrata.“

„Da ti je pokazal vrata, ni še dovolj.“

„Potrpite vendar; mamica Richard, ki je dobra ženska, mu je očitala, da nima srca, ker da sem družinski oče.“

„In kaj je odvrnil nato?“

„Rekel je, da ima prav, toda prvi pogoj za službo jetniškega hlapca je ta, da ostane v ječi, v kateri je nameščen; republika da se ne šali in da obglavlja one, katerim se pri izvrševanju službe vrti v glavi.“

„Vraga!“ je vzkliknil patriot.

„In očka Richard se ne moti. Odkar je tam zaprta Avstrijanka, peklenko pazijo nanjo“.

„Nadaljujte“, je dejal patrijot, ne da bi se bil okrenil.

„Pričel sem vzdihovati in tožiti, da se počutim slabo; zahteval sem, da me prenesejo v sobo za bolnike in zagotavljal, da mi otroci umro, ako mi vzamejo plačo“.

„Kaj pa očka Richard?“

„Očka Richard je odvrnil, da jetniški hlapec ne potrebuje otrok“.

„Toda jaz menim, da je Richardova na tvoji strani?“

„K sreči se je pričela zopet pričkat s soprogom in mu očitati, da je brezsrčnež, tako da je očka Richard navsezadnje dejal: ‚No, dobro, občan Grakh, dogovori se s kakim prijateljem, ki ti da nekaj na račun tvoje plače; predstavi mi ga za svojega namestnika, in jaz ti obljubljam, da ga sprejemem.‘ Nato je odšel, potem ko sem mu dejal: ‚Dobro, očka Richard, poiščem ga‘.“

„In si ga našel, moj vrli Grakh?“

V tem hipu se je gostilničarka vrnila in prinesla občanu Grakhu krožnik juhe in bokal vina. To ni bilo pogodi niti Grakhu, niti patriotu, kajti morala sta si sporočiti še nečesa.

„Občanka,“ je dejal jetniški hlapec, „od občana Richarda sem dobil majhen

dar, tako da si danes lahko privoščim svinjsko rebrce s kumarami in steklenico burgundca. Pošlji deklo h kuharju po rebrce, ti pa pojdi v hram po vino.“

Gostilničarka je takoj odredila vse potrebno. Dekla je odšla skoz hišna vrata, gospodinja v hram.

„Dobro,“ je dejal patriot, „ti si razumen dečko.“

„Tako razumen, da si vzlic Vašim obljubam nikakor ne prikrivam, za kaj nama obema gre. Ali slutite, kaj?“

„Da, popolnoma.“

„Tvegava svojo glavo.“

„Naj te moja ne skrbi!“

„Priznati Vam moram, gospod, da mi Vaša ne dela preveč skrbi.“

„Toda če cenim tvojo z dvojno ceno?“

„Ej, gospod, glava je zelo dragocena stvar.“

„Preskrbi mi vstop v ječo, postavi me na svoje prejšnje mesto, in jaz ti jutri odri-
nem petdeset tisoč frankov v zlatu.“

„Je-li to tudi gotovo?“

„Oh, saj imaš izborna jamstvo: mojo glavo.“

Hlapec je pomišljal nekoliko trenutkov.

„Naprej!“ je rekel patriot, ki ga je

videl v zrcalu, „naprej! Ne udajaj se neprijetnemu pomišljanju; če me ovadiš, ne dobiš od republike niti solda, ker bi bil storil le svojo dolžnost; če pa služiš meni, ti dam, ker se pregrešiš proti svoji dolžnosti in ker bi bilo krivično, ko bi na tem svetu delal zastonj, petdeset tisoč frankov, s katerimi lahko takoj odpotuješ v inozemstvo in živiš tam udobno in varno.“

„No, dobro, velja, gospod, naj se zgodi, karkoli hoče. Revež sem in se ne vmešavam v politiko; Francija je vspevala tudi brez mene in ne propade, četudi bo pogrešala mojo osebo; ako vršite Vi slabo delo, tem slabše za Vas.“

„Menim na vsak način, da to, kar delam, ni slabše od onega, kar počenjajo drugi. Torej povej, kedaj me predstaviš očki Richardu?“

„Nocoj, ako hočete.“

„Da, seveda. Toda za koga me predstavite?“

„Za mojega bratranca Mardocha.“

„Mardoche, naj bo, ime mi ugaja. Toda stan?“

„Izdelovalec vreč.“

„Ob kateri uri naj prične predstavljanje?“

„Čez pol ure, ako hočete.“

„Ob devetih torej.“

„Kdaj dobim denar?“

„Jutri.“

„Tiho, tu mi prinaša vino.“

„Torej nocoj pred ječo.“

„Da.“

Patriot je poravnal svoj račun in odšel.

Ko je bil že na pragu, je zavpil s svojim gromečim glasom!

„Zgani se, občanka! Reberce s kumarami! Moj bratranec Grakh še umre lakote.“

„Ta dobri Mardoche!“ je dejal jetniški hlapec in pokusil burgundca, ki mu ga je bila natočila gostilničarka in ki ga pri tem nežno pogledala.

XLI.

Kancelist v vojnem ministerstvu.

Patriot je bil sicer odšel, toda ni se bil odstranil popolnoma. Skoz okajena okna je opazoval jetniškega hlapca, da bi videl, ali ni morda v zvezi s kakim agentom republikanske policije, najboljše, kar jih je sploh bilo tedaj; kajti ena polovica družbe je

vohunila med drugo, ne toliko v slavo vlade, kolikor radi osebne varnosti.

Toda ni se zgodilo, česar se je patriot bal: nekoliko minut pred deveto je hlapec vstal, vščipnil gostilničarko za podbradek in nato odšel.

Patriot ga je srečal na obrežju pred ječo, nakar sta oba vstopila.

Še tistega večera je bila kupčija sklenjena; očka Richard je sprejel v službo jetniškega hlapca Mardocho na mesto občana Grakha.

Pred dvema urama, ko še ta važna zadeva ni bila urejena, se je v nekem delu ječe odigral prizor, ki je bil velikega pomena za glavne junake te povesti.

Truden vsled dnevnega dela se je jetniški kancelist pripravljaj, da pospravi svoje zapisnike. Ravnokar je hotel oditi, ko se je pojavil pred njegovo pisalno mizo neki mož v spremstvu občanke Richard.

„Občan kancelist,“ je dejala, „tu je Vaš tovariš iz vojnega ministerstva; prihaja po nalogu občana ministra, da sestavi nekoliko vojaških imenikov.“

„Ah, občan,“ je rekel jetniški kancelist, „prišli ste nekoliko prepozno, ravnokar sem pospravil svoje knjige; prosim Vas torej, da

se požurite, kajti ura večerje je tu, in jaz sem lačen. Ali imate zaznamovati mnogo jetnikov?“

„Okoli sto.“

„Za to delo potrebujete več dni.“

„Ljubi tovariš, če dovolite odprem tu pri Vas malo pisarno.“

„Kako mislite to?“ je vprašal jetniški kancelist.

„Pojasnim Vam, ako greste z menoj večerjat; saj ste lačni, kajneda?“

„Ne tajim.“

„No, dobro, spoznali boste mojo soprogo, dobra kuharica je; spoznali boste tudi mene, jaz sem dober dečko.“

„Pri moji veri, da, zdite se mi tak; toda ljubi kolega...“

„Oh, le sezite brez skibi po oštrigah, ki jih kupim mimogredé, potem po piščancu, ki ga naročim pri našem trgovcu, in še po par skledicah, ki jih pripravi gospa Durand.“

„Vi me zapeljujete, ljubi kolega,“ je dejal jetniški kancelist, očaran od tega obeda, ki se je zdel kancelistu obilen.

„Sprejmete torej vabilo?“

„Sprejmem.“

„Torej odloživa delo do jutrajšnjega dneva in pojdiva.“

„Tako; samo dovolite, da obvestim o svojem odhodu orožnike, ki stražijo Avstrijanko, ter jim naročim, da pazijo na vsak šum, ki se jim bo zdel sumljiv.“

„Ah, saj res, pri moji veri, previdnost ne škoduje.“

Jetniški kancelist je res potrkal na vrata; eden izmed orožnikov je odprl in vprašal:

„Kdo tu?“

„Jaz, kancelist, Vam naznanjam, da odhajam. Lahko noč, občan Gilbert.“

In vrata so se zopet zaprla.

Kancelist iz vojnega ministerstva je opazoval ta prizor z največjo pozornostjo, in ko so bila vrata kraljičine ječe odprta, je naglo pogledal v ozadje prvega oddelka; videl je orožnika Duchesna, slonečega pri mizi, in se prepričal, da sta stražila kraljico samo dva stražnika.

Ko sta pisarja odhajala iz ječe, sta vstopila dva moža; bila sta občan Grakh in njegov bratranec Mardoche.

„Kdo sta ta dva moža?“ je vprašal kancelist iz vojnega ministerstva.

„Poznam samo enega, namreč jetniškega hlapca, po imenu Grakha.“

„Ah!“ je dejal vojni kancelist s hlinjeno malomarnostjo, „ključarji smejo torej iz ječe?“

„Da, ko je njihov dan.“

Naša najnovejša prijateljica sta se nato odpravila na pot; medpotoma sta nakupila že omenjena jedila.

Stanovanje kancelista v vojnem ministertvu je bilo zelo priprosto; občan Durand je stanoval v treh malih sobah; hiša je bila brez vratarja.

Stopala sta navzgor do drugega nadstropja; občan Durand je vzel iz žepa drug ključ in vstopil. Jetniškemu kancelistu se je zdela soproga njegovega tovariša popolnoma po njegovem okusu: bila je res krasna ženska; njen obraz je izražal globoko žalost, ki jo je delal še bolj zanimivo. Znano je, da je žalost eden najzapeljivejših čarov pri lepih ženskah. V žalosten obraz se zaljubijo vsi moški brez izjeme, celo kancelisti.

Kancelista sta obedovalaz dobrim tekom, samo gospa Durand ni pokusila ničesar.

Vprašanja so si sledila od obeh strani. Vojni kancelist je popraševal svojega tovariša z radovednostjo, ki je bila v onih časih vsakdanjih dram zelo nenavadna, po običajih

v jetnišnici, po sodnijskih dnevih in načinu straženja.

Jetniški kancelist je bil vzradoščen. ker so ga poslušali s tako pozornostjo. Zato je odgovarjal radevolje in pripovedoval o vsem, kar je znal povedati v tem oziru. Nato se je obrnil k svojemu tovarišu in gostitelju ter ga poprašal po njegovem ministerstvu.

„Oh,“ je dejal Durand, „nisem tako dobro poučen kakor Vi, kajti moja služba je nižja od Vaše, ker sem šele kancelistov tajnik; pač pa opravljam posle prvega kancelista. Delo je moje, moj gospod pa žanje koristi. Toda upam, da se stvari spremene.“

„No, dobro, jaz Vas bom podpiral pri tem, občan,“ je rekel jetniški kancelist veseleč se dobrega vina svojega gostitelja in lepih oči madame Durand.

„Oh, hvala,“ je odvrnil drugi, „vse, kar zamore nekoliko razvedriti ubogega uradnika, je dobrodošlo, in jaz menim, da bo moje delo v ječi prej prikoncu in da se ne bo zavlačevalo, ako smem vsak večer vzeti s seboj svojo soprogo, ki bi se sicer tu dolgočasila . . .“

„V tem ne vidim nič neumestnega,“ je dejal jetniški kancelist, ki ga je prav posebno razveselil tovarišev načrt.“

„Narekovala mi bo imenike,“ je nadaljeval občan Durand, „in ko bo delo dovršeno, pridete včasih k nama na večerjo, če se Vam danes ni zdela preslaba.“

„Da, toda ne prepogostoma,“ je odvrnil kolega prisiljeno.

„Ah, to se da izborno urediti,“ je dejal Durand, „kajneda, moja ljuba prijateljica?“

Še vedno zelo bleda in otožna je gospa Durand uprla oči v svojega soproga in odvrnila :

„Naj se zgodi Vaša volja.“

Ob enajstih se je vzradoščeni kancelist poslovil. Ko ga je bil Durand spremil in ko se je bil zopet vrnil v sobo, je dejal :

„Zganite se, Genevieve, pojte počivat.“

Mlada žena je vstala, ne da bi odgovorila, vzela svetilko in odšla v sobo na desni.

Durand, v katerem so naši čitatelji gotovo že spoznali našega starega znanca Dixmerja, je zrl na njo, pomišljal za hip in nato z mračnim čelom odšel v svojo sobo, ki se je nahajala na nasprotni strani.

Dva listka.

Od tistega časa je kancelist iz vojnega ministerstva vsak večer pridno delal v pisarni svojega tovariša. Gospa Durand je sestavljala imenike iz za to pripravljenih knjig, in Durand je vneto prepisoval.

Po enournem pomenkovanju in opazovanju — kajti jetniški kancelist je zelo rad gledal koleginjo iz vojnega ministerstva — sta ostajala mož in ženska navadno sama. Nato je uradnik odhajal mrmrajoč :

„Vraga, kako lepa je ta-le mala gospa Durand ; toda kaj ji teži srce, da je vedno tako žalostna ?“

Nato je tudi Durand odhajal, ko je bil prej, kakor navadno, poučil orožnike in zopet skrbno zaključil knjige.

To je trajalo štiri dni. Durand je pretehtoval vsako malenkost, ne da bi bilo kaj vsaj dozdevno vzbudilo njegove pozornosti.

Opazil je, da polagajo vsak večer ob devetih pred vrata košarico z jedili, ki jo je prinašal Richard ali njegova soproga

Vsak večer, ko je kancelist dejal orožniku : „Sedaj grem, občan,“ je prihajal

orožnik Gilbert ali Duchesne, vzel košarico in jo nesel Mariji Antoinetti.

Vse tri naslednje večere, ko se je mudil Durand dlje časa na svojem mestu, je tudi košarica ostajala dlje časa pred vrati, kajti le tedaj, če jih je odprl in želel kancelistu lahko noč, je prihajal orožnik po košarico. Četrť ure pozneje je prinašal eden izmed orožnikov prazno košarico od prejšnjega dne, in jo postavil pred vrata na mesto, kjer se je nahajala ona druga.

Bilo je v začetku oktobra. Četrtega dne zvečer, ko se je bil oni drugi kancelist odstranil in ko je bil ostal Durand ali pravzaprav Dixmer sam s svojo soprogo, je odložil pero, gledal okoli, prisluškoval s pozornostjo, kakor bi bilo od tega odvisno njegovo življenje, nato urno vstal, hitel s pritajenimi koraki k zapornim vratom, odstranil prtič, s katerim je bila pokrita košarica, in stlačil v mehki kruh, določen za jetnike, srebrno škatljico.

Bled in tresoč se od razburjenja, ki se polašča tudi trdnega človeka, ako je izvršil delo, na katero se je dolgo pripravljaj in po katerem je hrepenel, se je Dixmer vrnil zopet na svoje mesto in si tiščal z eno roko čelo, z drugo srce.

Genevieve ga je opazovala, ne da bi zinila besedice; odkar je njen soprog prišel k Mauricu ponjo, je vedno čakala, da je on spregovoril prvi. Takrat je pa prekinila molk.

„Ali naj se zgodi nocoj?“ je vprašala.

„Ne, jutri,“ je odgovoril Dixmer. In ko je zopet pogledal okoli sebe in prisluškoval, je odložil zapisnik, se približal vratom in potrkal.

„Kaj je?“ je vzkliknil Gilbert.

„Občan,“ je odvrnil, „odhajam.“

„Dobro,“ je dejal orožnik v ozadju celice, „lahko noč.“

„Lahko noč, občan Gilbert.“

Durand je čul žvenketanje zapahov; videl je, da hoče orožnik odpreti, in nato odšel.

Na hodniku, vodečem iz stanovanja očeta Richarda na dvorišče, je zadel ob nekega ključarja, ki je nosil kučmo na glavi in imel v roki težak šop ključev.

Dixmerja je spreletel strah, kajti bal se je, da bi ga ta človek, ki je bil gotovo robot kakor večina njegovih stanovskih tovarišev, nagovoril, pogledal in morda celo spoznal.

Potisnil si je klobuk na čelo, a Genevieve si je pokrila oči s svojim črnim plaščem.

Toda varal se je.

„Ah, prosim oproščenja,“ je rekel ključar, dasi je Dixmer zadel ob njega.

Dixmer se je ob zvoku tega glasu, ki je zvenel mehko in uljudno, stresel. Toda ključarju se je brezdvomno mudilo, hušnik je na hodnik, odprl Richardova vrata ter zginil.

Dixmer je šel z Genevieve svojo pot.

„To je čudno,“ je dejal, ko je bil zunaj, ko so se bila vrata zopet zaprla za njim in ko je bil sveži zrak že ohladil njegovo vroče čelo.

„Da, res čudno,“ je šepnila Genevieve.

Tedaj, ko je še bilo njiju razmerje pristrčno, bi si bila oba zakonska razodela povod začudenja. Tako pa sta ohranila svoje misli zase in sta jih smatrala za stvore svoje razgrete domišljije.

Medtem je bil orožnik odšel po košarico jedil, namenjeno kraljici. V njej se je nahajalo sadje, mrzel piščanec, steklenica belega vina, vrček vode in polovica hleba. Gilbert je privzdignil prtič in dejal svojemu tovarišu :

„Tu je več, nego bo mogla zavžiti; in vendar ni bilo treba toliko kuharjev, da so ji skuhali kosilo, kakor tedaj, ko je bila še v Versaillu.“

„Ej, moj Bog, da,“ je odvrnil Duchesne modro, „njen kuharski mojster je sedaj kuhar tam na oglu.“

„To more biti trda zanjo.“

Gilbert je nato odmaknil steno in glasno zavpil:

„Občanka, tu imaš večerjo.“

Kraljica je odgrnila košarico in vzela kruh, a medtem je Gilbert iztegoval vrat skozi stensko odprtino ter opazoval jetnico.

Marija Antoinetta je prelomila kruh; toda komaj so se vdrli njeni prsti vanj, je začutila mrzlo srebro in uganila, da mora vsebovati ta kruh nekaj posebnega.

Nehote je napravila kretnjo, kri ji je udarila v obraz, tako, da so si ji jele svetiti oči in lica kakor v mrzlici. Za hip je ostala kakor odrevenela in nepremična; ko se je prepričala, da je njena stražnika Duchesne in sočustvujoči Gilbert ne opazujeta, ta izvlekla škatljico iz kruha.

V njej je našla listek. Razvila ga je in čitala:

„Veličanstvo, bodite jutri ob uri, ko dobite ta listek, pripravljeni, kajti jutri ob tej uri bo privedena v zapor Vašega veličanstva neka ženska. Ta ženska se preobleče v Vašo obleko in odda Vam svojo. Nato zapustite ječo ob strani enega Vaših najjudanejših služabnikov. Ne brigajte se za hrup, ki nastane v prvi sobi; naj Vas ne moti niti kričanje, niti vzdihovanje; skrbite edino za to, da se urno preoblečete v obleko in plašč ženske, ki zavzame mesto Vašega veličanstva.“

„Kakšna udanost!“ je zašepetala kraljica; „hvala ti, o Bog; ne kličejo torej, kakor pravijo, vsi prokletstvo name!“

Prečitala je listek znova. Njeno pozornost je vzbudil drugi odstavek.

„Naj Vas ne moti niti kričanje niti vzdihovanje,“ je mrmrala; „oh, to pomenja, da pobijejo moja stražnika, uboga človeka, ki sta tako sočustvovala z menoj; oh, ne, nikoli, nikoli!“

Odtrgala je drugo polovico listka, ki je bila še nepopisana; ker ni imela ne svinčnika, ne peresa, da bi odgovorila neznanemu prijatelju, je vzela iz svoje rute, ki je pokrivala vrat, iglo in zabolala v papir sledeče besede:

„Ne smem in ne morem sprejeti človeške žrtve, da rešim svoje življenje.

M. A.“

Nato je vtaknila papir v etui in ga potisnila v drugi košček prelomljenega kruha.

Bila je ravno deseta ura. Ni še bila dovršila svojega dela; štela je udarce, ki so odmevali počasi in v presledkih, ko je nenkrat začula na šipi nekega okna, s katerega je bilo videti na takoimenovano žensko dvorišče, precej močan šum, kakor da bi kdo z demantom rezal po steklu. Temu šumu je sledil lahek sunek na šipo, ki ga je dotičnik večkrat ponovil in ki ga je nalašč skušal zakriti s kašljanjem.

V kotu šipe se je nato prikazal skrbno zviti papirček, ki je zdrknil skoz okno in padel ob zidu na tla.

Slednjič je kraljica začula rožljanje ključev, ki so zadevali drug ob drugega, in korake, ki so se na tlaku bobneče oddaljevali.

Ker je kraljica čula, da njena stražnika šepetata med seboj kakor navadno, je previdno pobrala papir in ni se upala pri tem niti dihati.

Tanek, droben predmet je smuknil kakor

iz nožnice in ko je padel na trda opekasta tla, je zazvenel kakor kovina.

Bila je ostro nabrušena pila, podobna bolj biseru nego orodju, jeklena priprava, s katero bi lahko najšibkejša in najnerodnejša roka v četrto ure prežagala najdebelejši železen drog.

„Veličanstvo,“ je bilo zapisano na listku, „jutri o poldesetih zjutraj pride mož, ki bo govoril z orožnikom, ki Vas straži, skoz okno ženskega dvorišča. Medtem pa Vaše veličanstvo prepili tretji drog svojega okna, ako računate od leve na desno. Pilite poševno; zadostoval bo četrť ure. Nato bodite pripravljeni, da zlezete skoz okno.“

Ta vest Vam prihaja od enega Vaših najzvestejših in najudanejših podložnikov, ki je posvetil svoje življenje Vašemu veličanstvu in ki bo srečen, da bo smel za Vas umreti.“

„Oh!“ je šepetala kraljica, „to je past. Toda ne, zdi se mi, da poznam to pisavo; taka je, kakor v Templu; to je pisal vitez iz R d e č e h i š e. Naprej! Bog morda hoče, da pobegnem.“

In kraljica se je zgrudila na kolena in se zatekla k molitvi, temu mogočnemu pripomočku jetnikov.

Dixmerjeve odredbe.

V naslednji noči ni kraljica skoro zatisnila očesa. Čim je hotela zaspati, se ji je dozdevalo, kakor da vidi prelivanje krvi, kakor da čuje kričanje.

Del prihodnjega dneva je posvetila molitvi. Toda ni se mogla pomiriti, kajti zdelo se ji je popolnoma mogoče, da pobegne s pomočjo pile in svojih prijateljev; in ravno ta možnost je spremenila njeno upanje v krvav plamen, ki ji je slepil oči.

Vedela je, da morajo prijatelji, ki bi hoteli dospeti do nje, prej pobiti njena stražnika, a ona ni hotela privoliti za nobeno ceno v njiju smrt. Bila sta edina moža, ki sta že dolgo sočustvovala ž njo.

Toda onkraj omrežja, ki naj bi je prepilila, je sijalo solnce svobode, tam je bilo življenje in morda tudi maščevanje, tri stvari, ki so ženski posebno sladke in prijetne. Boga je prosila odpuščenja, ker je tako goreče hrepenela po njih.

Sicer se ji je zdelo, da ne sumita njena stražnika ničesar. Priprosta človeka bi se bila gotovo izdala izurjenim očem kraljice.

„Čudna usoda, plemenita igra!“ si je dejala; „dve zaroti se združujeta, da bo rešena uboga kraljica ali bolje, uboga jetnica, ki ni ničesar storila da bi naščuvala zarotnike, ali da bi jih vzpodbudila, in obe naj se izvedeta istočasno... Kdo ve? Morda sta obe zaroti v medsebojni zvezi, morda se združita v eni točki... Ako hočem, sem torej rešena... Toda žrtvovati mesto sebe ubogo žensko, dopustiti, da pobijejo dva moža, zato da pride ta ženska do mene... Bog in bodočnost mi ne odpustita kaj takega! Nemogoče! Nemogoče!“

Kraljico je obhajal vedno večji strah. Mučil jo je mrzlični dvom, groza jo je spreletala in tesno ji je postajalo pri srcu, dokler ni napočil večer.

Ko je nastala v zaporu tema, ko so se čuli koraki straž in ko je žvenketanje orožja ter lajanje psov odmevalo po mračnih obokih, ko je kraljica konečno spoznala grozo svoje ječe v vsej njeni strahoti in brezupnosti, se je dvignila vsa v strahu.

„Oh, bežala bom,“ je dejala, „da, da, bežati hočem. Ko pridejo, ko bodo govorili, pripilim drog in počakam, kaj bodo zahtevali od mene Bog in moji prijatelji.“

Dolgujem samo sebe otrokom ; saj jih ne bodo umorili, ali če jih umorijo, potem lahko . . .“

Marija Antoinetta ni končala stavka ; oči so se ji sklenile, glas ji je obtičal. Bile so strašne sanje, ki jih je sanjala uboga kraljica v izbi, zaklenjeni z zapahi in močno omreženi. Toda v sanjah se je razmaknilo omrežje, zapahi so se odprli ; videla se je sredi temnih neusmiljenih vojakov ; ukazala je plamenu, naj zagori, meču, naj zdrkne iz nožnice ; maščevala se je nad ljudstvom, ki navsezadnje niti ni bilo njeno . . .

Med tem časom sta Gilbert in Duchesne mirno kramljala in si pripravljala večerjo.

Medtem sta dospela v ječo tudi Dixmer in Genevieve in odšla kakor navadno v pisarno. Ko sta se mudila tam približno eno uro, je jetniški kancelist po svoji navadi opravil svoje posle in ju nato pustil sama.

Ko so se bila vrata zaprla za njegovim tovarišem, je Dixmer pograbil za prazno košarico, ki se je nahajala pred vrati, da jo izmenjajo s košarico prejšnjega večera. Vzel je kos kruha, ga prelomil in našel škatljico ki, je vseboval kraljičin odgovor. Prečital ga je z bledim obrazom in ko je videl, da ga Genevieve opazuje, je papirček raztrgal na tisoč koscev in jih vrgel v gorečo peč.

„Dobro je,“ je dejal, „vse je dogovorjeno.“ Nato se je obrnil k Genevievi z besedami :

„Pridite!“

„Jaz?“

„Da, govoriti moram natihem z Vami.“

Nepremična in mrzla kot kamen je Genevieva napravila kretnjo, kakor da se odreka vsemu na svetu, in stopila k njemu.

„Ura je prišla,“ je dejal Dixmer, „ali me čujete?“

„Da, gospod.“

„Gotovo hočete raje smrt, ki bo koristila Vaši stvari, radi katere Vas bo blagrovala vsa stranka in Vas bo pomilovalo vesoljno ljudstvo, kakor pa sramotno smrt iz maščevanja, kajneda?“

„Da, gospod.“

„Lahko bi Vas bil umoril na licu mesta, ko sem Vas našel pri ljubimcu; toda mož, ki je posvetil svoje življenje častni in sveti nalogi, mora znati izkoristiti svojo nesrečo s tem, da jo žrtvuje tej stvari; storil sem tako ali vsaj mislim storiti. Kakor vidite, sem se odrekel veselju, da vršim svojo pravico. Prizanesel sem tudi Vašemu ljubimcu.“

Nekaj kakor hipen nasmešek je zaigralo na bledih Genevievinih ustnicah.

„Toda kar se tiče Vašega ljubimca, Vam mora biti jasno, Vam, ki me poznate, da sem samo čakal, da najdem kaj boljšega.“

„Gospod,“ je dejala Genevieve, „pripravljena sem, čemu toliko besedi?“

„Ali ste pripravljeni?“

„Da, umorite me, prav imate, pričakujem to.“

Dixmer je pogledal Genevieveo in je nehote vztrepetal; bila je v tem trenutku veličastna, obžarjena od gloriije, od najsvetlejše gloriije, porojene iz ljubezni.

„Nadaljujem,“ je rekel Dixmer. „Obvestil sem kraljico, ki me pričakuje; nedvomno bo ugovarjala, toda Vi jo morate prisiliti.“

„Dobro, ukažite mi, jaz se Vam pokorim.“

„Tako,“ je dejal Dixmer, „potrkam na vrata, Gilbert jih odpre, s tem bodalom ga umorim.“

Dixmer si je odpel suknjo in pokazal dvorezno bodalo, ki ga je napol potegnil iz nožnice.

Genevieve se je nehote stresla. Dixmer je krenil z roko, kakor da bi zahteval od nje pazljivosti.

„V trenutku, ko ga zabodem,“ je nadaljeval, „planite v drugo sobo, kjer se bo

nahajala kraljica. Soba, kakor veste, nima vrat, temveč špansko steno. Medtem, ko jaz umorim drugega vojaka, menjate Vi ž njo svojo obleko. Nato primem kraljico pod pazduho in jo odvedem skoz vrata.“

„Dobro,“ je dejala Genevieva hladno.

„Saj me razumete?“ je rekel Dixmer, „vsak večer Vas vidijo v tem plašču iz črnega tafeta, ki Vam zakriva obraz. Pregnite Njeno veličanstvo s svojim plaščem in naberite ga v gube, kakor je Vaša navada.“

„Storim, kar velevate, gospod.“

„Sedaj Vam moram še odpustiti in se Vam zahvaliti.“

Genevieva je zmajevala z glavo s hladnim nasmehom, iztegnila roko proti njemu in odvrnila :

„Ne potrebujem Vašega odpuščenja in tudi ne Vaše zahvale ; to, kar storim, bi zbrisalo tudi zločin ; toda, kar sem jaz zakrivila, je le slabost, do katere ste me bili skoro Vi prisilili, če se še spominjate svojega ravnanja. Zapustila sem ga in Vi ste me zopet pognali v njegovo naročje ; torej ste Vi povzročitelj, sodnik in maščevalec. **Jaz** bi Vam torej morala odpustiti svojo smrt in jaz Vam jo tudi odpuščam. **Jaz** se Vam imam zahvaliti, gospod, da mi

jemljete življenje, kajti postalo bi mi nezno, ko bi morala živeti ločena od moža, ki ga edino ljubim, zlasti od tedaj, ko ste Vi s svojo maščevalnostjo pretrgali vse vezi, ki so me kdaj spajale z Vami.“

Dixmer si je zadiral nohte v svoje meso; hotel je odgovoriti, toda glas mu je obtičal v grlu. Napravil je par korakov po pisarni:

„Ura bi bila kmalu potekla,“ je dejal konečno; „vsaka sekunda nam lahko koristi. Urno, urno, a li ste pripravljeni?“

„Povedala sem Vam že, da pričakujem, gospod!“ je odgovorila Genevieveva z mučeniško mirnostjo.

Dixmer je zbral vse svoje papirje, pogledal, da-li so vrata dobro zaklenjena, da bi kdo ne vstopil v pisarno, in je dejal nato:

„Postavite se poleg mene, in ko zabodem Gilberta, stopite h kraljici.“

„Pripravljena sem.“

Nato je prijel Dixmer z desno roko za široko bodalo in potrkal z levo na vrata.

XLIV.

Priprave viteza iz Rdeče hiše.

Med prizorom, ki se je dogajal med obema zakonskima, so se vršile na ženskem

dvorišču druge priprave. Naenkrat, kakor da bi bil iz tal vzrastel, se je pojavil neki mož, ki sta mu sledila dva psa; medtem, ko je pod glasom pel revolucijsko pesem „Ç a i r a“, je s svojim šopom ključev drsal ob petero drogov, ki so zapirali kraljičino okno.

Kraljica je v začetku vztrepetala, toda kmalu je spoznala znamenje, odprla počasi okno in se lotila dela s spretnejšo roko, nego bi kdo mislil. Večkrat je bila že v kovačnici, kjer je njen kraljevski soprog v svoje razvedrilo preživljal lep del dneva, prijemala za slično orodje, kakor je bilo to, ki ga je imela ravnokar v roki in na katerem ga slonelo vse njeno upanje do rešitve.

Ko je mož s ključi čul, da je kraljica odprla okno, je potrkal na orožnikovo okno, ki se je nahajalo poleg.

„Ah, ah,“ je dejal Gilbert, ko je pogledal skozi šipe, „to je občan Mardoche.“

Niti sanjalo se mu ni, da se pod tem imenom skriva vitez iz Rdeče hiše, strah republikancev.

„Da, jaz sem,“ je odvrnil ključarjev hlapec. „No, menim, da pridno stražita?“

„Kakor navadno, občan ključar. A zdi se mi, da naju ne boste zalotili na kaki nemarnosti?“

„Ah,“ je odvrnil Mardoche, „ravno to noč je pazljivost še bolj potrebna.“

„Ba!“ je vzkliknil Duchesne, ki se je bil medtem približal.

„Seveda.“

„Kaj pa se je zgodilo.“

„Odprita okno, in povem vama.“

„Odpri,“ je rekel Duchesne.

Gilbert je odprl in segel v roko ključarju, ki se je bil že pobratil z orožnikom.

„Kaj se je pripetilo, občan Mardoche?“ je ponavljal Gilbert.

„Seja v konventu je bila nekoliko burna. Ali ste čitali?“

„Ne; kaj se je vendar pripetilo?“

„Ah, najprej je občan Hebert nekaj razkril.“

„Kaj pa?“

„Da se nahaja vitez iz Rdeče hiše zopet na Francoskem.“

„Torej se je vrnil!“

„Sploh ni zapustil dežele.“

„Vsekakor ga kmalu ujamejo.“

„Seveda, vsaj skušali bodo; toda to ni tako lahko, kakor se zdi.“

Ker je kraljičina pila v tem trenutku močno zaškripala, se je ključar zbal, da bi

kdo utegnil kaj slišati. Skušal je zakrivati šum, ki ga je povzročala, in stopil je na nogo enemu svojih psov, ki je takoj zacvilil od bolečine.

„Ah, uboga živalica,“ je rekel Gilbert.

„Ba!“ je dejal ključar, „zakaj si ni nadel lesenih čevljev. Molči, Girondin, tiho!“

„Dejal si torej,“ je vprašal Duchesne, ki so ga zelo zanimala te novosti. „Kaj si že dejal?“

„Rekel sem, da je občan Hebert — ta je namreč patriot — predlagal, naj bi kraljico zopet premestili v Temple.“

„Čemu pa?“

„Vraga, ker trdi, da so jo odvedli iz Temple zato, da so jo odtegnili neposrednemu nadzorstvu občine.“

„Pri moji veri,“ je dejal Gilbert, tudi jaz bi hotel, da bi jo zopet odvedli v Temple.“

„Seveda, ker se ti zdi dolgočasno stražiti jo.“

„Ne, to mi vzbuja bridkost.“

Vitez je močno zakašljal, kajti pila je tembolj škripala, čim globlje se je zadirala v železni drog.

„In kaj je bilo sklenjeno?“ je vprašal Duchesne, čim se je bil ključar izkašljajal.

„Sklenjeno je bilo, da jo pustijo tukaj, toda v najkrajšem času da prične razprava proti njej.“

„Ah, uboga ženska,“ je dejal Gilbert.

Duchesne, ki je nekaj začul, se je sklonil, da bi prisluškoval v smeri proti levemu oddelku.

Ključar je zapazil to kretnjo in dejal živahno :

„Umel boš, občan Duchesne, da postajajo poskusi zarotnikov tem obupnejši, čimmanj časa jim preostaja za izvršitev. Zato bodo podvojene jetniške straže, in to se tiče tebe, občan orožnik, kajti govori se, da mislijo zarotniki vdreti v ječo z oboroženo silo. Pobili bodo vse, dokler ne pridejo do kraljice, hotel sem reči, do občanke Kapet.“

V tem hipu je nekdo potrkal na vrata; toda orožnika, ki so jima rojile druge misli po glavi, nista odgovorila.

„No, dobro, midva bova že stražila,“ je dejal Gilbert.

„In če bo potreba, umreva na svojem mestu kot prava patriota,“ je pripomnil Duchesne.

„Kmalu mora nehati,“ je govoril ključar sam sebi in si otiral pot z mokrega čela.

„Menim, da boste tudi Vi stražili,“ je dejal Gilbert.

„Seveda,“ je odgovoril ključar, „noč prebijem s tem, da krožim okoli, in sem tako truden, da bi se najraje kam zvrnil; vidva se vsaj menjujeta in lahko prespita kako urico.“

V tem hipu je nekdo drugič potrkal na pisarniška vrata. Mardoche je vztrepetal; vsaka najmanjša okolnost je lahko preprečila njegov načrt.

„Kaj je to?“ je vprašal skoro nehote.

„Nič, nič,“ je odvrnil Gilbert; „kancelist iz vojnega ministerstva odhaja in me obvešča o tem.“

„Ah, tako,“ je dejal ključar.

Toda kancelist je še vedno trkal.

„Dobro, dobro,“ je vzkliknil Gilbert, ne da bi bil stopil od okna. „Lahko noč! Zbogom...“

„Zdi se mi, da govori s teboj,“ je rekel Duchesne in se obrnil proti vratom. „Odgovori mu vendar.“

Čuli so nato kancelistov glas.

„Pridi vendar, občan orožnik,“ je dejal, „govoril bi rad za hip s teboj.“

Ključar je osupnil, ko je čul ta glas; zato je jel pozorno prisluškovati.

„Kaj vendar hočeš, občan Durand?“
je vprašal Gilbert.

„Povedati ti imam besedico.“

„Poveš mi lahko jutri.“

„Ne, še nocoj; govoriti moram nocoj s teboj,“ je dejal isti glas.

„Oh, oh,“ je mrmral ključar, „kaj naj pomeni to? To je Dixmerjev glas.“

Duchesne se je ozrl.

„Grem, ker hoče po vsi sili,“ je rekel Gilbert in stopil k vratom.

Ključar je porabil ta trenotek, ko je bila pozornost obeh orožnikov obrnjena drugam.

Tekel je h kraljičinemu oknu in vprašal: „Ali je končano?“

„Prepilila sem že nad polovico,“ je odgovorila kraljica.

„Moj Bog! moj Bog!“ je šepetal, „požurite se vendar!“

„No, občan Mardoche, kje pa si?“ je zaklical Duchesne.

„Tukaj sem,“ je odgovoril ključar in se hitro vrnil na svoj prejšnji prostor.

V trenotku, ko je bil ravno dospel na svoje mesto, je začul v ječi strašen krik, potem kletvico. Čul je, kako je nekdo izdiral sabljo iz nožnice.

„Ah, hudobnež! ah, podlež!“ je kričal Gilbert.

In čuti je bilo, kako sta se dva človeka bojevala na hodniku.

V tem hipu so se odprla vrata. Pred ključarjevimi očmi sta se pojavili dve senci, ki sta se jeli ruvati pri vratih. Hotela je skoz vrata neka ženska, ki jo je Duchesne porinil nazaj in ki je nato planil v oddelek, kjer se je nahajala kraljica.

Ključar je priskočil k drugemu oknu; videl je, kako je ženska klečala pred kraljico, kako jo je prosila in rotila, naj menja ž njo obleko.

Sklonil se je in skušal s plamtečimi očmi spoznati žensko, o kateri se je bal, da jo je še predobro spoznal. Naenkrat se mu je izvil iz prsi strašen vzklik: „Genevleva! Genevleva!“

Kraljica je bila spustila pilo iz rok in se je zdela kakor uničena. Ključar je z obema rokama pograbil za železni, deloma prepiljeni drog, in ga jel stresati na vso moč. Toda jeklo se ni bilo dovolj globoko zarilo, in drog ni hotel odjenjati.

Med tem časom se je Dixmerju posrečilo poriniti Gilberta zopet v zapor. Hotel je vstopiti ž njim, toda Duchesne ga je z

vso silo pritisnil k vratom in ga pahnil zopet nazaj. Toda vrat ni mogel zapreti. Ves obupan je vtaknil Dixmer med vrata in steno svoj lakot.

Dixmer je kmalu začutil, da se mu bo roka zlomila; prislonil je svoja ramena k vratom, sunil z vso silo, in posrečilo se mu je umakniti svojo zmečkano roko.

Vrata so se zopet burno zaprla. Duchesne jih je zapahnil, Gilbert pa zaklenil.

Na hodniku se je začula hitra hoja; nato je bilo vse tiho. Orožnika sta slišala šum, ki ga je povzročal dozdevni ključar stem, da je skušal prelomiti drog.

Gilbert je planil v kraljičin zapor — našel je Genevieve, ki je kraljico na kolenih prosila, naj menja ž njo obleko. Duchesne je pograbil svojo puško in tekel k oknu; videl je nekega moža, ki je visel na drogu, kako ga je stresal z vso silo in kako ga je zaman skušal zlomiti. Nameril je puško vanj.

Mladi mož je zavpil: „Oh, da, le ubij me, ubij me!“ in je pogumno nastavil svoja prsa.

„Vitez!“ je vzkliknila kraljica, „vitez, rotim Vas, ne umreti, ne umreti!“

Ko je čul vitez glas Marije Antoinette, se je zgrudil na kolena. Strel je počil; toda ta kretnja ga je rešila, kroglja mu je šla mimo glave.

Genevieva je mislila, da je njen prijatelj zadet. Zgrudila se je nezavestna na tla. Ko se je dim razkadil, ni bilo na ženskem dvorišču nikogar več.

Deset minut pozneje je trideset vojakov preiskalo vse kotičke v ječi. Našli niso nikogar; kancelist je šel mirno in smejočega obraza mimo naslonjača očeta Richarda. Ključar se je burno odstranil. Straža se mu je hotela postaviti z bajonetom nasproti, toda njegova psa sta ji planila za vrat. Prijeli so samo Genevievo, jo zaslišali in jo odvedli v zapore.

XLV.

Poizvedovanja.

Vrniti se moramo zopet k Mauricu, ki mu je srce kar vzkipevalo ljubezni. Vračal se je domov iz Lorinovega stanovanja z vozom in si v domišljiji zopet in zopet slikal srečno bodočnost, ki mu jo prinese zveza z Genevievo, bodočnost, ki je ne bo nihče več motil.

Ko je stopal navzgor po stopnicah, je opazil napol odprta vrata, ki so bila sicer vedno zaprta; ta okolnost ga je presenetila. Oziral se je okoli misleč, da ugleda kje na hodniku Genevievo; toda tu je ni bilo. Vstopil je, šel skoz predsobo, jedilnico, sprejemnico, spalnico: vse je bilo prazno. Klical je, a nihče se mu ni odzval.

Mauricu se je zazdelo, da čuje na stopnicah korake; poslušal je; koraki niso bili Genevievini. Kljub temu je hitel iz stanovanja, se povzpел čez ograjo in spoznal svojega slugo.

„Scevola!“ je vzkliknil.

Scevola je pogledal kvišku.

„Ah, Vi ste, občan!“

„Da, jaz sem, toda, kje je občanka?“

„Občanka?“ je vprašal Scevola začudeno in stopal navzgor.

„Da. Ali si jo videl zdolaj?“

„Ne.“

„Torej vrni se dol. Vprašaj hišnega vratarja in poizveduj pri sosedih.“

„Tako.“

Scevola je zopet odšel dol.

„Hitreje, hitreje!“ je vzkliknil Maurice, „ali ne vidiš, da stojim kakor na trnju?“

Maurice je čakal na stopnicah pet ali

šest minut. Ko je videl, da Scevole ni nazaj, je stopil v sobo in je jel zopet gledati skoz okno.

Videl je, kako je vstopil Scevola v dve ali tri prodajalne, iz katerih se je zopet vračal, ne da bi bil zvedel kaj novega.

Ves nestrpen ga je poklical zopet gor.

„Ni mogoče, da je odšla,“ si je dejal Maurice sam sebi.

In zopet je klical: „Genevieve! Genevieve!“

Vse je bilo tiho. Zdelo se je, da samotna soba sploh ni odmevala na njegove besede.

Scevola je bil že tu.

„No?“ je vprašal Maurice.

„Samo hišni vratar jo je videl.“

„Torej je odšla?“

„Zdi se.“

„Sama? Ni mogoče, da je odšla Genevieve sama.“

„Ni bila sama, občan, ž njo je bil neki možki.“

„Kako, možki?“

„Vsaj občan vratar trdi tako.“

„Pojdi ponj, vedeti moram, kdo je oni mož.“

Scevola je stopil dva koraka proti vratom,

se potem ozrl in dejal, kakor da bi pre-
mišljajal :

„Morda je bil oni, ki je tekel za menojo
in ki me je v Vašem imenu prosil za ključ.“

„Za kateri ključ, nesrečnež?“

„Za ključ stanovanja.“

„Ti si izročil ključ stanovanja ne-
znancu?“ je vzkliknil Maurice in prijel slu-
žabnika z obema rokama za vrat.

„Toda saj ni bil neznanec, občan, bil
je eden Vaših prijateljev.“

„Ah, da, eden mojih prijateljev, dobro,
to je Lorin, nedvomno je bila odšla z Lo-
rinom.“

Kljub temu, da je bil Maurice bled v
obrazu, se je smehljajal in si otrl pot s čela.

„Ne, ne, gospod, ni bil on,“ je dejal
Scevola ; „priboguj, gospoda Lorina dobro
poznam.“

„Kdo je bil vendar?“

„Saj veste, občan, oni lični mož, ki je
prišel nekega dne . . .“

„Katerega dne?“

„Oni dan, ko ste bili žalostni ; mož, ki
Vas je vzel s seboj, nakar ste se vrnili ve-
seli domov.“

Maurice ga je gledal osuplega obraza,
groza ga je spreletela po vsem telesu ; nato

je vzkliknil po dolgem molku: „Dixmer?“

„Pri moji veri, da, menim, da je tako, občan,“ je dejal služabnik.

Maurice se je opotekal in kmalu bi se bil zgrudil na neki naslonjač. Tema se mu je delala pred očmi, in mrmral je: „Oh, moj Bog!“ Nato so se mu oči zopet odprle in uzrle šopek iz vijolic. Planil je po njem, ga vzel v roke, poljubljal, in ko je opazil mesto, kamor je bil položen, je dejal:

„Tu ni več dvoma. Te vijolice so njen zadnji pozdrav.“

Maurice se je ozrl in opazil šele, da je bil kovčeg do polovice napolnjen in da je ležalo ostalo perilo na tleh ali pa v odprti omari.

Perilo, ki je ležalo na tleh, je padlo nedvomno Genevievi iz rok, ko se je prikazal Dixmer. Bilo mu je vse jasno. Živo mu je stal pred očmi grozni prizor med štiri stenami, ki so bile še nedavno priče tolike sreče.

Dotlej je bil Maurice pobit kakor v omotici. Probujenje je bilo grozno, jeza mladega moža strašna. Vstal je, zaprl okno, ki je ostalo odprto, vzel iz pisalne mize dve nabiti pištoli, ju preiskal in ju, ko ju je našel v redu, vtaknil v svoj žep.

Denarnico si je napolnil z dvema zvitkoma zlatov, ki jih je bil kljub svojemu patriotizmu skril za neki predalček. Nato je prijel za sabljo in dejal svojemu slugi:

„Scevola, upam, da si mi zvest; služil si mojemu očetu in meni že petnajst let.“

„Da, občan,“ je odvrnil sluga ves v strahu, ko je zagledal mramornati obraz in trepetajoče ude svojega gospodarja, „da, kaj mi ukazujete?“

„Čuj, ako dama, ki je tukaj stanovala . . .“

Ustavil se je, njegov glas se je tako zelo tresel, ko je izgovoril te besede, da ni mogel nadaljevati.

„Ako se vrne,“ je dejal trenotek nato, „sprejmi jo, zapri vrata za njo; vzemi to puško, postavi se na stopnice in ne pusti nikogar v moje stanovanje, tudi če tvegaš glavo, življenje, dušo. Ako hočejo vlomiti, upiraj se! Udari! Ubijaj! Ubijaj in ne boj se ničesar, Scevola, jaz vzamem vse nase.“

Glas mladega moža je Scevolu navdušil; odvrnil je:

„Ne bom samo ubijal, dam se tudi ubiti za občaňko Genevieve.“

„Hvala ti! Sedaj čuj! To stanovanje mi je postalo zoprno, in nočem več vanje,

ako ne najdem zopet nje. Ako se medtem vrne, postavi na okno veliko japonsko vazo z marjeticami, ki jih je imela tako rada. Ponoči postavi na to mesto svetilko. Kadar bom prihajal mimo, bom vedel, kako stoji stvar; dokler ne vidim niti vaze, niti svetilke, bom nadaljeval svoja poizvedovanja.

„Oh, gospod, bodite pametni, bodite pametni!“ je vzkliknil Scevola.

Maurice ga ni poslušal; planil je iz sobe, hitel po stopnicah navzdol, kakor da bi ga nosile peruti, in tekel k Lorinu.

Težko bi bilo opisati začudenje, jezo in besnost častitega pesnika, ko je zvedel to novico.

„Ti torej ne veš, kje je?“ je ponavljal neprenehoma.

„Zgubljena, odšla je!“ je kričal Maurice v svojem obupu; „on jo je umoril, Lorin, on jo je umoril!“

„Ej, ne, moj ljubi prijatelj! Ne, ne, ljubi Maurice! On je ni umoril, ne, kajti umoril bi jo bil na licu mesta in v znamenje svoje osvete bi bil pustil njeno truplo pri tebi. Ne, vidiš, pobegnil je ž njo, presrečen, da je zopet našel svoj zaklad.“

„Ti ga ne poznaš, Lorin, ti ga ne

poznaš," je dejal Maurice; „pogled tega moža ima v sebi nekaj usodnega.“

„Ne, motiš se; name je vedno napravljajljal utis poštenega moža. Vzel jo je s seboj, da jo žrtvuje. Dal se bo zapreti skupno ž njo, in obglavijo ju oba. Ah, v tem leži ne varnost," je dejal Lorin.

Te besede so še podvojile Mauricevo grozo.

„Najdem jo zopet! Najdem jo zopet ali pa umrem tudi jaz!" je vzkliknil.

„Oh, kar se tiče tega, jo najdeva gotovo, le pomiri se. Glej, Maurice, moj dobri Maurice, slabo išče, kdor ne prevdarja. Slabo prevdarja, kdor se tako hudo razburja.“

„Zbogom, Lorin.“

„Dobro je," je rekel Lorin.

Nato je vstal, ne da bi več spregovoril, si pripasal sabljo, se pokrtil s svojim uniformskim klobukom in vzel kakor Maurice par nabitih pištol ter ju vtaknil v žep.

„Pojdiva," je pripomnil nato enostavno.

„Dobro, in potem? Kje bova iskala najprej?" je vprašal Maurice.

„Iščiva najprvo v starem okrožju, saj veš, Rue-Vieille-Saint-Jacques; nato bova prežala na viteza iz Rdeče hiše: tam, kjer njega, najdeva brezdvomno tudi Dixmerja.

„Res je, res je, gotovo ju najdeva skupaj“, je dejal Maurice, ki mu je iskrica upanja zopet vzbudila nekoliko razsodnosti. „Pridi!“

Od tega hipa sta se prijatelja lotila iskanja z vso vnemo. Toda bilo je zaman. Pariz je velik in njegova senca gosta. Stokrat sta hodila Lorin in Maurice mimo male hiše, kjer je stanovala Genevieve, neprenehoma čuvana od Dixmerja, kakor so nekdanj duhovniki čuvali žrtev, ki je bila določena, da jo zakoljejo.

Maurice se je bil med tem obrnil, ne da bi tega povedal Lorinu, na člane stražnega odbora za javni blagor, in tudi Lorin je ukrenil isto, ne da bi bil obvestil Maurica.

Ravnoistega dne je javni obtožitelj Fouquier pristavil k njiju imenom rdeči križ, in beseda „osumljenca“ ju je združevala v svojem krvavem objemu.

XLVI.

Pred sodiščem.

Triindvajsetega dne prvega meseca v letu drugem edine in nerazdeljive francoske republike, ki je soglašal s 14. oktobrom 1793. starega stila, kakor so dejali tedaj, se

je gnetla že od ranih ur radovedna množica po tribinah dvorane, kjer so se vršila revolucionarna zborovanja.

Hodniki v palači, dohodi k ječi so bili gosto zasedeni od nestrpnih gledalcev, ki so se gnetli in pehali semintja ; čuti je bilo veliko kričanja, kajti oni, ki so se nahajali v sprednjih vrstah, so smatrali za potrebno sporočati onim, ki niso imeli tako ugodnih prostorov, vse, kar so opažali. Sicer bi bili preveč vzbujali njihovo nevoščljivost in nevoljo.

Pred vratmi sodišča se je prepirala za prostor skupina mož, ki so se tiščali eden drugega. Na hodniku prav blizu vrat je stal neki mož širokih ram in z rokami ob bokih, ki so zadrževale vso zadaj stoječo množico ; gotovo bi bila planila v dvorano, ko bi naenkrat odjenjal ta človeški nasip.

Ta neustrašeni mož, ki je stal na pragu sodnije, je bil mlad in lep. Pri vsakem močnejšem sunku, ki ga je povzročala množica, je stresal svoje goste, grivi podobne lase, pod katerimi so se svetile temne, odločne oči. Ko je bil zopet enkrat s svojim pogledom in s svojimi rokami zadržal množico, da ni planila naprej, se je zopet nepremično zaglobil v opazovanje.

Stokrat ga je skušala v stiski se nahajajoča množica podreti, kajti bil je visoke rasti in za njegovim hrbtom ni bilo videti ničesar; toda niti skala bi ne mogla biti trdnejša od njega.

Na drugem koncu tega človeškega zidu, v sredi pehajoče se množice, se je prerival drug človek in skušal priti v ospredje z vztrajnostjo, ki je bila podobna besnosti; nič ga ni oviralo v njegovom neumornem napredovanju; ni se zmenil za udarce onih, ki so ostajali za njim, niti za kletvice ljudi, ki bi jih bil mimogrede skoro zmečkal. Niso ga ganila tarnanja žensk, ki jih je bilo mnogo med množico.

Bil je to mlad mož, čigar blede obraz in nežni udi so pričali o njegovi telesni šibkosti, dasi so ga njegove ognjevite oči izdajale za odločnega moža.

Udarce je vračal z udarci, kletvice pa s pogledi, katerim so se izogibali tudi najpogumnejši, a na ženska tarnanja je odgovarjal z neobčutljivostjo, podobno zaničevanju. Slednjič se je preril do krepkega mladega moža, ki je takorekoč zapiral vhod v dvorano.

Čim pa se je mož na vratih ozrl in čim sta se oba pogledala iz oči v oči, se je

obema izvil pritajen vzklik iz prsi. Spoznala sta se bila.

„Ah, občan Maurice,“ je dejal šibki mladi mož z izrazom neizrečene bolesti, „pustite me mimo; pustite, da jo vidim, prosim Vas! Potem me lahko ubijete!“

Maurica — kajti bil je res on — je ta udanost, da nerazrušna volja globoko gani la ter ga navdala z začudenjem.

„Vi!“ je zašepetal; „Vi tukaj, neprevidnež?“

„Da, tukaj sem! Toda ves sem utrujen. Oh, moj Bog, ona govori! Pustite me, da jo vidim! Pustite me, da jo čujem!“

Maurice je stopil nekoliko v stran, in mladi mož se je pomaknil predenj. Ker se je nahajal Maurice na čelu množice, je imel oni, ki je moral prenesti toliko sunkov in udarcev, da se je mogel preriti na to mesto, svoboden razgled.

Ves prizor in mrmranje, ki mu je sledilo, je vzbudilo radovednost sodnikov. Tudi obtoženka se je ozrla na to stran; v prvi vrsti spredaj je zagledala in spoznala viteza, in groza je spreletela za hip — kraljico.

Pod vodstvom predsednika Harmanda, s sodelovanjem javnega obtožitelja Fouquiera

in branitelja Chauveau-Lagarda je trajalo zasliševanje tako dolgo, dokler so to dopuščale moči sodnikov in obtoženke.

Ves ta čas je vztrajal Maurice nepremično na svojem mestu, dasi so se med tem časom gledalci, ki so se zbirali v dvorani in po hodnikih, že večkrat menjali.

Vitez se je bil naslonil na neki steber, in tu je stal, nič manj bled od ometa, na katerega se je naslanjal.

Dnevu je sledila temna noč; nekoliko sveč, ki so gorele na mizah porotnikov, nekoliko svetilk, ki so se kadile na stenah, je s svojim motnim, rdečim odsevom razsvetljevalo plemeniti obraz te ženske, ki je bila časih tako lepa na sijajno razsvetljenih veselnicah v Versaillesu.

Tu je sedela sama; odgovarjala je z rezkimi, zaničljivimi besedami na predsednikova vprašanja in se tupatam sklanjala k ušesom svojega branitelja, da je lahko natihoma govorila ž njim. Njeno belo, gladko čelo je bilo še vedno ponosno kakor navadno; nosila je obleko s črnimi črtami, ki je od kraljeve smrti ni hotela več odložiti.

Medtem so sodniki zapustili dvorano ter se umaknili k glasovanju; razprava je bila končana.

„Ali sem se pokazala preveč oholo, gospod?“ je vprašala kraljica svojega branitelja.

„Ah, madama,“ je ta odgovoril, „vedno boste dobri, ako ostanete, kakor ste bili.“

„Glej, kako je prevzetna!“ je vzkliknila neka ženska izmed množice, kakor da bi bil glas iz ljudstva odgovoril na vprašanje, ki ga je nesrečna kraljica naperila na svojega odvetnika.

Kraljica se je ozrla proti tej ženski.

„No, seveda,“ je ponavljala ženska, „saj pravim, da si prevzetna, Antoinetta, in tvoja prevzetnost te je ugonobila.“

Kraljica je zardela.

Vitez se je ozrl proti ženski, ki je izgovorila omenjene besede, in odvrnil polglasno: „Bila je kraljica.“

Maurice ga je prijel za zapestje in mu zašepnil: „Bodite mirni, imejte toliko poguma, da se ne ugonobite še Vi.“

„Gospod Maurice,“ je odvrnil vitez, „Vi ste mož in veste, da govorite z možem. Oh, povejte mi: ali menite, da lahko obsodijo kraljico?“

„Jaz ne menim ničesar, prepričan sem.“

„Oh, uboga ženska!“ je vzkliknil vitez z ihtečim glasom.

„Ne, kraljica,“ je pripomnil Maurice, „sami ste dejali.“

Tudi vitez je prijel Maurica za zapestje in ga prisilil z neko silo, ki mu je ne bi bil nihče prisodil, da se je sklonil k njegovemu ušesu.

Bilo je polštirih zjutraj. Med gledalci so se opažale velike praznine, nekaj luči je bilo že ugasnjenih, in dvorana se je bila deloma zavila v temo. V najtemnejšem delu sta se nahajala vitez in Maurice.

„Čemu ste Vi tu in česa iščete?“ je vprašal vitez, „Vi, ki niste tigrovega srca?“

„Ah,“ je rekel Maurice, „tu sem, da zvem, kaj bo iz neke nesrečne ženske.“

„Da, da, iz one, ki jo je lastni soprog pahnil v kraljičino ječo in ki so jo prijeli pred mojimi očmi.“

„Genevievo?“

„Da, Genevievo.“

„Torej se nahaja Genevieve v ječi, žrtvovana od lastnega soproga in uničena od Dixmerja. Oh, sedaj razumem, sedaj mi je vse jasno. Vitez, pripovedujte mi, kaj se je pripetilo, povejte mi, kje je ona, kje jo lahko najdem. Ta ženska je moje življenje, čujete-li, vitez?“

Ko je bil Maurice zvedel za strašno usodo svoje ljubice, se je pojavila na njegovem obrazu neka nepopisna besnost. Vprašal je :

„In Dixmer, kaj je ž njim?“

„Ne vem. Pobegnil je kakor jaz.“

„Oh, če ga zopet dobim v pest . . .“ je dejal Maurice škripajoč z zobmi.

„Da, razmem. Toda radi Genevieve ni Vam treba še obupati, medtem ko kraljica . . . Oh, čujte Maurice, Vi imate srce, imate moč, prijatelje . . . oh! prosim Vas, kakor se Bog prosi, Maurice, pomagajte mi, da rešim kraljico.“

„Kaj mislite vendar?“

„Maurice, Genevieve Vas prosi na moja usta.“

„Oh, ne izgovarjajte tega imena, gospod. Kdo ve, da-li niste tudi Vi žrtvovali uboge ženske, kakor jo je Dixmer?“

„Gospod,“ je odgovoril ponosno vitez, „če se lotim kake stvari, potem se žrtvujem le samega sebe.“

V tem trenutku so se odprla vrata posvetovalnice. Maurice je hotel odgovoriti.

„Tiho, gospod,“ je dejal vitez, „sodniki se vračajo, da izrečejo sodbo.“

Maurice je čutil, kako se je tresla njegovemu sosedu roka, ki jo je bil bled in opotekajoč se položil na njegov laket.

Sodniki so se res vrnili. Novica o tem se je bliskoma raznesla po hodnikih in galerijah, in množica je zopet burno skušala udreti v dvorano.

Kraljici so prečitali razsodbo, ki jo je obsojala na smrt. Poslušala jo je, ne da bi obledela, ne da bi trenila z očesom, ne da bi mišica na njenem obrazu izdajala njeno razburjenje. Ozrla se je proti vitezu in ga pogledala s pomenljivim pogledom, kakor da bi se hotela zahvaliti: možu, ki ga je bila vedno smatrala za utelešeno udanost. V spremstvu orožniškega častnika je nato mirno in dostojanstveno zapustila dvorano.

Maurice je globoko vzdihnil.

„Hvala Bogu!“ je dejal. „V njeni izjavi ni bilo nič nevarnega za Genevieveo; še je nekoliko upanja.“

„Hvala Bogu,“ je mrmral istotako vitez, „vse je končano, boja je konec.“

„Le pogum“, mu je šepnil Maurice.

„Imel ga bom.“

In ko sta si bila segla v roke, sta od-

šla vsak skoz druga vrata. Na novem mostu je Maurice srečal Lorina.

„Stoj,“ je dejal Lorin, „kam si se namenil?“

„Domov. Sedaj se lahko vrnem, kajti vem, kaj se je zgodilo ž njo.“

„Tembolje; toda ti se ne vrneš domov, kajti pred dvema urama so bili orožniki na tvojem domu, da te aretirajo.“

„Oh!“ je vzkliknil Maurice, „torej razlog več.“

„Ali si zblaznel? In Genevieva?“

„Prav imaš. Kam pojdeva?“

„Na moj dom, pribogu?“

„Toda jaz te še ugonobim.“

„Razlog več; pojdiva.“

XLVII.

Duhovnik in rabelj.

Ko je kraljica zapustila sodno dvorano, so jo odvedli v ječo. Čim je dospela v svojo sobo, je vzela škarje in si odstrigla svoje dolge, lepe lase. Zavila jih je v papir in napisala nanj:

„Razdelijo naj se med mojim sinom in mojo hčerko.“

To je bila oporoka Marije Antoinette.

Nato je sela ali se pravzaprav zgrudila na neko stolico ter zaspala, kakor otrpnela vsled napora, kajti zasliševanje je trajalo osemnajst ur.

Ob sedmih jo je nenadoma vzbudil šum španske stene, ki jo je nekdo premaknil; ozrla se je in zagledala moža, ki ji je bil popolnoma neznan.

„Kaj hočejo od mene?“ je vprašala.

Mož se ji je približal, jo pozdravil tako prijazno, kakor da bila še kraljica, in dejal: „Ime mi je Sanson.“

Kraljica se je nalahko stresla in vstala. Ime znanega rablja ji je govorilo več nego cela knjiga. Vse na tem možu je bilo v tem trenutku strašno in izrazito.

„Prišel sem,“ je dejal Sanson, „da Vam odstrižem lase; toda ker ste Vi sami že opravili to delo, Vas lahko pustim, za hip samo ako želite.“

„Prosim Vas, gospod,“ je odvrnila kraljica, „kajti poguma hočem iskati v molitvi.“

Sanson se je poklonil in odšel.

Kraljica je ostala sama, kajti njena stražnika sta se bila obzirno oddaljila. Pokleknila je na stolico, ki je bila nekoliko nižja od drugih in ki ji je rabila za klečalo,

in se zaglobila v molitev. Medtem pa se je dogodil v župnišču cerkvice Saint-Landry prizor, ki ni bil nič manj strašen od onega, ki smo ga ravnokar pripovedovali.

Duhovnik te župnije je bil ravnokar vstal. Stara postrežnica mu je pripravljala zajutrak, ko je nekdo naenkrat potrkal na župniška vrata.

„Poglejte, gospa Jacinta,“ je dejal duhovnik, „poglejte, kdo trka ob tako ranih urah na naša vrata, in da-li ni mogoče kako zelo nujno opravilo, ki je terjajo od mene. V tem slučaju recite, da me kličejo danes zjutraj v ječo in da moram tja vsaj za hipec.“

Kakor ji je ukazal gospod, je Jacinta naglo hitela po stopnicah, ki so vodile na vrt, kjer se je nahajal vhod; odpahnila je vrata in ugledala pred seboj zelo bledega in razburjenega, še mladega moža, čigar obraz pa je bil mehak in pošten.

„Ali je doma gospod župnik?“ je vprašal. Jacinta je motrila njegovo obleko, ki je bila vsa v neredu, naznančevo dolgo brado in njegove trepetajoče ude. Vse to ji prav nič ni ugajalo.

„Občan“, je dejala, „tu ni niti gospoda, niti župnika“.

„Oprostite, madama“, je rekel mladi mož, „hotel sem reči, duhovnik cerkvice Saint-Landry“.

Beseda „madama“ je Jacinto kljub njenemu patriotizmu presenetila; toda odgovorila je:

„Ni mogoče govoriti ž njim, sedaj moli“. „Tedaj počakam“, je odvrnil mladi mož.

„Toda“, je dejala gospa Jacinta, ki ji je jela ta vztrajnost zopet vzbujaati misli, ki so si ji porodile takoj začetkoma v njej, „toda zaman boste čakali, kajti poklican je v ječo in odide takoj tja“.

Mladi mož je strašno obledel, tako da je bil podoben mrliču.

„Torej je res!“ je mrmral. Nato je dejal naglas:

„Madama, ravno radi te stvari prihajam k občanu Girardu.“

In vzlic nasprotovanju starke je po teh besedah vstopil, nalahko, toda odločno zapahnil duri in ne da bi se brigal za ugovore in grožnje gospe Jacinte, je stopil v hišo in se napotil naravnost v župnikovo sobo.

Ko ga je ta uzrl, se mu je izvil iz prsi zučuden vzklik.

„Oprostite, gospod župnik“, je dejal takoj nato mladi mož, „govoriti moram z Vami o neki zelo resni stvari; dovolite, da ostaneva sama.“

Izkušeni duhovnik je vedel, kako se izražajo velike bolesti. Iz prepadenega obraza mladega moža je čital globoko trpljenje, iz njegovega mrzličnega glasu je govorilo veliko razburjenje.

„Zapustite naju, gospa Jacinta,“ je dejal.

Čim je bila [postrežnica, čudeč in obotavljajoč se, zaprla vrata, je neznanec spregovoril:

„Moj gospod župnik, predvsem me boste vprašali, kdo da sem. To Vam takoj povem. Izgnanec sem; obsojen sem na smrt in živim le vsled svoje zvižace in poguma; imenujem se vitez iz Rdeče hiše.“

Župnik je prestrašen skočil s svojega naslonjača.

„Oh, ne bojte se ničesar,“ je dejal vitez. „Nihče me ni videl vstopiti sem, in tudi če me bi bil kdo videl, ne bi me bil spoznal, kajti tekom dveh mesecev sem se zelo spremenil.“

„Toda kaj želite vendar, občan?“ je vprašal župnik.

„Vi pojedete danes zjutraj v ječo?“

„Da, jetničar je poslal pome.“

„Ali veste, čemu?“

„Ne . . . ne vem.“

„No, dobro! Gre za poslednjo pot kraljice.“

Bolesten vzklík se je izvil župniku iz prsi. „Kraljica! O moj Bog!“

„Da, gospod, kraljica! Skušal sem zvedeti, kateri duhovnik jo bo tolažil v zadnji uri. Zvedel sem, da so izbrali Vas; zato sem prihitel k Vam.“

„Kaj hočete od mene?“ je vprašal duhovnik, ki ga je bil prestrašil vitežev mrzlični obraz.

„Hočem . . . nočem ničesar, gospod. Prihajam, da Vas poprosim . . . da Vas . . .“

„Kaj pa?“

„Da me vzamete s seboj k Njenemu veličanstvu.“

„Oh, ali ste zblazneli?“ je vzklíknil župnik, „s tem bi ugonobili mene in sebe!“

„Ne bojte se ničesar.“

„Ubožica je obsojena, in sedaj je konec.“

To vem. Nočem je videti morda zato, da bi jo skušal rešiti, temveč . . . Toda čujte me, oče, Vi me ne poslušate.“

„Jaz Vas ne poslušam, ker zahtevate

od mene nekaj nemogočega ; poslušam Vas ne, ker je Vaše počenjanje blazno,“ je dejal starec ; „poslušati Vas nočem, ker me strašite.“

„Oče, pomirite se,“ je odvrnil mladi mož in skušal pomiriti samega sebe ; „oče, verujte mi, da se nahajam pri čisti pameti. Kraljica je izgubljena, to vem ; toda če smem le za sekundo poklekniti k njenim nogam, tedaj je moje življenje rešeno ; ako je ne vidim, se umorim, in ker ste Vi vzrok mojega obupa, boste Vi umorili moje telo in dušo.“

„Sin moj, sin moj,“ je dejal duhovnik, pomislite dobro, da terjate od mene nekaj strašnega.

„Ne odklanjajte me, ljubi oče,“ je rekel vltez ; „Vi potrebujete duhovnega pomočnika, cerkovnika ; zato vzemite me s seboj, oče.“

„Ne,“ je dejal, „ne, kajti s tem bi se pregrešil proti svojim dolžnostim ; prisegel sem na ustavo ; prisegel sem iz vsega srca. Uboga obsojenka je kraljica, ki je zaslužila svojo kazen ; privolil bi rad v lastno smrt, ko bi s tem koristil svojemu bližnjemu ; toda jaz nočem zanemarjati svojih dolžnosti.“

„Toda če Vam povem,“ je vzkliknil vitez, „če Vam zopet in zopet ponavljam, če Vam prisegam, da nočem rešiti kraljice! Poglejte, prisegam Vam na ta evangelij, prisegam Vam na to razpelo!“

„In kaj mislite potem storiti?“ je vprašal starec, ki ga je bil globoko pretresel ta izraz pristnega obupa.

„Čujte me,“ je odvrnil vitez, ki se mu je poznalo, da mu hoče duša iz njega, „bila je moja dobrotnica, udana mi je nekoliko; prepričan sem, da ji bo v tolažbo, ako me vidi v svoji zadnji uri.“

„Ali je to vse, kar hočete?“ je vprašal duhovnik, globoko ganjen.

„Vse.“

„Ali ne kujete kake zarote, poskusa, da, rešite kraljico?“

„Ne. Jaz sem kristijan, oče moj, in če je v mojem srcu le senca laži, naj me Bog kaznuje z večnim pogubljenjem!“

„Ne, ne, obljubiti Vam ne morem ničesar,“ je dejal župnik, ki se je zopet ustrašil velike nevarnosti.

„Čujte me,“ je odvrnil vitez z bolestim izrazom, „govoril sem z Vami kakor ponižen sin; razodel sem Vam le svoja krščanska in mehkosrčna čutila; nobene

grenke besede, nobene pretnje niste čuli iz mojih ust, a kljub temu mi vre v glavi, mrzlica mi razburja kri, obup mi razjeda srce. A kljub temu sem oborožen, poglejte, pri sebi imam bodalo.“

Mladi mož je potegnil iz nedrij svetlo, tanko rezilo, ki je metalo svoj modrikasti odsev na njegovo trepetajočo roko.

Duhovnik se je umaknil nagloma.

„Ne bojte se ničesar,“ je rekel vitez, „drugi bi bili morda izsilili iz Vas prisego. Ne, jaz sem Vas prosil, prosim Vas še vedno s sklenjenima rokama : omogočite mi, da vidim kraljico vsaj za trenotek, in vzemite v svojo varnost tole.“

Izročil mu je listek, na katerem je župnik čital sledeče :

„Jaz René, vitez iz Rdeče hiše, izjavljam pri Bogu in svoji časti, da sem, grozeč mu s smrtjo, prisilil častitega župnika v Saint-Landry-u, da me vzame kljub svojemu nasprotovanju in odločnemu upiranju s seboj v ječo. Da je to resnica, se podpisujem
M a i s o n - R o u g e.“

„Dobro,“ je dejal duhovnik, „moram Vam ustreči, ker hočete tako. Počakajte me spodaj, in ko odide v pisarno, jo boste videli.“

Vitez je prijel župnika za roko in jo poljubljal s takim spoštovanjem in s tako gorečnostjo, kakor da bi bilo razpelo.

„Oh!“ je mrmral, „umrla bo vsaj kot kraljica, in ne dotakne se je rabljeva roka!“

XLVIII.

Na rabeljskem vozu.

Vitez si je najprej obril brke in brado in si nato nadel, kakor župnik, črn frak, kajti duhovniška obleka je bila odpravljena. Nato sta vstopila oba preko dvorišča v ječo.

V pisarni sta našla nad petdeset oseb, deloma jetniških uslužbencev, deloma poslancev ali pa komisarjev, ki so kot pooblaščenci ali pa iz gole radovednosti hoteli videti kraljico, ki je imela priti mimo.

Mlademu možu je srce utripalo tako močno, da ni več čul župnikovega pogovora z orožnikom in z jetničarjem. Na pragu je srečal moža, ki je imel v rokah škarje in kos velikih, ravnokar odstriženih las. Spoznal je v njem rablja.

„Kaj hočeš, občan?“ je vprašal Sanson.

Vitez je skušal premagati grozo, ki ga je nehote obhajala po vsem telesu; odgovoril je:

.Kakor vidiš, občan Sanson, spremljam duhovnika“.

„Ah, dobro“, je dejal rabelj, stopil v stran in nekaj ukazal svojemu pomočniku.

Medtem je odšel vitez v notranjost pisarne in dospel v prostor, kjer sta se nahajala orožnika.

Vrta človeka sta bila presenečena; kajti kraljica, ki se je napram drugim vedla dostojanstveno in oholo, je bila napram njima dobra in mehka; zdelo se je, kakor da sta njena služabnika, ne pa stražnika.

Toda z mesta, kjer se je nahajal, vitez ni mogel videti Marije Antoinette. Sicer so bili odmaknili steno, ko je dospel duhovnik, toda takoj so jo zopet postavili na prejšnje mesto.

Ko je vstopil vitez, je bil pogovor že začel.

„Gospod“, je dejala kraljica župniku s svojim rezkim in prevzetnim glasom, „ker ste prisegli zvestobo republiki, v čije imenu me tirajo v smrt, bi ne mogla imeti zaupanja v vas. Midva ne moliva k istemu Bogu“.

„Madama,“ je odvrnil Girard, ki ga je bila zelo pretresla ta izpoved, „kristjanka, ki zre smrti v oči, mora umreti brez so-

vraštva v srcu in ne sme odklanjati svojega Boga, naj se ji razodeva v tej ali oni obliki.“

Vitez je stopil k steni, da bi jo odmaknil. Upal je, da ga kraljica zagleda in da spozna razlog, ki ga je privedel semkaj. Menil je, da bo potem spremenila svoj nazor; toda oba orožnika sta se mu uprla s kretnjo.

„Če pa sem duhovni pomočnik?“

„Ker odklanja župnika, tudi ne potrebuje njegovega pomočnika,“ je odvrnil Duchesne.

„Morda ga sprejme,“ je dejal vitez s povzdignjenim glasom, „ni mogoče, da ga ne sprejme.“

Toda Marijo Antoinetto so preveč obvladovali njeni notranji občutki; zato ni čula in ni spoznala viteževega glasu.

„Pojdite,“ je nadaljevala napram Girardu, „pojdite in pustite me samo. Ker vlada sedaj na Francoskem svoboda, zahtevam tudi zase svobodo, da smem umreti po svojih nazorih.“

Župnik je skušal ugovarjati.

„Pustite me, gospod,“ je dejala, „prosim Vas, pustite me.“

Župnik je hotel nekaj pripomniti.

„Hočem tako,“ je odvrnila kraljica s ponosno kretnjo.

Župnik Girard je odšel, in orožniki so pognali obupanega viteza do vrat. Nahajal se je z Girardom v jetniški veži. Iz veže so ga porinili zopet v pisarno, kjer se je bila že razširila vest, da je kraljica odklonila duhovnika. Nekateri so jo jeli zasramovati, a marsikdo jo je natihem občudoval.

„Pojdite,“ je dejal župniku ključar Richard, „vrnite se domov, ker Vas jetnica sama odganja.“

„Čuj,“ je pripomnila gospa Richard, „prav ima in jaz bi bila storila ravno tako.“

„Nimate prav, občanka,“ je odvrnil duhovnik.

„Molči, žena,“ je mrmral jetničar in izbulil svoje oči, „kaj to tebi mar? Pojdite, župnik, pojdite!“

„Ne,“ je ponovil Girard, „spremim jo proti njeni volji; besedica in samo besedica, če jo čuje, jo bo opozorila na njene dolžnosti; sicer pa imam nalogo od občine in jaz ga moram izvršiti.“

„Dobro, toda odslovi prej svojega cerkovnika,“ je dejal poveljujoči major z robotim glasom.

Iz viteževih oči sta švignili dve iskri; z roko je segel v nedrije. Girard je vedel, da skriva pod telovnikom bodalo. S prosečim pogledom je preprečil njegovo namero.

„Prizanesite mojemu življenju,“ mu je dejal s tihim glasom, „saj vidite, da je zanjo vse izgubljeno; ne ugonablajte se ž njo! Ko jo bom spremljal, bom govoril ž njo o Vas; to Vam prisegam; povem ji, kaj ste vse tvegali zanjo, da bi jo videli poslednjikrat.“

Te besede so na čuden način pomirile vzkipevajočega mladega moža.

„Da,“ je dejal, „tako mora biti: Krista na križ, njo pa pod rabljevo sekiro; bogovi in kralji morajo izprazniti do dna kelih, ki jim ga ponujajo ljudje.“

Ne da bi se dalje upiral, se je dal odgnati do skrajnih vrat.

Pred omreženimi okni in pred jetniškimi durmi se je gnetla velikanska množica. Nestrpnost je tu obvladovala vse strasti, ki so postajale vedno glasnejše in ki so prihajale do tako hrupnih izbruhov, kakor da bi se bili zbrali vsi pariški prebivalci.

Pred to človeško množico je bila postavljena kar cela vojska topov, ki so ščitili vso slovesnost za one, ki so jo hoteli

uživati. Zaman bi kdo skušal predreti ta nasip, ki se je večal bolj in bolj, zlasti od tedaj, ko se je vest o kraljičini obsodbi raznesla tudi izven Pariza, med patrioti v predmestjih.

Ko so viteza zapodili iz ječe, se je, naravno, postavil tik pred prvo vrsto vojakov, ki so ga jeli izpraševati, kdo da je. Izdajal se je za Girardovega vikarja; ali kraljica ga je odklonila, kakor je odklonila tudi župnika, ker je, kakor on, prisegel zvestobo republiki.

Vojaki so ga nato porinili do prve vrste gledalcev. Tu je moral ponavljati, kar je povedal vojakom. Nato se je začel razlegati krik :

„Prihaja ravnokar od nje... Videl jo je... Kaj je rekla?... Kaj dela?... Ali je še vedno ohola?... Ali je pobita?... Ali joče?...“

Vitez je odgovarjal na vsa ta vprašanja z obenem slabotnim, mehkim in prijaznim glasom, kakor da je življenje, ki je bolj in bolj ugašalo v njem, govorilo iz njega poslednjikrat.

Njegov odgovor je vseboval čisto in enostavno resnico, ki pa je proslavljala stanovitnost Marije Antoinette. Ko je pripove-

doval tem rabljem o mladem princu in o mladi princesi, o tej kraljici brez prestola, o tej soprogi brez soproga, o materi brez otrok, o tej zapuščeni ženski brez prijateljev, — se je omračilo marsikatero lice, marsikatera solza se je zasvetila v žgočih očeh, iz katerih je švigalo prej sovraštvo.

Ko je odbila enajsta ura, je ponehal ves hrup. Ko je odbil zadnji udarec, je nastal pri jetniških vratih velik šum; od obrežja je prihajal voz, ki je prerezal najprej množico, potem straže, in ki se je ko- nečno ustavil pod stopniščem.

Kmalu nato se je pojavila na visokih stopnicah pred ječo kraljica. V očeh gledalcev so se spojile vse strasti; dihali so težko in hropeče.

Kraljicini lasje, ki so vsled dolgotrajne ječe popolnoma zbledeli, so bili kratko ostriženi. Njih srebrna barva se je lepo spajala z bledim obrazom, ki se je zdel še nežnejši in ki se je v tej zadnji uri krasno prilegal skoro nebeški lepoti nesrečne ce- sarske hčere.

Nadela si je belo obleko, roki je imela na hrbtu zvezani. Ko se je prikazala gori na stopnjicah, spremljana na desni od žup- nika Girarda, na levi od rablja, ki sta bila

oba oblečena v črno obleko, je bilo čuti med množico neko mrmranje kakor vsled ganotja.

Ko je kraljica uzrla sramotni rabeljski voz, se je nehote umaknila za korak. Kri ji je stopila v lica in segla do las; toda skoro v istem hipu je zopet smrtno obleдела. Njeni beli ustnici sta se zgenili.

„Čemu je treba zame voza, saj je šel kralj peš na morišče?“ je dejala.

Župnik Girard ji je zašepnil nekaj besed. Nedvomno je skušal zatreti ta zadnji izbruh kraljevskega ponosa. Kraljica je molčala in omahovala.

Sanson jo je hotel podpreti; toda Marija Antoinetta se je vzravnala in se mu je umaknila, še predno se je je bil dotaknil.

Kraljica je stopila v voz, a za njo župnik.

Ko se je jel voz pomikati, je nastalo med množico velikansko valovanje; vojaki so morali napeti vse sile, da so zadržavali ljudstvo; vsled tega se je prostor med vozom in prvimi vrstami izpraznil.

V tem prostoru se je naenkrat začulo zamolklo lajanje. Kraljica je vztrepetala, se vzravnala in se ozrla okoli. Ugledala svojega

psička Blaka, ki ga že dva meseca ni bilo na spregled in ki je kljub kričanju, udarcem in brcam, planil pred voz; toda konji so kmalu poteptali ubogo, suho, sestradano in otrpnelo živalico.

Kraljica mu je sledila s svojim pogledom. Nato je bil izginil za kratek čas; slednjič ga je zopet zagledala v naročju bledega mladega moža, ki je, stoječ na nekem topu, nadkriljeval s svojo postavo vso množico in ki je v največjem razburjenju pozdravljal kraljico kazoč s prstom proti nebu.

Marija Antoinetta se je ozrla proti nebu in se milo smehljala.

Vitez iz Rdeče hiše je globoko vzdihnil, kakor da bi bilo kraljičino smehljanje ranilo njegovo srce; in ko je voz izginil za oglom, se je zopet pomešal med množico.

XLIX.

Na morišču.

Na Revolucijskem trgu sta dva moža; naslonjena na steber neke svetilke, čakala skupno z ostalo množico prihoda kraljice. Nahajala sta se prav blizu morilnega orodja, ki je bilo že zarjavelo vsled solnca in dežja, obrabljeno v rabljevih rokah, grozno skr-

hano vsled vedne dotike z žrtvami in ki je z nekim mračnim ponosom gospodovalo nad vsemi spodaj stoječimi, kakor kraljuje kraljica nad svojim ljudstvom.

Moža s sklenjenima rokama, bledimi ustnicami in razoranim licem sta se tiho pomenkovala med seboj. Bila sta Lorin in Maurice.

„Glej!“ je dejal Maurice in kazal na giljotino, „glej, kako izteza gnusna pošast svoje roke; zdi se, kakor da naju kliče, kakor da se nama smehlja skoz svoja vratca, podobna grozovitemu žrelu.“

„Ah, pri moji veri,“ je rekel Lorin, „priznavam, jaz sem pač tak, da vidim vse v rožnatih barvah. Celo ob vznožju te ostudne priprave bi pel in upal.“

„Ti še upaš, ko morijo ženske?“

„Ah, Maurice, sin revolucije, ne zatajuj lastne matere! Maurice, ostani dober in pošten patriot. Maurice, ona, ki umre tu gori, ni ženska, kakor so druge ženske; ona je zli duh Francije.“

„Oh, saj ne pomilujem nje, saj ne objokujem nje!“ je vzkliknil Maurice.

„Da, razumem, menil si Genevievo.“

„Ah, vidiš, bojim se, da zblaznim, ako pomislim, da se nahaja Genevieva v rokah

teh rabljev, v Herbetovih in Fouquierovih rokah, ljudi, ki so poslali sem ubogo He-loiso in ki pošljejo danes sem ponosno Marijo Antoinetto.“

„No, dobro,“ je dejal Lorin, „saj to je ravno, kar me navdaja z upanjem: ko judska jeza pogoltne vase glavi dveh tiranov, potem bo nasičena vsaj za nekoliko časa, kakor ona kača, ki potrebuje tri mesece, da prebavi, kar je povžila.“

„Lorin, Lorin,“ je odvrnil Maurice,, jaz sem trdnejšega mnenja nego ti; povem ti prav tiho, pripravljen sem, da glasno ponovim: sovražim novo kraljico, ki bo sledila Avstrijanki. To je žalostna kraljica, ki ji škrlat izdelujejo iz vsak dan prelite krvi in ki ima Dantona za prvega ministra.“

„Ba, midva ji že ubeživa.“

„Menim, da ne,“ je odvrnil Maurice in zmajeval z glavo; „saj vidiš, da morava ostati na cesti, ker bi naju doma gotovo prijeli.“

„Ba, saj lahko zapustiva Pariz, nič naju ne ovira pri tem. Ni treba, da jadikujeva. Stric me pričakuje v Saint-Omerju; denar, potni listi, nič nama ne manjka in noben orožnik naju ne prime; kaj praviš k temu? Midva ostaneva, ker hočeva tako.“

„Ne, ni tako, kakor praviš, ljubi prijatelj, zvesta duša. Ti ostaneš, ker hočem jaz ostati.“

„In ti hočeš ostati, ker bi hotel najti Genevievo. No, dobro, nič ni lažjega, praviš, da je v ječi, kar je zelo verjetno. Ti hočeš čuti nad njo, zato ne smeva zapustiti Pariza.“

Maurice je vzdihnil, po glavi so mu rojile druge misli.

„Ubogi vitez iz Rdeče hiše!“ je mrmral, „to bo žalosten dan zanj.“

„Ah, hočeš-li, da ti povem, kar se mi zdi posebno žalostno na revolucijah, Maurice?“ je dejal Lorin.

„No?“

„Da imamo večkrat ljudi za sovražnike, ki bi jih imeli raje za prijatelje, in ljudi za prijatelje, ki . . .“

„Je nekaj, kar težko verjamem,“ ga je prekinil Maurice.

„Kaj?“

„Da ne skuje zopet kakega blaznega načrta, da reši kraljico.“

„Ta človek ima moč stotisočerih!“

„Ponavljam: če bo še tako blazen; vem, če bi hotel rešiti Genevievo . . .“

„Maurice, ti se motiš; ne, tudi če bi

ti hotel rešiti Genevieveo, bi ne bil slab občan. Toda dovolj o tem, Maurice, čujejo naju. Glej, kako se gibljejo glave, glej, Sansonov hlapec je vstal s svojega koša in zre v daljavo. Avstrijanka prihaja.“

Maurice, čigar visoka postava se je ob stebru še bolj vzravnala, je dejal z grozo: „Da, res prihaja.“

Kmalu se je pojavila druga priprava, skoro ravnotako gnusna kakor giljotina, namreč rabljev voz.

Na levi in desni so se svetile puške spremljajočih vojakov, in nekaj prenapetežev je sprejelo voz z divjim krikom, ki se je pa polagoma poizgubil, čim se je približal voz s kraljico, ki je mrko in hladno gledala okoli sebe.

Še nikoli ni kak obraz vzbujal toliko spoštovanja; Marija Antoinetta ni bila še nikoli veličastnejša in bolj kraljevska nego v tem trenutku. Ni poslušala opominov župnika Girarda, ki jo je spremljal proti njeni volji; njen obraz se ni oziral niti na desno, niti na levo. Misel, ki jo je obvladovala, se je zdela neomahljiva kakor njen pogled. Nepremično in trdno je stala na vozu, ki se je neprenehoma stresal na razoranem tlaku: podobna je bila mramornatemu kipu, ki ga

peljejo na vozu, samo da so se temu kraljevskemu kipu svetile oči in da so njeni kratki lasje vihrali v zraku.

Na množico, ki je štela tristotisoč gledalcev, je legel mrtvaški mir. Na mestu, kjer sta stala Lorin in Maurice, se je kmalu začulo, kako je zaškripala os rabeljskega voza in kako sta sopihala konja. Voz se je ustavil na morišču.

Kraljica je zopet uprla svoje ponosne oči v množico. Zopet je uzrla bledega mladega moža, ki ga je bila že videla stati na topu in ki je stal sedaj na nekem ogelnem kamnu. Tudi s tega mesta ji je pošiljal spoštljive pozdrave, kakor prej, ko je zapuščala ječo; nato je skočil s kamna.

Kraljica je previdno stopila z voza; podpiral jo je rabelj Sanson, ki je ravnal ž njo zelo obzirno do zadnjega hipa.

Ko je stopala po stopnjicah na morišče, se je nekaj konj splašilo, nekatere straže in vojaki so jeli omahovati in izgubljati ravnotežje. Nato je bilo videti, kako je nekaj kakor senca smuknilo pod morišče; toda kmalu je zopet nastal mir; v tem slovesnem trenutku ni nihče hotel zapustiti svojega mesta; nihče ni hotel prezreti niti najmanjše posameznosti velike žaloigre, ki se je imela

dovršiti. Vse oči so se uprle v obsojenko.

Kraljica se je že nahajala na morišču. Duhovnik je še vedno govoril ž njo; neki pomočnik jo je polagoma potiskal naprej, nekdo drug ji je odpel ruto, ki ji je zakrivala rame.

Marija Antoinetta je začutila, kako se je dotaknila brezčastna roka njenega vratu. Burno se je okrenila in stopila na nogo Sansonu, ki se je pripravljaj, da jo pritrdi na usodno desko. Kraljica sploh ni opazila tega.

Sanson je takoj odmaknil nogo.

„Oprostite, gospod,“ je dejala kraljica, nisem storila nalašč.“

To so bile zadnje besede, ki jih je izgovorila cesarska hči, francoska kraljica in vdova Ludovika XVI.

Na Tuilerijah je ura odbila četrtna eno, ko je duša Marije Antoinette odhajala v večnost.

Grozen krik, krik, ki je združeval v sebi vse strasti: veselje, strah, žalost, upanje, zmagoslavje, spravo, je kakor vihar preglasil drug slaboten vzklik, ki se je začul pod moriščem.

Slišali so ga samo orožniki, četudi je

bil slaboten; stopili so par korakov naprej. Množica se je vsled tega izvila iz stiske in se kakor reka razlila po prostranem trgu, porinila gledalce, ki so stali ob strani, v ozadje, razkropila straže in prodrila naravnost k vznožju morišča. Vsakdo je hotel videti od blizu zadnje ostanke kraljestva, ki so je smatrali na Francoskem uničeno za vedno.

Toda orožniki so iskali nekaj drugega; iskali so senco, ki je predrila njihove vrste in ki je smuknila pod morišče. Kmalu sta se dva vrnila in držala za vrat mladega moža, ki si je pritiskal na srce neko okrvavljeno ruto. Sledil mu je španski psiček in milo cvilil.

„Smrt aristokratu! Smrt izdajalcu!“ so zavpili nekateri izmed množice in kazali s prstom na mladega moža; „pomočil je ruto v kri Avstrijanke, ubijte ga!“

„Večni Bog!“ je dejal Maurice Lorinu, „ali si ga spoznal? Ali si ga spoznal?“

„Smrt rojalistom!“ so ponavljali besneži, „vzemite mu ruto, ki si jo hoče ohraniti kot svetinjo, iztrgajte mu jo!“

Ponosen nasmeh je zaigral na ustnicah mladega moža. Odpel si je srajco, razgalil svoje prsi in spustil ruto iz rok.

„Gospodje,“ je dejal, „te krvi ni prelila kraljica, temveč jaz; pustite me, da umrem v miru.“

Na levi strani prs mu je zazijala globoka rana. Množica je zakričala in se umaknila. Nato se je mladi mož polagoma zgrudil na svoja kolena in gledal proti morišču, kakor gleda mučenec proti nebu.

„Vitez iz Rdeče hiše!“ je šepnil Lorin Maurice.

„Zbogom!“ je jecljal mladi mož in nagnil glavo blaženo se smehljaje, „zbogom, na svidenje!“

In izdihnil je svojo dušo sredi začudenih stražnikov.

„Tudi to se še lahko stori, Lorin, predno se postane slab občan,“ je dejal Maurice.

Psiček je prestrašen in lajajoč skakljal okoli trupla.

„Stoj, to je Blak,“ je dejal neki mož z debelo in dolgo gorjačo v rokah; „stoj, to je Blak; pojdi sem, ljubček.“

Pes se je približal onemu, ki ga je klical; toda komaj je došel do njega, je dvignil mož gorjačo in mu razčesnil glavo, krohotajoč se pri tem.

„Oh, nesrečnež!“ je vzkliknil Maurice.

„Tiho!“ je zašepetal Lorin in zadržal prijatelja, „tiho, sicer sva izgubljena... to je Simon!“

L.

Obisk na domu.

Lorin je odvedel Mauricea v svoje stanovanje. Maurice ni hotel izpostavljati svojega prijatelja nevarnosti. Zato je odhajal že zjutraj od doma in se je vračal šele zvečer.

Zjutraj onega dne, ko so se vršili dogodki, o katerih hočemo takoj pripovedovati, je Maurice odšel na revolucijsko sodišče, da se postavi tam na svoje mesto. Vsak dan je prihajal sem, kajti menil je, da bo od tu najbolje videl Genevieve, ki je imela priti na zatožno klop. Lorin je še spal, toda kmalu ga je vzbudil velik šum, ki so ga povzročali udarci s puškinim kopitom, pomešani z ženskimi glasovi.

Štirje sekcionarji, dva orožnika in komisar so v tem hipu vstopili. Ta obisk se je zdel Lorinu tako pomemben, da se je oblekel z vso naglico.

„Ali ste prišli, da me aretirate.“

„Da, občan Lorin.“

„Zakaj?“

„Ker si osumljen.“

„Ah, da, prav imaš.“

Komisar je počekal par besed na zapisnik.

„Kje je tvoj prijatelj?“ je vprašal nato.

„Kateri prijatelj?“

„Občan Maurice Lindey.“

„Bržkone na svojem domu.“

„Ne, on stanuje tu.“

„On? Le pojdite! Išcite, in če ga najdete...“

„Tu je ovadba,“ je dejal komisar, „dovolj je jasna in obširna.“

Nudil je Lorinu papir, ki je bil popisano z grdo pisavo in z zagonetnim pravopisom. V ovadbi je bilo rečeno, da vidijo vsako jutro prihajati iz Lorinovega stanovanja občana Maurica, ki je sumljiv in določen za aretacijo. Ovadba je bila podpisana od Simona.

„Ah, ta čevljar izgubi vse svoje odjemalce, ako bo izvrševal dve obrti obenem. Kako? Ovaduh in čevljar! Ta gospod Simon je pravi Cezar,“ je dejal Lorin in se zakrohotal.

„Kje je občan Maurice?“ je zopet vprašal komisar, „pozivljamo te, da nam ga izročiš.“

„Če vam pa povem, da ga ni tu!“

Komisar je odšel v sosednjo sobo, nato je stopil v neki predel, kjer je stanoval Lorinov postrežnik, slednjič je odprl še neko drugo izbo. Toda o Mauricu ni bilo sledu.

Neko pred kratkim spisano pismo, ki je ležalo v jedilnici na mizi, je vzbudilo komisarjevo pozornost. Pismo je spisal Maurice in je položil, predno je odšel, na to mesto, ne da bi bil vzbudil svojega prijatelja, s katerim je spal.

„Odhajam na sodnijo,“ je dejal Maurice v pismu, „zajutrkuj brez mene, vrnem se šele zvečer.“

„Občan,“ je rekel Lorin, „dasi bi Vasrad ubogal čimprej, morate pač uvideti, da Vam ne morem slediti v sami srajci. Dovolite mi, da me moj postrežnik obleče.“

„Aristokrat!“ je zaklical neki glas, „še hlače mu morajo oblačiti...“

„Oh, pribogu da! Jaz sem kakor občan Dagobert; morda ste opazili, da nisem dejal: kralj.“

„Urno, pusti se obleči,“ je rekel komisar, „toda požuri se.“

Postrežnik je stopil iz svojega predela in pomagal svojemu gospodarju pri oblačenju.

Lorinu ni šlo za pomoč, marveč je hotel, da je videl in čul njegov postrežnik vse, kar se je dogajalo, da je lahko potem sporočil Mauricu.

„No, gospodje. . oprostite, občani, no, občani, pripravljen sem in Vam sledim. Toda dovolite, da vzamem to knjigo s seboj, ki me bo kratkočasila v ječi.“

„Tvoja ječa!... je dejal naenkrat Simon, ki je bil medtem postal uradnik in ki je vstopil s štirimi sekcionarji. „Saj ne boš dolgo v njej. Zapleten si v proces proti ženski, ki je hotela pripomoči Avstrijanki k begu. Danes bo sojena... tebe bodo sodili jutri, ker moraš prej pričati.

„Čevljar,“ je rekel Lorin z zelo resnim glasom, „ti šivaš prehitro svoje podplate.“

„Da, toda to bo res lep prerez!“ je odvrnil Simon z grdim nasmehom; „boš že videl, boš že videl, moj lepi grenadir.“

Lorin je zmajeval z rameni.

„No, pojdimo!“ je dejal, „jaz čakam!“

In ko se je obrnil, da bi odšel po stopnicah, je Lorin tako močno brcnil uradnika Simona, da se je tuleč zvalil po gladkih in strmih stopnicah navzdol.

Sekcionarji se niso mogli vzdržati smeha. Lorin si je vtaknil roke v žep.

„V izvrševanju moje službe!“ je vzkliknil Simon, bled od jeze kakor mrlič.

„Moj Bog!“ je odvrnil Lorin, „ali ne vršimo vsi svoje službe?“

Vstopil je v voz in se odpeljal v spremstvu komisarja v justično palačo.

LI.

Lorin.

Ako nam sledi čitatelj drugič na revolucijsko sodnijo, najdemo Maurica zopet na istem mestu, kjer smo ga že videli, samo da je bledejši in bolj razburjen. Sodniki se nahajajo ravnokar pri glasovanju. Oba obtoženca sta si že nadela obleko, v kateri pojmeta k obglavljenju, kakor da bi se hotela rogati razsodbi, ki je visela še v zraku.

Tudi ljudstvo na galerijah se je zdelo danes posebno besno, kar je popolnoma odgovarjalo strogosti sodnikov; od desete ure zjutraj je bilo obsojenih že pet obtožencev. Na račun onih dveh, ki sta pričakovala na obtožni klopi pravoreka porotnikov, ki jima je imel vrniti življenje ali pa ju pahnuti v smrt, je navzoče suvereno ljudstvo delalo zbadljive opazke.

„Glej, glej onega velikega!“ je dejala neka šivankarica, ki je bila brez čepice in ki je imela na svoji kiti zvezano široko trobojnico; „glej, kako je bled! Človek bi mislil, da je že mrtev!“

Obsojenec je pogledal z zaničljivim nasmehom žensko, ki je tako govorila o njem.

„Kaj vendar govoriš?“ je dejala neka tovarišica, „saj se je ravnokar smehljaj.“

„Da, s svojimi ostrimi zobmi.“

Nekdo iz predmestja je pogledal na uro.

„Koliko je ura?“ ga je vprašal neki prijatelj.

„Deset minut pred eno; posvetovanje traja že tričetr ure.“

„Kakor v Domfrontu, tem nesrečnem mestu; ob dvanajstih se prihaja, ob eni se že visi.“

„In oni mali, oni mali!“ je vzkliknil nekdo drug, „poglejte ga vendar, kako bo grd, ko ne bo imel več glave.“

„Ba, to se kmalu zgodi; ne utegneš videti.“

„Čuj, zahtevali bodo od Sansona, da vrne njegovo glavo; imajo torej pravico, da jo vidijo.“

„Glej, no, kako nosi lepo, modro suktnjo... vsaj za reveže ostane nekaj, če krajšajo za glavo dobro oblečene ljudi.“

Reveži so res podedovali zapuščino vsake žrtve; zapuščino so razdelili takoj po obglavljenju med potrebne.

Porotniki so se vračali iz posvetovalnice, in predsednik je raglasil obtožencema smrtno obsodbo, kakor jo je pričakoval vsakdo.

Odvedli so ju takoj; stopala sta s trdnim korakom... v onih časih se ni nihče bal smrti.

Nato se je začul zamolkli in usodepolni glas sodnega sluge:

„Občan tožitelj proti občanki Genevievi Dixmer.“

Maurice se je stresel po vsem telesu, znoj se mu je razlil po obrazu.

Mala vrata, skoz katera so prihajali obtoženci, so se odprla, in prikazala se je Genevieva. Bila je belo oblečena; lase je imela urejene z neko mično koketnostjo. Mesto da bi si jih odrezala, kakor so delale druge ženske, jih je spletla v lepe kodre.

Uboga Genevieva je nedvomno hotela biti do zadnjega hipa lepa, da bi jo videl oni, ki ga je ljubila.

Maurice je zapazil Genevievo; začutil je, kako so ga zapuščale vse moči, ki jih

je bil zbral v tem hipu. Sicer je bil pripravljen na ta udarec, ker že deset dni n zamujal nobene razprave in ker je bil že trikrat čul iz obtožiteljevih ust Genevievino ime; toda polastil se ga je obup, velik in globok kakor neizmerno brezdno.

Ko se je pojavila lepa, nedolžna, b'eda mlada ženska, so vsi nehote vzkliknili, nekateri iz jeze, — v onih časih je bilo ljudi, ki so sovražili vsako vrlino, bodisi lepoto, denar, nadarjenost, bodisi rojstvo, — drugi zopet vsled začudenja, nekateri iz usmiljenja.

Genevieva je brezdvomno razločila med temi vzkliki glas, ki ji je bil znan, kajti ozrla se je k Mauricu, medtem pa je predsednik brskal po spisih obtoženke in jo tupatam skrivaj pogledal izpod oči.

Takoj pri prvem pogledu je spoznala Maurica, četudi se mu je skrival obraz pod širokimi klobukovimi krajci; nato se je nalahko obrnila z vsem telesom proti njemu in ga gledala z milim nasmehom na ustnicah; svojo rožnato, trepetajočo ročico je pritisnila na svoje ustnice, dihnila vanjo vso svojo dušo in poslala poljub njemu, edinemu izmed množice.

Šepet, izražajoč sočutje, se je čul po vsej dvorani. Sodnik jo je poklical, nakar

se je zopet obrnila k njemu; toda sredi te kretnje je obstala; njene široko odprte oči so prestrašene obtičale na neki točki v dvorani.

Maurice se je vzpenjal zaman; videl ni ničesar; obenem je posvečal svojo pozornost Fouquieru, ko je jel čitati obtožnico. V njej je bila Genevieva Dixmer popisana kot soproga zelo trdovratnega zarotnika in je bila osumljena, da je podpirala viteza iz Rdeče hiše, ko je skušal rešiti kraljico. Našli so jo, kako je klečala pred kraljico, kako jo je prosila, naj menja ž njo obleko, in kako se je ponudila, da umre na njenem mestu. „Ta bedasti fanatizem,“ je dejala obtožnica, „bo gotovo poveličevan od vseh sovražnikov domovine. Toda v sedanjih časih je vsak francoski občan dolžan svoje življenje samo svojemu narodu. Kdor se žrtvuje sovražnikom Francije, zagreši dvakratno izdajstvo.“

Ko je predsednik vprašal Genevievo, če priznava, da sta jo orožnika Duchesne in Gilbert zasačila, ko je kraljico na kolenih prosila, naj menja ž njo obleko, je odgovorila kratko: „Da!“

„Torej pripovedujte nam o svojem načrtu in o svojih nadah,“ je dejal predsednik.

Genevieve je odgovorila smejoče : „Ženska sicer lahko upa, toda ne more kovati takih načrtov, katerih žrtev sem postala jaz.“

„Čemu ste se nahajali tam?“

„Ker nisem bila gospodinja nad samo seboj in ker so me drugi naganjali k temu.“

„Kdo Vas je naganjal?“ je vprašal javni obtožitelj.

„Nekdo, ki mi je grozil s smrtjo, ko bi ga ne bila ubogala.“

Pri tem je Genevieve zopet uprla svoj razburjeni pogled na ono točko v dvorani, ki je bila Mauricu skrita.

„Toda zato, da ste ubežali smrti, s katero so Vam grozili, ste kljubovali smrti, ki bi morala biti posledica obsodbe?“

„Ko sem se udala, je bil že nož na mojih prsih, medtem ko je bila giljotina še daleč od moje glave.“

„Zakaj niste klicali na pomoč? Vsak pošten občan bi Vas bil branil.“

„Ah, gospod,“ je odvrnila Genevieve z obenem tako žalostnim in mehkim glasom, da je hotelo Mauricu počiti srce, „ah, nikogar ni bilo več v bližini.“

Ganotje je sledilo sočutju, kakor je prej sočutje sledilo radovednosti. Mnogo glav se

je sklonilo, marsikdo je skrival svoje solze, drugi so jih zopet odkrito kazali.

Maurice je opazil na svoji levici glavo, ki je bila nepremična, obraz, ki je ostal nevpogljiv. Bil je Dixmer, ki je vzravnan, mrkega čela in nespravljiv, neprenehoma zrl v Geneviero in v sodnike.

Kri je udarila v glavo mlademu možu, jeza mu je stopila iz srca v možgane in ga napolnila z neutешljivo željo po maščevanju. Iz oči mu je švignil pogled, poln sovraštva in napetosti, tako da je Dixmer okrenil svoj obraz proti svojemu sovražniku, kakor da bi ga bil žgoči fluid pritegnil k njemu.

Oba pogleda sta se križala kakor dva plamena.

„Povejte nam imena povzročiteljev,“ je dejal predsednik.

„Bil je samo eden.“

„Kdo?“

„Moj soprog.“

„Ali veste, kje je?“

„Da.“

„Imenujte nam njegovo skrivališče.“

„Morda se še nahaja na Francoskem; toda jaz nisem dolžna Vam izdati njegovega skrivališča; vaša stvar je, da je najdete.“

Maurice je pogledal Dixmerja, ki se ni zganil.

Mlademu možu je šinila v glavo neka misel: hotel je ovaditi njega in nato še samega sebe; toda kmalu je opustil svojo namero.

„Ne, on ne sme tako umreti!“ je rekel.

„Vi nam torej nočete pomagati pri naših poizvedovanjih?“ je vprašal predsednik.

„Gospod, menim, da ne morem storiti tega; kajti drugi bi me potem zaničevali, kakor zaničujem jaz njega,“ je odgovorila Genevieva.

„Ali so priče tu?“ je vprašal predsednik.

„Ena,“ je odvrnil sodni sluga.

„Pokličite jo.“

„Maksimilijan Jean Lorin!“ je zaklical sodni sluga.

„Lorin!“ je vzkliknil Maurice, ki ni še nič vedel o prijateljevi aretaciji. „O moj Bog, kaj se je vendar zgodilo ž njim?“

„Lorin!“ je zamrmrala Genevieva in gledala okrog z neko bolešno nemirnostjo.

„Zakaj se priča ne oglasi, ko jo kličejo?“ je vprašal predsednik.

„Občan predsednik,“ je dejal Fouquier, „na podlagi neke nove ovadbe je bil priča

aretiran v svojem stanovanju ; takoj ga pri-vedejo. Bila je še neka druga važnejša priča, toda niso je mogli najti,“ je nadaljeval Fouquier.

Genevieve je obleдела in se zgrudila.

V tem hipu je vstopil Lorin v spremstvu dveh orožnikov.

Takoj za njim in po istih vratih je vstopil Simon in se vsedel kot tukaj zelo ugledna in važna oseba v bližino sodnikov.

„Vaše ime in priimek?“ je vprašal predsednik,

„Maksimilijan Jean Lorin.“

„Vaš stan?“

„Svoboden mož.“

„Ne boš več dolgo,“ je dejal Simon ter mu pomolil pest.

„Ali ste z obtoženko v sorodu?“

„Ne, toda imam čast se prištevati k njenim prijateljem.“

„Aii ste vedeli, da je nameravala odvesti kraljico?“

„Kako naj bi to vedel?“

„Saj Vam je bila morda zaupala.“

„Meni, članu termopilske sekcije? Molčite vendar!“

„Toda videli so Vas včasih pri njej?“

„Videli so me celo večkrat pri njej.“

„Vi ste jo poznali kot aristokratino?“

„Poznal sem jo kot soprogo nekega strojarja.“

„Njen soprog v resnici sploh ni izvrševal te obrti.“

„Ah, tega ne vem, njenega soproga nisem smatral za svojega prijatelja.“

„Pripovedujte nam o njem.“

„Oh, prav rad! Bil je podlež . . .“

„Gospod Lorin, imejte usmiljenje!“ je dejala Genevieva.

Lorin se ni dal motiti in je nadaljeval:

„Ta človek ni žrtvoval ženske, ki stoji pred vami morda radi svojih političnih nazorov, temveč da si je utešil svoje osebno sovraštvo; smatram ga skoro za tako podlega, kakor je Simon.“

Dixmer je obledel kakor mrlič; Simon je hotel govoriti, toda predsednik mu je namignil, naj molči.

„Zdi se, da dobro poznate vso povest, povejte nam kaj več o tem,“ je dejal Fouquier.

„Oprosti, občan Fouquier,“ je odvrnil Lorin in vstal s sedeža, „povedal sem, kar sem vedel.“

Pozdravil je in zopet sel.

„Občan Lorin,“ je nadaljeval obtožitelj, „ti si dolžan sodišču pojasnila.“

„Naj mu zadostuje to, kar sem povedal . . . Ali ta ženska je nedolžna, ponavljam : udala se je samo sili. Ej, pogledajte jo vendar enkrat, če je podobna zarotnici? Prisilili so jo, da je storila to, kar je storila ; to je vse.“

„Ali meniš?“

„Prav gotovo.“

„V imenu zakona zahtevam, da se postavi priča Lorin pred sodišče radi sporazumljenja s to žensko,“ je dejal Fouquier.

Maurice je vzdihnil. Genevieve si je z rokami zakrivala obraz. Simon pa je vzkliknil od veselja :

„Občan obtožitelj, rešil si domovino.“

Lorin je stopil, ne da bil česa odvrnil, čez ograjo, šel k Genevievi, ji spoštljivo poljubil roko in dejal z ravnodušnostjo, ki je globoko ganila navzoče : „Dobro jutro, občanka. Kako se kaj počutite?“

LII.

Nadaljevanje.

Ves ta prizor je šel mimo Maurica kakor fata morgana. Opirajoč se na ročaj svoje sablje, je videl, kako padajo njegovi

prijatelji povrsti v prepad, ki ne vrača svojih žrtev; ta podoba smrti je bila zanj tako grozna, da se je vprašal, čemu se on, tovariš teh nesrečnežev, sploh še oprijema roba prepada, namesto da bi se udal omotici, ki ga je vabila za seboj.

Ko je Lorin sel poleg Genevieve, se je ta sklonila k njegovemu ušesu rekoč:

„Oh, moj Bog, ali veste, da se nahaja Maurice tu?“

„Kje pa?“

„Ne pogledjte takoj tja! Vaš pogled bi ga lahko ugonobil.“

„Bodite brez skrbi.“

„Za nami stoji, pri vratih. Kaka bridkost zanj, če bova obsojena!“

Lorin je pogledal mlado žensko z nežnim, usmiljenim pogledom.

„Obsojena bova,“ je dejal, „rotim Vas, da nikar ne dvomite o tem. Prevara bi bila pregrozna, ako bi bili tako nespametni, da bi upali.“

„Oh, moj Bog,“ je pripomnila Genevieve, „ubogi prijatelj, ki ostane sam na tem svetu!“

Lorin se je ozrl k Mauricu, in tudi Genevieve, ki se ni mogla premagovati, je naglo uprla svoje oči v mladega moža.

Tudi Maurice jo je gledal in si pritiskal roke na srce.

„Vem za sredstvo, ki bi Vas zamoglo rešiti,“ je dejal Lorin.

„Gotovo?“ je vprašala Genevieva, a pri tem so ji žarele oči od veselja.

„Oh, jamčim za to.“

„Kako bi Vas blagoslavljala, Lorin, ko bi me rešili!“

„Ali ste videli Dixmerja?“ je rekel. „Ako hočete biti rešeni, naj sede on na železno stolicu, pa je.“

Dixmer je brezdvomno čital Lorinu iz oči, kar je ta povedal; kajti sprva je obledel, toda kmalu se je zopet pomiril, zopet mu je zaigral na ustnicah njegov peklenski nasmeh.

„To je nemogoče,“ je dejala Genevieva, „potem bi ga ne mogla več sovražiti.“

„Recite raje, da pozna Vašo plemenitost in da Vam kljubuje.“

„Brez dvoma, kajti varen je pred seboj, menoj in nami vsemi.“

„Genevieva, Genevieva, jaz nisem tako popoln, kakor ste Vi; pustite me, da ga zagrabim, in on naj umre.“

„Ne, Lorin, zaklinjam Vas, da nočem imeti ničesar skupnega s tem človekom, niti

smrti; zdi se mi, da bi postala Maurice nezvesta, ko bi umrla z Dixmerjem.“

„Ah,“ je dejal Lorin, „Maurice ima prav da Vas ljubi! Vi ste angel, in domovina angelov so nebesa! Ubogi, dragi Maurice!“

Simon, ki ni mogel slišati, kar sta govorila obtoženca med seboj, je kar z očmi požiral njiju obraze.

„Občan orožnik,“ je vzkliknil, „zapreči vendar zarotnikom, da kujejo svoje zarote proti republiki celo pred revolucijskim sodiščem.“

„Dobro,“ je odvrnil orožnik — bil je Gilbert — „Dobro veš, občan Simon, da se tu ne kujejo več zarote, in če se to tudi godi, je kmalu vsega konec. Občana le kramljata, in ker zakon ne prepoveduje kramljanja niti na rabeljskem vozu, čemu bi zabranjeval kramljanje na sodniji?“

Predsednik se je posvetoval s svojimi prisedniki; na Fouquierovo zahtevo je pričel z zaslišanjem.

„Obtoženec Lorin,“ je vprašal, „kakšno je bilo tvoje razmerje do občanke Dixmer?“

„Kakšno je bilo, občan predsednik?“

„Da.“

„Jaz brat bil njen, a ona sestra mi je bila. Prijateljstvo sva čisto občutila.“

„Kakšno mnenje je imel občan Dixmer o zvezi svoje žene z možem, ki se je izdal za republikanca?“ je vprašal predsednik.

„Oh, tega ne morem povedati, kajti nisem poznal občana Dixmerja, in to mi je zelo ljubo.“

„Toda tega ne poveš, da je tvoril občan Maurice Lindey vozelo čistega prijateljstva med teboj in obtoženko?“ je vprašal Fouquier.

„Ako ne povem,“ je odgovoril Lorin, „ne povem zato, ker se mi ne zdi lepo, da bi to povedal; jaz menim, da bi se lahko zgledovali na meni.“

„Občani porotniki,“ je dejal Fouquier, „bodo dobro pretehtali to čudno zvezo dveh republikancev z aristokratinjo in to v trenutku, ko ji je bila dokazana ena najčrnejših zarot, kar je bilo že skovanih proti domovini.“

„Kako naj bi bil vedel za zaroto, o kateri govoriš, občan obtožitelj?“ je vprašal Lorin, ki ga je bilo to brutalno dokazovanje bolj razjarilo nego prestrašilo.

„Vi ste poznali to žensko, bili ste njen prijatelj, imenovala Vas je svojega brata, a Vi njo svojo sestro, in vzlic temu pravite,

da niste vedeli za njene korake? Ali je mogoče," je dejal predsednik, „da je ona sama storila to, česar jo obdolžujemo?“

„Ni sama storila tega," je odvrnil Lorin, „povedala Vam je že, jaz sem Vam povedal in zopet ponavljam, da jo je izpodbudil k temu njen soprog.“

„Kako to, da nisi poznal moža, saj je bil mož vendar združen z žensko?“ je vprašal Fouquier.

Lorin naj bi bil povedal o prvem Dixmerjevem begu, o ljubezni med Mauricem in Genevieveo, razodel naj bi bil, kako jo je soprog odvel in jo skrtil, pa bi bil oproščen vsake sokrivde.

Toda s tem bi bil izdal skrivnost svojih prijateljev, in Genevievea bi morala zarreti pred peterimi stotinami oseb; zato je zmajeval z glavo, kakor bi si hotel reči sam sebi, da ne.

„No?“ je vprašal predsednik, „kaj odgovorite občanu obtožitelju?“

„Da je njegovo dokazovanje res izborna in da me je prepričal o nečem, česar niti slutil nisem.“

„O čem pa?“

„Da sem po njegovem mnenju eden najostudnejših zarotnikov, kar jih je sploh bilo.“

Ta izjava je vzbudila splošno veselost. Fouquier je občutil zaničevanje, ki ležalo v teh besedah, in ker je s pomočjo svojih dobrih vohunov poznal najmanj polovico resnice, se ni mogel ubraniti občudovanja, ki se mu je porodilo za tega moža.

„No,“ je dejal, „občan Lorin, govori, zagovarjaj se. Sodišče te bo poslušalo, kajti znana mu je tvoja preteklost, vrlega republikanca.“

Simon je hotel nekaj povedati; toda predsednik mu je z znamenjem namignil, naj molči.

„Govori, občan Lorin, mi te slušamo,“ je dejal.

Lorin je zopet zmajeval z glavo.

„Ta molk pomeni priznanje,“ je nadaljeval predsednik.

„Ne,“ je odvrnil Lorin, „ta molk je molk in nič drugega.“

„Še enkrat te vprašam, ali hočeš govoriti?“ je dejal Fouquier.

Lorin se je ozrl k poslušalcem z namenom, da z očmi popraša Mauricea, kaj naj stori. Maurice mu ni dal nikakega pomenja, da naj govori; zato je molčal in se s tem obsodil samega sebe.

Kar je sledilo nato, je bilo kratko.

Fouquier je v kratkih potezah ponovil obtožnico, a predsednik celotno razpravo; porotniki so se umaknili k glasovanju in proglasili Lorina in Genevieveo za kriva, nakar je predsednik oba obsodil na smrt.

Ura na justični palači je odbila dve. Predsednik je rabil za prečitanje razsodbe ravnotoliko časa, kolikor ura za svoje udarce.

Lorin je prijel Genevieveo pod pazduho, nakar so ju orožniki odvedli. Pozdravila sta Maurica vsak na svoj način: Lorin se je smehljal, Genevievea mu je poslala, bleda in omahujoča, s svojimi od solza oškropljenimi prsti zadnji poljub. Do zadnjega hipa je upala, da ubeži smrti; ni jokala nad življenjem, temveč nad svojo ljubeznijo, ki je imela poginiti obenem z življenjem.

Maurice v svoji polblaznosti ni odzdravljajal svojima prijateljima; bled in zmešan je vstal s klopi, na katero se je bil zgrudil. Lorin in Genevievea sta odšla.

Čutil je, da živi v njem le še eno: sovraštvo, ki mu je razjedalo srce. Poslednjič se je ozrl okoli in spoznal Dixmerja, ki je odhajal z drugimi gledalci in se sklonil, da je mogel skoz obočena vrata na hodniku.

Lahek kakor odskakajoče pero je Maurice drl čez klopi in došel do obočernih vrat.

Dixmer je bil že zunaj; Maurice mu je sledil. V hipu, ko je Dixmer stopil v veliko dvorano, se je Maurice z roko dotaknil njegove rame.

LIII.

Dvoboj.

V onih časih je bilo nekaj zelo resnega, ako je kdo začutil roko na svoji rami. Dixmer se je ozrl in spoznal Mauricea.

„Ah, dobro jutro, občan republikanec,“ je dejal, ne da bi se bil zgenil; le tresel se je nekoliko, toda kmalu se je premagal.

„Dobro jutro, strahopetec,“ je odvrnil Maurice; „kaj neda, pričakovali ste me?“

„To se pravi, nisem Vas več pričakoval, nasprotno,“ je odgovoril Dixmer.

„Zakaj?“

„Ker sem prej Vas pričakoval.“

„Prihajam še prezgodaj, morilec!“ je pripomnil Maurice z glasom, podobnim strašnemu mrmranju, kajti vihar mu je divjal v srcu in iz njegovih oči so švigali bliski.

„Vi bljuvate ogenj iz svojih oči, občan,“ je dejal Dixmer, „spoznajo naju in nama bodo sledili.“

„Da, bojiš se, da te aretirajo, kajnega; bojiš se, da prideš še pod rabljevo sekiro, kamor pošiljaš druge? Naj naju le primejo, tembolje, kajti zdi se mi, da terja narodna pravica krivca.“

„Ker manjka v imeniku poštenjakov neko ime, odkar so izbrisali Vašega.“

„Je že dobro; upam, da bova še govorila o tem; toda medtem ste se Vi maščevali, podlo maščevali nad žensko. Ker pravite, da ste prežali name, zakaj niste prežali onega dne, ko ste mi ukradli Genevieve?“

„Menim, da ste mi jo Vi prvi ukradli.“

„No, dobro!“ je rekel Maurice in potrkal na svoj meč, „nudim Vam zadoščenje.“

„Ako želite, jutri; danes ne morem.“

„Čemu jutri?“

„Ali pa nocoj.“

„Zakaj ne na mestu?“

„Ker imam opravka do pete ure.“

„Zopet kak gnjusen načrt,“ je dejal Maurice, „zopet zavratnost.“

„Ah, ah, gospod Maurice, v resnici ste mi zelo malo hvaležni. Kako? Dovolil sem

Vam, da ste šest mesecev igrali ljubimca moje žene; šest mesecev nisem nasprotoval Vašim sestankom, nisem motil Vaše sreče. Priznajte, da noben človek bi ne mogel biti potrpežljivejši od mene.“

„Hotel si me namreč izkoristiti, zato si mi prizanašal.“

„Seveda!“ je mirno odgovoril Dixmer, ki se je skušal obvladovati v isti meri, čimbolj se je razburjal Maurice. „Seveda. Medtem ko ste Vi izdajali republiko in medtem ko ste jo prodajali za pogled moje soproge; medtem ko sta se onečaščala sama sebe, Vi s svojim izdajstvom, moja žena s svojo prešestno ljubeznijo, sem bil jaz modrijan in junak. Čakal sem in triumfiral.“

„Ostudno!“ je dejal Maurice.

„Kaj neda, s tem ste najbolje označili svoje vedenje, gospod? To je ostudno, to je sramotno!“

„Motite se, gospod; vedenje, ki je Vi imenujete ostudno in sramotno, je treba pripisati možu, ki mu je bila zaupana čast ženske in ki je prisegel, da jo ohrani čisto in neomadeževano. Mesto tega je izkoriščal njeno lepoto ter skušal ž njo pridobiti slabotno srce. Vaša sveta dolžnost je bila ču-

vati to žensko, gospod, toda mesto da bi jo bili čuvali, ste jo prodajali.“

„Kar sem nameraval storiti, Vam hočem povedati,“ je odvrnil Dixmer, „imel sem rešiti svojega prijatelja, ki se je bojeval z menoj za sveto stvar. Kakor žrtvujem rad za to stvar svoje imetje, tako sem žrtvoval tudi svojo čast. Nase sem popolnoma pozabljal, umaknil sem sem popolnoma v ozadje. Šele nazadnje sem mislil nase. Sedaj nimam prijatelja več, prijatelj je umrl s prebodenimi prsi; sedaj ni kraljice več, moja kraljica je umrla na morišču; sedaj, čujte me, mislim na osveto.“

„Recite raje, na umor.“

„S tem, da zabodem prešestnico, je ne umorim, temveč kaznujem.“

„Kdor kaznuje, se ne boji dneva; ti ne kaznuješ, ker bežiš, ker se skrivaš, medtem ko mečeš njeno glavo giljotini.“

„Jaz da bežim! Jaz da se skrivam! Kako moreš trditi kaj takega, ti revček?“ je vprašal Dixmer; „ali se skrivam, ko vendar prisostvujem njeni obsodbi? Ali sem bežal, ko sem došel celo do mrtvaške dvorane, da ji zakličem zadnji zbogom?“

„Ti jo hočeš zopet videti?“ je vzkliknil Maurice, „posloviti se hočeš od nje?“

„Tiho vendar,“ je odgovoril Dixmer in zmajeval z rameni. „Zdi se, da ne poznaš osvete, občan Maurice. Ti meniš, da bi se jaz pobotal s prešestnico, ki je zaslužila smrt, v hipu, ko jo kaznujem s smrtjo, ali bolje, da bi se ona pobotala z menoj? Ne, občan Maurice, našel sem nekaj boljšega nego je to; našel sem sredstvo, s katerim ji hočem prizadejati vse ono zlo, ki ga je bila prizadejala meni. Ona ljubi tebe, umreti bo morala daleč od tebe; mene sovraži in snide se z menoj. „Vidiš,“ je pripomnil in potegnil iz žepa listnico; „vidiš to listnico? V njej imam vstopnico, podpisano od jetniškega kancelista. S to vstopnico pridem lahko do obsojencev; no, dobro, pojdem k Genevievi in jo imenujem prešestnico; gledal bom, ko ji bo rabelj jemal lase, a medtem bo čula moj glas: prešestnica! Spremljal jo bom do rabeljskega voza, in ko stopi na morišče, bo zadnja beseda, ki jo bo čula: prešestnica!“

Dixmer je bil strašen v svoji jezi in v svojem sovraštvu: njegova roka se je bila oprijela Mauriceve in jo jela stresati z močjo, ki je mladi mož ni poznal. Toda čimbolj se je razburjal Dixmer, tem mirnejši je postajal Maurice.

„Čuj,“ je dejal mladi mož, „tej osveti nedostaja nekaj“.

„Kaj?“

„Da ji porečeš, odhajaje s sodišča: ‚Srečal sem tvojega ljubimca in sem ga umoril.‘

„Nasprotno, raje ji povem, da živiš in da te bo vse življenje mučil prizor njene smrti.“

„Kljub temu me umoriš,“ je dejal Maurice, „sicer umorim jaz tebe.“

Bled od razburjenja, jezen vsled tega, ker je proti svoji volji razlagal Dixmerju svoj grozni načrt do konca, je Maurice prijel svojega sovražnika za grlo in ga vlekel k sebi, ko je ravno skušal dospeti do nekih stopnic, ki so vodile k reki.

Ko je Dixmer začutil Mauricevo roko, se je tudi v njem vzbudilo sovraštvo in sililo iz njega kakor lava iz ognjenika.

„Dobro,“ je dejal. „Ni treba da me s silo vlečeš odtod, pojdem že sam.“

„Pojdi, oborožen si.“

„Sledim ti.“

„Ne, stopaj pred menoj, toda povem ti vnaprej, da ti pri najmanjši kretnji razkoljem glavo.“

„Oh, saj dobro veš, da se ne bojim

ničesar,“ je smehljaje odvrnil Dixmer, čigar ustnice so bile smrtno blede.

„Vem, da se ne bojiš mojega meča,“ je mrmral Maurice, „toda strah te je, da izgubiš osveto; in sedaj,“ je pripomnil, „ko se gledava iz oči v oči, ji lahko izročiš zadnji pozdrav.“

Dospela sta bila v resnici že do roba reke, in če bi jima mogel slediti pogled tudi do tja, kjer sta se nahajala, bi ne bil nihče v stanu ju dohiteti pravočasno in preprečiti dvoboj.

Medtem, ko sta se moža pogovarjala med seboj, sta stopala po malih stopnicah, vodečih na trg, in sta bila že dospela do obrežja, ki je bilo že skoro prazno. Ker so se obsodbe nadaljevale, se je radovedna množica še vedno gnetla v sodni dvorani, po hodnikih, po dvoriščih, in zdelo se je, kakor da Dixmer ravnotako koprni po Mauricevi krvi, kakor si je ta želel Dixmerjeve. Nato sta se prerila pod neke oboke, ki so spajali posamezne oddelke ječe z reko.

Maurice se je postavil med vodo in Dixmerja.

„Menim, da te umorim, Maurice,“ je dejal Dixmer, „preveč se treseš.“

„In jaz, Dixmer,“ je pripomnil Maurice

ter mu z mečem preprečil povratek, „jaz menim nasprotno, da te ja z umorim in da ti vzamem, ko boš mrtev, vstopnico iz listnice. Oh, le zapni si suknjo, odpel jo bo moj meč, tudi če bi bila železna, to ti jamčim.“

„Vstopnico mi hočeš vzeti?“ je dejal Dixmer besno.

„Da, ž njo pridem do Genevieve; sel bom k njej na rabeljski voz, in dokler bo dihala, ji bom venomer šepetal na ušesa: Ljubim te, in ko pade njena glava pod rabljevo sekirò: Ljubil sem te!“

Dixmer je krenil z levo roko, da bi vrgel listnico v reko. Toda Mauricev meč, hiter kot blisk in oster kot sekira, ga je udaril, in mu skoro presekal roko.

Ranjenec je zavpil, stresel svojo ranjeno roko in planil na Maurica. Oba moža, ki sta bila zaprta v tako ozkem prostoru, da se nihče ni mogel umikati udarcem, sta polzela po mokrih ploščah in sta se komaj držala pokonci.

Dixmer je začutil, da mu teče kri, in ko je uvidel, da mu obenem s krvjo pešajo tudi moči, se je zakadil z vso silo v Maurica, tako da se je ta moral umakniti za korak nazaj. Medtem se mu je izpodrsnila

leva noga, in meč njegovega sovražnika je lahko ranil njegove prsi. Toda s kretnjo, hitrejšo od misli, je na tleh kleče zagrabil z levico za meč in ga nameril proti Dixmerju, ki se je v svoji jezi izpodrsnil na strmih tleh in se nabodel na lastno orožje.

Slišati je bilo strašno kletvico; nato sta se obe telesi zvalili izpod obokov.

Vstal je samo eden, in sicer Maurice, ves okrvavljen, oškropljen s krvjo svojega sovražnika.

Pobral je svoj meč, in medtem ko ga je pobiral, se mu je zdelo, kakor da izsesuje iz Dixmerjevega telesa še ono trohico življenja, ki je bilo še ostalo v njem.

Ko se je bil popolnoma prepričal, da je njegov nasprotnik mrtev, se je sklonil nad truplom, odpel mrliču suktnjo, mu vzel listnico in se nato naglo odstranil. Pogledal se je nekoliko samega sebe in videl, da ne more tak na ulico, kajti bil je ves krvav, in nevarnost je bila, da ga aretirajo.

Stopil je na rob obrežja, se sklonil k reki ter si opral roke in obleko. Nato je šel zopet po stopnicah navzgor, ko se je bil še enkrat ozrl po obokih.

Izpod obokov se je vila rdeča, ka-deča se nit in se pomikala proti reki.

Nato je vzel Maurice iz listnice vstopnico in mrmral :

„Hvala ti, pravični Bog!“ Zatem se je napotil v takoimenovano mrtvaško dvorano.

Bila je tretja ura.

LIV.

Mrtvaška dvorana.

Čitatelji se bodo spominjali, da je dal jetniški kancelist na razpolago Dixmerju zapisnik jetnikov in da je bil ž njim v zvezi, ki mu je bila vsled navzočnosti gospe kancelistove zelo prijetna.

Ko je prišla Dixmerjeva zarota na dan, se je ta mož hudo prestrašil, kar je sicer zelo razumljivo.

V resnici, zgodilo bi se mu bilo lahko, da bi ga bili smatrali za sokrivca svojega dozdevnega tovariša in da bi ga bili obsodili na smrt obenem z Genevieveo.

Fouquier ga je dal poklicati k sebi.

„Občan,“ je dejal kancelist in padel na kolena, „odpusti mi, varali so me.“

„Občan,“ je odvrnil javni obtožitelj, „uradnik, ki se pušča varati v teh resnih časih, zasluži, da ga obglavijo. Toda jaz ti

odpuščam. Zagovarjal te bom celo, kajti niti najmanjši sum ne sme ležati na tebi kot mojem uslužbencu; toda nikar ne pozabi, kaj te pričakuje, če pride najmanjša besedica do mojih ušes, če boš le kdaj omenjal to zadevo.“

Ni treba povdarjati, s kako vnemo in s kako skrbnostjo je skušal kancelist izbri-
sati vsako sled, ki bi mu lahko škodovala. Iskal je Dixmerja povsod, da bi mu priporočal, naj molči, toda Dixmer se je bil seveda preselil, in zato ni ga mogel najti.

Genevieve so privedli na obtožno klop; toda že tekom zaslišanja je, kakor vemo, izjavila, da nima niti ona, niti njen soprog skrivcev. Kancelist jo je pogledal z globoko hvaležnostjo, ko je šla mimo, da bi se podala pred sodišče.

Ko je bila že mimo njega, se je vrnil za hip v pisarno po spise, ki jih je zahteval občan Fouquier. Naenkrat se je pojavil pred njim Dixmer, ki se mu je bližal s trdnim korakom.

Ta prikazen ga je naravnost presenetila.

„Oh!“ je vzkliknil, kakor da bi bil stal duh pred njim.

„Ali me ne poznaš?“ ga je vprašal Dixmer.

„Seveda ti si občan Durand, ali bolje, občan Dixmer.“

„Tako je.“

„Toda ti si vendar mrtev, občan?“

„Še ne, kakor vidiš.“

„Reči sem hotel, da te bodo prijeli.“

„Kdo bi me prijel? Nihče me ne pozna.“

„Toda ja z te poznam in če le spregovorim, te obglavijo.“

„Jaz spregovorim za teboj, in obglavijo me skupno s teboj.“

„Grdo je, kar praviš. Toda kaj hočeš? Čujmo, govori! Le urno, kajti čimmanj se pogovarjam, temmanj nama grozi nevarnost.“

„Čuj! Mojo soprogo bodo obsodili, kajneda?“

„Zelo se bojim. Uboga ženska!“

„No, dobro, želim jo videti poslednjikrat, da se se poslovim od nje.“

„Kje pa?“

„V mrtvaški dvorani.“

„Ti se upaš tja?“

„Zakaj ne?“

„Ah!“ je vzdihnil kancelist, ki ga je oblivala kurja polt, če je le mislil na to.“

„Za to je treba imeti sredstvo,“ je nadaljeval Dixmer.

„Da prideš v mrtvaško dvorano? Da, gotovo.“

„Kakšno pa?“

„Moraš si preskrbeti vstopnico.“

„In kje naj si jo preskrbim?“

Kancelist je obledel in jecljal:

„Kje naj si preskrbite vstopnico, ste vprašali?“

„Da, vprašam te, kje naj si jo preskrbim,“ je odvrnil Dixmer, „menim da je jasno...“

„Vstopnice se dobivajo... tu pri meni.“

„Ah, ali res! Kdo pa jih navadno podpisuje?“

„Kancelist.“

„Toda kancelist si vendar ti?“

„Seveda, to sem jaz.“

„Ah, to prihaja ravno prav,“ je dejal Dixmer in sedel na neko stolico. „Podpisal mi boš vstopnico.“

„Ti terjaš mojo glavo, občan,“ je rekel kancelist in skočil kvišku.

„Ne, samo vstopnico.“

„Dam te zapreti, nesrečnež!“ je vzkliknil kancelist in zbral vse svoje moči.

„Le poskusi,“ je odvrnil Dixmer; toda

v tistem hipu te ovadim kot svojega so-krivca, in mesto da pojdem sam v ono glasovito dvorano, me spremiš ti tja.“

Kancelist je obledel.

„Ali moraš govoriti ž njo?“

„Glavo hočem tvegati, samo da dosežem to.“

Ta razlog se je zdel kancelistu zelo tehten. Dixmer je nadaljeval:

„Naprej, le pomiri se, zve se ne ničesar! Saj se dogajajo večkrat taki slučajji.“

„Popraševanje ni veliko. Morda uredimo stvar na drug način.“

„Če je mogoče, mi je zelo drago.“

„To se da narediti zelo lahko. Pojdi skoz vrata, po katerih vodijo obsojence, tam ni treba listka. In ko si govoril s svojo ženo, me pokličeš, da te spremim zopet ven.“

„No, je že prav; toda po mestu pripovedujejo o nekem dogodku.“

„O čem pa?“

„O nekem ubogem grbcu, ki je zamenjal vrata misleč, da je prišel v arhiv, mesto tega pa je stopil v dvorano, o kateri govori. Pozneje ga niso hoteli več izpustiti kljub njegovim prošnjam in kljub njegovemu zaklinjevanju; prišel je rabelj ter mu je brezobzirno odrezal najprej lase in potem še

glavo. Ali je kaj resnice na tem, občan kancelist? Ti moraš vedeti bolje nego kdo drug.“

„Ah, da, res je“, je dejal kancelist tresoč se po vsem telesu.

„No, vidiš, da bi bilo blazno, ko bi stopil v to gnezdo morilcev brez vstopnice.“

„Toda povem ti, da sem jaz tukaj!“

„In če te kličejo, če si zaposlen kje drugje? Če pozabiš — Dixmer je posebno povdarjal to besedo — če pozabiš, da sem tu?“

„Toda če ti obljubljam. . .“

„Ne; sicer bi bilo to nevarno zate; videli bi te govoriti z menoj, to ne bi mi prijalo. Raje bi hotel vstopnico.“

Omamljen, zmešan, pol mrtev je kancelist podpisal vstopnico za nekega občana.

Dixmer jo je urno pograbil in naglo odšel, da bi našel prostora v sodni dvorani, kjer smo ga že videli. Kar se je potem zgodilo, kako je naletel na Maurica, kako je prišlo med njima do dvoboja, pri katerem je Dixmer podlegel, to vse je čitateljem že znano.

Da bi mu kdo ne očital kake nemarnosti, je kancelist prepustil vodstvo pisarne svojemu prvemu pomočniku in sel poleg Fouquiera.

Deset minut po tretji uri je stopal Maurice z vstopnico v roki skoz cele ograje ključarjev in orožnikov ter dospel brez ovir k onim usodepolnim vratom, to se pravi bilo je dvoje vrat: velika vrata, po katerih so prihajali in odhajali oni, ki so imeli vstopnico, in vrata, po katerih so vodili obsojence, odkoder so morali na morišče.

Izba, kamor je dospel Maurice, je bila razdeljena v dvoje razpredelkov. V prvem so sedeli uradniki, ki so vknjiževali imena vseh prišlecev; v drugem razpredelku, kjer je stalo par lesenih klopi, so se nahajali jetniki in obsojenci, kar je bilo pravzaprav vseeno.

Mrtvaška dvorana je bila slabo razsvetljena; nekaj svetlobe je prihajalo skoz šipe malih vrat, vodečih v pisarno.

V kotu, naslonjena na steno, je ležala neka belo oblečena, napol nezavestna ženska.

Pred njo je stal moški prekrižanih rok; od časa do časa je zmajeval z glavo in ni se upal pogovarjati se z žensko, ker se je bal, da bi se v njej vzbudili zopet občutki, ki jih ni imela več, kakor se je zdelo.

Okoli te osebe so se kretali obsojenci, ki so ihteli in prepevali patriotske pesmi.

Drugi so se zopet z dolgimi koraki

sprehajali semintja, kakor da bi hoteli ubežati mislim, ki so jih mučile.

Bila je to nekaka predsoba smrti, in vsa oprava je odgovarjala temu imenu. Tu so se nahajale napol odprte krste, napolnjene s slamo, in zdelo se je, kakor da bi hotele zaklicati živim: Tu notri boste kmalu počivali!

Ob steni nasproti steklenim vratom se je nahajala velika omara. Nekdo izmed jetnikov jo je odprl iz radovednosti in se takoj zopet umaknil ves prestrašen. V omari so bile spravljene okrvavljene obleke onih, ki so bili prejšnega dne obglavljeni; tuptam so visele dolge kite las.

Trepetajoč, ves iz sebe je odprl Maurice vrata, in pogled je zadostoval, da je premeril vso sliko, ki je ležala pred njim.

Napravil je tri korake po dvorani in že je stal pred Genevieveo ter se zgrudil k njenim kolenom. Uboga ženska je zavpila, toda Maurice ji je s poljubom zamašil usta.

Lorin je jokajoč sklenil prijatelja v svoje naročje; bile so to prve solze, ki jih je pretakal.

Čudno: tu zbrani nesrečneži, ki so morali umreti skupno, se skoro niso zmenili za ta ganljivi prizor. Vsakdo je imel preveč

opravka z lastnimi občutki in ni kazal do drugih nobenega sočutja.

Vse tri prijatelje je nekoliko trenutkov združeval, nem, goreč objem, ki jim je vzbujal skoro vesele občutke.

Lorin se je prvi ločil od te bolester skupine.

„Ti si tudi obsojen?“ je vprašal Maurica.

„Da,“ je odvrnil.

„Oh, kakšna sreča!“ je šepnila Genevieva.

Maurice je pogledal Genevievo z gorečo, globoko ljubeznijo, ki jo je občutil do nje v svojem srcu. Zahvalil se ji je za njen nežni vzklik, poln hrepenenja, ki se ji je izvil iz prsi, in se nato obrnil k Lorinu, držeč Genevievo za obe roki:

„Sedaj pa se pogovoriva nekoliko.“

„Da, da, prav imaš,“ je odvrnil Lorin; „samo če utegneva. Kaj mi poveš? Govori!“

„Ti si bil aretiran radi mene, obsojen radi nje, dasiravno se nisi v ničemer pregrešil proti zakonu; ker poplačava svojo krivdo jaz in Genevieva; nikakor ne gre, da jo ti poplačaš celo dvakrat.“

„Ne razumem te.“

„Lorin, ti si prost.“

„Jaz da sem prost? Tebi se meša.“

„Ne, meni se ne meša in jaz ti ponavljam, da si prost; tu imaš listek, s katerim smeš proč odtod.“

„Kaj neda, ti se šališ?“

„Ne, ljubi prijatelj, tu imaš listek, posluži se ugodnosti. Ti ne ljubiš in zato ti ni treba umreti, da bi ostal nekaj minut več pri svoji nad vse ljubljeni in da bi ne izgubil niti sekunde, predno odide v večnost.“

„No, dobro, Maurice,“ je dejal Lorin, „ako lahko odidem odtod, česar bi ne bil nikoli verjel, prisegam ti, potem te moram vprašati, čemu ne rešiš prej te ženske? Zate že najdemo sredstvo.“

„Nemogoče,“ je odvrnil Maurice, ki se mu je srce grozno krčilo, „glej, vstopnica se glasi na občana in ne na občanko, in potem tudi Genevieve bi sploh ne hotela živeti, ko bi vedela, da moram umreti.“

„Toda če ona noče, čemu naj bi jaz živel? Ali meniš, da imam manj poguma nego ženska?“

„Ne, prijatelj, nasprotno; vem, da si najpogumnejši med nami; toda v takem slučaju bi ne zamoglo ničesar na svetu opravičiti tvoje trme. Urno, Lorin, uporabi

priliko in napravi nam veliko veselje, da te vidimo svobodnega in srečnega.“

„Srečnega!“ je vzkliknil Lorin, „ali se šališ? Srečen! Jaz srečen brez vas? Kaj pri vragu naj počenjam na tem svetu brez vas? Kaj naj počenjam v Parizu brez svojih dosedanjih navad, ko Vas ne bom mogel več dolgočasiti s svojimi rimami! Ah, pri bogu, ne!“

„Lorin, prijatelj!...“

„Ravno zato ker sem tvoj prijatelj, vztrajam pri svoji volji. Ko bi bil jetnik, kakor sem v resnici, in ko bi imel nekoliko nade, da vaju najdem zopet, bi podrl tudi zidove. Jaz da naj pobegnem sam odtod in naj se potikam po ulicah s sklonjeno glavo, trpinčen od pekoče vesti, ki bi mi venomer klicala v spomin vajini imeni! Kako bi naj zahajal v gotove mestne dele ter mimo hiš, kjer sem gledal drage mi osebe in kjer bi ne našel nikogar več razun vajinih senc? In slednjič bi moral zapustiti predragi Pariz, ki ga tako zelo ljubim... Republikanec sem in zato pravim: Nič nas ne sme napotiti k temu, da zapustimo lepo družbo, niti rabljeva sekira. Tu se počutim dobro in ostanem tu.“

„Ubogi prijatelj! ubogi prijatelj!“ je vzkliknil Maurice.

Genevieve ni spregovorila, toda zrla je s solznimi očmi v Lorina.

„Tebi je žal za življenje!“ je odvrnil Lorin.

„Da, radi nje.“

„In meni ni žal za svoje življenje iz nobenega vzroka, niti radi boginje Pameti, ki mi je storila, kar sem ti pozabil povedati, zelo veliko krivico; zato ne potrebuje tolažbe, kakor ona stara, prejšna Artemiza. Moja pot bo mirna in vesela; razveseljeval bom vse lopove, ki tekajo za rabeljskim vozom. Sansonu povem štiri rime in nato porečem družbi: Lahko noč. To se pravi... Stoj!“

Lorin je prekinil samega sebe.

„Ah, vendarle pojdem,“ je dejal, „vedel sme dobro, da ne ljubim nikogar, toda pozabil sem, da sovražim nekoga. Koliko je ura, Maurice?“

„Polštirih.“

„Imam še časa, priboguj, še je čas.“

„Gotovo,“ je vzkliknil Maurice; „danes pride na vrsto devet obtožencev; to traja do petih, imamo torej časa skoro dve uri.“

„Več ne potrebujem; daj mi vstopnico in posodi mi dvajset soldov.“

Maurice mu je stisnil roko. Zanj je bilo važno, da je Lorin odhajal.

„Imam že svojo misel,“ je rekel Lorin.

Maurice je izvlekel iz žepa denarnico in jo potisnil svojemu prijatelju v roko.

„Sedaj še vstopnico, za božjo voljo . . . hotel sem reči za voljo večnega bitja.“

Maurice mu je izročil vstopnico.

Lorin je poljubil Genevievi roko, uporabil trenotek, ko so privedli v pisarno veliko število obsojencev, stopil čez lesene klopi in dospel k velikim vratom.

„Ej!“ je dejal neki orožnik, „tu je nekdo, ki bi rad pobegnil, kakor se zdi.“

Lorin se je vzravnal ter mu izročil vstopnico.

„Občan orožnik, spoznavaj bolje ljudi,“ je dejal.

Orožnik je spoznal kancelistov podpis; toda bil je nezaupen, in ker je ravno šel mimo njega kancelist, ga je vprašal:

„Občan kancelist, tu je papir s čigar pomočjo bi hotel ta človek iz mrtvaške dvorane; je-li veljaven?“

Kancelist je obledel od strahu; prepričan, da ugleda strašni Dixmerjev obraz, če pogleda kvišku, je prijel za papir in naglo odvrnil: „Da, to je moj podpis.“ Nato je raztrgal vstopnico na tisoč koscev. Lorin je hitel iz pisarne.

Maurice je sledil Lorinu z razumljivo

razburjenostjo ; čim je bil prijatelj izginil, je dejal Genevjevi z neko veselo navdušenostjo.

„Rešen je ; raztrgali so mu vstopnico, ne more se vrniti več ; tudi če bi se vrnil, bo razprava že končana ; ako se vrne šele ob petih, tedaj sva že mrtva.“

Genevieva je vzdihnila in vztrepetala.

„Oh, skleni me v svoje naročje in ne zapustiva se več,“ je dejala. „Moj Bog, ko bi bilo mogoče, da naju skupno kaj zadene, da lahko združena izdihneva dušo!“

Nato sta se umaknila v ozadje temne dvorane ; Genevieva je sela prav poleg Maurica in se oklenila njegovega vratu : sklenjena v tesnem objemu in vdihajoča lastno sapo, ju je omamljala moč njiju ljubezni, tako da nista niti čutila bližajoče se smrti.

Tako je minilo pol ure.

Naenkrat je nastal velik šum. Skoz mala vrata so vstopili orožniki, za njimi Sanson in njegovi pomočniki z vrvmi.

„Oh, prijatelj, prijatelj!“ je dejala Genevieva, „usodepolni trenotek je tu, tema se mi dela pred očmi.“

„Nimate prav“, se je naenkrat oglasil Lorinov lepo doneči glas :

„Prijatelj moj, uverjen bodi,
Da s smrtjo bližaš se svobodi.“

„Lorin!“ je vzkliknil Maurice obupan.

„Kaj neda, verz ni dober? Že od včeraj se mi noben ne posreči.“

„Ah, nesrečnež! Ti si se vrnil...“

„Ali se nisva tako domenila? Čuj, to, kar Ti imam povedati, te zanima ravno tako kakor Genevieve.“

„Moj Bog! moj Bog!“

„Pustite me, da govorim, sicer ne bom utegnil več pripovedovati o stvari. Hotel sem oditi, da si kupim v Rue de la Barillerie nož.“

„Kaj si nameraval z nožem?“

„Hotel sem umoriti Dixmerja.“

Genevieve je spreletela groza.

„Ah,“ je vzkliknil Maurice, „sedaj razumem.“

„Kupil sem ga. Čuj, česa sem si dejal samemu sebi, in videl boš, kako bistroumen je tvoj prijatelj. Kmalu bom mislil o sebi, da bi bilo bolje, ko se bi bil učil matematike, mesto da sem postal pesnik. Žal je prepozno. Čuj, česa sem si dejal: Gospod Dixmer je pahnil svojo soprogo v pogubo; gospod Dixmer je prišel, da pristovuje njeni obsodbi; gospod Dixmer bo hotel tudi uživati veselje, da bo gledal, kako

bo stopila v rabeljski voz, zlasti, če jo spremiva midva. Poiščem ga torej v prvi vrsti med gledalci; smuknem k njemu, mu rečem: „Dobro jutro, gospod Dixmer!“ in porinem mu nož med rebra.“

„Lorin!“ je vzkliknila Genevieva.

„Pomirite se, draga prijateljica, vso stvar je že uredila Previdnost. Mislite si, da so se gledalci, ki so navadno stali pred palačo, okrenili nekoliko na desno in da so stopili k obrežju. „Ah!“ sem si dejal samemu sebi, „gotovo je pes, ki se potaplja; zakaj naj bi ne bil Dixmer zraven?“ Približal sem se ograji in zapazil tik ob reki kup ljudi, ki so dvigali kvišku roke in se sklanjali, kakor da bi hoteli nekaj videti. Pri tem so vzklikali, da bi bila lahko Seina izstopila. Približal sem se, in ugani kaj je bilo...“

„Bil je Dixmer,“ je odvrnil Maurice z žalostnim glasom.

„Da. Kako si mogel uganiti kaj takega? Da, bil je Dixmer, ki je prerezal trebuh samemu sebi! Nesrečnež si je vzel življenje brezdvomno zato, da se pokori za svojo krivdo.“

„Ah!“ je dejal Maurice z mrkim nasmehom, „to si mislil?“

„Da, to sem mislil, ker je bil njegov meč, ki so ga našli pri njem, ves okrvavljen... če se ni bil morda s kom sprl.“

Ne da bi bil zinič, je odpel Maurice v hipu, ko Genevieva v svoji potrnosti ni pazila na to, svojo suktnjo in pokazal Lorinu svoj okrvavljeni telovnik in svojo krvavo srajco.

„Ah, to je nekaj drugega,“ je rekel Lorin in segel Mauricu v roko.

„Čuj,“ je dejal nato sklonivši se k Mauricu, „ker me niso preiskali — pri povratku sem namreč rekel, da spadam k Sansonovemu spremstvu — imam nož še vedno pri sebi.“

Maurice je pograbil z velikim veseljem za nož.

„Ne,“ je dejal, „prehudo bi bilo zanjo.“ In vrnil je zopet nož Lorinu.

„Prav si storil,“ je dejal Mauricev prijatelj in zalučal nož med obsojence.

Nekdo ga je pobral, si ga zabodel v srce in se zgrudil.

V tem trenutku se je Genevieva zgenila in glasno zavpila. Za njo je stal rabelj Sanson, ki ji je položil roko na ramo.

Naj živi Simon!

Ko je Maurice začul Genevievin vzklik, je spoznal, da ima pričeti boj.

Ljubezen lahko tako navduši človeka, da postane junak; ljubezen naš večkrat proti lastnemu nagonu pritira tako daleč, da si sami želimo smrti; toda bojazni pred trpljenjem ne zaduši v nas. Genevievea je očitno z večjo potrpežljivostjo in z večjo srčnostjo pričakovala smrti, odkar je vedela, da umre ž njo tudi Maurice. Toda udanost ne izključuje trpljenja, in kdor se loči s tega sveta, se obenem pogrezne v prepad, vsakomur nepoznan. To je ravno, kar vzbuja bolesti.

Maurice je s pogledom premeril vso sedanost.

V sredi dvorane je ležalo truplo, iz čigar prs je bil potegnil orožnik nož, ki ga je bil prej zalučal Lorin med obsojence. Orožnik se je bal, da bi se ga utegnil poslužiti še kdo drug.

Okoli njega so stali ljudje, nemi od obupa, ne da bi se brigali zanj. Pisali so v listnico razne besede ali pa si medsebojno

stiskali roke; nekateri so kakor blazni venomer ponavljali draga imena, pretakali solze nad slikami svojih dragih, opazovali prstane, kite las in jokali pri tem; drugi so zopet besno preklinjali tiranstvo: beseda prokleta po vsem svetu, večkrat od samih tiranov.

Sredi teh nesrečnikov se je kretal Sanson, ki ga ni toliko težila starost — bilo mu je štiriinšestdeset let — temveč, ki si je bil v svesti svoje žalostne službe: Sanson, mehak in tolažeč, kolikor mu je pač dovoljeval njegov resni posel; na vse strani je dajal svete, bodril s krščanskimi besedami in nastopal proti obupu kakortudi proti bahštvu.

„Občanka,“ je dejal Genevievi, „prosim da odložite ruto in da si zvežete ali pa odstrižete lase.“

Genevieva je trepetala.

„Le pogum, prijateljica,“ je dejal Lorin z mehkim glasom.

„Ali Vam smem ja z zvezati lase?“ je vprašal Maurice.

„Da, on,“ je vzkliknila Genevieva, „prosim Vas, da to dovolite, gospod Sanson.“

„Naj bo,“ je dejal starec in se obrnil v stran.

Genevieva je pokleknila pred mladim možem in mu ponudila svojo krasno glavico, ki je bila v trpljenju lepša nego kdaj prej v veselju in radosti.

Ko je bil Maurice opravil svoje žalostno delo, so se mu roke tako zelo tresle, njegov obraz je zadobil tako bolesten izraz, da je Genevieva vzkliknila :

„Oh, saj sem pogumna, Maurice.“

Medtem se je Sanson ozrl.

„Kaj neda, gospod, da sem pogumna?“ je dejala.

„Gotovo, občanka,“ je odgovoril rabelj, ganjen, „to je res pogum.“

Medtem je bil prvi Fouquierov pomočnik prečital doposlani mu imenik.

„Štirinajst,“ je dejal.

Sanson je preštel obsojence.

„Petnajst, vštrevši mrtvega,“ je dejal Sanson, „kako to?“

Lorin in Genevieva, prešinjena od enake misli, sta dejala :

„Pravite, da je samo štirinajst obsojencev, a v resnici nas je petnajst?“

„Da, občan Fouquier se je bržkone pomotil.“

„Oh, ti si lagal,“ je dejala Genevieva Mauricu, „tebe niso obsodili.“

„Čemu naj bi čakal do jutrajšnjega dneva, ko umreš ti že danes?“ je odvrnil Maurice.

„Prijatelj,“ je dejala smejoče, „pomirjena sem; sedaj vidim, da je lahko umreti.“

„Lorin,“ je dejal Maurice, „Lorin, poslednjikrat... Nihče te ne more spoznati... reči, da si prišel se poslovit... reči, da so te pomotoma pustili sem... pokliči orožnika, ki te je videl, ko si odhajal odtod. Jaz bom pravi obsojenec, jaz, ki moram umreti. Toda ti, prijatelj, rotiva te, napravi nama to veselje in vrni se zopet v življenje, da naju ohraniš v spominu; še je čas, Lorin, prosiva te.“

Genevieva je proseče sklenila roki. Lorin ju je prijel in poljubil.

„Rekel sem, da ne, in pri tem ostane,“ je odvrnil Lorin z odločnim glasom. „Ne govorimo več o tem, sicer bom še nazadnje mislil, sem vama nadležen.“

„Štirinajst,“ je ponavljal Sanson, „a tu jih je petnajst.“

Nato je zavpil z močnim glasom: „Čujte, se-li nahaja morda kdo tu, ki ugovarja? Dokaže-li kdo, da je prišel pomotoma sem?“

Nihče ni odgovoril. Sledil je molk, ki je trajal več minut; medtem so pomočniki nadaljevali svoj žalostni posel.

„Občani, mi smo pripravljene...“ je dejal stari Sanson s svojim zamolkim, svečanim glasom.

Ihtenje in vzdihni so sledili tem besedam.

„No, dobro, naj bo!“ je dejal Lorin.

„Ni lepšega na sveti,
Kot za dom umreti.“

„Da, ko bi res umrli za domovino. Toda meni se odločno zdi, da umiramo samo v veselje onih, ki nas gledajo. Pri moji veri, Maurice, jaz menim, da mi postaja republika že zoprna.

„Poziv,“ je dejal na vratih neki komisar.

V dvorano je vstopilo več orožnikov, ki so jeli klicati imena.

Maurice, ki je videl obsojenca, ki se je bil prebodel z Lorinovim nožem, pred sodiščem, se je oglasil, ko so poklicali njegovo ime. Našli so, da je bil samo mrtvec odveč.

Obsojenca so gnali proti izhodu. Čim so dospeli do vrat, so jim zvezali roke na hrbet. Deset minut ni nihče izmed teh ne-

srečnikov spregovoril. Samo rablji so se pomenkovali in opravljali svoj posel.

Maurice, Genevieva in Lorin, ki jih noge niso mogle več držati, so se tesno privili k sebi, da bi se ne ločili več. Nato so gnali obsojence iz ječe na dvorišče.

Tu so se dogajali grozni prizori. Nekateri so kar omedlevali, čim so zagledali rabeljski voz. Jetničarji so jih morali dvigati in nositi na vozove.

Genevieva je stopila na voz s precejšno odločnostjo; Maurice jo je podpiral z laktom. Nato je urno skočil za njo.

Lorinu se ni mudilo. Izvolil si je mesto in sedel na levo stran Maurica.

Vrata so se odprla. V prvi vrsti med gledalci je stal Simon.

Prijatelja sta ga spoznala, in tudi on ju je videl. Stopil je na ogelni kamen, kjer so morali priti mimo rabeljski vozovi; bili so trije. Na prvem, ki se je jel pomikati, so sedeli trije prijatelji.

„Ej, dobro jutro, lepi grenadir,“ je dejal Simon Lorinu; „menim, da hočeš poskušati, če je moj krivec dovolj oster.“

„Da,“ je odvrnil Lorin, „potruditi se hočem, da se ne bo skrhal preveč, da bo dober tudi za tvoje usnje.“

Ostala dva vozova sta sledila prvemu.

Okoli obsojencev je nastal velikanski hrup. Čuli so se razni vzkliki odobravanja, vzdihni in kletvice.

„Le pogum, Genevieva, pogum,“ je šepetal Maurice.

„Oh!“ je odvrnila mlada ženska, „ne pomilujem svojega življenja, saj umrem s teboj. Žal mi je samo, da imam zvezane roke, ker bi te rada sklenila v svoje naročje, predno umrem.“

„Lorin,“ je dejal Maurice, „poglej v moj telovnik; tam najdeš nožič.“

„Oh, moj Bog!“ je pripomnil Lorin, „ravnoprav mi prihaja ta nožič! Kajti čutil sem se ponižanega, da moram zvezan v smrt kakor tele.“

Maurice je nagnil svoj žep do Lorinovi rok, Lorin ga je izvlekel; skupnosta ga odprla, Maurice si ga je položil med zobe in prerezal vrvi, s katerimi je bil zvezan Lorin.

Nato je napravil tudi Lorin Mauricu enako uslugo.

„Urno,“ je dejal mladi mož, „glej, Genevieva postaja nezavestna.“

Da bi se zginil, se je Maurice za hip obrnil od uboge ženske, in kakor da bi vsa

moč prihajala od njega, je takoj zaprla oči in sklonila glavo na prsi.

„Genevieve,“ je dejal Maurice, „Genevieve, ljubljena prijateljica, odpri oči, še nekaj minut se vidiva na tem svetu.“

„Vrvi so me ranile,“ je šepnila mlada ženska.

Maurice jo je odvezal.

Zopet je spregledala in vstala, naravnost čarobna v svojem navdušenju.

Z eno roko se je oklenila Mauricevega vratu, z drugo je prišla Lorina. Stoječ na vozu, medtem, ko sta pred njimi ležali pokopani dve drugi žrtvi, popolnoma otopeil vsled predčasne smrti, so vsi trije hvaležno pogledali proti nebesom, ki so jim dovolila, da so se svobodno naslanjali eden na drugega.

Ljudstvo, ki jih je obsipalo s psovki, ko so še sedeli, je utihnilo, ko je videlo prijatelje pokonci.

Kmalu so zagledali morišče. Maurice in Lorin sta je videla, Genevieve ga ni opazila, kajti zrla je venomer v svojega ljubimca.

Voz je nalahko postal.

„Jaz te ljubim,“ je dejal Maurice Genevievei, „ljubim te!“

„Najprej žensko, najprej žensko!“ je zavpilo tisoč glasov.

„Hvala ti, ljudstvo,“ je rekel Maurice ; „kdo je že neki dejal, da si brezsrdno?“

Sklenil je Genevieveo v svoje naročje in jo nesel, pritiskajoč svoje ustnice na njene, k Sansonu.

„Pogum,“ je vzkliknil Lorin, „pogum“!

„Imam ga,“ je odvrnila Genevievea.

„Ljubim te!“ je šepetal Maurice ; „ljubim te!“

To niso bile več žrtve, ki so jih obglavljali, temveč prijatelji, ki so šli veselo v smrt.

„Zbogom!“ je zaklicala Genevievea Lorinu.

„Na svidenje!“ je odvrnil.

Genevievea je izginila pod usodepolno pripravo.

„In sedaj ti!“ je dejal Lorin.

„Ti!“ je pripomnil Maurice.

„Čuj, ona te kliče!“

Genevievei se je v resnici izvil iz prsi poslednji vzklik.

„Pridi!“ je zaklicala.

Med množico je zašumelo, ko je padla krasna, lična glava pod rabljevo sekiro.

Maurice je planil v ospredje.

„To je samo pravično,“ je dejal Lorin,

„ravnajmo se po logiki. Ali me razumeš, Maurice?“

„Da.“

„Ona te je ljubila, zato so jo obglavili prvo; ti nisi obsojen in umreš drugi; jaz pa, ki nisem storil ničesar, sem najbolj kaznjiv; zato pridem poslednji na vrsto.“

„Logika vam vse stvari,
Če je treba, pojasni.“

„Pri moji veri, občan Sanson, obljubil sem ti štiri verze, toda zadovoljiš se z dvema.“

„Ljubil sem te,“ je šepetal Maurice, ki je bil že privezan na usodepolno desko in ki se je prijazno smehljaj svoji ljubimki, „ljub . . .“

Sekira mu je odsekala polovico besede.

„O, sedaj pridem jaz na vrsto,“ je vzkliknil Lorin ter skočil na morišče, „toda le urno, sicer izgubim še glavo raditega. Občan Sanson, pripravil sem te ob dva verza, toda mesto tega se hočem malo poigrati z besedami.“

Sanson ga je privezal.

„Čujte,“ je dejal Lorin, „star običaj veva, da se komu vošči življenje, kadar se umira. Prej smo vzklikali: Naj živi kralj;

toda kralja nimamo več. Odtedaj vzklikamo :
Živela svoboda! Toda tudi svobode ni več
— pri moji veri: Naj živi Simon, ki nas
združuje vse tri!“

In glava plemenitega mladega moža je
padla poleg glav njegovih prijateljev.

KAZALO.

	Stran.
Prostovoljci	3
Neznanka	13
Viktorjeva ulica	23
Republikanske navade	32
Občan Maurice Lindey	41
Temple	46
Ujet	57
Genevieve	65
Večerja	76
Krpar Simon	87
Listek	98
Ljubezen	108
31. majnik	136
Žrtvovana	143
Boginja Pameti	151
Zgubljeni sin	156
Podzemski hodnik	162
Oblaki	170
Prošnja	179
Cvetličarka	186
Rdeči nagelj	193
Cenzor Simon	200
Zopet boginja Pameti	208
Mati in hči	215

	Stran
Ľistek	224
Blak	231
Muscadin	241
Vitez iz Rdeče hiše	250
Patrulja	259
Nageljček in hodnik	268
Preiskava	279
Prisega	288
Naslednji dan	301
Ječa	306
Dvorana z gubljenih korakov	316
Občan Teodor	326
Občan Grakh	333
Kraljevič	339
Šopek vijolic	349
Gostilna pri Noetovem vodnjaku	362
Kancelist v vojnem ministerstvu	368
Dva listka	374
Dixmerjeve odredbe	383
Priprave viteza iz Rdeče hiše	389
Poizvedovanja	398
Pred sodiščem	406
Duhovnik in rabelj	415
Na rabeljskem vozu	424
Na morišču	432
Obisk na domu	441
Lorin	445
Nadaljevanje	455
Dvoboj	463
Mrtvaška dvorana	472
Naj živi Simon	489

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA

845 D890CH:SL

C001

Vitez iz RdeclEe HislEe roman iz clEaso

3 0112 092582979